

การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้พุทธวัฒนธรรมด้วยวิธีการเชิงชาติพันธุ์วรรณาเพื่อเสริมสร้าง
สมรรถนะข้ามวัฒนธรรม

โดย
นายธีรศักดิ์ สุขสันติกมล

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต
สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน(การสอนสังคมศึกษา) แบบ 2.1 ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต

ภาควิชาหลักสูตรและวิธีสอน

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร

ปีการศึกษา 2561

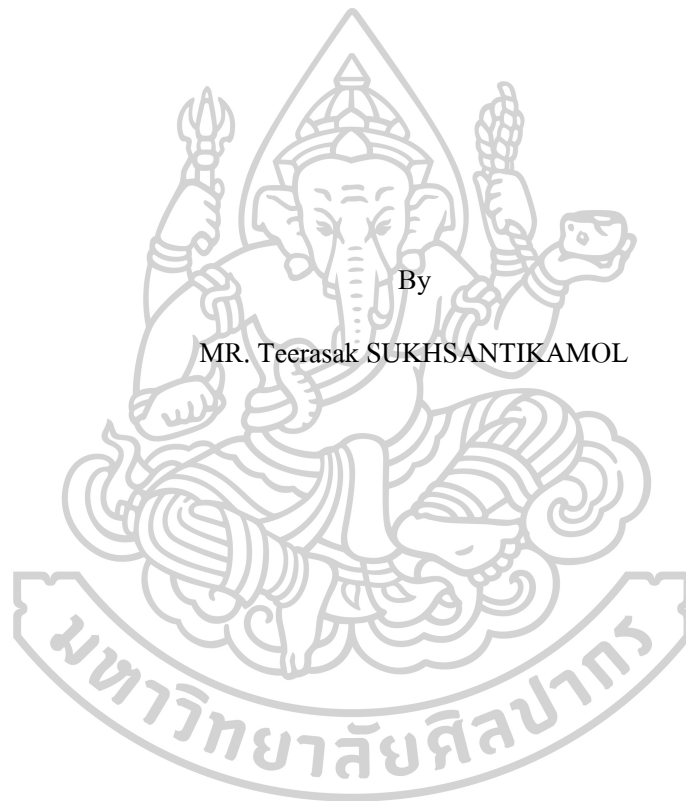
ลิขสิทธิ์ของบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร

การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ผู้พัฒนธรรมด้วยวิธีการเชิงชาติพันธุ์วรรณาเพื่อ
เสริมสร้างสมรรถนะข้ามวัฒนธรรม

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต
สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน(การสอนสังคมศึกษา) แบบ 2.1 ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต
ภาควิชาหลักสูตรและวิธีสอน
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร
ปีการศึกษา 2561
ลิขสิทธิ์ของบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร

DEVELOPMENT OF INSTRUCTIONAL MODEL ON MULTICULTURALISM
USING ETHNOGRAPHIC APPROACH TO PROMOTE CROSS – CULTURAL
COMPETENCIES

By
MR. Teerasak SUKHSANTIKAMOL

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for Doctor of Philosophy (CURRICULUM AND INSTRUCTION)

Department of Curriculum and Instruction

Graduate School, Silpakorn University

Academic Year 2018

Copyright of Graduate School, Silpakorn University

58262909 : หลักสูตรและการสอน(การสอนสังคมศึกษา) แบบ 2.1 ปรัชญาคุณผู้บัณฑิต

คำสำคัญ : รูปแบบการจัดการเรียนรู้, พหุวัฒนธรรมศึกษา, วิธีการเชิงชาติพันธุ์วรรณา, สมรรถนะข้ามวัฒนธรรม

นาย ชีรศักดิ์ สุขสันติกมล: การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้พหุวัฒนธรรมด้วยวิธีการเชิงชาติพันธุ์วรรณาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะข้ามวัฒนธรรม อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ : ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. อรพิน ศิริสัมพันธ์

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) พัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้พหุวัฒนธรรมด้วยวิธีการเชิงชาติพันธุ์วรรณาที่เสริมสร้างสมรรถนะข้ามวัฒนธรรม 2) ศึกษาประสิทธิผลของรูปแบบการจัดการเรียนรู้พหุวัฒนธรรมด้วยวิธีการเชิงชาติพันธุ์วรรณาที่เสริมสร้างสมรรถนะข้ามวัฒนธรรม และ 3) ศึกษาความพึงพอใจของนักศึกษาที่มีต่อรูปแบบการจัดการเรียนรู้พหุวัฒนธรรมด้วยวิธีการเชิงชาติพันธุ์วรรณาที่เสริมสร้างสมรรถนะข้ามวัฒนธรรม กลุ่มตัวอย่าง คือ นักศึกษาชั้นปีที่ 4 สาขาวิชาสังคมศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี ที่ลงทะเบียนเรียนรายวิชาชาติพันธุ์วิทยาในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2561 จำนวน 25 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย แผนการจัดการเรียนรู้ แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน แบบประเมินพฤติกรรมรายบุคคล แบบประเมินเจตคติ และบันทึกสะท้อนย้อนคิด การวิเคราะห์ข้อมูล ใช้การวิเคราะห์เชิงสถิติ คือ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สถิติทดสอบค่า t ที่ไม่เป็นอิสระต่อกัน และการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา ผลการวิจัย พบว่า

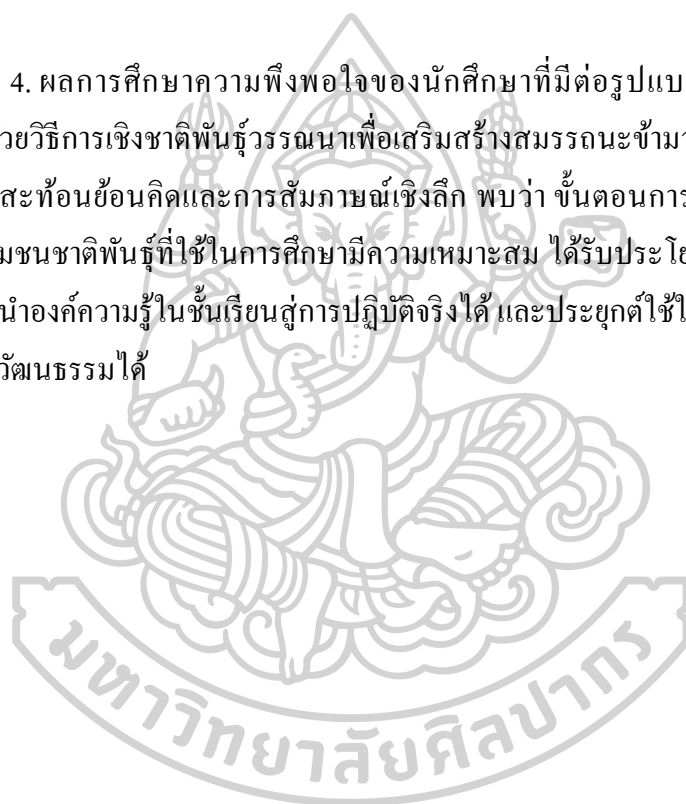
1. การศึกษาข้อมูลพื้นฐาน เป็นการสังเคราะห์ข้อมูลจากหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาสังคมศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี รูปแบบการจัดการเรียนรู้ การออกแบบการเรียนการสอนเชิงระบบ พหุวัฒนธรรมศึกษา วิธีการเชิงชาติพันธุ์วรรณา และสมรรถนะข้ามวัฒนธรรม และการสัมภาษณ์ผู้เกี่ยวข้องประกอบด้วย คณาจารย์และนักศึกษสาขาวิชาสังคมศึกษา และผู้ทรงคุณวุฒิทางด้านวัฒนธรรม

2. รูปแบบการจัดการเรียนรู้พหุวัฒนธรรมด้วยวิธีการเชิงชาติพันธุ์วรรณาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะข้ามวัฒนธรรม ชื่อว่า รูปแบบการจัดการเรียนรู้เชิงชาติพันธุ์วรรณา มี 4 องค์ประกอบ คือ 1) หลักการ 2) วัตถุประสงค์ 3) กระบวนการจัดการเรียนรู้ 7 ขั้นตอน ประกอบด้วย ชั้นเรียนรู้วิธีการเชิงชาติพันธุ์วรรณา ชั้นเลือกสรรชุมชนชาติพันธุ์ต่างวัฒนธรรม ชั้นสร้างความสัมพันธ์กับชุมชน ชั้นแลกเปลี่ยนเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรม ชั้นจัดกระทำและประมวลผลการเรียนรู้ ชั้นนำเสนอผลการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรม และชั้นสะท้อนย้อนคิดข้าม

วัฒนธรรม และ 4) องค์ประกอบเงื่อนไขการนำรูปแบบการจัดการเรียนรู้ไปใช้

3. ประสิทธิภาพของรูปแบบการจัดการเรียนรู้พัฒนาวัฒนธรรมด้วยวิธีการเชิงชาติพันธุ์วรรณาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะข้ามวัฒนธรรม ประกอบด้วย 1) สมรรถนะข้ามวัฒนธรรมด้านความรู้ของนักศึกษาหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 2) สมรรถนะข้ามวัฒนธรรมด้านทักษะของนักศึกษาก่อนและระหว่างเรียน มีพฤติกรรมอยู่ในระดับน้อย ปานกลาง ปานกลาง และมากตามลำดับ และ 3) สมรรถนะข้ามวัฒนธรรมด้านเจตคติของนักศึกษาอยู่ในระดับมาก

4. ผลการศึกษาความพึงพอใจของนักศึกษาที่มีต่อรูปแบบการจัดการเรียนรู้พัฒนาวัฒนธรรมด้วยวิธีการเชิงชาติพันธุ์วรรณาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะข้ามวัฒนธรรม โดยใช้วิธีการเขียนบันทึกสะท้อนข้อคิดและการสัมภาษณ์เชิงลึก พบว่า ขั้นตอนการจัดการเรียนรู้และแหล่งเรียนรู้ คือ ชุมชนชาติพันธุ์ที่ใช้ในการศึกษามีความเหมาะสม ได้รับประโยชน์จากการจัดการเรียนรู้ โดยสามารถนำองค์ความรู้ในชั้นเรียนสู่การปฏิบัติจริงได้ และประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติตนกับบุคคลที่มาจากต่างวัฒนธรรมได้

58262909 : Major (CURRICULUM AND INSTRUCTION)

Keyword : INSTRUCTIONAL MODE, MULTICULTURAL EDUCATION, ETHNOGRAPHY, CROSS-CULTURAL COMPETENCIES

MR. TEERASAK SUKHSANTIKAMOL : DEVELOPMENT OF INSTRUCTIONAL MODEL ON MULTICULTURALISM USING ETHNOGRAPHIC APPROACH TO PROMOTE CROSS – CULTURAL COMPETENCIES THESIS ADVISOR : ASSISTANT PROFESSOR DR. ORAPIN SIRISAMPHAN

This research aimed to: 1) develop of instructional model on multiculturalism using ethnographic approach to promote cross-cultural competencies, 2) determine effectiveness of the model on multiculturalism using ethnographic approach to promote cross-cultural competencies, and 3) examine students' satisfaction towards Instructional model on multiculturalism using ethnographic approach to promote cross-cultural competencies. The samples of the study consisted of 25 senior students in the Social Studies Program, Phetchaburi Rajabhat University enrolling in the course of Ethnology in Southeast Asia in 1st semester, academic year 2018. The research instruments consisted of the course lesson plans, an achievement test, a behavioral assessment form, an affective assessment form, and reflective journal writing. The data were analyzed for percentage, mean, standard deviations, t-test for dependent, and content analysis. The findings are as follows:

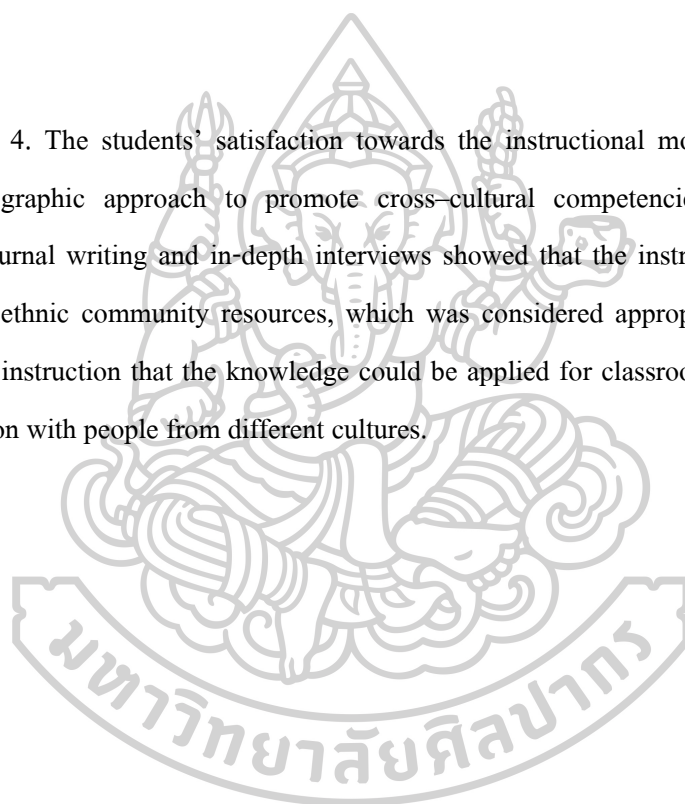
1. The base data study were undertaken by analyzing the information of the undergraduate educational curriculum in Social Studies of Phetchaburi Rajabhat University, instructional model, instructional system design, multicultural education, ethnographic approach, cross-cultural competencies, and interviewing participant of the curriculum which included instructors, students, and cultural experts.

2. The instructional model on multiculturalism using ethnographic approach to promote cross-cultural competencies was called “Ethnographical Learning Model” consisting of four elements: 1) principles; 2) objectives; 3) seven stages of instruction of Learning Ethnographical Approach, Selecting Ethnic Community, Establishing Community Relationship, Cross-cultural Learning, Processing Knowledge Learned, Presenting Cross-cultural Learning

Outcomes, and Reflecting Cross-cultural Thought and 4) conditions for implementation.

3. The effectiveness of the instructional model on multiculturalism using ethnographic approach to promote cross-cultural competencies was shown by; 1) the knowledge in the post-test results performed by the samples were higher than their pre-test one at a statistically significant level of 0.5; 2) the cross-cultural competencies in terms of skills, the students had their pre-test and formative test results at a low, medium and high levels; and 3) the competencies of the students in relation to attitudes towards cross-cultural competencies was at a high level.

4. The students' satisfaction towards the instructional model on multiculturalism using ethnographic approach to promote cross-cultural competencies analyzed from their reflective journal writing and in-depth interviews showed that the instruction and learning was base in the ethnic community resources, which was considered appropriate, receiving benefits towards the instruction that the knowledge could be applied for classrooms practice and applied for interaction with people from different cultures.

กิตติกรรมประกาศ

คุณฉันทิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จได้ด้วยความกรุณาของผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อรพิน ศิริสัมพันธ์ อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก ผู้ให้คำปรึกษา คำแนะนำ ตรวจสอบงานคุณฉันทิพนธ์ด้วยความละเอียดถี่ถ้วนเป็นอย่างมาก และให้การดูแลทุกอย่างจนกระทั่งงานสำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงยิ่งมา ณ ที่นี้

ขอกราบขอบพระคุณ ศาสตราจารย์ ดร.สิริวรรณ ศรีพหล และรองศาสตราจารย์ ดร.เอกรินทร์ พึ่งประชา อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม อาจารย์ ดร.บำรุง ชำนาญเรือ ประธานกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุชาดา ทวีสิทธิ์ กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิภายนอก ผู้ให้ข้อเสนอแนะ คำแนะนำที่เป็นประโยชน์ต่อการปรับปรุงแก้ไขคุณฉันทิพนธ์ให้มีความสมบูรณ์ขึ้น

กราบขอบพระคุณคณาจารย์ผู้สอนทุกท่านทั้งในส่วนของสาขาวิชาหลักสูตรและการสอน คณะศึกษาศาสตร์ และในส่วนของสาขาวิชามานุษยวิทยา คณะโบราณคดี มหาวิทยาลัยศิลปากร ที่บ่มเพาะศาสตร์และศิลป์ให้กับผู้วิจัยทั้งในด้านการจัดการเรียนรู้และด้านเนื้อหาวิชา ที่สามารถนำมาบูรณาการกันจนเกิดเป็นคุณฉันทิพนธ์ฉบับนี้ ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อการศึกษาค้นคว้าต่อไปได้

ขอขอบพระคุณทุนสนับสนุนจากสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ (วช.) ประเภททุนบัณฑิตศึกษา ระดับปริญญาเอก ปีงบประมาณ 2561

ขอขอบคุณเพื่อนร่วมห้องเรียนการสอนสังคมศึกษาทุกคน ที่เป็นขวัญกำลังใจให้กันมาโดยตลอด ให้คำปรึกษา ข้อเสนอแนะดีๆ เรียกร้องสิทธิประโยชน์ต่างๆ ที่พึงมีพึงได้ และผจญภัยกับชีวิตในต่างแดนร่วมกัน จนถึงจุดหมายปลายทางในวันนี้

ขอขอบคุณ อาจารย์ณัฐกานต์ ผาจันทร์ ผู้เป็นกำลังใจในการทำคุณฉันทิพนธ์รวมทั้งช่วยแปลบทคัดย่อฉบับภาษาอังกฤษให้ด้วย

สุดท้ายนี้ ขอกราบขอบพระคุณอย่างสูงยิ่ง คุณพ่อ โกมลและคุณแม่ เสาวจิต สุขสันติกมล บุพการี และขอขอบใจน้องโบว์ ผู้เป็นน้องสาว ซึ่งทั้งสามคนเป็นทุกสิ่งทุกอย่างของผู้วิจัย ซึ่งทำให้ผู้วิจัยมีวันนี้ได้

ธีรศักดิ์ สุขสันติกมล

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	ฉ
กิตติกรรมประกาศ.....	ช
สารบัญ.....	ฅ
สารบัญตาราง	ฉุ
สารบัญแผนภาพ.....	ฅม
บทที่ 1 บทนำ	1
ที่มาและความสำคัญของปัญหา.....	1
กรอบแนวคิดการวิจัย.....	8
คำถามการวิจัย.....	12
วัตถุประสงค์การวิจัย	12
นิยามศัพท์เฉพาะ.....	15
ประโยชน์ที่ได้รับ.....	17
บทที่ 2 ทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง.....	19
หลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาสังคมศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี	20
จุดเน้นและโครงสร้างของหลักสูตร	20
ผลการเรียนรู้ตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิจากหลักสูตรสู่รายวิชา.....	22
การจัดการเรียนรู้ รายวิชา ชาติพันธุ์วิทยาในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้.....	24
รูปแบบการจัดการเรียนรู้: การพัฒนาและออกแบบเชิงระบบ.....	28
ความหมายรูปแบบการจัดการเรียนรู้.....	28
ประเภทรูปแบบการจัดการเรียนรู้.....	29

องค์ประกอบรูปแบบการจัดการเรียนรู้	31
การออกแบบการเรียนการสอนเชิงระบบ	34
พหุวัฒนธรรมศึกษา: การศึกษาความหลากหลายกับแนวทางการจัดการศึกษา	36
พัฒนาการของพหุวัฒนธรรมศึกษา	36
ความหมายของพหุวัฒนธรรมศึกษา	37
เป้าหมายของพหุวัฒนธรรมศึกษา	38
แนวทางการจัดการศึกษา “พหุวัฒนธรรม”	40
แนวคิดการศึกษาชาติพันธุ์และพหุวัฒนธรรม	42
วิธีการเชิงชาติพันธุ์วรรณา: วิธีวิทยาจากยุคสมัยใหม่นิยมสู่การปรับเปลี่ยนในยุคหลังสมัยใหม่ นิยม	53
ประวัติของการวิจัยเชิงชาติพันธุ์วรรณา	53
ลักษณะของการวิจัยเชิงชาติพันธุ์วรรณา	54
วิธีวิทยากับการจำแนกการวิจัยเชิงชาติพันธุ์วรรณา	55
แนวทางการศึกษาภาคสนามกับวิธีการเชิงชาติพันธุ์วรรณา	60
สมรรถนะข้ามวัฒนธรรม: ศักยภาพแห่งการดำรงอยู่ในสังคมที่หลากหลาย	71
ความหมายของสมรรถนะ	71
สมรรถนะข้ามวัฒนธรรม: ความหมาย ความสำคัญ และองค์ประกอบ	73
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	84
บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย	91
ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน (R ₁ – Research: Analysis)	93
ขั้นตอนที่ 2 ออกแบบและพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ (D ₁ – Development: Design and Development)	96
ขั้นตอนที่ 3 การนำรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้นไปใช้ (R ₂ – Research: Implementation)	116

ขั้นตอนที่ 4 ประเมินผลและปรับปรุงรูปแบบการจัดการเรียนรู้ (D ₂ - Development: Evaluation)	120
.....	120
บทที่ 4 ผลการวิเคราะห์	122
ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานด้านหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาสังคมศึกษา คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี หลักการและทฤษฎีการ พัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ แนวคิดพหุวัฒนธรรมศึกษา วิธีการเชิงชาติพันธุ์วรรณา และสมรรถนะข้ามวัฒนธรรม	122
ตอนที่ 2 ผลการออกแบบและพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้พหุวัฒนธรรมด้วยวิธีการ เชิงชาติ พันธุ์วรรณาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะข้ามวัฒนธรรม	139
ตอนที่ 3 ผลการทดลองใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้พหุวัฒนธรรมด้วยวิธีการเชิงชาติพันธุ์เพื่อ เสริมสร้างสมรรถนะข้ามวัฒนธรรม	164
ตอนที่ 4 ผลการศึกษาความพึงพอใจของนักศึกษาที่มีต่อรูปแบบการจัดการเรียนรู้พหุวัฒนธรรม ด้วยวิธีการเชิงชาติพันธุ์วรรณาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะข้ามวัฒนธรรม	175
บทที่ 5 สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	177
สรุปผลการวิจัย	178
อภิปรายผล	179
ข้อเสนอแนะ	189
รายการอ้างอิง	191
ภาคผนวก	199
ภาคผนวก ก รายชื่อผู้เชี่ยวชาญ	200
ภาคผนวก ข คู่มือการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้พหุวัฒนธรรม ด้วยวิธีการเชิงชาติพันธุ์ วรรณาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะข้ามวัฒนธรรม	204
ภาคผนวก ค ข้อมูลแสดงดัชนีความสอดคล้องของเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	220
ภาคผนวก ง ข้อมูลพื้นฐานที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล	234
ภาคผนวก จ เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล	237

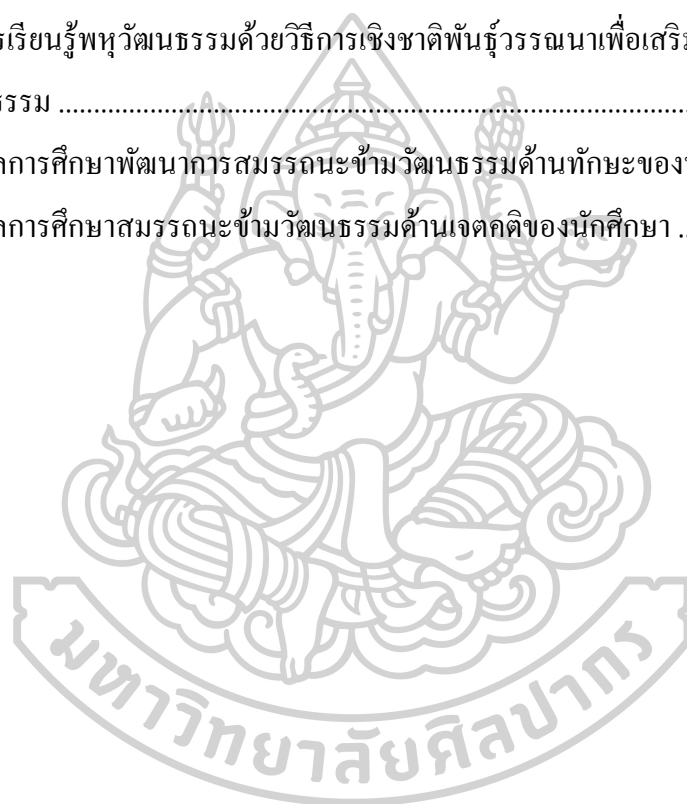

สารบัญตาราง

หน้า

ตารางที่ 1 รายละเอียดของเนื้อหารายวิชา ชาติพันธุ์วิทยาในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (มคอ.3)	26
ตารางที่ 2 การสังเคราะห์องค์ประกอบของสมรรถนะข้ามวัฒนธรรม	80
ตารางที่ 3 แสดงความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบของสมรรถนะข้ามวัฒนธรรม	82
ตารางที่ 4 สรุปขั้นตอนการศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานในการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้พหุวัฒนธรรมด้วยวิธีการเชิงชาติพันธุ์วรรณนาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะข้ามวัฒนธรรม	95
ตารางที่ 5 โครงสร้างรายวิชา 2593104 ชาติพันธุ์วิทยาในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้	100
ตารางที่ 6 การวิเคราะห์แบบทดสอบแบบอัตนัย	104
ตารางที่ 7 เกณฑ์การประเมินผลแบบทดสอบก่อน-หลังเรียน วิชา ชาติพันธุ์วิทยาในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้	105
ตารางที่ 8 เกณฑ์การประเมินผลการใช้วิธีการเชิงชาติพันธุ์วรรณนาในการศึกษาภาคสนามของนักศึกษา	108
ตารางที่ 9 เกณฑ์การประเมินผลพฤติกรรมรายบุคคลด้านการปฏิสังสรรค์ระหว่างบุคคล รายวิชา ชาติพันธุ์วิทยาในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้	110
ตารางที่ 10 เกณฑ์การประเมินผลพฤติกรรมรายบุคคลด้านการกำกับตนเอง รายวิชา ชาติพันธุ์วิทยาในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้	111
ตารางที่ 11 สรุปขั้นตอนการออกแบบและพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้พหุวัฒนธรรมด้วยวิธีการเชิงชาติพันธุ์วรรณนาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะข้ามวัฒนธรรม	115
ตารางที่ 12 แบบแผนที่ใช้ในการวิจัย ONE GROUP PRETEST – POSTTEST DESIGN.....	116
ตารางที่ 13 แสดงรายละเอียดหน่วยการจัดการเรียนรู้ แผนการจัดการเรียนรู้ และขั้นตอนการจัดการเรียนรู้	117
ตารางที่ 14 สรุปขั้นตอนการทดลองใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้	119
ตารางที่ 15 สรุปขั้นตอนการประเมินผลและปรับปรุงรูปแบบการจัดการเรียนรู้	121
ตารางที่ 16 การบูรณาการขั้นตอนการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ระหว่างแนวคิด ADDIE MODEL กับ แนวคิด R&D	129

ตารางที่ 17 กระบวนการจัดการเรียนรู้พหุวัฒนธรรมด้วยวิธีการเชิงชาติพันธุ์วรรณนาเพื่อเสริมสร้าง สมรรถนะข้ามวัฒนธรรม (ฉบับร่าง).....	148
ตารางที่ 18 สรุปการปรับปรุง (ร่าง) รูปแบบการจัดการเรียนรู้พหุวัฒนธรรมด้วยวิธีการเชิงชาติพันธุ์ วรรณนาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะข้ามวัฒนธรรมตามองค์ประกอบของรูปแบบ	154
ตารางที่ 19 กระบวนการจัดการเรียนรู้พหุวัฒนธรรมด้วยวิธีการเชิงชาติพันธุ์วรรณนาเพื่อเสริมสร้าง สมรรถนะข้ามวัฒนธรรม	158
ตารางที่ 20 การเปรียบเทียบสมรรถนะข้ามวัฒนธรรมด้านความรู้ก่อนและหลังการใช้รูปแบบการ จัดการเรียนรู้พหุวัฒนธรรมด้วยวิธีการเชิงชาติพันธุ์วรรณนาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะข้าม วัฒนธรรม	164
ตารางที่ 21 ผลการศึกษาพัฒนาการสมรรถนะข้ามวัฒนธรรมด้านทักษะของนักศึกษา	166
ตารางที่ 22 ผลการศึกษาสมรรถนะข้ามวัฒนธรรมด้านเจตคติของนักศึกษา	169

สารบัญแผนภาพ

หน้า

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย	11
ภาพที่ 2 การปฏิสัมพันธ์ทางสังคม	50
ภาพที่ 3 ตัวอย่างรูปแบบการจดบันทึกภาคสนาม ตามแนวคิดสุภางศ์ จันทวานิช	68
ภาพที่ 4 ตัวอย่างรูปแบบการจดบันทึกภาคสนาม	68
ภาพที่ 5 ขั้นตอนดำเนินการวิจัย	92
ภาพที่ 6 แสดงการสังเคราะห์สาระสำคัญการจัดการเรียนรู้พหุวัฒนธรรมด้วยวิธีการเชิงชาติพันธุ์ วรรณนาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะข้ามวัฒนธรรม	140
ภาพที่ 7 แสดงการสังเคราะห์หลักการของรูปแบบการจัดการเรียนรู้พหุวัฒนธรรมด้วยวิธีการเชิง ชาติพันธุ์วรรณนาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะข้ามวัฒนธรรม	141
ภาพที่ 8 แสดงการสังเคราะห์วัตถุประสงค์ของรูปแบบการจัดการเรียนรู้พหุวัฒนธรรมด้วยวิธีการ เชิงชาติพันธุ์วรรณนาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะข้ามวัฒนธรรม	142
ภาพที่ 9 แสดงการสังเคราะห์กระบวนการจัดการเรียนรู้พหุวัฒนธรรมด้วยวิธีการเชิงชาติพันธุ์ วรรณนา	143
ภาพที่ 10 แสดงการสังเคราะห์กิจกรรมในแต่ละขั้นของกระบวนการจัดการเรียนรู้พหุวัฒนธรรม ด้วยวิธีการเชิงชาติพันธุ์วรรณนาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะข้ามวัฒนธรรม	147
ภาพที่ 11 (ร่าง) รูปแบบการจัดการเรียนรู้พหุวัฒนธรรมด้วยวิธีการเชิงชาติพันธุ์วรรณนาเพื่อ เสริมสร้างสมรรถนะข้ามวัฒนธรรม	152
ภาพที่ 12 รูปแบบการจัดการเรียนรู้พหุวัฒนธรรมด้วยวิธีการเชิงชาติพันธุ์วรรณนาเพื่อเสริมสร้าง สมรรถนะข้ามวัฒนธรรม	161

บทที่ 1

บทนำ

ที่มาและความสำคัญของปัญหา

“การทำให้เป็นรูปแบบหนึ่งเดียวกันทางวัฒนธรรมจะกีดเซาะไม่เพียงแต่เอกลักษณ์และวัฒนธรรมเท่านั้น แต่ยังทำลายลักษณะเฉพาะตัวของปัจเจกบุคคล ด้วยการเบ่งบานด้วยความดีอย่างเหมาะสมและตื่นอยู่ด้วยปัญญาของมนุษย์จะได้รับความกระทบกระเทือน ดังนั้นจึงจำเป็นที่จะต้องอนุรักษ์ความหลากหลายทางวัฒนธรรมไว้”

ศาสตราจารย์ซัมด็อง รินโปเช
(Prof. Samdong Rinpoche)

จากข้อความข้างต้นสะท้อนให้เห็นว่า ความหลากหลายทางวัฒนธรรมในสังคมเป็นสิ่งที่จำเป็นต้องดำรงอยู่ไว้ การทำให้เป็นวัฒนธรรมเดียวกันหรือเหมือนกันทั้งสังคมจะเป็นการบ่อนทำลายอัตลักษณ์ของกลุ่มชนต่างๆ ได้ ดังเช่นในสังคมโลกปัจจุบันที่มีการเคลื่อนย้ายของผู้คนและวัฒนธรรมอย่างรวดเร็ว มีการแลกเปลี่ยน ผสมผสาน หรือกลืนกลายทางวัฒนธรรมกันอยู่ตลอดเวลา ภายใต้บริบทของสังคมหนึ่ง ไม่ได้มีเพียงแค่ชนกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งอาศัยอยู่เพียงเท่านั้น แต่ยังมีชนกลุ่มที่มีลักษณะทางชาติพันธุ์และวัฒนธรรมที่แตกต่างดำรงอยู่ร่วมกันด้วย ดังเช่นในสังคมแห่งภูมิภาคอุษาคเนย์ หรือเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ที่มีผู้คนหลากหลายกลุ่มชาติพันธุ์อาศัยอยู่ร่วมกัน ตั้งแต่สมัยอดีตซึ่งเกิดจากการเดินทางค้าขายระหว่างกันกับคนในภูมิภาคนี้ เช่น กลุ่มคนจีน อินเดีย อาหรับ เป็นต้น โดยเฉพาะลักษณะทางภูมิศาสตร์ที่เป็นจุดศูนย์กลาง จุดเชื่อมต่อของแผ่นดินส่วนสำคัญ หรือจุดแวะพักของนักเดินทางหรือบรรดาพ่อค้า ทำให้วัฒนธรรมจากต่างถิ่นได้เข้ามาผสมผสานจนส่งผลให้เกิดลักษณะพิเศษให้แก่คนในภูมิภาคนี้ เช่น ทำให้เกิดความแตกต่างทางชนชาติ ชาติพันธุ์ ภาษาซึ่งแยกได้ 3 กลุ่มภาษาหลักด้วยกัน รวมถึงความแตกต่างทางศาสนา เป็นต้น (เริงวุฒิ มิตรสุริยะ, 2557: 27-29; เวเธอร์บี, 2556: 17-20) ส่งผลให้เกิดสังคมพหุวัฒนธรรมขึ้น

สังคมไทย หนึ่งในสังคมของอุษาคเนย์ที่มีลักษณะเป็นสังคมพหุวัฒนธรรม กล่าวคือสังคมไทยมีความหลากหลายของกลุ่มชนอาศัยอยู่ร่วมกัน เช่น กลุ่มชาติพันธุ์ไท กะเหรี่ยง มอญ จีน

ลาว พม่า ชาวเล รวมถึงกลุ่มที่อาศัยอยู่บนพื้นที่สูง เป็นต้น โดยกลุ่มเหล่านี้มีประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม ประเพณี การประพุดิปฏิบัติ ความเชื่อแตกต่างกันจนเกิดเป็นลักษณะของวัฒนธรรม เฉพาะกลุ่มขึ้นมา โดยสังคมไทยที่มีลักษณะเป็นสังคมพหุวัฒนธรรมนั้น มีตั้งแต่บริบททาง ประวัติศาสตร์ในฐานะของการผสมผสานทางชาติพันธุ์ บริบทของรัฐชาติภายใต้สำนักแบบ อาณานิคม พหุวัฒนธรรมของโลกาภิวัตน์ในบริบทของการครอบงำและการช่วงชิงความหมาย ของ อัตลักษณ์และชาติพันธุ์ และพหุวัฒนธรรมในฐานะพื้นที่ของการช่วงชิงความหมาย เป็นต้น (อานันท์ กาญจนพันธุ์, 2546: 7) ซึ่งในแต่ละบริบทมีกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ ที่มีการปฏิสัมพันธ์กัน ทั้งในความสัมพันธ์ที่ดีและขัดแย้งกัน อันเป็นผลมาจากกระบวนการทวีลักษณะทางชาติพันธุ์ของ กลุ่มชนต่างๆ ด้วยส่วนหนึ่ง (อมรา พงศาพิชญ์, 2549: 143-205)

ความหลากหลายของชนกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ ในสังคมไทย เช่น ชนเผ่ามราบริ (ผีตอเหลือง) กลุ่มกะเหรี่ยงทางภาคเหนือ ชนเผ่าเซม้ง นิกริโตที่อยู่ทางตอนใต้ของประเทศไทย และทางเหนือของมาลายา กลุ่มชาติพันธุ์ชาวเล ที่อาศัยอยู่ตามชายฝั่งทะเลตะวันตกหรือทะเลอันดามันของประเทศไทย (ปรานี วงษ์เทศ, 2543: 148; ชีรศักดิ์ สุขสันติกมล, 2553: 2) กลุ่มชาวจีน หรือ กลุ่มชาวอินเดียที่กระจายตัวอยู่ตามเมืองสำคัญต่างๆ รวมทั้งเมืองที่เป็นศูนย์กลางของอาณาจักร เป็นต้น โดยการเคลื่อนไหวที่หลายหลากเหล่านี้ตั้งแต่สมัยอดีต สะท้อนได้จากมิติทาง ประวัติศาสตร์ที่มีการสู้รบและกวาดต้อนเชลยศึกเข้ามาในดินแดนของตนเพื่อเป็นกำลังพลและ แรงงานทาส และมีการกระจายตัวอาศัยอยู่ตามการจัดสรรพื้นที่ของผู้ปกครองอาณาจักร จนกลายเป็นที่มาของบ้านต่างๆ เช่น บ้านแขก บ้านมอญ บ้านญวน เป็นต้น มิติโครงสร้างทาง สังคมที่มีการกำหนดลำดับชั้นของผู้คนโดยจำแนกตามสภาพและสถานภาพ เช่น กลุ่มคนอินเดีย กลุ่มคนจีน ที่เข้ามาอาศัยอยู่ในดินแดนประเทศไทยถูกมองว่าเป็นแขก เจ้า พราหมณ์ จับกัง หรือเจ้า แก่ แม้กระทั่งคนที่อาศัยอยู่บนดอย ก็จะถูกมองว่าเป็นคนดอย เป็นต้น (อมรา พงศาพิชญ์, 2549: 138)

กระบวนการคลี่คลายความสัมพันธ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ ในสังคมไทยที่มีการแลกรับ ทางวัฒนธรรมมาอย่างต่อเนื่องตั้งแต่อดีตจวบจนปัจจุบัน และได้พัฒนาความสัมพันธ์ที่หลากหลาย มิติให้มากขึ้นด้วยการลงนามความร่วมมือของรัฐชาติทั้ง 10 ชาติในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ในนาม “สมาคมประชาชาติแห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้” หรือ “อาเซียน” (Association of Southeast Asian Nation – ASEAN) มีการสร้างระดับความร่วมมือกันอย่างเป็นทางการเมื่อวันที่ 31 ธันวาคม พ.ศ. 2558 ความร่วมมือของทั้ง 10 ประเทศปรากฏในลักษณะที่เรียกว่า “ปฏิญญาอาเซียน”

(ASEAN Declaration) โดยมีแผนการดำเนินงานออกมาในรูปแบบของ 3 เสาหลักอาเซียน ประกอบด้วย 1) ประชาคมการเมืองและความมั่นคงอาเซียน 2) ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน และ 3) ประชาคมสังคมและวัฒนธรรมอาเซียน โดยมีวิสัยทัศน์ร่วมกันทั้ง 3 เสาหลักคือ “จะไม่มีใครถูกทิ้งไว้ข้างหลัง และทุกคนจะต้องได้รับประโยชน์” (กรมอาเซียน, www.mfa.go.th/asean) ซึ่งแผนการพัฒนามาของทั้ง 3 เสาหลักทำให้เกิดการเคลื่อนไหวของกลุ่มคนในอาเซียนมากขึ้น เช่น การเดินทางเข้า-ออกประเทศต่างๆ ที่ทำได้สะดวกรวดเร็ว การเคลื่อนย้ายแรงงานจากประเทศหนึ่งไปยังอีกประเทศหนึ่งที่มีความเสรีมากขึ้น หรือแม้กระทั่งการขนส่งสินค้าโดยไม่มีกำแพงภาษี เป็นต้น ซึ่งปัจจัยเหล่านี้ทำให้วัฒนธรรมของแต่ละกลุ่มชนมีการโยกย้ายถ่ายเทอย่างรวดเร็วตามไปด้วย

การเคลื่อนไหวของคนต่างกลุ่มต่างวัฒนธรรมในสังคมไทยที่มีมากขึ้น ทำให้การเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมกลายเป็นประเด็นสำคัญประการหนึ่งของคนในสังคม ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องโดยเฉพาะอย่างยิ่งสถาบันทางการศึกษา ซึ่งเป็นสถาบันทางสังคมประเภทหนึ่งที่เป็นแหล่งบ่มเพาะองค์ความรู้ และทักษะการดำรงชีวิตให้กับคนในสังคม จะต้องสร้างกระบวนการเรียนรู้ในวัฒนธรรมของคนต่างกลุ่มให้เกิดขึ้น กลายเป็นสมรรถนะทางวัฒนธรรมหรือข้ามวัฒนธรรมของผู้เรียนได้ ดังเช่นงานวิจัย เรื่อง การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนที่เน้นสมรรถนะทางวัฒนธรรมของนักศึกษาพยาบาล ของศิริพันธุ์ ศิริพันธุ์ (2554) แนวคิดการจัดการเรียนการสอนเพื่อส่งเสริมสมรรถนะทางวัฒนธรรมของนักศึกษาพยาบาล ของบุศยรินทร์ อารยะชนิตกุล (2557: 49-57) ได้กล่าวสอดคล้องกันว่า ในสังคมปัจจุบันที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรม ชาติพันธุ์ ความเชื่อ ศาสนา ค่านิยมของผู้รับบริการด้านการสาธารณสุข มีความจำเป็นที่นักศึกษาพยาบาลจะต้องเข้าใจความแตกต่างทางวัฒนธรรม มิเช่นนั้นอาจเกิดปัญหาดังที่ผ่านมา เช่น การขาดความเข้าใจและไม่เคารพวัฒนธรรมท้องถิ่น การขาดปฏิสัมพันธ์อันดีระหว่างคนต่างกลุ่ม เป็นต้น สมรรถนะทางวัฒนธรรมนั้นมีอยู่ด้วยกัน 5 องค์ประกอบ คือ การตระหนักรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรม การมีองค์ความรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรม การมีทักษะเกี่ยวกับวัฒนธรรม ความสามารถในการมีปฏิสัมพันธ์กับผู้รับบริการต่างวัฒนธรรม และมีความปรารถนาที่จะมีสมรรถนะทางวัฒนธรรม (ศิริพันธุ์ ศิริพันธุ์, 2554: 110-114) ซึ่งสมรรถนะทางวัฒนธรรมดังที่กล่าวมาเหล่านี้เป็นส่วนหนึ่งของผู้เรียนในยุคศตวรรษที่ 21 พึงจะได้รับจากการเรียนรู้ในวัฒนธรรมที่หลากหลาย

ผู้เรียนในยุคศตวรรษที่ 21 ถือเป็นกลุ่มชนรุ่นใหม่ที่เกิดมาพร้อมกับเทคโนโลยี การติดต่อสื่อสารเป็นไปในลักษณะของการสื่อสารผ่านข้อความหน้าจอมือถือ หรือคอมพิวเตอร์ แทนการพูด การติดต่อสัมพันธ์แบบพบปะกันโดยตรง (face to face) ถดน้อยลง ส่งผลให้การเรียนรู้

หรือเข้าใจวัฒนธรรมของผู้อื่นอย่างลึกซึ้งซึ่งจนเกิดสมรรถนะข้ามวัฒนธรรมนั้นเป็นไปได้ยากตามไปด้วย ซึ่งการเรียนรู้ของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 จะต้องเป็นการเรียนรู้ตลอดชีวิตซึ่งเป็นอุดมการณ์สำคัญของการจัดการศึกษา รวมถึงแสวงหาความรู้ ความใฝ่เรียนรู้ การรู้เรา รู้เขา เข้าใจผู้อื่น รวมทั้งเข้าใจโลกกว้างเพื่อการปรับตัวให้อยู่ในท้องถิ่น ประเทศชาติ อาเซียน และระดับโลกได้ โดยมีรากฐานของ 4 เสาหลักแห่งการเรียนรู้ ได้แก่ การเรียนเพื่อรู้ (Learning to Know) เป็นการพัฒนาระบบการคิดและการแสวงหาความรู้เพื่อพัฒนาตนเองได้ตลอดชีวิต การเรียนรู้เพื่อปฏิบัติได้จริง (Learning to Do) เป็นการบูรณาการระหว่างความรู้ภาคทฤษฎีและการฝึกปฏิบัติที่สามารถประยุกต์ใช้ร่วมกันได้ การเรียนรู้เพื่อที่จะอยู่ร่วมกันและอยู่ร่วมกับผู้อื่น (Learning to Live together) ผู้เรียนจะต้องสามารถดำรงอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมพหุวัฒนธรรมได้ และการเรียนรู้เพื่อชีวิต (Learning to Be) เป็นการพัฒนาผู้เรียนทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจ สติปัญญา และการเข้าใจตนเองและผู้อื่นได้ (พิมพ์พันธ์ เฉชะคุปต์ และเพียว ยินดีสุข, 2558: 4; วิชัย วงษ์ใหญ่, 2554: 511-512)

จากสี่เสาหลักทางการศึกษาข้างต้น แสดงให้เห็นว่าการจัดการเรียนรู้จะต้องเน้นการพัฒนาผู้เรียนให้นำความรู้สู่การปฏิบัติและดำรงตนอยู่ในสังคมพหุวัฒนธรรมได้อย่างเข้าใจตนเองและผู้อื่น ซึ่งการนำไปสู่เป้าหมายดังกล่าวนั้นจะต้องพัฒนาผู้เรียนให้เกิดทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 ซึ่งเป็นสิ่งที่ผู้เรียนจะต้องได้รับการพัฒนาในทุกระดับการศึกษาตั้งแต่การศึกษาขั้นพื้นฐานจนถึงระดับอุดมศึกษา โดยทักษะสำคัญประการหนึ่งที่จะต้องพัฒนาเพื่อการดำรงอยู่ในสังคมแห่งความหลากหลายทางวัฒนธรรม คือ การทำความเข้าใจต่างวัฒนธรรม (Cross-cultural understanding) หรือทักษะข้ามวัฒนธรรม (Cross-cultural skills) (www.qlf.or.th) แต่การที่ผู้เรียนจะเกิดการเรียนรู้ต่างวัฒนธรรมหรือข้ามวัฒนธรรมได้นั้น การออกแบบการจัดการเรียนรู้เป็นสิ่งสำคัญที่ครูผู้สอนจะต้องวางแผนกลยุทธ์ในการสอนต่างๆ ให้เป็นระบบเพื่อผู้เรียนสามารถพัฒนาตนเองได้ เช่น การระบุเป้าประสงค์ การวิเคราะห์ความต้องการจำเป็น การวิเคราะห์การเรียนการสอน คุณลักษณะผู้เรียน เป็นต้น การออกแบบวิธีการเรียนการสอน การพัฒนาเครื่องมือ วัสดุในการจัดการเรียนการสอน การนำรูปแบบไปทดลองใช้ การประเมินผลและทบทวนการจัดการเรียนการสอน เป็นต้น (Kruse, 2007) มีแนวทาง ขั้นตอน และผลลัพธ์ที่ชัดเจนสามารถทำให้ผู้เรียนพัฒนาตนเองได้ ซึ่งสภาพจากการจัดการเรียนการสอนในปัจจุบันพบว่ามีปัญหาเกิดขึ้นจากหลากหลายปัจจัย เช่น วิธีการสอนของผู้สอน ความยากง่ายของเนื้อหา หรือแม้กระทั่งศักยภาพในการเรียนรู้ของผู้เรียนเอง เป็นต้น

จากการวิเคราะห์สภาพการจัดการเรียนการสอนดังกล่าว ที่สามารถแก้ไขปัญหาเหล่านั้นได้ โดยเน้นให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติจริง เกิดการเรียนรู้จากการศึกษาในพื้นที่จริง คือ วิชาการทางมานุษยวิทยา ซึ่งถือเป็นวิธีการสอนและกระบวนการวิจัยประเภทหนึ่งที่ก่อรูปขึ้นจากนักมานุษยวิทยา ซึ่งใช้คำว่า งานวิจัยสนามทางมานุษยวิทยา ถือเป็นงานที่ต้องใช้เวลาอยู่กับกลุ่มที่ศึกษาเป็นระยะเวลานาน มีการพัฒนาการเชื่อมโยงสัมพันธ์กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญในชุมชน เรียนรู้ภาษาถิ่น บรรทัดฐาน ค่านิยม และทัศนคติของกลุ่มที่ศึกษา และสร้างความไว้วางใจในความสัมพันธ์ระหว่างผู้ศึกษากับผู้ถูกศึกษา (Sterk-Elifson, 1993: 163) โดยประเภทของงานวิจัยสนามทางมานุษยวิทยานั้นสามารถแบ่งออกได้ 6 ประเภทย่อยด้วยกัน คือ การเปรียบเทียบเชิงควบคุมที่ไม่ใช่ประวัติศาสตร์ (Non – historical controlled comparison) การวิจัยข้ามวัฒนธรรมที่ไม่ใช่ประวัติศาสตร์ (Non – historical cross – cultural research)ชาติพันธุ์วรรณาเชิงประวัติศาสตร์ (Ethnohistory) การเปรียบเทียบเชิงควบคุมที่เป็นประวัติศาสตร์ (Historical controlled comparison) การวิจัยข้ามวัฒนธรรมเชิงประวัติศาสตร์ (Historical cross – cultural research) และการวิจัยเชิงชาติพันธุ์วรรณา (Ethnography) (งามพิศ สัตย์สงวน, 2558: 41-42)

วิธีการทางชาติพันธุ์วรรณา (Ethnography) เป็นหนึ่งในวิธีการทางมานุษยวิทยา ปรากฏขึ้นช่วงต้นคริสต์ศตวรรษที่ 20 ในฐานะยุทธวิธีการวิจัยในสังคมที่มีลักษณะทางวัฒนธรรมคล้ายคลึงกัน และมีความแตกต่างทางสังคมน้อย (Kottak, 2009: 272) การศึกษาวิจัยแนวนี้เป็นวิธีการศึกษากลุ่มคน (ethnos) ในสังคมที่มีลักษณะทางวัฒนธรรมเฉพาะ โดยใช้วิธีการสังเกตการณ์อย่างมีส่วนร่วม (participant observation) การสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (key informant) ใช้ประโยชน์จากมโนทัศน์ทางวัฒนธรรม เน้นการทำความเข้าใจแบบองค์รวม ให้ความสำคัญแก่บริบท ใช้วิธีการเก็บข้อมูลหลายแบบและใช้ข้อมูลหลายชนิด เพื่อเรียนรู้วิถีชีวิตของคนกลุ่มนั้นในชีวิตประจำวัน ได้ข้อมูลเชิงพฤติกรรมอย่างละเอียด และเข้าใจความหมายจากมุมมองของคนที่เป็นเจ้าของวัฒนธรรม โดยนักชาติพันธุ์วรรณาสามารถเคลื่อนย้ายตนเองจากที่หนึ่งไปยังอีกที่หนึ่ง เพื่อให้ได้ข้อมูลภาพรวมและเชื่อมโยงชีวิตทางสังคมของชุมชนที่ศึกษาได้อย่างครอบคลุม แล้วเขียนรายงานผลการเก็บข้อมูลอย่างละเอียดถึงพฤติกรรม ความเชื่อ ความรู้ ทัศนคติ ตลอดจนค่านิยมที่เป็นผลมาจากพฤติกรรมของคนในชุมชนนั้นๆ (Kottak, 2009: 272, ชัยนัต วรรณนะภุติ, 2544: 239, ชาย โพธิ์สิตา, 2554: 143-145)

แต่วิถีวิทยาทางชาติพันธุ์วรรณาที่กล่าวข้างต้น ในด้านการนำเสนอวิถีชีวิตของผู้คนกลุ่มชนต่างๆ ที่อ้างว่าเป็นความรู้/ความจริงของชุมชน ปราศจากอคติจากนักวิจัยนั้น ถูกนักคิดใน

ยุคหลังสมัยใหม่โต้แย้งว่า สิ่งที่นักชาติพันธุ์วรรณานำเสนอ เป็นการผูกขาดอำนาจในการนำเสนอ โดยนักวิจัยเพียงฝ่ายเดียว และเป็นการยากที่จะเชื่อว่างานชาติพันธุ์วรรณาสามารถปราศจากอคติของนักวิจัยได้อย่างแท้จริง โดยงานชาติพันธุ์วรรณาแนวใหม่ควรนำเสนอความรู้ที่ไม่ได้มาจากผู้ถูกวิจัยหรือจากนักวิจัยล้วนๆ และอัตวิสัยที่มีอยู่ในงานวิจัยเป็นลักษณะของอัตวิสัยร่วม (intersubjectivity) ที่เกิดขึ้นจากการปฏิสัมพันธ์ระหว่างนักวิจัยและกลุ่มที่นักวิจัยไปศึกษาในฐานะผู้ให้ข้อมูลหลัก (สุชาติ ทวีสิทธิ์, 2549: 41) แต่เทคนิคหรือวิธีการยังคงอาศัยการเข้าไปอยู่ในชุมชนที่ศึกษา สังเกตการณ์อย่างมีส่วนร่วม การสัมภาษณ์อย่างไม่เป็นทางการและการสัมภาษณ์เชิงลึก เป็นวิธีการหลักของการศึกษาเช่นเดิม

ด้วยวิธีวิทยาของการวิจัยเชิงชาติพันธุ์วรรณา ทักษะสำคัญของผู้เรียนแห่งศตวรรษที่ 21 และสังคมที่เป็นลักษณะพหุวัฒนธรรมในปัจจุบัน สามารถนำมาเป็นแนวทางในการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้โดยเฉพาะวิชาที่เกี่ยวข้องกับการศึกษากลุ่มชาติพันธุ์ วัฒนธรรม สังคม และบริบทแวดล้อม โดยทั่วไปของชุมชนที่ถูกเลือกศึกษา เพื่อพัฒนาความรู้ ทักษะ และอารมณ์หรือเจตคติของผู้เรียนให้ดียิ่งขึ้น ซึ่งบริบทของที่ตั้งสถานศึกษาและผู้เรียนก็เป็นองค์ประกอบสำคัญของการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ โดยที่ตั้งของมหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี ตั้งอยู่ในเขตตำบลนาวิ่ง อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรี ซึ่งถือว่าเป็นศูนย์กลางทางการศึกษาในระดับอุดมศึกษาของกลุ่มผู้เรียนในเขตจังหวัดเพชรบุรี ประจวบคีรีขันธ์ ชุมพร และระนอง ซึ่งในพื้นที่เหล่านี้มีกลุ่มชนอาศัยอยู่หลากหลาย โดยเฉพาะพื้นที่ของจังหวัดเพชรบุรีที่มีทั้งกลุ่มชาติพันธุ์ไทยทรงดำ กะเหรี่ยง กะหรั่ง ไทยพวน และมอญ เป็นต้น แสดงให้เห็นถึงการเป็นพื้นที่แห่งความหลากหลายของกลุ่มชาติพันธุ์และวัฒนธรรม ส่วนผู้เรียนมาจากกลุ่มชนที่มีความแตกต่างทางวัฒนธรรมและชาติพันธุ์เช่นเดียวกัน

สำหรับการศึกษาในรายวิชา ชาติพันธุ์วิทยาในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ เป็นรายวิชาที่มุ่งเน้นให้ผู้เรียนทราบและเข้าใจถึงแนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาทางชาติพันธุ์วิทยาและพหุวัฒนธรรมศึกษา การปฏิสัมพันธ์และกระบวนการปรับเปลี่ยนอัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ และสำนักทางชาติพันธุ์โดยผ่านการอ่านงานเขียน งานวิจัย และการเก็บข้อมูลด้วยตนเอง อีกทั้งยังมีการเสริมสร้างกระบวนการปฏิสัมพันธ์ทางสังคมข้ามวัฒนธรรมให้เกิดขึ้นกับผู้เรียนด้วยวิธีการเชิงปฏิบัติ และการสร้างสำนักทางชาติพันธุ์ตนเอง ขอมรับความหลากหลายของกลุ่มคนและวัฒนธรรมที่ดำรงอยู่ในสังคม ลดความอคติกันทางสังคม (prejudice reduction) และการเลือกปฏิบัติ (discrimination) ให้เกิดขึ้นกับผู้เรียนอย่างแท้จริง โดยเฉพาะเรื่อง พหุวัฒนธรรมศึกษา เนื่องจากการจัดการเรียนการสอนพหุวัฒนธรรม สามารถทำให้ผู้เรียนซึ่งเป็น

เยาวชนของชาติมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับสังคมที่มีวัฒนธรรมต่างจากตนเอง มีเจตคติที่ถูกต้องต่อผู้อื่นที่มีวัฒนธรรมต่างจากตน ตลอดจนมีทักษะในการปฏิบัติต่อผู้อื่นที่มีความแตกต่างจากตน ความมุ่งหมายของการจัดการเรียนการสอนพหุวัฒนธรรมอยู่ที่ความรู้ความเข้าใจและสำนึกข้ามวัฒนธรรม ความเหมือนและความแตกต่างทางวัฒนธรรม ตลอดจนการมีปฏิสัมพันธ์ทางวัฒนธรรมระหว่างกัน เคารพในวัฒนธรรมของเขา ให้เขาเป็นตัวของเขาเอง รักษาเอกลักษณ์ของเขาไว้ (สิริวรรณ ศรีพหล, 2555: 15)

ในด้านเนื้อหาของรายวิชา ชาติพันธุ์วิทยาในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ สามารถสร้างองค์ความรู้ข้ามวัฒนธรรมให้กับผู้เรียนได้ แต่ยังคงเป็นเพียงแค่ความรู้ที่มาจากเอกสาร ตำรา หนังสือทั้งสิ้น ในด้านทักษะกระบวนการ ถึงแม้ว่าจะเป็นรายวิชาที่กำหนดให้ผู้เรียนเก็บข้อมูลภาคสนาม แต่เป็นเพียงแค่ระยะเวลาสั้นๆ ทำให้การปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคลในวัฒนธรรมอื่นยังไม่เกิดประสิทธิภาพที่ดี รวมทั้งการกำกับตนเองในการปฏิบัติงาน และด้านเจตคติ ผู้เรียนยังคงไม่เกิดสำนึกข้ามวัฒนธรรมทั้งในด้านการเข้าใจความรู้สึกของผู้อื่น ความไวทางวัฒนธรรม และการลดอคติทางชาติพันธุ์ ซึ่งทั้ง 3 ด้านนี้เรียกรวมกันว่า สมรรถนะข้ามวัฒนธรรม (cross-cultural competencies) ปัญหาดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่า การจัดการเรียนรู้แบบเดิมของผู้สอนยังไม่สามารถทำให้บรรลุผลการเรียนรู้ที่คาดหวังได้ นั่นคือ ผู้เรียนสามารถประยุกต์ใช้ความรู้ชั้นเรียนสู่การปฏิบัติจริงได้ และผู้เรียนสามารถพัฒนาตนเองให้เกิดสมรรถนะข้ามวัฒนธรรมเพื่อการดำรงในสังคมพหุวัฒนธรรมได้

จากสภาพการณ์ดังกล่าว ผู้วิจัยได้เล็งเห็นความสำคัญและคุณค่าที่จะเกิดขึ้นจากการพัฒนาสมรรถนะข้ามวัฒนธรรมให้กับผู้เรียน จึงพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้พหุวัฒนธรรมด้วยวิธีการเชิงชาติพันธุ์วรรณาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะข้ามวัฒนธรรมขึ้น โดยใช้แบบแผนการวิจัยและพัฒนา (Research and Development) ซึ่งมาจากแนวคิดในการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ของ Joyce, Weil and Calhoun (2015: 25-34) และ ทิศนา แจมมณี (2556: 222) การออกแบบการเรียนการสอนเชิงระบบของ Kruse (2007) ประกอบด้วย 4 ขั้นตอน คือ 1) การศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน (Analysis) 2) การออกแบบและพัฒนา (Design and Development) 3) การนำรูปแบบการจัดการเรียนรู้ไปทดลองใช้ (Implementation) และ 4) การประเมินคุณภาพและปรับปรุงรูปแบบการจัดการเรียนรู้ (Evaluation) โดยมีนักศึกษาระดับปริญญาตรี สาขาวิชาสังคมศึกษา คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี เป็นตัวแทนของประชากรในการศึกษาครั้งนี้

กรอบแนวคิดการวิจัย

การพัฒนา รูปแบบการจัดการเรียนรู้พหุวัฒนธรรมด้วยวิธีการเชิงชาติพันธุ์วรรณาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะข้ามวัฒนธรรม ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิดต่างๆ ดังต่อไปนี้

1. การพัฒนา รูปแบบการจัดการเรียนรู้ ในส่วนของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ ผู้วิจัยได้นำแนวคิดของ Joyce & Weil (2015) และทิสนา แคมมณี (2556) มาเป็นแนวทางในการพัฒนา รูปแบบการจัดการเรียนรู้พหุวัฒนธรรมด้วยวิธีการเชิงชาติพันธุ์วรรณาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะข้ามวัฒนธรรม

2. การพัฒนา รูปแบบการจัดการเรียนรู้ ในส่วนของการออกแบบการเรียนการสอนเชิงระบบ ได้นำหลักการของ Kruse (2007); Morrison, Ross, Kalman and Kemp (2013); กาญจนา คุณารักษ์ (2558) มาออกแบบการเรียนการสอน ประกอบด้วย 4 ขั้นตอน คือ 1) การวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานที่เกี่ยวข้อง (Analysis) 2) การออกแบบและพัฒนา (Design and Development) 3) การนำรูปแบบการจัดการเรียนรู้ไปทดลองใช้ (Implementation) และ 4) การประเมินคุณภาพและปรับปรุงรูปแบบการจัดการเรียนรู้ (Evaluation)

3. แนวคิดพหุวัฒนธรรมศึกษา (Multicultural Education) เป็นแนวคิดที่มุ่งเน้นให้ผู้เรียนทำความเข้าใจวัฒนธรรมของตนเองและผู้อื่น และยอมรับความหลากหลายทางวัฒนธรรมที่เกิดขึ้นในสังคมทั้งด้านเชื้อชาติ ชาติพันธุ์ วิถีชีวิต ความเชื่อ ศาสนา และประเพณีปฏิบัติ เป็นต้น ผู้เรียนต้องมีความรู้สึกถึงความเสมอภาคเท่าเทียมกัน ความยุติธรรมทางสังคม ความเป็นประชาธิปไตยซึ่งเป็นหัวใจสำคัญของการศึกษาเชิงพหุวัฒนธรรม การจัดการเรียนรู้ให้ผู้เรียนมีทั้งความรู้ ทักษะ และเจตคติที่ดีต่อวัฒนธรรมตนเองและวัฒนธรรมของผู้อื่น (Cusher, McClelland & Safford. (1992); Banks, J.A. (1994); Banks, L.A. (1995); Elderling, (1996); Banks, J.A. & Banks. (Eds.). (2007); Maxim (2010)) จึงเป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่ง

4. วิธีการเชิงชาติพันธุ์วรรณา เป็นวิธีการศึกษากลุ่มคน (ethnos) ในสังคมที่มีลักษณะทางวัฒนธรรมเฉพาะ โดยใช้วิธีการสังเกตการณ์อย่างมีส่วนร่วม (participant observation) และการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (key informant) เพื่อเรียนรู้วิถีชีวิตของคนกลุ่มนั้นในชีวิตประจำวัน ได้ข้อมูลเชิงพฤติกรรมอย่างละเอียด และเข้าใจความหมายจากมุมมองของคนที่เป็นเจ้าของวัฒนธรรม โดยมีแนวทางการศึกษาภาคสนามเทคนิคที่สามารถนำมาปรับใช้ในการออกแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะข้ามวัฒนธรรมได้ คือ การเข้าสนาม การเก็บรวบรวมข้อมูล และตรวจสอบข้อมูล โดยตรงจากการสังเกตพฤติกรรม (observation of behavior) รวมทั้ง

การสังเกตอย่างมีส่วนร่วม (participant observation) ใช้วิธีการศึกษาแบบวงศ์วิทยา (genealogical method) ใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก เริ่มต้นโดยการเก็บข้อมูลประวัติชีวิต (life history) ของบุคคลที่เป็นผู้ถ่ายทอดเรื่องราว (narrator) ต่างๆ ของชุมชน และการออกจากชุมชน (Patton (2001: 81-84); Kottak, C. (2009: 272); Metzler (Eds) (2014: 319-322); ชัยันต์ วรรณะ ภูติ (2544: 239); ชาย โพธิ์ธิตา (2559: 34) สุภางค์ จันทวานิช (2554) งามพิศ สัตย์สงวน (2558)

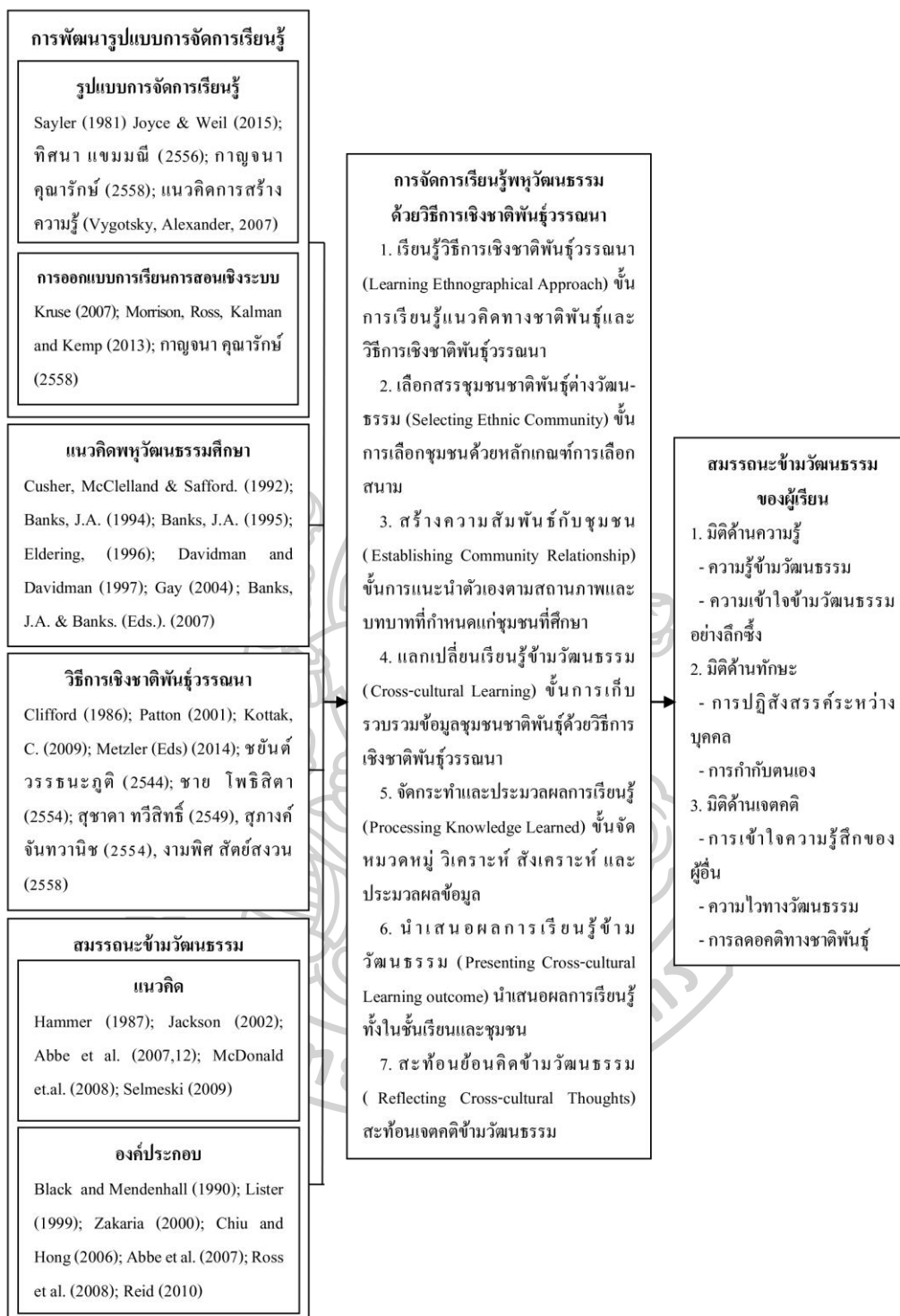
5. สมรรถนะข้ามวัฒนธรรม จากการศึกษาแนวคิดสมรรถนะข้ามวัฒนธรรมของ Hammer (1987); Abbe et al. (2007,12); McDonald et.al. (2008,13); Selmeski (2009) กล่าวคือ คุณลักษณะหรือความสามารถของปัจเจกบุคคลที่มีพื้นฐานของความรู้ ทักษะ และอารมณ์หรือแรงกระตุ้นต่างๆ โดยต้องยอมรับและให้ความเคารพกับความแตกต่างทางวัฒนธรรม การประเมินตนเองอย่างต่อเนื่องเกี่ยวกับวัฒนธรรมและต้องคำนึงถึงพลวัตของความแตกต่างที่เกิดขึ้น การไม่หยุดที่จะพัฒนาความรู้ข้ามวัฒนธรรม และทักษะที่จำเป็นเมื่อต้องมีการปฏิสัมพันธ์กับบุคคลอื่นในพื้นที่ต่างวัฒนธรรมหรือในบริบทแวดล้อมที่มีความสลับซับซ้อนทางวัฒนธรรมได้อย่างมีประสิทธิภาพและเหมาะสมสูงสุด โดยองค์ประกอบของสมรรถนะข้ามวัฒนธรรม จากการศึกษาแนวคิดของ Black and Mendenhall (1990); Lister (1999); Zakaria (2000); Chiu and Hong (2006); Abbe et. al.(2007); Ross et al.(2008); Reid (2010) สามารถกำหนดองค์ประกอบของสมรรถนะข้ามวัฒนธรรมออกเป็น 3 มิติ 7 องค์ประกอบ คือ 1) มิติด้านความรู้ ประกอบด้วย ความรู้ข้ามวัฒนธรรม และความเข้าใจข้ามวัฒนธรรมอย่างลึกซึ้ง 2) มิติด้านทักษะ ประกอบด้วย การปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคล และการกำกับตนเอง และ 3) มิติด้านเจตคติ ประกอบด้วย การเข้าใจความรู้สึกของผู้อื่น ความไวทางวัฒนธรรม และการลดอคติทางชาติพันธุ์ ซึ่งผู้วิจัยได้นำแนวคิดและองค์ประกอบดังกล่าว มาเป็นแนวทางในการกำหนดสมรรถนะข้ามวัฒนธรรมของผู้เรียน

6. การจัดการเรียนรู้พหุวัฒนธรรมด้วยวิธีการเชิงชาติพันธุ์วรรณา คือ กระบวนการจัดการเรียนรู้ ซึ่งได้จากการสังเคราะห์รูปแบบการจัดการเรียนรู้ การออกแบบการเรียนการสอนเชิงระบบ แนวคิดพหุวัฒนธรรมศึกษา วิธีการเชิงชาติพันธุ์วรรณา หลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาสังคมศึกษา คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี และการจัดการเรียนรู้รายวิชา ชาติพันธุ์วิทยาในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ทำให้ได้ขั้นตอนการจัดการเรียนรู้ที่สามารถเสริมสร้างสมรรถนะข้ามวัฒนธรรมของผู้เรียนได้

กล่าวโดยสรุป กรอบแนวคิดการวิจัยนี้ใช้วิธีการวิจัยและพัฒนา (Research and Development) ซึ่งประกอบด้วย 4 ขั้นตอน คือ ขั้นที่ 1 ศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน ขั้นที่ 2

ออกแบบและพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ ชั้นที่ 3 นำรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่พัฒนาไปใช้
และชั้นที่ 4 การประเมินคุณภาพและปรับปรุงรูปแบบการจัดการเรียนรู้ ดังรายละเอียดตามภาพที่ 1

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

คำถามการวิจัย

1. รูปแบบการจัดการเรียนรู้พหุวัฒนธรรมด้วยวิธีการเชิงชาติพันธุ์วรรณาที่เสริมสร้างสมรรถนะข้ามวัฒนธรรมที่พัฒนาขึ้นมีคุณภาพและประสิทธิภาพเป็นอย่างไร

2. รูปแบบการจัดการเรียนรู้พหุวัฒนธรรมด้วยวิธีการเชิงชาติพันธุ์วรรณาที่เสริมสร้างสมรรถนะข้ามวัฒนธรรม มีประสิทธิผลเป็นอย่างไร

2.1. สมรรถนะข้ามวัฒนธรรมด้านความรู้ของนักศึกษาหลังเรียนด้วยรูปแบบการจัดการเรียนรู้พหุวัฒนธรรมด้วยวิธีการเชิงชาติพันธุ์วรรณาที่เสริมสร้างสมรรถนะข้ามวัฒนธรรมสูงกว่าก่อนเรียนหรือไม่ และเป็นอย่างไร

2.2 สมรรถนะข้ามวัฒนธรรมด้านทักษะของนักศึกษาที่เรียนด้วยรูปแบบการเรียนรูปแบบการจัดการเรียนรู้พหุวัฒนธรรมด้วยวิธีการเชิงชาติพันธุ์วรรณาที่เสริมสร้างสมรรถนะข้ามวัฒนธรรม มีพัฒนาการเป็นอย่างไร

2.3 สมรรถนะข้ามวัฒนธรรมด้านเจตคติของนักศึกษาที่เรียนด้วยรูปแบบการเรียนรูปแบบการจัดการเรียนรู้พหุวัฒนธรรมด้วยวิธีการเชิงชาติพันธุ์วรรณาที่เสริมสร้างสมรรถนะข้ามวัฒนธรรม อยู่ในระดับใด อย่างไร

3. ความพึงพอใจของนักศึกษาที่เรียนด้วยรูปแบบการจัดการเรียนรู้พหุวัฒนธรรมด้วยวิธีการเชิงชาติพันธุ์วรรณาที่เสริมสร้างสมรรถนะข้ามวัฒนธรรมหลังเรียนเป็นอย่างไร

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้พหุวัฒนธรรมด้วยวิธีการเชิงชาติพันธุ์วรรณาที่เสริมสร้างสมรรถนะข้ามวัฒนธรรม

2. เพื่อศึกษาประสิทธิผลของรูปแบบการจัดการเรียนรู้พหุวัฒนธรรมด้วยวิธีการเชิงชาติพันธุ์วรรณาที่เสริมสร้างสมรรถนะข้ามวัฒนธรรม โดย

2.1 เพื่อเปรียบเทียบสมรรถนะข้ามวัฒนธรรมด้านความรู้ของนักศึกษาก่อนเรียนและหลังเรียนด้วยรูปแบบการจัดการเรียนรู้พหุวัฒนธรรมด้วยวิธีการเชิงชาติพันธุ์วรรณาที่เสริมสร้างสมรรถนะข้ามวัฒนธรรม

2.2 เพื่อศึกษาสมรรถนะข้ามวัฒนธรรมด้านทักษะของนักศึกษาที่เรียนโดยใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้พหุวัฒนธรรมด้วยวิธีการเชิงชาติพันธุ์วรรณาที่เสริมสร้างสมรรถนะข้ามวัฒนธรรม

2.3 เพื่อศึกษาสมรรถนะข้ามวัฒนธรรมด้านเจตคติของนักศึกษาที่เรียนโดยใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้พหุวัฒนธรรมด้วยวิธีการเชิงชาติพันธุ์วรรณนาที่เสริมสร้างสมรรถนะข้ามวัฒนธรรม

3. เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักศึกษาที่มีต่อรูปแบบการจัดการเรียนรู้พหุวัฒนธรรมด้วยวิธีการเชิงชาติพันธุ์วรรณนาที่เสริมสร้างสมรรถนะข้ามวัฒนธรรม

สมมติฐานการวิจัย

1. สมรรถนะข้ามวัฒนธรรมด้านความรู้ของนักศึกษาหลังเรียนด้วยรูปแบบการจัดการเรียนรู้พหุวัฒนธรรมด้วยวิธีการเชิงชาติพันธุ์วรรณนาที่เสริมสร้างสมรรถนะข้ามวัฒนธรรมสูงกว่าก่อนเรียน

2. สมรรถนะข้ามวัฒนธรรมด้านทักษะของนักศึกษาที่เรียนด้วยรูปแบบการจัดการเรียนรู้พหุวัฒนธรรมด้วยวิธีการเชิงชาติพันธุ์วรรณนาที่เสริมสร้างสมรรถนะข้ามวัฒนธรรมก่อนเรียน ระหว่างเรียน และหลังเรียน มีพัฒนาการมากขึ้นตามลำดับ

3. สมรรถนะข้ามวัฒนธรรมด้านเจตคติของนักศึกษาที่เรียนด้วยรูปแบบการจัดการเรียนรู้พหุวัฒนธรรมด้วยวิธีการเชิงชาติพันธุ์วรรณนาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะข้ามวัฒนธรรม อยู่ในระดับมาก

ขอบเขตการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยและการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้พหุวัฒนธรรมด้วยวิธีการเชิงชาติพันธุ์วรรณนาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะข้ามวัฒนธรรม มีขอบเขตการวิจัย ดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

1.1 ประชากร คือ นักศึกษาสาขาวิชาสังคมศึกษา คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี ชั้นปีที่ 1 – 4 จำนวน 230 คน

1.2 กลุ่มตัวอย่าง คือ นักศึกษาชั้นปีที่ 4 ที่ลงทะเบียนเรียนรายวิชาชาติพันธุ์วิทยา ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2561 โดยใช้ในการสุ่มเป็นกลุ่ม จำนวน 25 คน ซึ่งมีนักศึกษากลุ่มคนไทยและคนไทยจีน กลุ่มละ 9 คน กลุ่มกะเหรี่ยง กะหว่าง และไทยมุสลิม กลุ่มละ 1 คน และกลุ่มมอญและไทยทรงดำ กลุ่มละ 2 คน

2. เนื้อหาการวิจัย

เนื้อหาวิชาที่ใช้ในการทดลองเป็นไปตามโครงสร้างรายวิชา 2593104 ชาติพันธุ์วิทยาในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ 3 (3-0-6) ตามหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาสังคมศึกษา คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2561 รวมทั้งสิ้น 45 ชั่วโมง ประกอบด้วย 5 หน่วยการเรียนรู้ ดังนี้

หน่วยการเรียนรู้ที่ 1 เรียนรู้ชาติพันธุ์วรรณนา เรียนรู้การศึกษาภาคสนาม

หน่วยการเรียนรู้ที่ 2 วิธีการเชิงชาติพันธุ์วรรณนากับการศึกษาภาคสนาม

หน่วยการเรียนรู้ที่ 3 การศึกษากลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยง

หน่วยการเรียนรู้ที่ 4 การศึกษากลุ่มชาติพันธุ์มอญ

หน่วยการเรียนรู้ที่ 5 การศึกษากลุ่มชาติพันธุ์ไทยทรงดำ

3. ตัวแปร

ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่

3.1 ตัวแปรอิสระ คือ รูปแบบการจัดการเรียนรู้พัฒนาวัฒนธรรมด้วยวิธีการเชิงชาติพันธุ์วรรณนา

3.2 ตัวแปรตาม คือ สมรรถนะข้ามวัฒนธรรมของนักศึกษา ได้แก่

1) มิติด้านความรู้ ประกอบด้วย ความรู้ข้ามวัฒนธรรมและความเข้าใจข้ามวัฒนธรรมอย่างลึกซึ้ง

2) มิติด้านทักษะ ประกอบด้วย การปฏิสังสรรค์ระหว่างบุคคลและการกำกับตนเอง

3) มิติด้านเจตคติ ประกอบด้วย การเข้าใจความรู้สึกของผู้อื่น ความไวทางวัฒนธรรม และการลดอคติทางชาติพันธุ์

4. ระยะเวลาการวิจัย

ระยะเวลาที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้อยู่ในภาคการศึกษาที่ 1 ปีการศึกษา 2561 ใช้เวลาทั้งสิ้น 15 สัปดาห์ / 45 ชั่วโมง แบ่งออกเป็นการศึกษาในชั้นเรียน 18 ชั่วโมง และการศึกษาภาคสนาม 27 ชั่วโมง

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. รูปแบบการจัดการเรียนรู้พหุวัฒนธรรมด้วยวิธีการเชิงชาติพันธุ์วรรณาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะข้ามวัฒนธรรม หมายถึง รูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้นภายใต้การออกแบบการเรียนการสอนเชิงระบบ และกระบวนการวิจัยและพัฒนา ประกอบด้วย หลักการ วัตถุประสงค์ กระบวนการจัดการเรียนรู้ และเงื่อนไขของการนำรูปแบบการจัดการเรียนรู้ไปใช้ ซึ่งมีกระบวนการจัดการเรียนรู้ ดังนี้ 1) ชั้นเรียนรู้วิธีการเชิงชาติพันธุ์วรรณา 2) ชั้นเลือกสรรชุมชนชาติพันธุ์ต่างวัฒนธรรม 3) ชั้นสร้างความสัมพันธ์กับชุมชน 4) ชั้นแลกเปลี่ยนเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรม 5) ชั้นจัดทำและประเมินผลการเรียนรู้ 6) ชั้นนำเสนอผลการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรม 7) ชั้นสะท้อนย้อนคิดข้ามวัฒนธรรม

2. พหุวัฒนธรรม หมายถึง ความหลากหลายทางวัฒนธรรมทั้งชาติพันธุ์ วิถีชีวิต ความเชื่อ ศาสนา และประเพณีปฏิบัติของกลุ่มชนที่มีความแตกต่างกัน ซึ่งในที่นี้ หมายถึง กลุ่มชาติพันธุ์ที่ใช้ในการศึกษา ได้แก่ กลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยง กลุ่มชาติพันธุ์มอญ และกลุ่มชาติพันธุ์ไทยทรงดำ

3. วิธีการเชิงชาติพันธุ์วรรณา หมายถึง แนวทางการศึกษากลุ่มคนในสังคมที่มีลักษณะทางวัฒนธรรมเฉพาะ เพื่อเรียนรู้วิถีชีวิตของคนกลุ่มนั้นในชีวิตประจำวัน ได้ข้อมูลเชิงพฤติกรรมอย่างละเอียด และเข้าใจความหมายจากมุมมองของคนที่เป็นเจ้าของวัฒนธรรมนั้นๆ โดยมีวิธีการหลักในการศึกษากลุ่มชาติพันธุ์ ได้แก่ การสัมภาษณ์เชิงลึก การสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วม การจดบันทึกภาคสนาม และวิธีการวงสวาทยา โดยผู้เรียนจะได้รับการฝึกปฏิบัติ ทดลอง สะท้อนคิด วิธีการ และการปรับประยุกต์ใช้ได้จริง ซึ่งจะวัดได้จากการสังเกตพฤติกรรมรายบุคคลที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น

4. สมรรถนะข้ามวัฒนธรรม หมายถึง คุณลักษณะหรือความสามารถของปัจเจกบุคคลที่มีพื้นฐานของความรู้ ทักษะ และเจตคติ โดยต้องยอมรับและให้ความเคารพกับความแตกต่างทางวัฒนธรรม การประเมินตนเองอย่างต่อเนื่องเกี่ยวกับวัฒนธรรมและต้องคำนึงถึงพลวัตของความแตกต่างที่เกิดขึ้น การไม่หยุดที่จะพัฒนาความรู้ทางวัฒนธรรม และทักษะที่จำเป็นเมื่อต้องมีการปฏิสัมพันธ์กับบุคคลอื่นในพื้นที่ต่างวัฒนธรรมหรือในบริบทแวดล้อมที่มีความสลับซับซ้อนทางวัฒนธรรมได้อย่างมีประสิทธิภาพและเหมาะสมสูงสุด ซึ่งวัดได้จากแบบทดสอบ แบบสังเกตพฤติกรรม แบบบันทึกภาคสนาม และบันทึกสะท้อนย้อนคิดข้ามวัฒนธรรมที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น ประกอบด้วย 3 มิติ คือ 1) มิติด้านความรู้ ประกอบด้วย ความรู้ข้ามวัฒนธรรมและความเข้าใจข้ามวัฒนธรรมอย่างลึกซึ้ง 2) มิติด้านทักษะ ประกอบด้วย การปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและการกำกับ

ตนเอง และ 3) มิติด้านเจตคติ ประกอบด้วย การเข้าใจความรู้สึกของผู้อื่น ความไวทางวัฒนธรรม และการลดอคติทางชาติพันธุ์

5. สมรรถนะข้ามวัฒนธรรมด้านความรู้ หมายถึง การที่บุคคลมีความรู้ ความเข้าใจ และสามารถอธิบายวัฒนธรรมของตนเองและวัฒนธรรมที่มีความแตกต่างจากวัฒนธรรมของตน ซึ่งมาจากการทำความเข้าใจในวัฒนธรรมเฉพาะหรือประสบการณ์ที่พบเจอมา มีความพร้อมที่จะเรียนรู้ในวัฒนธรรมใหม่ โดยไม่ละเลยวัฒนธรรมของตนเอง ซึ่งวัดได้จากแบบทดสอบอัตนัยที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น ประกอบด้วย

5.1. ความรู้ข้ามวัฒนธรรม หมายถึง การที่ผู้เรียนมีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับวัฒนธรรมของตนเองและวัฒนธรรมกลุ่มชาติพันธุ์อื่น ประกอบด้วย 2 ตัวบ่งชี้ คือ 1) ความรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรมของตนเอง และ 2) ความรู้เกี่ยวกับกลุ่มวัฒนธรรมกลุ่มชาติพันธุ์อื่น

5.2 ความเข้าใจข้ามวัฒนธรรมอย่างลึกซึ้ง หมายถึง ความสามารถของผู้เรียนในการตีความและให้ความหมายวัฒนธรรมกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ และสามารถประยุกต์ใช้ความรู้ข้ามวัฒนธรรมอย่างสร้างสรรค์ในสถานการณ์ที่แตกต่างได้ ประกอบด้วย 2 ตัวบ่งชี้ คือ 1) การตีความและให้ความหมายในวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์อื่น และ 2) การประยุกต์ใช้ความรู้ข้ามวัฒนธรรมอย่างสร้างสรรค์ในวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์อื่น

6. สมรรถนะข้ามวัฒนธรรมด้านทักษะ หมายถึง ความสามารถของบุคคลในการติดต่อสัมพันธ์กับชนต่างกลุ่มชาติพันธุ์ และวัฒนธรรมอย่างมีประสิทธิภาพ ตลอดจนสามารถกำกับควบคุมตนเองให้ปฏิบัติงานภาคสนามให้บรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้ได้ ซึ่งวัดได้จากแบบสังเกตพฤติกรรมรายบุคคลที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น ประกอบด้วย

6.1 การปฏิสังสรรค์ระหว่างบุคคล หมายถึง ความสามารถในการสื่อสารระหว่างบุคคล และดำรงอยู่ในความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลที่เกิดขึ้นของผู้เรียน รวมทั้งการแสดงออกที่มีประสิทธิภาพในบริบทข้ามวัฒนธรรม ประกอบด้วย 3 ตัวบ่งชี้ คือ 1) พฤติกรรมการสื่อสารระหว่างบุคคลที่มีประสิทธิภาพ 2) การปฏิบัติงานร่วมกับบุคคลอื่นได้ และ 3) การปรับตัวเมื่อเผชิญกับวัฒนธรรมที่หลากหลาย

6.2 การกำกับตนเอง หมายถึง ความสามารถในการควบคุมพฤติกรรมกรปฏิบัติงานของตนเองเพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้ได้ ซึ่งมีตัวบ่งชี้ คือ พฤติกรรมการปฏิบัติงานภาคสนาม

7. สมรรถนะข้ามวัฒนธรรมด้านเจตคติ หมายถึง การที่บุคคลสามารถยอมรับในความหลากหลายทางวัฒนธรรมที่มีอยู่ในสังคม โดยการทำความเข้าใจอารมณ์ความรู้สึกของชนต่างกลุ่มชาติพันธุ์ ยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น มีทัศนคติที่ดีต่อวัฒนธรรมที่แตกต่าง และสามารถลดความตึงเครียดได้ ซึ่งวัดได้จากแบบวัดเจตคติและบันทึกสะท้อนย้อนคิด (Journal Writing) ประกอบด้วย

7.1 การเข้าใจความรู้สึกของผู้อื่น หมายถึง ความสามารถของผู้เรียนในการเข้าใจพฤติกรรมและความรู้สึกของบุคคลต่างวัฒนธรรม และการยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น ประกอบด้วย 2 ตัวบ่งชี้ คือ 1) การเข้าใจพฤติกรรมและความรู้สึกของบุคคลต่างวัฒนธรรม และ 2) การยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น

7.2 ความไวทางวัฒนธรรม หมายถึง การที่ผู้เรียนสามารถตอบสนองต่อวัฒนธรรมที่แตกต่างในเชิงบวก และมีทัศนคติที่ไม่พิจารณาตัดสินผู้อื่นทางวัฒนธรรม ประกอบด้วย 2 ตัวบ่งชี้ คือ 1) การตอบสนองต่อวัฒนธรรมที่แตกต่างในเชิงบวก และ 2) มีทัศนคติที่ไม่พิจารณาตัดสินผู้อื่นทางวัฒนธรรม

7.3 การลดอคติทางชาติพันธุ์ หมายถึง การที่ผู้เรียนสามารถสร้างความรู้สึกแห่งความเสมอภาคเท่าเทียมกันระหว่างกลุ่มชาติพันธุ์ การยอมรับในความหลากหลายทางวัฒนธรรม และไม่ถือเอาวัฒนธรรมของตนเองเป็นใหญ่กว่าวัฒนธรรมอื่นๆ ที่ดำรงอยู่ในสังคมเดียวกัน ประกอบด้วย 2 ตัวบ่งชี้ คือ 1) การไม่ถือเอาวัฒนธรรมตนเองเป็นใหญ่ และ 2) สร้างความรู้สึกเสมอภาคเท่าเทียมกันทางสังคม

ประโยชน์ที่ได้รับ

ประโยชน์เชิงนโยบาย

1. การกำหนดยุทธศาสตร์และแผนในการพัฒนาบัณฑิตจากข้อมูลพื้นฐานด้านพหุวัฒนธรรมและสมรรถนะข้ามวัฒนธรรม ที่แสดงให้เห็นถึงความสามารถในการดำรงอยู่ร่วมกันอย่างเข้าใจและไม่มีอคติในสังคมที่มีความหลากหลายในปัจจุบัน

2. การสร้างกลยุทธ์แห่งการเรียนรู้ผ่านกิจกรรมการเรียนการสอนทั้งภายในและภายนอกชั้นเรียนที่ก่อให้เกิดสมรรถนะข้ามวัฒนธรรมของผู้เรียน อันเป็นทักษะสำคัญประการหนึ่งของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21

3. การประยุกต์ผลจากการวิจัยสู่การพัฒนาหลักสูตร การจัดการเรียนรู้ในรายวิชาที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรม มานุษยวิทยา ชาติพันธุ์วิทยา และศาสตร์ใกล้เคียงได้ โดยอ้างอิงอยู่บนกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษา

ประโยชน์เชิงสถาบัน

1. ได้รูปแบบการจัดการเรียนรู้พหุวัฒนธรรมด้วยวิธีการเชิงชาติพันธุ์วรรณนาที่เสริมสร้างสมรรถนะข้ามวัฒนธรรม รวมทั้งเป็นแนวปฏิบัติในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เสริมสร้างสมรรถนะข้ามวัฒนธรรมของผู้เรียน

2. เสริมสร้างให้ผู้เรียนมีความรู้ ความเข้าใจ เกิดทักษะ มีความตระหนักถึงความสำคัญและเห็นคุณค่าต่อการพัฒนาสมรรถนะข้ามวัฒนธรรมของตนเองที่ดำรงอยู่ในสังคมพหุวัฒนธรรมในปัจจุบันและอนาคตได้

ประโยชน์เชิงสถานศึกษา

1. การพัฒนาองค์ความรู้ เสริมสร้างความเข้าใจ และกระบวนการเรียนรู้ด้านพหุวัฒนธรรมของครูอาจารย์ในสถาบันการศึกษาที่อยู่ภายใต้บริบทของผู้เรียนที่มีความแตกต่างทางวัฒนธรรมและชาติพันธุ์ ซึ่งสามารถบูรณาการสู่การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนภายในชั้นเรียนต่อไปได้

2. สถาบันการศึกษาสามารถนำรูปแบบการจัดการเรียนรู้นี้ไปประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนการสอน การพัฒนาหลักสูตรที่สนองต่อการดำรงอยู่ของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 นี้ และอนาคตได้

บทที่ 2

ทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้พหุวัฒนธรรมด้วยวิธีการทางชาติพันธุ์วรรณาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะข้ามวัฒนธรรม มีเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

1. หลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาสังคมศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี
 - 1.1 จุดเน้นและโครงสร้างของหลักสูตร
 - 1.2 ผลการเรียนรู้ตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิจากหลักสูตรผู้รายวิชา
 - 1.3 การจัดการเรียนรู้ รายวิชา ชาติพันธุ์วิทยาในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้
2. รูปแบบการจัดการเรียนรู้: การพัฒนาและออกแบบเชิงระบบ
 - 2.1 ความหมายรูปแบบการจัดการเรียนรู้
 - 2.2 ประเภทรูปแบบการจัดการเรียนรู้
 - 2.3 องค์ประกอบรูปแบบการจัดการเรียนรู้
 - 2.4 การออกแบบระบบการเรียนการสอนเชิงระบบ
3. พหุวัฒนธรรมศึกษา: การศึกษาความหลากหลายกับแนวทางการจัดการศึกษา
 - 3.1 พัฒนาการของพหุวัฒนธรรมศึกษา
 - 3.2 ความหมายของพหุวัฒนธรรมศึกษา
 - 3.3 เป้าหมายของพหุวัฒนธรรมศึกษา
 - 3.4 แนวทางการจัดการศึกษา “พหุวัฒนธรรม”
 - 3.5 แนวคิดการศึกษาชาติพันธุ์และพหุวัฒนธรรม
4. วิธีการเชิงชาติพันธุ์วรรณา: วิธีวิทยาจากยุคสมัยใหม่นิยมสู่การปรับเปลี่ยนในยุคหลังสมัยใหม่นิยม
 - 4.1 ประวัติของการวิจัยเชิงชาติพันธุ์วรรณา
 - 4.2 ลักษณะของการวิจัยเชิงชาติพันธุ์วรรณา
 - 4.3 วิธีวิทยากับการจำแนกการวิจัยเชิงชาติพันธุ์วรรณา
 - 4.4 แนวทางการศึกษาภาคสนามด้วยวิธีการเชิงชาติพันธุ์วรรณา
5. สมรรถนะข้ามวัฒนธรรม: ศักยภาพแห่งการดำรงอยู่ในสังคมที่หลากหลาย
 - 5.1 ความหมายของสมรรถนะ
 - 5.2 สมรรถนะข้ามวัฒนธรรม: ความหมาย ความสำคัญ และองค์ประกอบ
6. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

หลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาสังคมศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี

หลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาสังคมศึกษา คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี เป็นหลักสูตรที่ดำเนินการภายใต้ปรัชญา “สังคมศึกษา สร้างครุดี มีความรู้ เชิดชูเศรษฐกิจพอเพียง” โดยมุ่งเน้นความสำคัญในการผลิตครูสังคมศึกษาให้เป็นผู้ที่มีความรู้ ความสามารถ ทักษะในการศึกษา ค้นคว้า ทำการวิจัยเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนในกลุ่มวิชาสังคมศึกษา ตลอดจนมีคุณธรรม จริยธรรม มีการนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้และเผยแพร่ต่อไปได้ มีความศรัทธาในวิชาชีพครู ซึ่งพัฒนาครูให้มีความรู้ เจตคติที่เหมาะสมกับสภาพการเปลี่ยนแปลงของสังคมซึ่งเป็นหน้าที่ที่สำคัญที่ครูต้องตระหนัก สามารถนำมาปรับปรุงกระบวนการเรียนการสอนให้ครอบคลุมสอดคล้องกับยุทธศาสตร์การศึกษาชาติ อยู่เสมอ โดยหลักสูตรได้มีจุดเน้น โครงสร้าง และผลการเรียนรู้ตามกรอบมาตรฐาน วุฒิ ระดับอุดมศึกษา มีรายละเอียด ดังนี้

จุดเน้นและโครงสร้างของหลักสูตร

หลักสูตรสังคมศึกษา มีความมุ่งมั่นที่จะผลิตบัณฑิตที่กำหนดไว้ตามวัตถุประสงค์ เพื่อผลิตบัณฑิตที่เป็นคนเก่ง คนดี มีความสุข และมีความเป็นไทยรวมทั้งสามารถนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้และเผยแพร่ต่อไปได้ โดยมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ คือ

1) มีความรู้ ความสามารถ และเทคนิคในการประกอบวิชาชีพ วิชาสังคมศึกษา และการปฏิบัติงานในหน้าที่อย่างมีประสิทธิภาพ รวมทั้งมีความเป็นผู้นำในการปฏิรูปการเรียนรู้

2) มีความรอบรู้ในวิชาสังคมศึกษา และวิชาชีพครูทั้งภาคทฤษฎี และปฏิบัติ มีความสามารถในการจัดการความรู้ รวมทั้งมีความสามารถนำความรู้และประสบการณ์ไปประยุกต์ใช้ได้อย่างเหมาะสม

3) มีคุณธรรม จริยธรรม ความรู้ ทักษะทางปัญญา ทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและความรับผิดชอบรวมทั้งทักษะการวิเคราะห์เชิงตัวเลข การสื่อสาร และการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ

4) มีความตระหนักและทักษะในวิชาชีพครู

จากวัตถุประสงค์และคุณลักษณะที่พึงประสงค์ดังกล่าว แสดงให้เห็นถึงจุดเน้นในการพัฒนาบัณฑิตให้เป็นครูสังคมที่ดี มีคุณธรรม ความรู้ และสามารถดำรงอยู่ท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงของสังคมโลกได้ ซึ่งจากแนวทางดังกล่าวได้กำหนดโครงสร้างของหลักสูตรที่วางอยู่บนพื้นฐานของความต้องการ ความจำเป็น และความสำคัญของครูสังคมศึกษาในอนาคต

สำหรับโครงสร้างหลักสูตร ได้กำหนดหน่วยกิตรวมตลอดหลักสูตรที่ผู้เรียนจะต้องเรียน ไม่น้อยกว่า 174 หน่วยกิต โดยแบ่งเป็นหมวดวิชาศึกษาทั่วไป หมวดวิชาเฉพาะด้าน และหมวดวิชาเลือกเสรี ดังนี้

ก. หมวดวิชาศึกษาทั่วไป	ไม่น้อยกว่า	30	หน่วยกิต
1. กลุ่มวิชาภาษาและการสื่อสาร	ไม่น้อยกว่า	12	หน่วยกิต
2. กลุ่มวิชาสังคมศาสตร์	ไม่น้อยกว่า	3	หน่วยกิต
3. กลุ่มวิชามนุษยศาสตร์	ไม่น้อยกว่า	3	หน่วยกิต
4. กลุ่มวิชาวิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์	ไม่น้อยกว่า	12	หน่วยกิต
ข. หมวดวิชาเฉพาะด้าน	ไม่น้อยกว่า	138	หน่วยกิต
1. กลุ่มวิชาชีพรู	ไม่น้อยกว่า	54	หน่วยกิต
1) วิชาบังคับ		29	หน่วยกิต
2) วิชาบังคับเฉพาะสาขาวิชา		6	หน่วยกิต
3) วิชาชีพรูเลือก	ไม่น้อยกว่า	5	หน่วยกิต
4) วิชาฝึกประสบการณ์วิชาชีพรู		14	หน่วยกิต
2. กลุ่มวิชาเอก	ไม่น้อยกว่า	84	หน่วยกิต
1) วิชาเอกบังคับ		66	หน่วยกิต
2) วิชาการสอนวิชาเอก		6	หน่วยกิต
3) วิชาเอกเลือก	ไม่น้อยกว่า	12	หน่วยกิต
ค. หมวดวิชาเลือกเสรี	ไม่น้อยกว่า	6	หน่วยกิต

โดยหมวดวิชาเฉพาะด้าน กลุ่มวิชาเอกทั้งวิชาเอกบังคับ และวิชาเอกเลือก ได้มีการจัดการเรียนการสอนตามกลุ่มสาระสังคมศึกษาที่มีลักษณะคล้ายคลึงกับระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งผู้เรียนสามารถนำเนื้อหาประยุกต์สู่การจัดการเรียนการสอนในชั้นเรียนได้ กอปรกับรายวิชา มีความหลากหลายและทันสมัยส่งผลให้ผู้เรียนมีองค์ความรู้ที่หลากหลาย ทำให้กลายเป็นจุดเด่นของหลักสูตร ซึ่งทำให้เกิดผลการเรียนรู้ตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิจากหลักสูตรสู่รายวิชา ดังนี้

ผลการเรียนรู้ตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิจากหลักสูตรผู้รายวิชา

1. ผลการเรียนรู้ด้านคุณธรรม จริยธรรม

- 1.1 คุณธรรมจริยธรรมสำหรับครูเช่นกัลยาณมิตรธรรม 7
- 1.2 จรรยาบรรณวิชาชีพครูที่กำหนดโดยองค์กรวิชาชีพคือ ครูสภา
- 1.3 มีคุณธรรมจริยธรรมสำหรับครูสังคมศึกษา

2. ผลการเรียนรู้ด้านความรู้

1) ความรู้วิชาชีพครู (Pedagogical Knowledge)

- 1.1 หลักการศึกษาปรัชญาการศึกษาวิชาชีพครูและความเป็นครู
- 1.2 จิตวิทยาพัฒนาการและจิตวิทยาการศึกษา
- 1.3 การออกแบบและพัฒนาหลักสูตร
- 1.4 การออกแบบและจัดการเรียนรู้
- 1.5 การจัดการชั้นเรียนและสิ่งแวดล้อมเพื่อการเรียนรู้
- 1.6 เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารสำหรับครู
- 1.7 การสร้างนวัตกรรมทางการศึกษา
- 1.8 การวัดและประเมินผลการศึกษา
- 1.9 การศึกษาพิเศษ
- 1.10 การวิจัยทางการศึกษา
- 1.11 การบริหารการศึกษาและกฎหมายที่เกี่ยวข้อง

2) ความรู้เชิงบูรณาการระหว่างวิชาชีพครูกับวิชาเฉพาะ (Pedagogical-Content

Knowledge)

- 2.1 จิตวิทยาครูสำหรับการจัดการเรียนรู้แต่ละระดับการศึกษาและวิชาเอก
- 2.2 การพัฒนาหลักสูตรวิชาเฉพาะสำหรับการจัดการเรียนรู้แต่ละระดับการศึกษาและวิชาเอก
- 2.3 การจัดการเรียนรู้วิชาเฉพาะสำหรับการจัดการศึกษาแต่ละระดับการศึกษาและวิชาเอก
- 2.4 การจัดการชั้นเรียนแต่ละระดับการศึกษาและวิชาเอก
- 2.5 นวัตกรรมเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารทางการศึกษาสำหรับการจัดการเรียนรู้แต่ละระดับการศึกษาและวิชาเอก
- 2.6 การวัดและประเมินผลการศึกษาวิชาเฉพาะสำหรับการจัดการเรียนรู้แต่ละระดับการศึกษาและวิชาเอก

3) ผลการเรียนรู้ด้านทักษะทางปัญญา

3.1 สามารถคิดค้นหาข้อเท็จจริงทำความเข้าใจและประเมินข้อมูลสารสนเทศ และแนวคิดจากแหล่งข้อมูลที่หลากหลายเพื่อนำมาใช้ในการปฏิบัติงานสอนและงานครุรวมทั้งการ วิจัยผู้เรียนและการวิจัยเพื่อพัฒนาผู้เรียน

3.2 สามารถคิดแก้ปัญหาในการจัดการเรียนรู้ที่มีความสลับซับซ้อนเสนอ ทางออกและนำไปสู่การแก้ไขได้อย่างสร้างสรรค์

3.3 มีความเป็นผู้นำทางปัญญาในการคิดพัฒนาการจัดการเรียนรู้อย่าง สร้างสรรค์และมีวิสัยทัศน์

3.4 การคิดวิเคราะห์ สังเคราะห์ ประเมินค่า และนำความรู้เกี่ยวกับแนวคิด ทฤษฎีและหลักการที่เกี่ยวข้องในศาสตร์สาขาสังคมศึกษาไปใช้ในการจัดการเรียนรู้ แก้ปัญหา การพัฒนาผู้เรียน และการวิจัยต่อยอดองค์ความรู้ มีความเป็นผู้นำในการปฏิบัติงานอย่างมีวิสัยทัศน์ ในการพัฒนาการสอนสังคมศึกษา

4) ผลการเรียนรู้ด้านทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและความรับผิดชอบ

4.1 มีความไวในการรับความรู้สึกของผู้เรียนด้วยความเข้าใจและความรู้สึก เชิงบวกมีวุฒิภาวะทางอารมณ์และสังคม

4.2 มีความเอาใจใส่มีส่วนช่วยเหลือและเอื้อต่อการแก้ปัญหาคความสัมพันธ์ ในกลุ่มและระหว่างกลุ่มผู้เรียนอย่างสร้างสรรค์

4.3 มีความสัมพันธ์ที่ดีกับผู้เรียนเป็นผู้นำและผู้ตามที่มีความรับผิดชอบต่อ ส่วนรวมทั้งด้านเศรษฐกิจสังคมและสิ่งแวดล้อม

4.4. มีความรับผิดชอบในการกระทำของตนเองและรับผิดชอบต่องานในกลุ่ม

4.5 สามารถเป็นผู้ริเริ่มแสดงประเด็นในการแก้ไขสถานการณ์ทั้งส่วนตัวและ ส่วนรวม พร้อมทั้งแสดงจุดยืนอย่างพอเหมาะทั้งของตนเองและของกลุ่ม

5) ผลการเรียนรู้ด้านทักษะการวิเคราะห์เชิงตัวเลข การสื่อสาร และการใช้ เทคโนโลยีสารสนเทศ

5.1 มีความไวในการวิเคราะห์และเข้าใจข้อมูลสารสนเทศที่ได้รับจากผู้เรียน อย่างรวดเร็วทั้งที่เป็นตัวเลขเชิงสถิติหรือคณิตศาสตร์ภาษาพูดหรือภาษาเขียน

5.2 มีความสามารถในการใช้ดุลยพินิจที่ดีในการประมวลผลแปลความหมาย และเลือกใช้ข้อมูลสารสนเทศเกี่ยวกับวิชาที่สอนและงานครุที่รับผิดชอบ โดยใช้เทคโนโลยี สารสนเทศได้ดี

5.3 มีความสามารถในการสื่อสารกับผู้เรียนอย่างมีประสิทธิภาพทั้งการพูด การเขียนและการนำเสนอด้วยรูปแบบที่เหมาะสมกับกลุ่มผู้เรียน

5.4 มีความไวในการวิเคราะห์สรุปความคิดรวบยอดข้อมูลข่าวสารด้านสังคมศึกษาจากผู้เรียนระดับการศึกษาประถมศึกษาและมัธยมศึกษา สามารถสื่อสารมีคุณประโยชน์ในการเลือกใช้ศาสตร์ด้านสังคมศึกษาสำหรับผู้เรียนระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษาได้อย่างเหมาะสม

การกำหนดกรอบมาตรฐานคุณวุฒิจากหลักสูตรสู่รายวิชาทั้ง 5 ด้าน เป็นกรอบในการจัดกระบวนการเรียนรู้ของรายวิชาในหลักสูตรเพื่อให้มีความสอดคล้องและเป็นไปตามที่กำหนดไว้ในหลักสูตร ซึ่งวิชาชาติพันธุ์วิทยาในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ก็เป็นหนึ่งในรายวิชาที่ต้องมีการดำเนินงานตามกรอบดังกล่าว

การจัดการเรียนรู้ รายวิชา ชาติพันธุ์วิทยาในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้

รายวิชา 2593104 ชาติพันธุ์วิทยาในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ เป็นหนึ่งในวิชาเอกเลือกตามโครงสร้างหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาสังคมศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี โดยให้ผู้เรียนได้ศึกษามโนคติทางวัฒนธรรมและพหุวัฒนธรรมศึกษา แนวคิดอัตลักษณ์ ความเป็นชาติพันธุ์ อำนาจ ความเป็นชายขอบ การปฏิสัมพันธ์ทางชาติพันธุ์ อัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ความสำนึกและการแสดงออกซึ่งอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ของตนเองและกลุ่มชาติพันธุ์อื่นๆ ที่อยู่ในสังคมพหุวัฒนธรรม และการศึกษาของกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ

จุดประสงค์การเรียนรู้ได้กำหนดขึ้นให้มีความสอดคล้องกับผลการเรียนรู้ตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษา กล่าวคือ

1. ด้านคุณธรรมจริยธรรม ผู้เรียนมีคุณธรรมจริยธรรมสำหรับครูสังคมศึกษา จุดประสงค์การเรียนรู้ คือ ผู้เรียนมีความซื่อสัตย์ ยอมรับฟังความคิดเห็นผู้อื่น มีทัศนคติเชิงบวก และลดอคติที่มีต่อบุคคลอื่น

2. ด้านความรู้ ผู้เรียนมีความรู้เชิงบูรณาการระหว่างวิชาชีพครูกับวิชาเฉพาะ จุดประสงค์การเรียนรู้ ได้แก่ ผู้เรียนสามารถอธิบายแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาทางชาติพันธุ์วิทยา มโนคติทางวัฒนธรรม และพหุวัฒนธรรมศึกษา

3. ด้านทักษะทางปัญญา ผู้เรียนสามารถวิเคราะห์ สังเคราะห์ ประเมินค่า และนำความรู้เกี่ยวกับแนวคิดทฤษฎีและหลักการที่เกี่ยวข้องในศาสตร์สาขาสังคมศึกษาไปใช้ในการจัดการเรียนรู้แก้ปัญหา การพัฒนาผู้เรียน และการวิจัยต่อยอดองค์ความรู้ มีความเป็นผู้นำในการปฏิบัติงานอย่างมี

วิสัยทัศน์ในการพัฒนาการสอนสังคมศึกษา จุดประสงค์การเรียนรู้ คือ ผู้เรียนสามารถวิเคราะห์และประยุกต์ใช้แนวคิดทางชาติพันธุ์วิทยา มโนคติทางวัฒนธรรม และพหุวัฒนธรรมศึกษา ในการอธิบายปรากฏการณ์ทางสังคมและการทำความเข้าใจกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ

4. ด้านทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและความรับผิดชอบ ผู้เรียนมีความไวในการรับรู้ความรู้สึกของผู้เรียนด้วยความเข้าใจและความรู้สึกเชิงบวกมีวุฒิภาวะทางอารมณ์และสังคม และมีความรับผิดชอบในการกระทำของตนเองและรับผิดชอบต่องานในกลุ่ม จุดประสงค์การเรียนรู้ ได้แก่ ผู้เรียนสามารถปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่นอย่างมีประสิทธิภาพ และปรับตัวได้ในทุกสถานการณ์

5. ด้านทักษะการวิเคราะห์เชิงตัวเลข การสื่อสาร และการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ ผู้เรียนมีความสามารถในการสื่อสารกับผู้เรียนอย่างมีประสิทธิภาพทั้งการพูดการเขียนและการนำเสนอด้วยรูปแบบที่เหมาะสมกับกลุ่มผู้เรียน จุดประสงค์การเรียนรู้ คือ ผู้เรียนสามารถใช้สื่อสารสนเทศในการนำเสนองานได้

จากคำอธิบายรายวิชาและจุดประสงค์การเรียนรู้ ที่มุ่งเน้นการจัดการเรียนรู้ในชั้นเรียนเป็นหลัก ดังนั้น การที่ผู้เรียนได้เรียนรู้จากการปฏิบัติ มีการศึกษากลุ่มชาติพันธุ์ในพื้นที่ที่ตนอาศัยอยู่ และใกล้เคียงด้วย รวมทั้งกลุ่มที่มีวัฒนธรรมแตกต่างจากวัฒนธรรมของตนเอง จะทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้อย่างเข้าใจมากขึ้น ซึ่งการวิเคราะห์ดังกล่าว ทำให้ผู้วิจัยกำหนดแนวทางการจัดการเรียนรู้ในรายวิชาชาติพันธุ์วิทยาเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ โดยสร้างประสบการณ์การเรียนรู้ตามความเหมาะสมของผู้เรียน ทำให้ผู้เรียนมีโอกาสนำเสนอแนวทางการจัดการเรียนรู้ที่ต้องการได้ ซึ่งในรายวิชานี้จะจัดแบ่งกิจกรรมการเรียนรู้ออกเป็น 2 ส่วนคือ ภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ ดังนี้

ภาคทฤษฎี คือ การเรียนรู้แนวคิดทางชาติพันธุ์ มโนคติทางวัฒนธรรม พหุวัฒนธรรมศึกษา และวิธีการเชิงชาติพันธุ์วรรณา เป็นต้น

ภาคปฏิบัติ คือ การให้ผู้เรียนเรียนรู้เกี่ยวกับวิธีการเชิงชาติพันธุ์วรรณาจากการปฏิบัติ หลังจากนั้นให้ผู้เรียนลงภาคสนามกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ จริง โดยอาศัยวิธีการทางชาติพันธุ์วรรณามาเป็นแนวทางในการจัดการเรียนรู้ โดยมีเป้าหมายเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะข้ามวัฒนธรรมของผู้เรียน ซึ่งสามารถแสดงรายละเอียดของเนื้อหาวิชา ชาติพันธุ์วิทยาในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (มคอ.3) ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 รายละเอียดของเนื้อหารายวิชา ชาติพันธุ์วิทยาในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (มคอ.3)

สัปดาห์ที่	หัวข้อ/รายละเอียด	จำนวน ชั่วโมง	ชั้นการจัดการ เรียนรู้	กิจกรรม
1	- ปฐมนิเทศแนะนำรายวิชา แนวการสอน - ทดสอบก่อนเรียน - การสะท้อนเจตคติที่มีต่อกลุ่ม ชาติพันธุ์	3	-	1. ทดสอบก่อนเรียน 2. ประเมินเจตคติก่อน เรียน
2-3	การศึกษาเชิงชาติพันธุ์วรรณนา กับแนวทางการทำงานภาคสนาม - แนวคิดการศึกษาชาติพันธุ์และ พหุ-วัฒนธรรม - เรียนรู้ชาติพันธุ์วรรณนา เรียนรู้ การศึกษาภาคสนาม	6	เรียนรู้วิธีการเชิง ชาติพันธุ์วรรณนา	1. ฉัน เขา เรา เธอ 2. คุณคือใคร 3. เรียนรู้จากกรณี ศึกษา 4. เรียนรู้เขา เข้าใจเรา
4	วิธีการเชิงชาติพันธุ์วรรณนา การศึกษาภาคสนาม - วิธีการเชิงชาติพันธุ์วรรณนา ขั้นต้น - บทเรียนสะท้อนคิดจากวิธีการ เชิงชาติพันธุ์วรรณนาขั้นต้น	3	เรียนรู้วิธีการเชิง ชาติพันธุ์วรรณนา	ฝึกปฏิบัติจริงจาก ภาคสนาม
5	วิธีการเชิงชาติพันธุ์วรรณนา การศึกษาภาคสนาม - วิธีการเชิงชาติพันธุ์วรรณนา ขั้นกลาง - บทเรียนสะท้อนคิดจากวิธีการ เชิงชาติพันธุ์วรรณนา	3	เรียนรู้วิธีการเชิง ชาติพันธุ์วรรณนา	ฝึกปฏิบัติจริงจาก ภาคสนาม
6	วิธีการเชิงชาติพันธุ์วรรณนา การศึกษาภาคสนาม วิธีการเชิงชาติพันธุ์วรรณนาขั้น ก้าวหน้า - บทเรียนสะท้อนคิดจากวิธีการ เชิงชาติพันธุ์วรรณนา	3	เรียนรู้วิธีการเชิง ชาติพันธุ์วรรณนา	ฝึกปฏิบัติจริงจาก ภาคสนาม

ตารางที่ 1 รายละเอียดของเนื้อหารายวิชา ชาติพันธุ์วิทยาในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (มคอ.3) (ต่อ)

สัปดาห์ที่	หัวข้อ/รายละเอียด	จำนวน ชั่วโมง	ชั้นการจัดการ เรียนรู้	วิธีสอน/กิจกรรม
7-11	การศึกษากลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยง กลุ่มชาติพันธุ์ไทยทรงดำ และ กลุ่มชาติพันธุ์มอญ	15	- เลือกสรรชุมชน ชาติพันธุ์ต่าง วัฒนธรรม - สร้าง ความสัมพันธ์กับ ชุมชน - แลกเปลี่ยน เรียนรู้ข้าม วัฒนธรรม - จัดกระทำและ ประมวลผลการ เรียนรู้	1. ชุมชนที่ใช่ 2. ศึกษาชุมชน เรียนรู้วิถี ชาติพันธุ์ 3. ลอกคราบการเรียนรู้ 4. ปลดเปลื้องเรื่องสนาม
12-13	นำเสนอผลการเรียนรู้จากการลง ภาคสนามกลุ่มชาติพันธุ์	6	นำเสนอผลการ เรียนรู้ข้าม วัฒนธรรม	1. แต่งหน้า ทาปากใน ชั้นเรียน 2. ผัดแป้ง หวีผมจาก ชุมชน
14-15	แลกเปลี่ยนเรียนรู้จากการศึกษา	6	สะท้อนย้อนคิด ข้ามวัฒนธรรม	1. บันทึกสะท้อนคิด 2. เปิดเผยตัวตน (ใหม่)
16	สอบปลายภาค			

สำหรับผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง (learning outcomes) คือ ผู้เรียนสามารถประยุกต์ใช้ความรู้
ชั้นเรียนสู่การปฏิบัติจริง และผู้เรียนสามารถพัฒนาตนเองให้เกิดสมรรถนะข้ามวัฒนธรรมเพื่อการ
ดำรงในสังคมพหุวัฒนธรรม ทำให้รายวิชานี้มีความสำคัญต่อการสร้างครูสังคมศึกษาให้เข้าใจกลุ่ม
ชน/ผู้เรียนที่มาจากต่างวัฒนธรรมได้มากขึ้น

จากข้อมูลหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาสังคมศึกษา คณะมนุษยศาสตร์และ
สังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2554 และกรอบมาตรฐานคุณวุฒิ
ระดับอุดมศึกษาที่กล่าวมาข้างต้นจะเห็นได้ว่าเป็นหลักสูตรที่เน้นการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ
ทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติเข้าด้วยกัน โดยใช้ทักษะในการศึกษา ค้นคว้า การทำวิจัย และการเน้น
พัฒนาผู้เรียนให้มีความรอบรู้ มีคุณธรรม จริยธรรม เพื่อการดำรงอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมทั้งที่มา

จากวัฒนธรรมเดียวกันกับผู้เรียน และมาจากต่างวัฒนธรรมได้อย่างสงบสุข ดังนั้น การจัดการเรียนรู้ เนื้อหาสาระเกี่ยวกับชาติพันธุ์วิทยาในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ซึ่งมีเป้าหมายเพื่อพัฒนาสมรรถนะข้ามวัฒนธรรมของผู้เรียนจึงเป็นส่วนหนึ่งในการช่วยเสริมสร้างให้ผู้เรียนบูรณาการองค์ความรู้ ทักษะทางสังคม และอารมณ์ของตนเองที่ต้องมีการปฏิสัมพันธ์กับคนต่างกลุ่ม เพื่อการดำรงอยู่ร่วมกันได้ในสังคมแห่งความหลากหลายทางวัฒนธรรม

รูปแบบการจัดการเรียนรู้: การพัฒนาและออกแบบเชิงระบบ

รูปแบบการจัดการเรียนรู้ เป็นรูปแบบการจัดการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้นด้วยแนวทางของหลักการ แนวคิด หรือทฤษฎีที่ผู้พัฒนามีความยึดถือ ส่งผลให้ได้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่มีความแตกต่างกัน ซึ่งการพัฒนาและนำรูปแบบการจัดการเรียนรู้สู่การปฏิบัติให้ซับซ้อนน้อยและทำความเข้าใจได้ง่ายขึ้นนั้น จำเป็นต้องมีการออกแบบการเรียนการสอนเชิงระบบ ซึ่งสามารถสร้างประสิทธิภาพและประสิทธิผลของการเรียนรู้ให้มากขึ้นได้ ดังจะกล่าวได้ต่อไป

ความหมายรูปแบบการจัดการเรียนรู้

Anderson (1999: 3) และ Joyce & Weil and Calhoun (2015: 3) ได้ให้ความหมายของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ไว้ว่า รูปแบบการจัดการเรียนรู้ หรือรูปแบบการเรียนการสอน หมายถึง กระบวนการจัดการเรียนการสอนหรือแผนที่ออกแบบขึ้นเพื่อทำให้เกิดผลการเรียนรู้ที่ต้องการสามารถนำมาใช้ในการสอนในห้องเรียน โดยตรง การสอนพิเศษ หรือการจัดสื่อการสอน ซึ่งรวมถึง หนังสือ ภาพยนตร์ เทปบันทึกเสียง โปรแกรมคอมพิวเตอร์ช่วยสอน และหลักสูตรวิชาแต่ละรูปแบบจะให้แนวทางในการออกแบบการเรียนการสอน เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ได้

ทิสนา เขมมณี (2556: 222) และ วิณา ประชากุล และประสาท เมืองเฉลิม (2553: 2) ได้ให้ความหมายรูปแบบการจัดการเรียนรู้ หมายถึง กระบวนการจัดการเรียนรู้ที่จัดขึ้นอย่างเป็นระบบระเบียบตามหลักปรัชญา หลักการ แนวคิด ทฤษฎี หรือความยึดถือตามแนวทางต่างๆ ที่ได้รับการพิสูจน์ว่ามีประสิทธิภาพจริง โดยมีการจัดกระบวนการหรือขั้นตอนในการเรียนการสอนที่อาศัยวิธีการสอนและเทคนิคการสอนต่างๆ เข้าไปช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพสูงสุด และเป็นไปตามหลักการที่ยึดถือ

Banathy (1968: 12) บุญชม ศรีสะอาด (2537: 5) กิดานันท์ มลิทอง (2540: 64) และ กาญจนา คุณารักษ์ (2558: 34) ให้ความหมายไว้ว่า รูปแบบจัดการเรียนรู้ หมายถึง กระบวนการที่

จะต้องกระทำอย่างเป็นระบบ วางอยู่บนพื้นฐานของหลักการ แนวคิด ทฤษฎี หรือความยึดมั่นในแนวทางต่างๆ ด้วยหลักการที่ว่าเป็นการจัดองค์ประกอบต่างๆ ในระบบให้สอดคล้องกันโดยมุ่งให้เกิดผลผลิตตามเป้าหมาย ซึ่งประกอบด้วยข้อมูลนำเข้า (Input) กระบวนการ (Process) ผลลัพธ์ (Output) และข้อมูลย้อนกลับ (Feedback) ระบบจะทำหน้าที่ในส่วนของคนอย่างมีระบบ เพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้

จากความหมายข้างต้น กล่าวโดยสรุปได้ว่า รูปแบบการจัดการเรียนรู้ หมายถึง กระบวนการจัดการเรียนการสอนที่ได้รับการออกแบบไว้อย่างเป็นระบบตามหลักปรัชญา หลักการ แนวคิด ทฤษฎี หรือความยึดถือตามแนวทางต่างๆ ที่ได้รับการพิสูจน์ว่ามีประสิทธิภาพจริงเพื่อทำให้เกิดผลการเรียนรู้ที่ต้องการ ช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพสูงสุด

ประเภทรูปแบบการจัดการเรียนรู้

Joyce, Weil and Calhoun (2015: 9-20) ได้จัดรูปแบบการจัดการเรียนรู้ออกเป็น 4 กลุ่มดังนี้

1. รูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่เน้นการจัดกระบวนการสารสนเทศ (The Information Processing Family) เป็นรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่เน้นการส่งเสริมแรงกระตุ้นภายในของผู้เรียนต่อการเรียนรู้สิ่งต่างๆ ส่งเสริมให้ผู้เรียนคิดสร้างสรรค์ความรู้ มีความสามารถทางปัญญา และสามารถเรียนรู้เกี่ยวกับตนเองและสังคมได้ โดยการเรียนรู้และจัดกระทำข้อมูลให้เป็นระบบ จัดกระทำกับสถานการณ์ปัญหา เป็นการเตรียมพร้อมผู้เรียนในเรื่องการเก็บรวบรวมข้อมูล หรือนำการสร้างมโนทัศน์และตรวจสอบสมมติฐาน รูปแบบการจัดการเรียนรู้ เช่น การคิดแบบอุปนัย (Think Inductively) การบรรลุผลด้านมโนทัศน์ (Attaining Concept) การสืบเสาะความรู้ (Scientific Inquiry and Inquiry Training) และการสังเคราะห์ (Synthesis) เป็นต้น

2. รูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่เน้นการปฏิสัมพันธ์ทางสังคม (The Social Family) เป็นรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่เน้นการพัฒนาทักษะการเรียนรู้และทักษะทางสังคม การพัฒนาวัฒนธรรมองค์กรด้านความสัมพันธ์ในโรงเรียนเพื่อสนับสนุนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ การพัฒนาความสัมพันธ์ในชั้นเรียนโดยการเรียนรู้ร่วมกัน และให้ความสำคัญกับการสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ รูปแบบการจัดการเรียนรู้ เช่น บทบาทสมมติ (Role Playing) การสืบสวนเป็นกลุ่ม (Group Investigation) และการสืบสวนสอบสวน (Jurisprudential Inquiry) เป็นต้น

3. รูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่เน้นการพัฒนาตน (The Personal Family) เป็นรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่เน้นการพัฒนาบุคลิกลักษณะและความตระหนักในตนเอง โดยรับรู้สิ่งที่เป็นตนเองการทำงานร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีประสิทธิภาพและสร้างสรรค์ และมีความรับผิดชอบต่อการเรียนรู้

สามารถสร้างการเรียนรู้ที่จะพัฒนาตนเองเพื่อการดำรงวิถีชีวิตที่มีคุณภาพอย่างสูงสุด รูปแบบการจัดการเรียนรู้ เช่น การส่งเสริมความตระหนักรู้ในตน (Enhancing Self Concepts) เป็นต้น

4. รูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่เน้นพฤติกรรม (The Behavioral System Family) เป็นรูปแบบการจัดการเรียนรู้จากทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคมและทฤษฎีการปรับพฤติกรรม ซึ่งเชื่อว่าพฤติกรรมของมนุษย์จะเกิดการเปลี่ยนแปลงเมื่อมีการปรับปรุงแก้ไขตนเองเพื่อเป้าหมายแห่งความสำเร็จ เน้นการพัฒนาทักษะด้านการอ่าน การคิดคำนวณ และทักษะทางกายภาพ เพื่อการพัฒนาพฤติกรรม การเรียนรู้ที่สังเกตและวัดได้ รูปแบบการจัดการเรียนรู้ เช่น การเรียนรู้สถานการณ์จำลอง (Simulation) การเรียนรู้เพื่อรอบรู้ (Mastery Learning) เป็นต้น

ทิสนา เขมมณี (2556: 222-255) ได้แบ่งรูปแบบการจัดการเรียนรู้ไว้เป็น 5 กลุ่ม ดังนี้

1. รูปแบบการจัดการเรียนรู้เน้นการพัฒนาด้านพุทธิพิสัย (Cognitive Domain) เป็นรูปแบบที่มุ่งช่วยผู้เรียนให้เกิดความรู้ความเข้าใจในเนื้อหาสาระต่างๆ ซึ่งอาจจะเป็นข้อเท็จจริง ความคิดรวบยอด หรือโน้ตทัศน์ รูปแบบการจัดการเรียนรู้ เช่น รูปแบบการจัดการเรียนรู้โน้ตทัศน์ (Concept Attainment Model) รูปแบบการเรียนการสอนตามแนวคิกกาเย (Gagne's Instructional Model) รูปแบบการเรียนการสอนโดยใช้ผังกราฟิก (Graphic Organizer Instruction Model) เป็นต้น

2. รูปแบบการจัดการเรียนรู้เน้นการพัฒนาด้านจิตพิสัย (Affective Domain) การจัดการเรียนรู้ตามรูปแบบการสอนที่เพียงช่วยให้เกิดความรู้ความเข้าใจมักไม่เพียงพอต่อการช่วยให้ผู้เรียนเกิดเจตคติที่ดีได้ รูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่พัฒนาด้านจิตพิสัยจึงเป็นรูปแบบที่ช่วยพัฒนาผู้เรียนให้เกิดความรู้สึกรัก เคารพ คำนับ คุณธรรมและจริยธรรมอันพึงประสงค์ ต้องอาศัยหลักการและวิธีการสอนเพิ่มเติมจากการสอนที่เน้นด้านพุทธิพิสัยเพียงอย่างเดียว เช่น รูปแบบการจัดการเรียนรู้โดยใช้บทบาทสมมติ (Role Playing Model) รูปแบบการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดการพัฒนาด้านจิตพิสัยของบลูม (Instructional Model Based on Bloom's Domain) เป็นต้น

3. รูปแบบจัดการเรียนรู้เน้นการพัฒนาด้านทักษะพิสัย (Psycho-Motor Domain) เป็นรูปแบบที่มุ่งช่วยพัฒนาความสามารถของผู้เรียนในด้านการปฏิบัติ การกระทำ หรือการแสดงออกต่างๆ ซึ่งจำเป็นต้องใช้หลักการวิธีการที่แตกต่างไปจากการพัฒนาด้านจิตพิสัยหรือพุทธิพิสัย เช่น รูปแบบการจัดการเรียนรู้ทักษะปฏิบัติตามองค์ประกอบของทักษะ (Instructional Model for Psychomotor Domain Based on Skill Components) และรูปแบบการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดการพัฒนาทักษะการปฏิบัติของซิมป์สัน (Instructional Model Based on Simpson's Processes for Psycho-Motor Skill Development) เป็นต้น

4. รูปแบบการจัดการเรียนรู้ทักษะปฏิบัติตามองค์ประกอบของทักษะ (Instructional Model for Psychomotor Domain Based on Skill Components) เน้นพัฒนาทักษะกระบวนการ (Process Skills) เป็นรูปแบบการจัดการเรียนรู้ทักษะที่เกี่ยวข้องกับวิธีดำเนินการต่างๆ ซึ่งอาจเป็นกระบวนการทางสติปัญญา เช่น กระบวนการสืบสอบแสวงหาความรู้ การคิดวิเคราะห์ การคิดแบบอุปนัย การคิดแบบนิรนัย การใช้เหตุผล การคิดสร้างสรรค์ และการคิดอย่างมีวิจารณญาณ เป็นต้น หรืออาจเป็นกระบวนการทางสังคม เช่น กระบวนการทำงานร่วมกัน โดยรูปแบบการจัดการเรียนรู้ เช่น กระบวนการคิดอุปนัย (Inductive Thinking Instructional Model) กระบวนการคิดสร้างสรรค์ (Synectics Instructional Model) และกระบวนการสืบสอบและการแสวงหาความรู้เป็นกลุ่ม (Group Investigation Instructional Model) เป็นต้น

5. รูปแบบการจัดการเรียนรู้เน้นการบูรณาการ (Integration) เป็นรูปแบบที่บูรณาการทั้งด้านเนื้อหาสาระและวิธีการ เพื่อที่จะพยายามพัฒนาผู้เรียนด้านต่างๆ ไปพร้อมกัน เช่น การจัดการเรียนรู้ทางตรง (Direct Instruction Model) การจัดการเรียนรู้ตามวัฏจักรการเรียนรู้ 4 MAT และการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ (Instructional Model of Cooperative Learning) เป็นต้น

องค์ประกอบรูปแบบการจัดการเรียนรู้

Joyce, Weil and Calhoun (2015) กล่าวถึงองค์ประกอบของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ว่ามี 4 องค์ประกอบด้วยกัน ดังนี้

1. การกล่าวถึงที่มาของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ (Orientation to the Model) ประกอบด้วยเป้าหมายของรูปแบบ ข้อตกลงเบื้องต้น หลักการ มโนทัศน์ที่สำคัญที่เป็นพื้นฐานของรูปแบบการจัดการเรียนรู้

2. รูปแบบการจัดการเรียนรู้ (The Model of Teaching) มี 4 ส่วนคือ 1) ขั้นตอนการจัดการเรียนรู้ของรูปแบบ (Syntax) เป็นการจัดเรียงขั้นตอนการสอนและกิจกรรมเป็นลำดับ 2) รูปแบบของสังคม (Social System) เป็นการอธิบายบทบาทของผู้สอนและผู้เรียน 3) หลักการตอบสนอง (Principle of Reaction) เป็นการบอกถึงวิธีการที่ครูจะตอบสนองต่อสิ่งที่นักเรียน ปฏิบัติ 4) สิ่งสนับสนุนการเรียนรู้ (Support System) เป็นการบอกเงื่อนไข หรือสิ่งจำเป็นในการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ให้เกิดผล

3. การนำรูปแบบการจัดการเรียนรู้ไปใช้ (Application) เป็นการแนะนำและให้ข้อสังเกตการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้นั้น เช่น จะใช้เนื้อหาประเภทกับผู้เรียนระดับใดถึงจะมีความเหมาะสม

4. ผลที่เกิดขึ้นกับนักเรียนทั้งทางตรงและทางอ้อม (Instructional and Nurturant Effects) เป็นการบอกให้ทราบว่าแต่ละรูปแบบจะเกิดผลอะไรบ้างกับนักเรียน โดยที่ผลทางตรงมาจากการจัดการเรียนรู้ของผู้สอนตามขั้นตอนของรูปแบบ ส่วนผลทางอ้อมมาจากสภาพแวดล้อมเป็นผลกระทบที่เกิดแฝงไปกับการจัดการเรียนรู้ซึ่งนำมาเป็นข้อพิจารณาเลือกรูปแบบการจัดการเรียนรู้ไปใช้

การพัฒนา รูปแบบการจัดการเรียนรู้ดังกล่าว ผู้วิจัยได้นำรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่เน้นด้านการปฏิสัมพันธ์ทางสังคม รูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่เน้นการพัฒนาตน รูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่เน้นด้านพุทธิพิสัย จิตพิสัย และทักษะพิสัย รวมทั้งองค์ประกอบของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดของ Joyce, Weil and Calhoun มาเป็นแนวทางในการพัฒนา รูปแบบการจัดการเรียนรู้พหุวัฒนธรรมด้วยวิธีการเชิงชาติพันธุ์วรรณาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะข้ามวัฒนธรรม เนื่องจากรูปแบบการจัดการเรียนรู้ดังกล่าว เป็นวิธีการเรียนรู้ที่เน้นการสร้างองค์ความรู้จากการลงภาคสนามจริง เป็นการทำความเข้าใจในวิถีชีวิตและวัฒนธรรมของชุมชนโดยตรง สร้างปฏิสัมพันธ์ที่มีประสิทธิภาพ ซึ่งส่งผลต่อความเข้าใจ การปรับพฤติกรรม และเจตคติที่มีต่อกลุ่มชาติพันธุ์ต่างวัฒนธรรมกับตนเองได้

แนวคิดการสร้างองค์ความรู้จากการลงภาคสนามด้วยตนเองของผู้เรียนวางอยู่บนพื้นฐานแนวคิดการสร้างความรู้ด้วยตนเอง ซึ่งแนวคิดการสร้างความรู้ด้วยตนเอง (Constructivist Theory) มีรากฐานจากทฤษฎีพัฒนาการทางเชาว์ปัญญาของ Piaget และ Vygotsky โดย Vygotsky ให้ความสำคัญกับวัฒนธรรมและสังคม ได้อธิบายว่ามนุษย์รับอิทธิพลจากสิ่งแวดล้อมตั้งแต่แรกเกิด ซึ่งนอกจากสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติแล้วยังมีสิ่งแวดล้อมทางสังคม นั่นคือ วัฒนธรรม ที่แต่ละสังคมสร้างขึ้น ดังนั้น สถาบันสังคมต่างๆ เริ่มตั้งแต่สถาบันครอบครัวจะมีอิทธิพลต่อพัฒนาการทางเชาว์ปัญญาของแต่ละบุคคล (ทิสนา แคมมณี, 2556: 90-91) ซึ่งแนวคิดการสร้างความรู้ไม่ใช่วิธีสอน แต่เป็นความเชื่อหลักการและแนวคิดที่ให้ความสำคัญกับกระบวนการและวิธีการของบุคคล ในการสร้างความรู้และวิธีได้มาซึ่งความรู้ อันมาจากประสบการณ์ ความเข้าใจด้วยตนเองจากการได้มีปฏิสัมพันธ์กับบุคคลอื่นและสิ่งแวดล้อมอย่างกระตือรือร้น ดังนั้น การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ผู้สอนต้องนำหลักและแนวคิดไปประยุกต์ใช้ในการเรียนการสอน ซึ่ง Devries (1992: 1-2) และ ทิสนา แคมมณี (2556: 95) เสนอแนวทางการนำแนวคิดการสร้างความรู้ไปใช้ไว้หลายประการ ดังนี้

1. ผลของการเรียนรู้จะมุ่งเน้นไปที่กระบวนการสร้างความรู้ (Process of Knowledge Construction) และการตระหนักรู้ในกระบวนการนั้น (Reflexive awareness of that Process) เป้าหมายของการเรียนรู้จะต้องมาจากการปฏิบัติงานจริง (Authentic Tasks) ผู้เรียนจะต้องฝึกฝนการสร้างความรู้ด้วยตนเอง

2. เป้าหมายของการสอนจะเปลี่ยนจากการถ่ายทอดให้ผู้เรียนได้รับสาระความรู้ที่แน่นอนตายตัว ไปสู่การสาธิต กระบวนการแปลและสร้างความหมายที่หลากหลาย การเรียนรู้ทักษะต่าง ๆ จะต้องให้มีประสิทธิภาพถึงขั้นทำได้และแก้ไขปัญหาลงมือได้จริง

3. ในการเรียนการสอน ผู้เรียนจะต้องมีบทบาทการเรียนรู้อย่างเต็มตัว เป็นผู้จัดกระทำกับข้อมูลหรือประสบการณ์ต่าง ๆ และจะต้องสร้างความหมายให้กับสิ่งนั้นด้วยตนเอง โดยการให้ผู้เรียนอยู่ในบริบทจริง ทั้งในห้องหรือนอกห้องเรียน อาจจัดเป็นกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีปฏิสัมพันธ์กับสื่อ วัสดุ อุปกรณ์ สิ่งของ หรือข้อมูลต่างๆ ที่เป็นจริงและมีความสอดคล้องกับความสนใจของผู้เรียน ซึ่งผู้เรียนสามารถจัดกระทำ ศึกษา สำรวจ วิเคราะห์ และทดลอง ลองผิดลองถูกกับสิ่งเหล่านั้น จนเกิดเป็นความรู้ความเข้าใจขึ้น

4. ผู้สอนต้องสร้างบรรยากาศทางสังคมจริยธรรม (Sociomoral) ให้เกิดขึ้นเพื่อการแลกเปลี่ยนความรู้ ความคิด และประสบการณ์ระหว่างผู้เรียนกับผู้เรียน และบุคคลอื่นๆ จะช่วยให้การเรียนรู้ของผู้เรียนกว้าง ชับซ้อน และหลากหลายขึ้น

5. ผู้เรียนมีบทบาทในการเรียนรู้เต็มที่ โดยจะนำตนเองและควบคุมตนเอง มีความรับผิดชอบในการเรียนรู้

6. บทบาทของครูจะต้องเปลี่ยนจากผู้ถ่ายทอดความรู้เป็นการให้ความร่วมมือ อำนวยความสะดวกและช่วยเหลือผู้เรียน ในการเรียนรู้ สร้างแรงจูงใจภายในให้เกิดแก่ผู้เรียน และให้การดูแลให้คำปรึกษาด้านวิชาการรวมทั้งด้านสังคมแก่ผู้เรียน

7. พยายามใช้ข้อมูลจากแหล่งเรียนรู้จริง ของจริง และการร่วมปฏิบัติจริง หรือให้ตัวอย่างสถานการณ์จริง ด้วยภาพ สื่ออื่นๆ หลีกเลี่ยงการอธิบายที่มากจนเกินไป

8. ตรวจสอบความเข้าใจประสบการณ์เดิมที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่จะเรียน ให้ความรู้ข้อมูลที่เป็นจำเป็นสำหรับการสืบค้นเพื่อสร้างความเข้าใจกับเรื่องใหม่ที่จะเรียน

9. ในด้านการประเมินผลการเรียนการสอนจะต้องประเมินตามจุดมุ่งหมายในลักษณะที่ยืดหยุ่นกันไปในแต่ละบุคคล ด้วยวิธีการที่หลากหลาย อาจเป็นการประเมินจากเพื่อน ประเมินตนเอง แฟ้มผลงาน นอกจากนี้การวัดผลจำเป็นต้องอาศัยบริบทจริงที่มีความซับซ้อนเช่นเดียวกับ

การเรียนการสอนที่ต้องอาศัยบริบท กิจกรรม และงานที่เป็นจริง การวัดผลก็ต้องใช้กิจกรรมหรืองานในบริบทจริงด้วย

กล่าวโดยสรุป แนวคิดการสร้างความรู้ด้วยตนเองของผู้เรียน เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้มีปฏิสัมพันธ์กับบุคคล เหตุการณ์ หรือสถานการณ์ที่เป็นจริง ผลที่ได้ คือ ผู้เรียนมีกระบวนการในการสร้างความรู้ด้วยตนเอง พร้อมกับได้ความรู้หรือผลงานสิ่งใหม่จากการสร้างสรรค์ตามกระบวนการ โดยการประเมินผู้เรียนจะต้องประเมินอย่างยืดหยุ่นบนสภาพจริง อาจใช้วิธีการประเมินที่หลากหลาย เช่น กิจกรรม ผลงาน และการสะท้อนคิด ซึ่งแนวคิดการสร้างความรู้สามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนรู้พัฒนาวัฒนธรรมด้วยวิธีการเชิงชาติพันธุ์วรรณาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะข้ามวัฒนธรรมที่เน้นให้ผู้เรียนศึกษาเรียนรู้และสร้างความรู้ด้วยตนเองจากสถานการณ์จริง รวมทั้งการประเมินผลจากสภาพจริงด้วยเช่นกัน

การออกแบบการเรียนการสอนเชิงระบบ

การออกแบบการเรียนการสอนเชิงระบบ (ID: Instructional Design หรือ ISD: Instructional System Design) Morrison, Ross, Kalman and Kemp (2013: 2) กล่าวว่า การออกแบบการสอนเป็นสิ่งที่สามารถสร้างประสิทธิภาพ ประสิทธิผลของการเรียนรู้ให้เพิ่มมากขึ้น และสามารถลดความยากในการเรียนรู้ลงได้ อีกทั้งยังเป็นการช่วยประหยัดทั้งเวลาและเงินได้ด้วย

กาญจนา कुमारักย์ (2545: 7) กล่าวถึง แนวคิดวิธีการเชิงระบบและการออกแบบระบบการเรียนการสอน ซึ่งสามารถสรุปได้ว่า แนวคิดวิธีการเชิงระบบเป็นรากฐานของการออกแบบระบบการเรียนการสอน โดยการออกแบบระบบการเรียนการสอนเป็นการนำกระบวนการของวิธีการเชิงระบบ (System Approach) มาใช้ ซึ่งเป็นกระบวนการที่ทำให้การทำงานมีประสิทธิภาพ (Efficiency) และประสิทธิผล (Effectiveness) เนื่องจากระบบได้มีกลไกและโครงสร้างหลักในการทำงานอย่างน้อย 3 ส่วน ประกอบด้วย สิ่งนำเข้า (Input) กระบวนการ (Process) และผลลัพธ์ (Output) ซึ่งในแต่ละขั้นมีการวิเคราะห์สถานการณ์ หรือเงื่อนไขการเรียนรู้อย่างเป็นระบบ มีการระบุ แยกแยะและแก้ปัญหา แล้วจึงวางแผนการเรียนการสอน โดยอาศัยความรู้จากหลายๆ ทฤษฎี มีการปรับปรุง แก้ไขการทำงานในตัวของมันเองโดยการใช้ข้อมูลป้อนกลับ (Feedback) และในแต่ละองค์ประกอบย่อยๆ ต่างก็มีความสัมพันธ์เกี่ยวเนื่องซึ่งกันและกัน โดยเป้าหมายของระบบใหญ่ทั้งหมดจะบรรลุผลได้จากการประสานสัมพันธ์กันขององค์ประกอบย่อยๆ

โดยองค์ประกอบของระบบการเรียนการสอน ประกอบด้วย

1. ตัวป้อน (Input) ได้แก่ ผู้สอน ผู้เรียน หลักสูตร สิ่งแวดล้อมทางการเรียน

2. กระบวนการดำเนินงาน (Process) คือ การดำเนินกิจกรรมการเรียนการสอน ประกอบด้วย การเตรียมความพร้อมการดำเนินการสอน การสร้างเสริมทักษะและกิจกรรมสนับสนุน

3. การควบคุม (Control) คือ การควบคุมดูแลให้การเรียนการสอนดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ

4. ผลลัพธ์ (Output) คือ การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการเรียนรู้ของผู้เรียนในด้านพุทธิพิสัย จิตพิสัย และสามารถนำความรู้นั้นไปใช้ในการดำรงชีวิตและแก้ปัญหาชีวิตประจำวันซึ่งผลที่ได้รับในการเรียนการสอนแต่ละครั้งจะทำให้ผู้สอนทราบลักษณะของความรู้พื้นฐานของผู้เรียนหรือพฤติกรรมความพร้อมที่จะรับการสอนก่อนที่จะมีการเรียนการสอนครั้งต่อไป

5. ข้อมูลป้อนกลับ (Feedback) คือ การวิเคราะห์ข้อมูลหลักจากที่การสอนได้ผ่านไปแล้ว หากผลผลิตที่ได้จากการสอนต่ำกว่าเป้าหมายที่ได้กำหนดไว้จำเป็นต้องวิเคราะห์หาจุดบกพร่องเพื่อปรับปรุงแก้ไขต่อไป (กาญจนา คุณารักษ์ 2539: 41-46)

Kruse (2007) เสนอรูปแบบการออกแบบการเรียนการสอนเชิงระบบที่เรียกว่า ADDIE Model ประกอบด้วยขั้นตอน กล่าวคือ

1. ขั้นวิเคราะห์ (Analyze Phase) เป็นการวิเคราะห์และประเมินความต้องการจำเป็น (Assess and Analyze Needs) ในการพัฒนาหรือแก้ปัญหา
2. ขั้นตอนออกแบบ (Design Phase) เป็นการออกแบบวิธีการเรียนการสอนหรือรูปแบบที่ให้บรรลุเป้าหมาย (Design Instruction)
3. ขั้นพัฒนา (Develop Phase) เป็นการพัฒนาเครื่องมือที่ใช้ในการจัดการเรียนการสอน (Develop Materials)
4. ขั้นนำไปใช้ (Implement Phase) เป็นการนำนวัตกรรมที่พัฒนาขึ้นไปใช้ ประกอบด้วย การวางแผนในการบริหารจัดการในการนำแผนการจัดการเรียนรู้ไปใช้ และดำเนินการจัดการเรียนรู้ตามขั้นตอนต่างๆ ที่กำหนดไว้ในแผนการจัดการเรียนรู้
5. ขั้นประเมิน (Evaluate Phase) ประเมินความก้าวหน้าของผู้เรียนและประสิทธิผลของสื่อที่ใช้ในการเรียนการสอน

กล่าวโดยสรุปได้ว่า การออกแบบการเรียนการสอนเชิงระบบ เป็นกระบวนการของการประยุกต์วิธีการเชิงระบบมาใช้ในการออกแบบนวัตกรรมจัดการเรียนรู้ เพื่อพัฒนาคุณภาพหรือแก้ปัญหาการเรียนการสอน ให้มีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผลตามจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้ ซึ่งสามารถตรวจสอบและแสดงข้อมูลย้อนกลับเพื่อการปรับปรุงได้ทุกขั้นตอน

จากการศึกษาค้นคว้าข้อมูลทั้งในด้านความหมาย ประเภท และองค์ประกอบรูปแบบการจัดการเรียนรู้ และการออกแบบการเรียนการสอนเชิงระบบ ผู้วิจัยได้นำแนวคิดของ Joyce Weil and Calhoun (2015) ในประเด็นรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่เน้นการปฏิสัมพันธ์ทางสังคม (The Social Family) รูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่เน้นการพัฒนาตน (The Personal Family) และแนวคิดของ ทิศนา แจมมณี (2556) เกี่ยวกับรูปแบบการจัดการเรียนรู้เน้นการพัฒนาด้านพุทธิพิสัย (Cognitive Domain) รูปแบบการจัดการเรียนรู้เน้นการพัฒนาด้านจิตพิสัย (Affective Domain) และรูปแบบการจัดการเรียนรู้เน้นการพัฒนาด้านทักษะพิสัย (Psycho-Motor Domain) และการออกแบบการเรียนการสอนเชิงระบบของ Kruse (2007) คือ ADDIE Model มาเป็นแนวทางในการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้พหุวัฒนธรรมด้วยวิธีการเชิงชาติพันธุ์วรรณาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะข้ามวัฒนธรรม

พหุวัฒนธรรมศึกษา: การศึกษาความหลากหลายกับแนวทางการจัดการศึกษา

พหุวัฒนธรรมศึกษา (Multicultural Education) เป็นแนวทางการศึกษาที่ได้รับความนิยมมากขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะในสังคมปัจจุบันซึ่งมีความหลากหลายของผู้คนที่เคลื่อนไหวอย่างรวดเร็ว ทำให้พหุวัฒนธรรมศึกษา เป็นแนวคิดหนึ่งที่มีความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง โดยจะนำเสนอในประเด็นต่างๆ ดังนี้

พัฒนาการของพหุวัฒนธรรมศึกษา

พหุวัฒนธรรมศึกษา เป็นแนวคิดที่ถือกำเนิดขึ้นมาจากการเคลื่อนไหวในการเรียกร้องสิทธิความเป็นพลเมืองในช่วงทศวรรษ 1960s ของชนกลุ่มแอฟริกันอเมริกันในประเทศสหรัฐอเมริกา โดยมีเป้าหมายเพื่อจัดการถูกเลือกปฏิบัติในสิ่งสาธารณูปโภค ที่อยู่อาศัย การจ้างงาน และการศึกษา ซึ่งผลลัพธ์ของการเคลื่อนไหวเรียกร้องสิทธิในครั้งนั้น ส่งอิทธิพลต่อสถาบันการศึกษาที่เป็นแหล่งรวมของชนหลากหลายกลุ่มให้ต้องมีการปฏิรูปหลักสูตร ที่สะท้อนถึงประสบการณ์ ประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม และทัศนคติมุมมองที่มาจากกลุ่มชาติพันธุ์อื่นด้วย การเคลื่อนไหวเรียกร้องสิทธิความเป็นพลเมืองดังกล่าวนำไปสู่กระบวนการเรียกร้องสิทธิมนุษยชนอื่นๆ ตามมา เช่น สิทธิสตรี สิทธิของบุคคลไร้ความสามารถ สิทธิเด็ก และสิทธิผู้สูงอายุ เป็นต้น ซึ่งสถาบันการศึกษาเป็นส่วนหนึ่งที่สามารถเข้ามาหนุนเสริมและให้การตอบสนองต่อการเคลื่อนไหวดังกล่าวได้ (Banks & Banks, 2007: 6-7)

จากการเคลื่อนไหวที่สะท้อนให้เห็นถึงความหลากหลายได้กลายมาเป็นการจัดกระบวนการเรียนรู้ในอีกลักษณะหนึ่ง เรียกว่า พหุวัฒนธรรมศึกษา ซึ่งปรากฏขึ้นจากรายวิชาสาขาวิชา และการปฏิบัติที่หลากหลายเพื่อตอบสนองความต้องการและเจตนารมณ์ของชนกลุ่มต่างๆ พหุวัฒนธรรมศึกษามีใช่เป็นเพียงแค่สาขาวิชาของการศึกษาเท่านั้น แต่หมายรวมถึงความเสมอภาคทางการศึกษา (equity) สตรี (women) กลุ่มชาติพันธุ์ (ethnic group) ภาษาของชนกลุ่มน้อย (language minorities) กลุ่มผู้มีรายได้น้อย (low-income group) และบุคคลไร้ความสามารถ (people with disabilities) (Banks & Banks, 7)

การศึกษาด้วยแนวทางพหุวัฒนธรรมศึกษา ถือเป็นเครื่องมือสำคัญที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงโดยเฉพาะในสถาบันการศึกษาที่มีหน้าที่ผลิตคนออกสู่สังคม โดยการศึกษาจะต้องทำให้สังคมทั่วโลกยอมรับในความแตกต่างซึ่งกันและกันจนนำไปสู่การลดความเคียดจัญท์ลงได้ ทั้งนี้การเข้าใจในความหมายและความสำคัญของพหุวัฒนธรรมจึงเป็นสิ่งที่ขาดเสียมิได้ เพื่อเป็นรากฐานของทักษะในอีกรูปแบบหนึ่ง

ความหมายของพหุวัฒนธรรมศึกษา

คำว่า “พหุวัฒนธรรมศึกษา” ได้มีนักวิชาการหลายท่านให้ความหมายไว้ ดังนี้

Banks (1981: 32) ได้ให้ความหมายของพหุวัฒนธรรมศึกษาไว้ในหนังสือ *Multicultural Education: Theory and Practice* ว่า “พหุวัฒนธรรมศึกษา เป็นการเคลื่อนไหวในการปฏิรูปการศึกษา ซึ่งเกี่ยวข้องสัมพันธ์กับการเพิ่มขึ้นของความเสมอภาคทางการศึกษาสำหรับกลุ่มทางวัฒนธรรมและชาติพันธุ์ที่แตกต่างกัน”

Payne (1984, อ้างถึงใน Baruth and Manning, 1992: 148) ให้ความหมายของพหุวัฒนธรรมศึกษา 3 ความหมาย กล่าวคือ 1) พหุวัฒนธรรมศึกษาในฐานะของผลิตผล ที่เน้นย้ำให้มีการศึกษาเกี่ยวกับความเป็นชาติพันธุ์ เป็นการสอนเกี่ยวกับความแตกต่างของกลุ่มชาติพันธุ์และวัฒนธรรม ซึ่งมุมมองนี้จะเหมาะสมที่สุดกับการอธิบายในฐานะที่เป็นการศึกษาทางชาติพันธุ์ 2) พหุวัฒนธรรมศึกษาที่เน้นย้ำบทบาทของการกดขี่ และการได้โทษหรือการชดเชยให้กับความอยุติธรรมที่ผ่านมานในอดีต เป็นการสร้างความสัมพันธ์ในเบื้องต้นกับกลุ่มที่เคยถูกกดขี่ ซึ่งมุมมองนี้ พหุวัฒนธรรมศึกษาจะถูกพิจารณาในส่วนที่เกี่ยวข้องกับชนกลุ่มน้อยเพียงอย่างเดียว และ 3) พหุวัฒนธรรมศึกษาในฐานะที่เป็นกระบวนการจัดการเรียนรู้ โดยผู้สอนจะสอนมนทัศน์ทางวัฒนธรรม ความเชื่อ ข้อเท็จจริงและเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์เพื่อให้ผู้เรียนเข้าใจว่าเป็นเงื่อนไขที่ทำให้เกิดสถานการณ์ปัจจุบัน เช่นเดียวกับพฤติกรรมของมนุษย์ ซึ่งแนวทางนี้ พหุ-

วัฒนธรรมศึกษาจะสร้างทักษะทางสังคมและวิชาการ ได้อย่างเท่าเทียมกันผ่านวิธีวิทยา หลักสูตร และเทคนิคการสอน

Davidman and Davidman (1997: 7) กล่าวว่า พหุวัฒนธรรมศึกษา คือ การศึกษาความหลากหลายทางสังคม วัฒนธรรม และกลุ่มชาติพันธุ์ที่อยู่ภายใต้วัฒนธรรมใหญ่ร่วมกัน โดยพหุวัฒนธรรมศึกษาจะเป็นเครื่องมือในการสร้างความเท่าเทียมกันของสมาชิกในสังคมทุกคน

Gay (2004: 32) กล่าวถึงความหมายของพหุวัฒนธรรมศึกษาว่า พหุวัฒนธรรมศึกษา เป็นเรื่องของมโนทัศน์ กรอบแนวคิด วิธีการคิด มุมมองเชิงปรัชญา การกำหนดเป้าหมายแห่งคุณค่า และชุดของเกณฑ์มาตรฐานสำหรับการสร้างการตัดสินใจที่ดีกว่าในการเรียนรู้ความต้องการทางการศึกษาของผู้เรียนที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรม

จากความหมายพหุวัฒนธรรมศึกษาข้างต้น สรุปได้ว่า พหุวัฒนธรรมศึกษา คือ มโนทัศน์ กรอบแนวคิด และวิธีการคิดเกี่ยวกับการศึกษาความหลากหลายทางสังคม วัฒนธรรม และกลุ่มชาติพันธุ์ที่อยู่ภายใต้วัฒนธรรมใหญ่ร่วมกัน เป็นการเคลื่อนไหวทางสังคมที่ต้องการสร้างความเสมอภาคทางการศึกษา สร้างความเข้าใจ ยอมรับถึงความแตกต่างที่มีอยู่ในสังคม ได้อย่างเท่าเทียมกันผ่านวิธีวิทยา หลักสูตร และเทคนิคการสอน

เป้าหมายของพหุวัฒนธรรมศึกษา

เป้าหมายของพหุวัฒนธรรมศึกษา ได้มีการระบุไว้ในหลายประเด็นตามมุมมองของนักวิชาการ ดังนี้

Ramsey (1987: 3-5) กล่าวว่าเป้าหมายของพหุวัฒนธรรมศึกษา คือ 1) ช่วยพัฒนามุมมองเชิงบวกของผู้เรียนเกี่ยวกับเรื่องเพศสภาพ เชื้อชาติ วัฒนธรรม ความเชื่อ ชนชั้น และอัตลักษณ์ส่วนบุคคล และสร้างการระลึกรู้และยอมรับการเป็นสมาชิกในกลุ่มที่แตกต่าง 2) ช่วยสร้างความสัมพันธ์ทางสังคมด้วยการทำให้ผู้เรียนเปิดใจยอมรับ สนใจ ต้องการ และปรารถนาที่จะสร้างความร่วมมือกัน 3) เพิ่มบทบาทให้กับผู้เรียนในการวิเคราะห์และดำเนินกิจกรรมในสิ่งแวดล้อมทางสังคมด้วยตนเอง และ 4) สนับสนุนให้เกิดการสร้างความสัมพันธ์ที่มีประสิทธิภาพซึ่งกันและกันระหว่างโรงเรียนกับครอบครัว

Baruth and Manning (1992: 149) ระบุเป้าหมายของพหุวัฒนธรรมศึกษาว่า 1) พหุวัฒนธรรมศึกษาควรสร้างการระลึกรู้ ความเข้าใจ และการยอมรับนับถือในธรรมชาติของความแตกต่างและความคล้ายคลึงระหว่างวัฒนธรรม 2) การพัฒนาความเข้าใจให้ดีขึ้นเกี่ยวกับธรรมชาติและผลกระทบที่เกิดขึ้นจากคตินิยมในการเหยียดเชื้อชาติ และวิเคราะห์ถึงอิทธิพลทั้งในเชิงบวก

และเชิงลบ 3) พัฒนาเจตคติเชิงบวกในความเป็นชาติพันธุ์ของตนเอง ยอมรับและใช้ภูมิหลังทางวัฒนธรรมในการเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของสังคม และ 4) การจัดเตรียมและพัฒนาประสบการณ์ด้วยเครื่องมือที่เหมาะสมและจำเป็นให้กับเด็กทั้งในด้านทักษะ องค์ความรู้ และเจตคติ เพื่อการดำรงชีวิตอยู่ในสังคมพหุวัฒนธรรมและชาติพันธุ์

Banks (1994: 1, 17) กล่าวถึงเป้าหมายของพหุวัฒนธรรมศึกษา คือ การสร้างความเท่าเทียมกันทางการศึกษาสำหรับผู้เรียนที่มาจากหลากหลายกลุ่ม การช่วยผู้เรียนให้เข้าใจในวัฒนธรรมทั้งของตนเองและคนอื่น โดยผู้เรียนต้องเป็นอิสระออกจากเขตแดนทางวัฒนธรรม เพื่อที่จะสร้างสรรค์และทำให้เกิดพลเมืองที่ดี อีกทั้งควรช่วยให้ผู้เรียนเกิดองค์ความรู้ เจตคติ และทักษะที่จำเป็นสำหรับการติดต่อสัมพันธ์กับสังคมอื่นด้วยมุมมองที่เท่าเทียมกัน ที่สำคัญ พหุวัฒนธรรมศึกษาจะช่วยให้ผู้เรียนเกิดการพัฒนาสมรรถนะข้ามวัฒนธรรมในวัฒนธรรมที่อยู่ภายใต้เขตแดนแห่งรัฐชาติได้ และสามารถทำความเข้าใจการดำรงอยู่ของบุคคลกลุ่มต่างๆ บนโลกที่มีเชื่อมต่อสัมพันธ์ระหว่างกันค่อนข้างสูงในปัจจุบัน

Davidman and Davidman (1997: 13) ระบุเป้าหมายของพหุวัฒนธรรมศึกษาไว้ 7 ประการ ได้แก่ 1) การสร้างความเท่าเทียมกันทางการศึกษา 2) การเพิ่มบทบาทของนักเรียน ผู้ปกครอง และครูให้สัมพันธ์กันมากขึ้น 3) การพัฒนาสังคม โดยให้คุณค่ากับความหลากหลายทางวัฒนธรรม 4) การสร้างความเข้าใจในประเด็นวัฒนธรรม ชาติพันธุ์ และกลุ่มที่มีความแตกต่างกันทั้งในระดับชั้นเรียน โรงเรียน และชุมชน 5) ความเป็นอิสระและเสรีภาพของปัจเจกและกลุ่ม 6) การขยายองค์ความรู้เกี่ยวกับความหลากหลายทางวัฒนธรรมและกลุ่มชาติพันธุ์ และ 7) การพัฒนานักเรียน ผู้ปกครอง และผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง (ครู พยาบาล นักหนังสือพิมพ์ ผู้ให้คำปรึกษา คนขับรถ ผู้สร้างหลักสูตร เป็นต้น) ให้เกิดการคิดและปฏิบัติด้วยแนวทางที่สามารถเพิ่มทักษะที่ถูกต้องเกี่ยวกับพหุวัฒนธรรมได้

กล่าวโดยสรุปได้ว่า เป้าหมายของพหุวัฒนธรรมศึกษา คือ การทำให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ถึงวัฒนธรรมอื่นที่แตกต่างจากวัฒนธรรมของตน ได้เข้าใจในโลกทัศน์ของชนกลุ่มต่างๆ ที่มีอิทธิพลต่อระบบการคิดและการดำเนินชีวิตประจำวันที่ย่อมมีหลักแห่งเหตุและผลมาเป็นเครื่องมือในการอธิบายความหมายหรือปรากฏการณ์ต่างๆ ทางสังคมของชนกลุ่มนั้นๆ รวมถึงการดำรงอยู่ร่วมกันของชนกลุ่มต่างๆ ในสังคมที่มีความหลากหลายดังเช่นปัจจุบัน สร้างความเท่าเทียมกันทางการศึกษา พัฒนาองค์ความรู้ ทักษะ และเจตคติให้เป็นไปในเชิงบวก ซึ่งมีเป้าหมายสำคัญคือ การทำให้สังคมสงบสุขและสันติ โดยวางอยู่บนพื้นฐานของการเคารพในศักดิ์ศรีของความเป็น

มนุษย์อย่างเท่าเทียมกัน และการดำรงอยู่ในสังคมที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรมและชาติพันธุ์ได้

โดยเป้าหมายของพหุวัฒนธรรมศึกษาในข้างต้น สอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ได้กำหนดความมุ่งหมายและหลักการในมาตรา 6 ไว้ว่า “การจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข” และมาตราที่ 7 “ในกระบวนการเรียนรู้ต้องมุ่งปลูกฝังจิตสำนึกที่ถูกต้องเกี่ยวกับการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข รู้จักรักษาและส่งเสริมสิทธิหน้าที่ เสรีภาพ มีความเคารพกฎหมาย ความเสมอภาค และศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ มีความภาคภูมิใจในความเป็นไทย รู้จักรักษาผลประโยชน์ส่วนรวมและของประเทศชาติ รวมทั้งส่งเสริมศาสนา ศิลปะ วัฒนธรรมของชาติ การศึกษา ภูมิปัญญาท้องถิ่น ภูมิปัญญาไทย และความรู้อันเป็นสากล ตลอดจนอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มีความสามารถในการประกอบอาชีพ รู้จักพึ่งตนเอง มีความริเริ่มสร้างสรรค์ ใฝ่รู้ และเรียนรู้ด้วยตนเองอย่างต่อเนื่อง” (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2542: 5-6 อ้างถึงในสิริวรรณ ศรีพหล, 2555: 13)

แนวทางการจัดการศึกษา “พหุวัฒนธรรม”

การจัดการศึกษาพหุวัฒนธรรม เป็นกระบวนการจัดการเรียนการสอนที่วางอยู่บนพื้นฐานของค่านิยม ความเชื่อแบบประชาธิปไตย และความแตกต่างของแต่ละกลุ่มชน ที่เน้นสังคมแห่งความหลากหลายทางวัฒนธรรม ไม่จำกัดเฉพาะกลุ่มชนใดกลุ่มชนหนึ่งเพียงเท่านั้น แต่ยังรวมถึงความแตกต่างทางชนชั้น บทบาททางเพศ และความสามารถพิเศษของผู้เรียน รวมทั้งต้องเน้นให้ผู้เรียนได้เรียนรู้และทำความเข้าใจกับวิถีชีวิตและวัฒนธรรม ตลอดจนแนวคิดของคนกลุ่มต่างๆ ในสังคม ให้ผู้เรียนมีความรู้สึกและประสบการณ์เชิงบวก เป็นมิตร เคารพ และนับถือบุคคลที่มาจากกลุ่มวัฒนธรรม และเชื้อชาติอื่นๆ อีกทั้งควรให้ผู้เรียนมีความภูมิใจในขนบธรรมเนียมประเพณีท้องถิ่นของตน แม้ว่าวัฒนธรรมของตนจะแตกต่างจากวัฒนธรรมอื่นๆ เมื่อผู้เรียนทุกวัฒนธรรมตระหนักและเห็นคุณค่าของวัฒนธรรมซึ่งกันและกัน ก็จะอยู่ร่วมกันในสังคมพหุวัฒนธรรมอย่างสันติสุข (สิริวรรณ ศรีพหล, 2555: 12)

สำหรับแนวทางการจัดการเรียนรู้พหุวัฒนธรรมศึกษานั้น Banks (2004, 4-6) และ Banks & Banks (2007, 20-22) นำเสนอไว้โดยแบ่งออกเป็น 5 มิติด้วยกัน กล่าวคือ

1. การบูรณาการเนื้อหา (Content Integration) คือ การจัดการเรียนรู้โดยให้ผู้เรียนได้เรียนรู้แนวคิดทางวัฒนธรรมที่หลากหลาย แนวความคิดของบุคคลในกลุ่มต่างๆ ซึ่งครูผู้สอนสามารถ

บูรณาการหรือสอดแทรกความรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรมที่หลากหลายนี้ในสาระเนื้อหาของบทเรียน โดยยกตัวอย่างเกี่ยวกับวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ ที่มีความแตกต่างจากวัฒนธรรมกลุ่มของตน โดยเน้นด้านแนวคิดและหลักการ

2. กระบวนการสร้างองค์ความรู้ (Knowledge Construction) คือ กระบวนการที่ผู้สอนอธิบายให้ผู้เรียนเข้าใจถึงความรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรมว่ามักเกิดขึ้นจากวัฒนธรรมของคนที่เป็นคนส่วนใหญ่ (Mainstream) ของสังคมนั้นๆ กล่าวคือ รายละเอียดที่ใช้ในการสอนจะมุ่งสู่การนำเสนอสิ่งที่มีความหมายต่อชนกลุ่มใหญ่ในสังคมนั้นๆ โดยไม่คิดคำนึงว่าชนกลุ่มชาติพันธุ์หรือชนกลุ่มน้อยที่อยู่ในสังคมเดียวกัน มีส่วนได้ส่วนเสียหรือไม่ หรือสามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้กับวิถีชีวิตได้หรือไม่ การจัดการเรียนการสอนมุ่งเน้นไปในการตอบสนองชนกลุ่มใหญ่ของสังคม ดังนั้น การจัดเนื้อหาและกระบวนการสร้างองค์ความรู้จะต้องคำนึงถึงความแตกต่างทางวัฒนธรรมที่หลากหลายในสังคมด้วย

3. การลดความเกลียดชัง (Prejudice Reduction) แนวทางการจัดการเรียนรู้ที่นำผู้เรียนไปสู่ความเข้าใจผู้อื่น ไม่แสดงความรังเกียจเกลียดชังที่มีเชื้อชาติ ศาสนา หรือวัฒนธรรมแตกต่างจากวัฒนธรรมของตน ซึ่งผู้เรียนมักมีความรังเกียจเกลียดชังผู้อื่นที่แตกต่างจากเรา ทั้งนี้อาจมาจากการขัดเกลาทางสังคมโดยครอบครัว หรือโดยหลักสูตรดั้งเดิมในสถานศึกษาที่ไม่ได้คำนึงถึงกลุ่มชนกลุ่มน้อยในสังคม การลดความรังเกียจเกลียดชังทางศาสนา เชื้อชาติ ชาติพันธุ์ หรือวัฒนธรรมของชนกลุ่มต่างๆ ถือเป็นกระบวนการสำคัญในการสร้างความเข้าใจให้เกิดขึ้นแก่ตัวผู้เรียนเอง โดยกระบวนการดังกล่าวจะต้องทำเป็นระบบ เพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจต่อวัฒนธรรมอื่นๆ ได้อย่างชัดเจน

4. ความเสมอภาคในการจัดการเรียนการสอน (Equity Pedagogy) คือ การสร้างความเสมอภาคในการจัดการเรียนการสอนให้กับผู้เรียนกลุ่มต่างๆ ที่มีความแตกต่างทางวัฒนธรรม เชื้อชาติ สีผิว และชนชั้นทางสังคม ได้เข้าถึงบทเรียนโดยเสมอภาคกัน ซึ่งผู้สอนต้องรู้จักวิธีการสอนที่หลากหลาย ส่งผลต่อการเรียนรู้และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนทุกกลุ่มที่เท่าเทียมกัน หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งคือ ไม่มีความต่างในการเรียนรู้ของผู้เรียนทุกกลุ่มมากเกินไป

5. กระบวนการทำให้วัฒนธรรมของโรงเรียนมีบทบาทมากขึ้น (Empowering School Culture) คือ การสร้างกระบวนการที่จะทำให้ผู้เรียนที่มาจากความหลากหลายของเชื้อชาติ ชาติพันธุ์ ภาษา และกลุ่มชนชั้นทางสังคมรู้สึกว่าเป็นส่วนหนึ่งของสังคมโรงเรียน จะได้รับประสบการณ์ทางการศึกษาที่เท่าเทียมกัน โดยไม่ก่อให้เกิดความรู้สึกแปลกแยกหรือแตกต่างจากชนกลุ่มอื่น โดยโรงเรียนต้องมีสภาพแวดล้อมที่เกื้อหนุนการศึกษาให้เกิดความเข้าใจและยอมรับบุคคลที่มาจากวัฒนธรรมที่แตกต่างกันได้

ในการจัดโปรแกรมการศึกษาและกิจกรรมการเรียนรู้การสอนพหุวัฒนธรรมศึกษา สิริวรรณ ศรีพหล (2555, 15-16) ได้เสนอแนะตามข้อเสนอของ Michaelis (1992) ดังนี้

1. เพื่อพัฒนาความเข้าใจในความหลากหลายทางวัฒนธรรมในสังคมและความหลากหลายภายในและระหว่างกลุ่มชาติพันธุ์ ในแง่ที่เป็นปัจจัยในการกำหนดวิถีชีวิต ประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม และความสำเร็จของกลุ่มชาติพันธุ์ อาทิ การอธิบายถึงช่องว่างระหว่างแนวความคิดที่สังคมยอมรับ กับความเป็นจริงที่ปรากฏอยู่เกี่ยวกับคนพื้นเมืองในสหรัฐอเมริกา บอกวิธีที่ปิดช่องว่างดังกล่าวมา 3 วิธี เป็นต้น

2. เพื่อประยุกต์กระบวนการคิดและการตัดสินใจในประเด็นของกลุ่มชาติพันธุ์ โดยการจัดกิจกรรมเกี่ยวกับเหตุการณ์ที่ต้องการตีความจากมุมมองของชาติพันธุ์ และประเมินข้อเสนอและการกระทำ อาทิ ประเมินข้อเสนอในการขจัดลัทธิชาตินิยม ความลำเอียง และอคติโดยการจัดลำดับตามการตัดสินใจของตนเอง เป็นต้น

3. เพื่อพัฒนาทักษะที่จำเป็นในการติดต่อสื่อสาร ทั้งกับกลุ่มคนส่วนใหญ่และกลุ่มคนส่วนน้อย เพื่อแก้ไขข้อขัดแย้งและก่อให้เกิดการกระทำในการปรับปรุงเงื่อนไขในปัจจุบัน อาทิ การอธิบายขั้นตอนของกระบวนการที่อาจนำไปใช้เพื่อทำความเข้าใจในประเด็นที่เกิดขึ้นในโรงเรียนของตนและทำการแก้ปัญหา เป็นต้น

4. เพื่อพัฒนาเจตคติ ค่านิยม และพฤติกรรมที่ส่งเสริมความหลากหลายทางวัฒนธรรม ความแตกต่างของกลุ่มชาติพันธุ์ และความกินดีอยู่ดีทางสังคม อาทิ การบ่งชี้เหตุผลที่ว่าทำไมทุกคนในสังคมต้องยอมรับความยุติธรรม การป้องกันเพื่อให้เกิดความเท่าเทียมกันและกระบวนการทางกฎหมาย เป็นต้น

ตามความหมาย เป้าหมาย และแนวทางการจัดการศึกษาพหุวัฒนธรรมศึกษาดังที่กล่าวมา แสดงให้เห็นถึงความสำคัญและมิติของการจัดการเรียนรู้พหุวัฒนธรรมที่สามารถนำมิติการบูรณาการเนื้อหา การลดความเคียดแค้นที่ การสร้างความเข้าใจในความหลากหลายทางวัฒนธรรม การพัฒนากระบวนการคิด การตัดสินใจ ทักษะที่จำเป็นในการสื่อสาร และเจตคติค่านิยม และพฤติกรรมที่ส่งเสริมความหลากหลายทางวัฒนธรรม มาประยุกต์ใช้การพัฒนา รูปแบบการจัดการเรียนรู้พหุวัฒนธรรมด้วยวิธีการเชิงชาติพันธุ์วรรณนาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะข้ามวัฒนธรรมได้

แนวคิดการศึกษาชาติพันธุ์และพหุวัฒนธรรม

แนวคิดในการศึกษาชาติพันธุ์และพหุวัฒนธรรมมีอยู่ด้วยกันหลายแนวคิด สามารถนำเสนอได้ ดังนี้

1. ชาตินิยมและกลุ่มชาติพันธุ์ (Ethnicity and Ethnic Group)

คำว่า “ชาติพันธุ์” (ethnicity) เป็นศัพท์ที่เพิ่งถูกนำมาใช้ราวช่วงทศวรรษ 1950–1960 ในสหรัฐอเมริกา เพื่อระบุถึงนัยของชาติพันธุ์ว่าเป็นคุณสมบัติของความเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ที่อาศัยอยู่ในรัฐและอาณาเขตที่กว้างใหญ่กว่ากลุ่มของตน หรือกล่าวอีกอย่างคือ ชาติพันธุ์บ่งบอกถึงชนกลุ่มน้อย ส่วนชนกลุ่มใหญ่ หมายถึง “ชาติ” ต่างๆ และ “ชาติ” จะต้องเป็นชุมชนทางการเมืองที่มีเขตแดนและเป็นประชาสังคม (civic and territorial political community) มากกว่าเป็นแค่ความผูกพันทางชาติพันธุ์ (ethnicities) (นิตินิติ ภาวกรรมพันธุ์, 2558: 38-39)

สำหรับความหมายที่ปรากฏในพจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน (2530: 268) ให้ความหมายคำว่า “ชาติพันธุ์” (ethnic) หมายถึง “น. กลุ่มที่มีพันธะเกี่ยวข้องกัน และที่แสดงเอกลักษณ์ออกมา โดยการผูกพันลักษณะการเชื้อชาติและสัญชาติเข้าด้วยกัน” ซึ่งระบุว่าแปลมาจากคำว่า “ethnos”

Oxford Dictionary (2005, อ้างถึงใน นิตินิติ ภาวกรรมพันธุ์, 2558: 36-37) ให้ความหมายคำว่า ethnic ว่าหมายถึง 1) เกี่ยวข้อง เชื่อมโยง หรือเป็นส่วนหนึ่งของชาติ เชื้อชาติ หรือประชากรที่มีวัฒนธรรมร่วมกัน 2) ประเทศหรือวัฒนธรรมหนึ่งที่แตกต่างอย่างมากจากวัฒนธรรมตะวันตกสมัยใหม่ จึงเป็นที่สนใจของผู้คนในประเทศตะวันตก

สรุปได้ว่า ชาติพันธุ์ (ethnicity) หมายถึง กลุ่มที่มีการเกี่ยวข้อง เชื่อมโยงสัมพันธ์กัน มีวัฒนธรรมร่วมกัน และแสดงเอกลักษณ์นั้นๆ ออกมาเพื่อสร้างลักษณะเฉพาะของตนขึ้นมา

ส่วนคำว่า “กลุ่มชาติพันธุ์” (ethnic group) ตามพจนานุกรมศัพท์สังคมวิทยา อังกฤษ-ไทย ฉบับราชบัณฑิตยสถาน (2549: 112-113) คือ กลุ่มคนที่มีอัตลักษณ์ร่วมกันจากการที่มีประวัติศาสตร์ของกลุ่มร่วมกัน สมาชิกของกลุ่มชาติพันธุ์คือ ผู้ที่มีวัฒนธรรม ประเพณี บรรทัดฐาน และความเชื่อเดียวกัน ส่วนใหญ่พูดภาษาเดียวกัน การมีค่านิยมและสำนึกทางวัฒนธรรมร่วมกัน ให้ความสำคัญกับการจัดระเบียบทางสังคมของกลุ่มและการธำรงพรแดนของชาติพันธุ์ (ethnic boundary) โดยใช้เครื่องหมายทางชาติพันธุ์ (ethnic markers) เช่น พรแดนทางภูมิศาสตร์ ภาษา ประวัติศาสตร์ ลักษณะการทางวัฒนธรรม (cultural traits) ซึ่งหมายถึง ผลของการจัดระเบียบทางสังคม และพรแดนของชาติพันธุ์ขึ้นอยู่กับแบบพฤติกรรมและความสัมพันธ์ทางสังคม การธำรงพรแดนของกลุ่มชาติพันธุ์เกิดจากกระบวนการทางสังคมที่มีการแยกบางคนออกไปและผนวกบางคนเข้ามา เช่น การที่สมาชิกมองว่าตัวเองมีชาติพันธุ์นั้นๆ และคนนอกกลุ่มก็ยอมรับว่าบุคคลนั้นเป็นสมาชิกของกลุ่มชาติพันธุ์นั้นๆ ความสืบเนื่องของหน่วยชาติพันธุ์ขึ้นอยู่กับกระบวนการธำรงพรแดนทางสังคม

ตามแนวคิดกลุ่มชาติพันธุ์ข้างต้น สามารถแบ่งประเภทของกลุ่มชาติพันธุ์ได้ จากการนำเสนอของนิตี ภัวกรพันธุ์ (2558: 58-61) ในหนังสือ *ชวนถก ชาติและชาติพันธุ์* กล่าวว่า กลุ่ม ชาติพันธุ์สามารถจัดได้ 4 ประเภทด้วยกัน คือ

1. ชนกลุ่มน้อยต่างชาติพันธุ์ในนคร (urban ethnic minorities) ซึ่งหมายรวมถึง คนอื่น (others) เช่น ผู้อพยพที่ไม่ใช่ชาวยุโรป แต่อาศัยอยู่ในนครต่างๆ ของยุโรป ผู้อพยพที่อยู่ในเมืองอุตสาหกรรมในแอฟริกา เป็นต้น ผู้อพยพเหล่านี้ต้องเผชิญกับปัญหาการปรับตัว การถูกกีดกันทางชาติพันธุ์ การเหยียดผิว รวมทั้งปัญหาอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการทางอัตลักษณ์ และการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรม

2. ชนพื้นเมืองดั้งเดิม (indigenous peoples) ซึ่งอาศัยอยู่ในที่ต่างๆ มาแต่ดั้งเดิม เป็นผู้ที่ย้ายถิ่นมากกว่าและปรับตัวให้กลมกลืนเข้ากับรัฐชาตินั้นได้ไม่มากนัก ชนพื้นเมืองส่วนใหญ่จะเกี่ยวข้องกับรูปแบบการผลิตที่มีใช้อุตสาหกรรม และระบบการเมืองที่มีใช้รัฐ

3. ชาติดั้งเดิม (proto-nations) ซึ่งเรียกว่าขบวนการชาติพันธุ์นิยม (ethnonationalist movement) กลุ่มเหล่านี้ เช่น ชาวเคิร์ด (Kurds) ชาวซิกข์ (Sikhs) ชาวปาเลสไตน์ และชาวทมิฬในประเทศศรีลังกา เป็นต้น กลุ่มเหล่านี้มีผู้นำทางการเมืองที่อ้างว่าพวกตนมีรัฐชาติเป็นของตนเอง และไม่ควรถูกปกครองโดยผู้อื่น” และถึงแม้กลุ่มเหล่านี้จะไม่มีรัฐชาติของตนเองก็ตาม อาจถือได้ว่ามีคุณลักษณะต่างๆ เหมือนรัฐชาติมากกว่าชนกลุ่มน้อยต่างชาติพันธุ์ในนครหรือชนพื้นเมืองดั้งเดิม เนื่องจากพวกเขามีดินแดนของตนเอง มีความแตกต่างทางชนชั้นและการศึกษา และเป็นกลุ่มที่ใหญ่มาก จึงอาจนิยามกลุ่มเหล่านี้ว่าเป็น “ชาติที่ปราศจากรัฐ” (nations without a state)

4. กลุ่มชาติพันธุ์ใน “สังคมพหุลักษณะ” (plural societies) ศัพท์คำว่า “สังคมพหุลักษณะ” ปกติใช้เพื่อการปกครองประเทศอาณานิคมในการสร้างรัฐที่มีประชากรต่างวัฒนธรรม (culturally heterogeneous) อาศัยอยู่ร่วมกัน ผู้คนเหล่านี้ถูกจัดรวมเข้าเป็นสังคมพหุลักษณะที่มีระบบการเมืองและเศรษฐกิจร่วมกันเป็นหนึ่งเดียว ทว่าแตกต่างกันในเรื่องอื่นๆ ในสังคมพหุลักษณะ การแยกตัวออกอย่างเป็นทางการไม่ใช่ทางเลือก และชาติพันธุ์ก็มีแนวโน้มที่จะถูกใช้เพื่อการแข่งขัน ซึ่งอาจจัดได้ว่า รัฐร่วมสมัยส่วนใหญ่เป็นรัฐพหุลักษณะ

จากการศึกษาความหมายของคำว่า ชาติพันธุ์ และกลุ่มชาติพันธุ์ รวมทั้งประเภทของกลุ่มชาติพันธุ์นั้น การทำความเข้าใจเกี่ยวกับ “ความเป็นชาติพันธุ์” ก็เป็นสิ่งสำคัญ ซึ่งการศึกษาในช่วงเวลาทางประวัติศาสตร์ที่ผ่านมาสะท้อนให้เห็นถึงคำเรียกชื่อกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ มีนัยที่สื่อถึงการดูถูกดูแคลน เหยียดหยามกลุ่มชาติพันธุ์ที่มีอำนาจน้อยกว่าเหล่านั้นว่ามีสถานะทางสังคมที่ต่ำต้อยกว่า และบางครั้งชื่อที่บุคคลภายนอกเรียกอาจจะสื่อความหมายว่า ไม่ใช่คน ไม่ใช่มนุษย์ อาจเป็นสัตว์เลื้อยคลาน กูตผีปีศาจ จี๋ซ่า คนป่าเถื่อน เช่น ข่า หรือขมุ นั้นเป็นชนชั้นของสถานภาพทาง

สังคมที่ต่ำต้อย และเป็นความสัมพันธ์เชิงอำนาจที่ถูกกดขี่จากกลุ่มชาติพันธุ์ที่เหนือกว่า เป็นต้น ส่วนชนกลุ่มที่มีอิทธิพลเหนือกว่าจะเรียกชื่อชนชาติของตนเองในความหมายที่มีคุณค่า งดงาม และสูงส่ง แสดงความเป็นเจ้าเป็นใหญ่ทางการเมืองและความเจริญทางสังคม (จิตร ภูมิศักดิ์, 2556: 226-227) โดยลักษณะทางสังคมของชื่อชนชาติที่แสดงถึงความเป็นกลุ่มชาติพันธุ์นั้นจะมีนัยที่แสดงถึงลักษณะของความสัมพันธ์เชิงอำนาจระหว่างกลุ่มชนอยู่ตลอดเวลา

2. วาทกรรม อำนาจ และความเป็นอื่น (Discourse Power and the Otherness)

วาทกรรม (Discourse) เป็นผลิตผลทางความคิดของนักคิดในสกุลหลังสมัยใหม่ที่มีชื่อเสียงโด่งดัง อาทิ Michel Foucault, Jacques Derrida เป็นต้น โดยวาทกรรม มิได้หมายถึง ภาษา คำพูด หรือถ้อยแถลงอย่างที่มีกนิยมนำเข้ากันเท่านั้น แต่ในนัยนี้ยังหมายรวมถึง ระบบและกระบวนการในการสร้าง/ผลิต (constitute) เอกลักษณ์ (อัตลักษณ์ identity) และความหมาย (significance) ให้กับสรรพสิ่งต่างๆ ในสังคมที่ห่อหุ้มเราอยู่ไม่ว่าจะเป็นความรู้ ความจริง อำนาจ หรือตัวตนของเราเอง นอกจากนี้ วาทกรรมยังทำหน้าที่ตรึงสิ่งที่สร้างขึ้นให้ดำรงอยู่และเป็นที่ยอมรับของสังคมในวงกว้าง (valorize) (ไชยรัตน์ เจริญสิน โอปาร์, 2554: 19-20)

ในขณะเดียวกัน ตามแนวคิดที่ Michel Foucault ได้กล่าวไว้ วาทกรรม คือ “ชุดของส่วนเสี้ยวที่ไม่มีความต่อเนื่องสัมพันธ์กัน แต่ต้องมาอยู่รวมกัน และอยู่รวมกันมิใช่ในฐานะที่เป็นเอกภาพหรือมีความมั่นคง... แต่ในฐานะที่เป็นชุดของวาทกรรมที่มีความแตกต่างและหลากหลาย และต่างก็มียุทธศาสตร์เฉพาะตัวที่ไม่เหมือนกันมาอยู่รวมกัน” (Foucault, 1978b: 100, อ้างถึงใน ศศิธร ศิลปวุฒยา, 2550: 32) ขณะเดียวกันวาทกรรมก็ทำหน้าที่ปิดกั้นมิให้เอกลักษณ์หรือความหมายบางอย่างเกิดขึ้น (Subjugate) หรือไม่ก็ทำให้ความหมายหรือเอกลักษณ์บางสิ่งที่ดำรงอยู่แล้วในสังคมเลือนหายไปได้พร้อมๆ กันด้วย ฉะนั้น วาทกรรมคือ ระบบของอำนาจ ระบบของการผลิต/สร้าง และการเก็บกด ปิดกั้นที่ยิ่งใหญ่ วาทกรรมเป็นเรื่องของระบบ ระเบียบ กฎเกณฑ์ เงื่อนไขและความเป็นไปได้ของการดำรงอยู่ของสรรพสิ่ง วาทกรรมพยายามปิดบังฐานะของตัวเอง ในรูปของความรู้ ความจริง ความเป็นธรรมชาติ หรือความเป็นปกติธรรมดา (ไชยรัตน์ เจริญสิน โอปาร์, 6) โดยผ่านภาคปฏิบัติทางวาทกรรม

ปฏิบัติการทางวาทกรรม (Discursive practice) รวมถึงจารีตปฏิบัติ ความคิด ความเชื่อ คุณค่า และสถาบันต่างๆ ในสังคมที่เกี่ยวข้องกับเรื่องนั้นๆ ด้วย โดยปฏิบัติการทางวาทกรรมเป็นภาคปฏิบัติของชุดความรู้หรือชุดแห่งอำนาจของวาทกรรมที่พยายามเข้าไปผลิตสร้างชุดของความรู้ กฎเกณฑ์ และข้อปฏิบัติทางสังคมโดยพยายามเก็บกด ปิดกั้นชุดความรู้เดิมด้วยการสร้าง

“อาณาจักรแห่งความจริง” (Regime of truth) ชุดใหม่ขึ้นมา ดังที่ Foucault กล่าวไว้ว่า ความเป็นปัจเจกเป็นผลของวาทกรรมและปฏิบัติการทางวาทกรรมที่มีการเปลี่ยนแปลงให้มนุษย์นิยามตนเองตามความรู้ที่ถูกผลิตออกมา สร้างมนุษย์ให้กลายเป็นตัวตนใหม่ที่มีเอกลักษณ์เฉพาะ โดยใช้อำนาจแต่มีให้อำนาจในรูปแบบที่คืบและหยาบกร้านอย่างการใช้กำลังเข้าบีบบังคับ แต่เป็นอำนาจที่ได้รับการขัดเกลาชักฟอกจนชาวสะอาดในรูปของ “ความรู้” (Knowledge) ว่าด้วยเรื่องนั้นๆ แต่ก็มีใช้ความรู้แบบต่างๆ ไป แต่เป็นความรู้ความเชี่ยวชาญเฉพาะด้านมากกว่า อำนาจ จึงเป็นกระบวนการทางประวัติศาสตร์สังคมที่สถาปนาอาณาจักรแห่งความจริงชุดใดชุดหนึ่งขึ้นมา เช่น ความจริงเกี่ยวกับ “คนบ้า” หรืออาการที่ถูกจัดเป็น “ความผิดปกติทางเพศ” ความจริงเหล่านี้จะนำไปสู่ปฏิบัติการทางสังคมมากมายทั้งในระดับมหภาคและจุลภาคซึ่งการถูกจัดว่าเป็น “คนปกติ” หรือ “ผิดปกติ” นั้นเป็นผลของการจัดวางตำแหน่งแห่งที่ภายในอาณาจักรแห่งความจริงนั้นๆ (Subject positions) (ไชยรัตน์ เจริญสิน โอฟาร์, 2554: 33; อภิญา เพ็ญพิศกุล, 2546: 51) ซึ่งภาคปฏิบัติการจริงของวาทกรรมที่ใช้อำนาจ ความรู้เป็นเครื่องมือ นั้นยังเป็นตัวสถาปนาให้ผู้พูดมีความชอบธรรมในการพูดถึงเรื่องนั้นๆ แต่ต้องอยู่ภายใต้กฎเกณฑ์ของเรื่องนั้นๆ ด้วย

ส่วนการวิเคราะห์วาทกรรม (discourse analysis) โดยสาระสำคัญแล้วก็คือ การพยายามศึกษาและสืบค้นถึงกระบวนการ ขั้นตอน ลำดับเหตุการณ์ และรายละเอียดปลีกย่อยต่างๆ ในการสร้างเอกลักษณ์และความหมายให้กับสรรพสิ่งที่ห่อหุ้มเราอยู่ในสังคมในรูปของวาทกรรม และภาคปฏิบัติการของวาทกรรมว่าด้วยเรื่องนั้นๆ ว่ามีความเป็นมาอย่างไร มีการต่อสู้เพื่อช่วงชิงการนำ (hegemony) ในการกำหนดกฎเกณฑ์ว่าด้วยเรื่องนั้นๆ อย่างไรบ้าง มีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กับบุคคล สถาบัน สถานที่ เหตุการณ์อะไรบ้าง และผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการสร้าง รวมถึงตลอดถึงการเก็บกด/ปิดกั้น สิ่งเหล่านี้ของวาทกรรมมีอย่างไร ผู้พูดจึงเป็นเพียงร่างทรง หรือผู้ที่กระทำตามกฎเกณฑ์ของสิ่งที่พูดมากกว่าคิดค้นหรือสรรค์สร้างระบบกฎเกณฑ์ขึ้นมาใหม่ หรือในอีกความหมายหนึ่งคือว่า ผู้พูดสามารถพูดได้ภายใต้กรอบของวาทกรรมว่าด้วยเรื่องนั้นๆ เท่านั้น ประเด็นสำคัญของการวิเคราะห์วาทกรรมอยู่ที่กฎเกณฑ์ชุดหนึ่งที่เป็นตัวกำกับการพูดนั้นๆ กฎเกณฑ์เหล่านี้ปรากฏอยู่ในตัววาทกรรม อยู่ในภาคปฏิบัติการจริงของวาทกรรม ไม่ใช่อยู่ภายนอกวาทกรรม Foucault มองว่าวาทกรรมมิใช่ทางผ่านหรือที่แสดงออกของความต้องการ แต่วาทกรรมคือ ความต้องการ และหากดูตามประวัติศาสตร์ที่ผ่านมา วาทกรรมมิใช่เป็นเพียงผลลัพธ์อันเกิดจากการต่อสู้เพื่อเปลี่ยนแปลงระบบของการครอบงำ แต่วาทกรรมคือตัวอำนาจที่ต้องเข้าไปจัดการ (ศศิธร ศิลป์วุฒยา, 2550: 36; ไชยรัตน์ เจริญสิน โอฟาร์, 2554: 25-29)

ในการสร้างวาทกรรมของคนกลุ่มหนึ่งขึ้นมาเพื่อวัตถุประสงค์บางประการหรือหลายๆ ประการนั้น ได้สร้างความเป็นพวกเราและพวกเขาให้เกิดขึ้นตามมาด้วย โดยมีกำหนดพื้นที่หรือที่เรียกว่า “ตำแหน่งแห่งที่” (Set of Position) ของบุคคลหรือกลุ่มบุคคลในสังคม กลุ่มที่มีอำนาจมากกว่าก็จะสร้างชุดวาทกรรมขึ้นมาเพื่อครอบงำกลุ่มที่มีอำนาจน้อยกว่า ซึ่งกลุ่มที่หลุดออกนอกรอบที่สังคม วัฒนธรรม หรือชุดวาทกรรมนั้นๆ กำหนดไว้ก็จะกลายเป็น “คนอื่น” หรือ “ความเป็นอื่น” (the Otherness) เช่น กลุ่มชาวเขา ที่มีความแตกต่างทางด้านวัฒนธรรมและมีความพยายามของภาครัฐในการสร้างวาทกรรมให้กลุ่มชาวเขากลายเป็นผู้ตัดไม้ทำลายป่า กลุ่มชาวเขาจึงเป็น “คนอื่น” ในมุมมองของคนพื้นราบ เป็นต้น

3. ทวิลักษณ์ทางชาติพันธุ์และวัฒนธรรม (Double Ethnic and Culture)

ทวิลักษณ์ หมายถึง ลักษณะ 2 ประการที่ปรากฏอยู่ในสิ่งใดสิ่งหนึ่งอาจมีความชัดเจนหรือไม่ก็ตาม ทวิลักษณ์ทางชาติพันธุ์และวัฒนธรรม คือ กระบวนการพยายามธำรงรักษาไว้ซึ่งความเป็นกลุ่มชาติพันธุ์เดิมของตนเองและไม่ละทิ้งความเป็นชาติพันธุ์ที่ถูกสร้างขึ้นใหม่ โดยกระบวนการทวิลักษณ์ทางชาติพันธุ์และวัฒนธรรมในประเทศไทยปรากฏขึ้นมาอย่างยาวนาน เนื่องด้วยในประเทศไทยมีความหลากหลายทางชาติพันธุ์และวัฒนธรรมค่อนข้างสูง ความหลากหลายเหล่านี้เกิดจากการปฏิสังสรรค์หรือผสมผสานกันระหว่างกลุ่มชาติพันธุ์ดั้งเดิมกับกลุ่มชาติพันธุ์ที่อพยพเข้ามาอยู่ใหม่ผ่านการแต่งงาน การสร้างความเป็นเครือญาติกัน

กระบวนการทวิลักษณ์ของประเทศไทยมีความเด่นชัดขึ้นด้วยนโยบายชาตินิยม เนื่องจากแนวคิดชาตินิยม เป็นแนวคิดที่ส่งเสริมกระบวนการสร้างความเป็นหนึ่งเดียวภายในชาติ ลดทอนความหลากหลายทางวัฒนธรรมและชาติพันธุ์ที่มีอยู่ลง เช่น การเปลี่ยนให้ทุกคนเป็นคนไทย ทุกคนต้องนับถือพุทธศาสนา เป็นต้น แต่การบังคับด้วยแนวคิดชาตินิยมนี้จะเกิดขึ้นกับกลุ่มชนที่อำนาจรัฐ ซึ่งเป็นอำนาจหลัก เข้าบังคับใช้อย่างเข้มงวด สำหรับพื้นที่ห่างไกล หรือกลุ่มคนที่ต่อต้านอำนาจหลักของรัฐ จะไม่ปฏิบัติตามและมีการพยายามธำรงอัตลักษณ์ของตนเองไว้ จึงกลายเป็นการผสมผสานในลักษณะที่เรียกว่า ทวิลักษณ์ เช่น กรณีกลุ่มคนจีน กลุ่มไทยมุสลิม ไทยเขมร ไทยลาว เป็นต้น (อมรา พงศาพิชญ์, 2549: 19, 137, 151-180)

4. ความเป็นชายขอบ (Marginalization)

แนวคิดเรื่อง Marginalization เกิดขึ้นพร้อมกับการพัฒนาเศรษฐกิจของชาติที่ดำเนินงานควบคู่ไปกับการกีดกันประชากรกลุ่มใหญ่ออกจากชีวิตทางเศรษฐกิจ เนื่องจากการพัฒนาด้านเศรษฐกิจ ต้องอาศัยเทคนิควิทยาการใหม่ๆ ที่นำเข้ามาจากภายนอก เป็นผลให้มีการลดความสำคัญของการผลิตด้านอื่นๆ บรรดาคนจนทั้งที่อยู่ในเมืองและชนบท ถูกกีดกันให้ออกไปอยู่ขอบนอก หรือชายขอบ (Marginalized) ของระบบ มิให้เกี่ยวข้องกับการพัฒนาเศรษฐกิจ กลุ่มคนเหล่านี้ตกอยู่ในฐานะเสมือนถูกระบบกดหัวให้จมอยู่ในภาวะความยากจนอย่างที่สุด และถูกกันให้อยู่นอกระบบสวัสดิการ จึงทำให้ยากที่จะมีโอกาสรับจ้างงานที่ปกติสุขหรือมีชีวิตที่มีศักดิ์ศรีได้ ดังนั้นความหมายของคนชายขอบ คือ กลุ่มคนที่มีชีวิตอยู่กึ่งกลางหรือห่างไกลจากศูนย์กลางทั้งในทางภูมิศาสตร์และสังคมวัฒนธรรม ซึ่งอธิบายได้ดังนี้

ในทางภูมิศาสตร์ “คนชายขอบ” คือ กลุ่มคนที่ต้องเคลื่อนย้ายจากภูมิลำเนาดั้งเดิมด้วยเหตุผลทางธรรมชาติ เศรษฐกิจ การเมือง และสังคมวัฒนธรรม การตั้งถิ่นฐาน การประกอบอาชีพ วิถีชีวิตของคนกลุ่มนี้ ต้องแก่งแย่งแข่งขันเพื่อเข้าถึงทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัด ถูกกีดกันและเอารัดเอาเปรียบจากคนกลุ่มใหญ่ซึ่งอาศัยอยู่ในดินแดนหรือเขตภูมิศาสตร์นั้นมาก่อน

ในทางสังคมวัฒนธรรม “คนชายขอบ” คือ คนกลุ่มน้อยในสังคมใหม่ วัฒนธรรมประจำกลุ่ม เป็นวัฒนธรรมย่อยที่ไม่ได้รับการยอมรับหรือได้รับการเลือกปฏิบัติจากผู้คนในกระแสวัฒนธรรมหลัก การเรียนรู้การปรับตัวและการต่อสู้ดิ้นรน เพื่อที่จะเอาตัวรอดหรือมีชีวิตอยู่ภายใต้สภาพการณ์แห่งการไม่ได้รับการยอมรับ จึงเป็นสาระสำคัญของวิถีชีวิตของประชากรที่อาศัยอยู่ในวัฒนธรรมชายขอบ

สรุปได้ว่า คนชายขอบ หมายถึง บุคคลที่อยู่นอกเหนือหรือถูกกีดกันทางสังคม คนในสังคมส่วนใหญ่ไม่ยอมรับให้เข้ามาเป็นส่วนหนึ่งหรือสมาชิกของสังคมนั้นๆ ซึ่งคนชายขอบจะเป็นกลุ่มที่มีความคิด วิถีชีวิต ชาติพันธุ์ วัฒนธรรม หรือความเป็นเพศที่แตกต่างจากคนส่วนใหญ่ของสังคม เช่น เพศที่สาม คนบ้า ผู้ติดเชื่อเอดส์ กลุ่มชาติพันธุ์ที่เป็นคนส่วนน้อยของสังคมนั้น เป็นต้น

ความเป็นชายขอบ ในความคิดยุคหลังสมัยใหม่ หมายถึง ผู้คนที่ด้อยอำนาจ (the powerless) คนที่ตกเป็นเบี้ยล่าง (the subordinate) ของคนกลุ่มใหญ่ และคนยากไร้ (the have-nots) เมื่อคนเหล่านี้ “ไม่มีตำแหน่งแห่งที่” ในสังคม จึงมีสถานะเป็น “คนอื่น” (the others/the otherness) ทำให้ตกอยู่ในสถานการณ์ที่ถูกกีดกันออกซ้ำแล้วซ้ำเล่า (multiple exclusions) หรือเป็นคนชายขอบในพหุมิติ (multiple marginalities)

สำหรับกระบวนการกลายเป็นคนชายขอบนั้น เกิดขึ้นจากสภาวะการเปลี่ยนแปลงทางสังคม เศรษฐกิจ การเมืองที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว แล้วบุคคลหรือกลุ่มบุคคลไม่สามารถปรับเปลี่ยนตนเองทั้งในด้านความคิด พฤติกรรมได้ทันกับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น ส่งผลให้เกิดภาวะพฤติกรรมแปลกแยกจากสังคมหลัก หรือความเป็นคนกลุ่มชาติพันธุ์ที่มีอำนาจน้อยในสังคม มีวัฒนธรรมแตกต่างจากคนในสังคมหลัก ก็สามารถถูกผลักดันให้เป็นชายขอบของสังคมได้ เช่นเดียวกัน (สุริชัย หวันแก้ว, 2546: 7-13)

5. การปฏิสัมพันธ์ทางสังคม (Social Interaction)

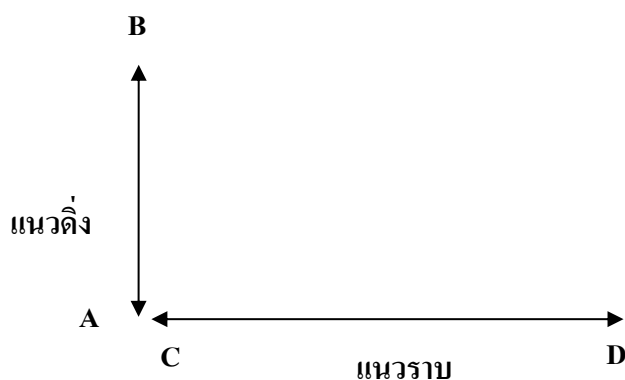
การปฏิสัมพันธ์ทางสังคม หรือการกระทำระหว่างกันทางสังคม คือ การกระทำระหว่างบุคคลในกลุ่มหรือกลุ่มต่อกลุ่ม มีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องซึ่งกันและกันด้วยเจตนาและมีความหมายที่เข้าใจกัน จนทำให้เกิดความรู้สึกว่าเป็นส่วนร่วมของกลุ่ม (we-feeling) การกระทำระหว่างกันมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของแต่ละบุคคลมาก โดยเฉพาะอิทธิพลต่อการพัฒนาตัวตนและอัตตะ (self) และความเข้าใจเกี่ยวกับชีวิตทางสังคม (social life) (อำไพ หมั่นสิทธิ์, 2553: 85) ซึ่งนักสังคมวิทยาและนักมานุษยวิทยาพิจารณาการกระทำระหว่างกันทางสังคมของมนุษย์ในลักษณะที่เป็น Symbolic Interaction ซึ่งหมายถึง การติดต่อสัมพันธ์กันอย่างมีสัญลักษณ์ ได้แก่ ความสัมพันธ์กันในทางลายลักษณ์อักษร เช่น การเขียน จดหมายติดต่อถึงกันและกัน การกระทำทางสังคมจึงขึ้นอยู่กับ การติดต่อสื่อสาร (communication)

นำขวัญ วงศ์ประทุม (2558) กล่าวว่า การปฏิสัมพันธ์ทางสังคมมี 2 รูปแบบ ได้แก่

1. การปฏิสัมพันธ์ทางสังคมแบบปฐมภูมิ คือ การปฏิสัมพันธ์ในกลุ่มขนาดเล็ก ลักษณะของการปฏิสัมพันธ์เป็นแบบใกล้ชิด คู่กันเคย และส่วนตัว จนกระทั่งสมาชิกรู้สึกถึงความเป็นพวกเดียวกัน หรือความเป็นพวกเรา สมาชิกเกิดอารมณ์ร่วม โดยความสัมพันธ์แบบนี้ส่วนใหญ่จะพบได้ในกลุ่มครอบครัวและกลุ่มเพื่อน เป็นต้น

2. การปฏิสัมพันธ์ทางสังคมแบบทุติยภูมิ คือ มีความสัมพันธ์กันอย่างเป็นทางการ มีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กันเฉพาะตามบทบาทเพื่อผลประโยชน์ที่กำหนดไว้ การปฏิสัมพันธ์เกิดขึ้นบางกาลเทศะกับบุคคล หรือตามข้อบังคับของกลุ่ม การปฏิสัมพันธ์จึงเป็นเพียงบางส่วนเสี้ยวของบุคคลนั้น ความผูกพันอย่างลึกจะไม่ปรากฏในกลุ่มเช่นนี้ เช่น กลุ่มองค์กรอาชีพ ชมรม สโมสร ซึ่งส่วนใหญ่จะปรากฏในสังคมเมือง

การปฏิสัมพันธ์ทางสังคม สามารถแสดงได้ดังภาพที่ 2

ภาพที่ 2 การปฏิสัมพันธ์ทางสังคม

อีกแนวคิดหนึ่งกล่าวถึงการปฏิสัมพันธ์ทางสังคมว่ามี 2 รูปแบบเช่นกัน (อำไพ หมั่นสิทธิ์, 86-87) คือ

1. ความร่วมมือ (cooperation) หมายถึง การกระทำระหว่างกันที่ผู้กระทำมีจุดหมายร่วมกัน มีผลประโยชน์ร่วมกัน โดยถือว่ากิจกรรมนั้นก่อให้เกิดผลประโยชน์ร่วมกัน ช่วยให้มีการแบ่งงานกันทำ เกิดการอยู่รอด สมาชิกในกลุ่มเห็นประโยชน์ที่ตนพึงได้ จึงให้ความร่วมมือ

2. การแข่งขัน (competition) หมายถึง การกระทำระหว่างกันที่เกิดขึ้นเมื่อรางวัลมีจำกัด ต้องใช้ความสามารถเหนือคู่แข่งจึงได้มาซึ่งรางวัล การแข่งขันมักเป็นพฤติกรรมที่เกิดขึ้นในช่วงเวลาสั้นๆ เพราะถ้าระยะเวลาานจะกลายตัว ไปสู่ความสัมพันธ์ในรูปแบบอื่นๆ เช่น ความขัดแย้ง เป็นต้น

ผลของการแข่งขันอาจจะมีหลายอย่าง กล่าวคือ

1. ทางบวก อาจกระตุ้นให้คนได้แสดงความสามารถ หรือสังคมใดที่ให้คุณค่าการแข่งขันสูงมักมีประสิทธิภาพสูงตามไปด้วย เป็นต้น

2. ทางลบ ผู้ที่แข่งขันกันอาจจะมีทัศนคติที่ไม่ดีต่อกัน ซึ่งผู้ที่พ่ายแพ้อาจจะเสียกำลังใจในการปฏิบัติงานต่อไปได้

3. ความขัดแย้ง (conflict) มักเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นมาจากการแข่งขันก่อน โดยฝ่ายหนึ่งให้ได้มาซึ่งสิ่งที่ตนต้องการ จึงกระทำการกำจัดหรือทำให้คู่ต่อสู้อ่อนแอลง ซึ่งรูปแบบการขัดแย้งอาจจะเป็นการส่วนตัวหรือไม่ส่วนตัวก็ได้

4. การผสมผสานประนีประนอม หรือผ่อนปรนเข้าหากัน (accommodation) เป็นผลที่อาจเกิดขึ้นจากการแข่งขันได้เช่นกัน โดยมีคนที่ยอมสละผลประโยชน์ส่วนตนเพื่อรักษาส่วนใหญ่ไว้ เป็นการปรับตัวที่ยังคงรักษาเอกลักษณ์ของตนไว้ได้

6. คติถือชาติพันธุ์ตนเป็นใหญ่ (Ethnocentrism)

คำว่า คติถือชาติพันธุ์ตนเป็นใหญ่ หรือ อคติทางชาติพันธุ์ หรือชาติพันธุ์นิยม พจนานุกรม ศัพท์สังคมวิทยา อังกฤษ-ไทย ฉบับราชบัณฑิตยสถาน (2549: 113-114) กล่าวไว้ว่า ศัพท์คำว่า Ethnocentrism นี้ W.G. Sumner (1840-1910) เป็นผู้บัญญัติขึ้นเพื่ออธิบายทัศนคติที่มีอคติระหว่างผู้ที่อยู่ในกลุ่มและผู้ที่อยู่นอกกลุ่ม โดยเชื่อว่าทัศนคติ ประเพณี และพฤติกรรมของกลุ่มตนสำคัญกว่า และดีกว่ากลุ่มอื่น และเชื่อว่าวัฒนธรรมของตนมีคุณค่ามากกว่าวัฒนธรรมของกลุ่มอื่น จนเกิดความไม่ไว้ใจกลุ่มอื่น และถือว่ากลุ่มอื่นที่มีวัฒนธรรมแตกต่างจากกลุ่มตนเป็นกลุ่มที่ด้อยกว่า การต่อต้านกลุ่มอื่นนี้จะเชื่อมโยงถึงการสร้างอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์และกระบวนการก่อตัวของการต่อต้านกลุ่มอื่นอย่างเข้มข้น เมื่อมีความรู้สึกต่อต้านกลุ่มอื่นมากขึ้นเท่าใดก็จะมีความยึดมั่นในกลุ่มตนมากขึ้นเท่านั้น (Vander Zanden, 1993: 41; งามพิศ สัตย์สงวน, 2543: 40; อำไพ หมั่นสิทธิ์, 57-58)

อย่างไรก็ตาม ผลลัพธ์จากคติถือชาติพันธุ์ตนเป็นใหญ่หรือชาติพันธุ์นิยมนี้มีทั้งผลดีและผลเสีย ดังที่ งามพิศ สัตย์สงวน (2543: 41-42) ได้เสนอแนะไว้ ดังนี้

ผลดี

1. ทำให้เกิดความภักดีในกลุ่ม โดยกลุ่มคนหรือวัฒนธรรมต่างๆ ที่มีความรู้สึกของชาติพันธุ์นิยมมาก จะสามารถดำรงอยู่ได้ด้วยการที่สมาชิกอุทิศตัวให้กลุ่มอย่างเต็มที่ และบางที่ถึงกับภักดีอย่างตาบอดทีเดียว
2. ทำให้เกิดการปฏิบัติตามระเบียบแบบแผนของสังคมมากยิ่งขึ้น โดยทั้งกลุ่มสามารถบังคับผู้ส่อแว่วว่าจะมีพฤติกรรมเบี่ยงเบนได้
3. สาเหตุของการต่อต้านการเปลี่ยนแปลง และสนับสนุนการคงสภาพเดิมไว้ ปัญหาอย่างหนึ่งที่เกิดขึ้นจากการแนะนำให้ปรับปรุงวิธีการปฏิบัติแบบเก่าๆ ในชนบทไทยหรือในประเทศกำลังพัฒนาอื่นๆ คือ การเคร่งครัดประเพณี ชาวบ้านยึดถือว่าวิธีการปฏิบัติอย่างในปัจจุบันนั้นถูกต้อง เพราะบรรพบุรุษเขาก็ทำเช่นเดียวกัน

ผลเสีย

1. ทำให้เกิดปัญหาในความสัมพันธ์ทั้งภายในและภายนอกวัฒนธรรม และเกิดความไม่เข้าใจกันขึ้น ความรู้สึกชาติพันธุ์นิยม ได้สร้างและยังคงสร้างความคิดแบบฝังใจเกี่ยวกับประชากรและสถานการณ์ในส่วนต่างๆ ของโลก ลัทธิจักรวรรดินิยมในย่านต่างๆ ของโลก การฆ่าล้างเผ่าพันธุ์ เป็นตัวอย่างของความคิดผิดพลาดที่เป็นผลมาจากชาติพันธุ์นิยม

2. ทำให้การผสมผสานระหว่างกลุ่มชนและปัจเจกชนต่างๆ เกิดขึ้นค่อนข้างช้า การผสมผสานทางวัฒนธรรม เป็นกระบวนการที่ปัจเจกชนหรือกลุ่มชนวัฒนธรรมอื่นๆ ถูกวัฒนธรรมที่ใหญ่กว่าดูดกลืนเข้าไปผสมผสาน เมื่อสองวัฒนธรรมเข้ามาติดต่อกัน การมีชาติพันธุ์นิยมสูงจะต่อต้านกระบวนการผสมผสานนี้

7. การสังสรรค์ทางวัฒนธรรมหรือการผสมผสานทางวัฒนธรรม (Acculturation) และการผสมกลมกลืนทางวัฒนธรรม (Assimilation)

คำว่า การสังสรรค์ทางวัฒนธรรมหรือการผสมผสานทางวัฒนธรรม (Acculturation) นี้ใช้เมื่อมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคมวัฒนธรรมระหว่าง 2 กลุ่มคนที่มีสังคมวัฒนธรรมต่างกัน และมีการยอมรับวัฒนธรรมซึ่งกันและกัน วัฒนธรรมทั้ง 2 มีพลังอำนาจเท่ากันหรือใกล้เคียงกัน

แต่ในกรณีที่มีสังคมวัฒนธรรมที่มีการปฏิสัมพันธ์กันมีพลังอำนาจไม่เท่ากัน คนกลุ่มหนึ่งจะมีแนวโน้มที่จะยอมรับวัฒนธรรมของคนอีกกลุ่มหนึ่ง ทำให้กลุ่มวัฒนธรรมที่มีพลังอำนาจน้อยกว่าจะถูกผสมกลมกลืนเข้าเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่มวัฒนธรรมที่มีพลังอำนาจมากกว่า สุดท้ายถ้าวัฒนธรรม 2 ชุด ถูกผสมรวมกันเป็นชุดเดียวกันไม่ว่าจะมีส่วนของชุดใดมากกว่ากันก็จะเป็นการผสมกลมกลืนทางวัฒนธรรม

การผสมกลมกลืนทางวัฒนธรรมนี้อาจเกิดขึ้นตามธรรมชาติหรือเกิดขึ้นด้วยความตั้งใจของฝ่ายที่มีอำนาจก็ได้ ดังกรณีของสหรัฐอเมริกา เห็นได้ชัดว่ารัฐบาลกลางมีนโยบายที่จะผสมกลมกลืนกลุ่มอินเดียนแดงเข้าสู่สังคมคนผิวขาว หรือกรณีของประเทศไทยในบางช่วงเวลาที่มีนโยบายของรัฐมีความโน้มเอียงให้เกิดการผสมกลมกลืนชาติพันธุ์อื่นๆ ให้เป็นไทย (อมรา พงศาพิชญ์, 2549: 18-19)

8. วัฒนธรรมสัมพัทธ์ (Cultural Relativism)

วัฒนธรรมสัมพัทธ์ หรือสัมพันธภาพทางวัฒนธรรม เป็นการศึกษาสังคมวัฒนธรรมแห่งใดแห่งหนึ่งภายใต้บริบทของสังคมวัฒนธรรมนั้นๆ ไม่นำมาตรฐานในวัฒนธรรมของตนเองไปเป็นเกณฑ์มาตรฐานในการวัดสังคมวัฒนธรรมอื่น สังคมวัฒนธรรมของแต่ละแห่งมีลักษณะเฉพาะตัว มีอัตลักษณ์ของตัวเองที่ไม่เหมือนกับสังคมอื่น ซึ่งความแตกต่างกันดังกล่าวไม่สามารถนำไปเปรียบเทียบได้ว่า วัฒนธรรมของตนดีกว่า เหนือกว่า หรือแย่กว่าวัฒนธรรมของกลุ่มอื่นๆ เนื่องจากวัฒนธรรมของแต่ละสังคม ย่อมมีความเหมาะสมถูกต้องไปตามสิ่งแวดล้อมของแต่ละสังคมที่ไม่เหมือนกัน วัฒนธรรมไม่มีมาตรฐานสากลที่จะวัดได้ ดังนั้น วัฒนธรรมจึงควรศึกษาและเข้าใจไปตามสภาพแวดล้อมของสังคมนั้นๆ และควรเข้าใจส่วนต่างๆ ของวัฒนธรรมในแง่มุมมองของวัฒนธรรมทั้งหมด อีกทั้งควรมีมุมมองต่อมนุษย์ว่ามีศักดิ์ศรีเท่าเทียมกันในทุกสังคมวัฒนธรรม

มุ่งสร้างความรู้ความเข้าใจ การยอมรับความแตกต่างหลากหลายของมนุษย์ ยกย่อง ให้เกียรติ และอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข (งามพิศ สัตย์สงวน, 2543: 42; ยศ สันตสมบัติ, 2556: 32)

โดยสรุป จากแนวคิดการศึกษาชาติพันธุ์และพหุวัฒนธรรมที่กล่าวมาข้างต้น ทำให้ผู้เรียนเข้าใจในแนวคิดทางสังคมมากขึ้น และสามารถเป็นกรอบความคิดที่นำสู่การประยุกต์ใช้เพื่ออธิบายและวิเคราะห์ปรากฏการณ์ทางสังคมที่เกิดขึ้นจากการศึกษาภาคสนามกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ ได้ อีกทั้งแนวทางการจัดการเรียนรู้พหุวัฒนธรรมศึกษาของ Banks (2004) และ Banks & Banks (2007) ในมิติการบูรณาการเนื้อหา กระบวนการสร้างองค์ความรู้ การลดความตึงเครียด และความเสมอภาคในการจัดการเรียนการสอน ผู้วิจัยได้นำมาเป็นแนวทางในการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้พหุวัฒนธรรมด้วยวิธีการเชิงชาติพันธุ์วรรณาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะข้ามวัฒนธรรม ทั้งในด้านของการสร้างความรู้ข้ามวัฒนธรรม และเจตคติที่ดีต่อกลุ่มคนที่มีความแตกต่างทางวัฒนธรรม

วิธีการเชิงชาติพันธุ์วรรณา:

วิธีวิทยาจากยุคสมัยใหม่นิยมสู่การปรับเปลี่ยนในยุคหลังสมัยใหม่นิยม

การวิจัยเชิงชาติพันธุ์วรรณา (Ethnography) เป็นหนึ่งในวิธีการทางมานุษยวิทยา โดยประเภทของงานวิจัยสนามทางมานุษยวิทยานั้นสามารถแบ่งออกได้ 6 ประเภทย่อยด้วยกัน (งามพิศ สัตย์สงวน, 2558: 41-42) คือ ชาติพันธุ์วรรณา (Ethnography) การเปรียบเทียบเชิงควบคุมที่ไม่ใช่ประวัติศาสตร์ (Non – historical controlled comparison) การวิจัยข้ามวัฒนธรรมที่ไม่ใช่ประวัติศาสตร์ (Non – historical cross – cultural research) ชาติพันธุ์วรรณาเชิงประวัติศาสตร์ (Ethnohistory) การเปรียบเทียบเชิงควบคุมที่เป็นประวัติศาสตร์ (Historical controlled comparison) และการวิจัยข้ามวัฒนธรรมเชิงประวัติศาสตร์ (Historical cross – cultural research) โดยการวิจัยนี้จะกล่าวถึงการวิจัยเชิงชาติพันธุ์วรรณา (Ethnography) มีรายละเอียด ดังนี้

ประวัติของการวิจัยเชิงชาติพันธุ์วรรณา

การวิจัยเชิงชาติพันธุ์วรรณา หรือภาษาอังกฤษที่ใช้คำว่า “Ethnography” มาจากรากศัพท์ 2 คำ คือคำว่า “Ethno” แปลว่าเชื้อชาติหรือประชากร และคำว่า “Graphein” แปลว่าการเขียน เมื่อรวมคำทั้ง 2 เข้าด้วยกันแปลได้ว่าการเขียนเกี่ยวกับประชากรกลุ่มต่างๆ ดังนั้น “ชาติพันธุ์วรรณา” จึงเป็นการพรรณนาถึงวิถีชีวิต ขนบธรรมเนียม ประเพณีหรือวัฒนธรรมที่เฉพาะของสังคมใดสังคม

หนึ่ง เพื่อให้รู้จักวัฒนธรรมนั้นๆ ได้อย่างลึกซึ้ง เช่น การพรรณนาเกี่ยวกับวิถีชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ ไม่ว่าจะเป็น ชาวเขา ชาวจีน มอญ ญวน เป็นต้น (งามพิศ สัตย์สงวน, 2543: 5-6)

จุดเริ่มต้นของการวิจัยเชิงชาติพันธุ์วรรณา สามารถนับย้อนกลับไปได้ในช่วงประมาณคริสต์ศตวรรษที่ 15 – 16 ซึ่งเกิดจากการที่ประเทศในภูมิภาคตะวันตกของโลกแพร่ขยายอาณาจักรทำให้เกิดความสนใจในวัฒนธรรมใหม่ที่ตนเองได้พบเจอ และมีการจดบันทึกเพื่ออธิบายวัฒนธรรมที่มีความแตกต่างเหล่านั้นไว้ (Freebody, 2003: 75-76) ต่อมาในช่วงต้นคริสต์ศตวรรษที่ 20 เมื่อการวิจัยเชิงชาติพันธุ์วรรณาได้ถูกนำมาใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลอย่างเป็นระบบจึง ปรากฏขึ้นในฐานะยุทธวิธีการวิจัยในสังคมที่มีลักษณะทางวัฒนธรรมทั้งแตกต่างและคล้ายคลึงกัน (Kottak, 2009: 272)

ในช่วงแรกๆ ของการศึกษาเชิงชาติพันธุ์วรรณา นักมานุษยวิทยาใช้ข้อมูลของนักสำรวจ นักเดินทาง หมอสอนศาสนาที่ได้บันทึกวัฒนธรรมของสังคมต่างๆไว้ ต่อมาในศตวรรษที่ 19 เริ่มมีความเห็นตรงกันว่า ข้อมูลเหล่านั้นค่อนข้างมีอคติและมีความไม่เป็นกลางอีกทั้งยังเชื่อถือไม่ได้ จึงเลิกใช้ข้อมูลดังกล่าว ซึ่งนับเป็นจุดเริ่มต้นของการทำงานวิจัยสนาม (Field work) โดยการกระตุ้นของ Franz Boas ผู้ได้ชื่อว่าเป็นบิดาของมานุษยวิทยาวัฒนธรรมในอเมริกา นับตั้งแต่นั้นมานักมานุษยวิทยาทุกคนจะเก็บข้อมูลด้วยตัวเองโดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยสนาม และวิธีการเชิง ชาติพันธุ์วรรณาจึงถูกปรับประยุกต์ใช้ให้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาภาคสนามด้วย (งามพิศ สัตย์สงวน, 2558: 5)

ลักษณะของการวิจัยเชิงชาติพันธุ์วรรณา

การศึกษาวิจัยเชิงชาติพันธุ์วรรณา เป็นวิธีการศึกษากลุ่มคน (ethnos) ในสังคมที่มีลักษณะทางสังคมวัฒนธรรมเฉพาะ โดยการวิจัยนี้มีลักษณะสำคัญ คือ การใช้ประโยชน์จากมโนทัศน์ทางวัฒนธรรมเพื่ออธิบายปรากฏการณ์ทางสังคมและวัฒนธรรมที่เกิดขึ้น โดยฐานคิดสำคัญของแนวคิดที่เป็นแนวทางในการวิจัยเชิงชาติพันธุ์วรรณา คือ เมื่อมนุษย์มาอยู่ร่วมกันเป็นกลุ่มนานๆ สักระยะเวลาหนึ่ง จะเกิดวัฒนธรรมในการประพฤติปฏิบัติและความเชื่อร่วมกัน อันเป็น “มาตรฐาน” ที่จะตัดสินว่าอะไรควร อะไรไม่ควร และมาตรฐานอันทำให้บุคคลรู้ดีว่าสิ่งใดควรทำ และจะทำอย่างไร (นิศา ชูโต, 2551: 37-38)

ลักษณะของวิธีการศึกษาจากฐานคิดสำคัญดังกล่าว จะใช้วิธีการสังเกตการณ์อย่างมีส่วนร่วม (participant observation) การสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (key informant) ใช้วิธีการสังเกตอย่างเป็นระบบ เน้นการทำความเข้าใจแบบองค์รวม ให้ความสำคัญแก่บริบท และใช้วิธีการเก็บ

ข้อมูลหลายแบบและใช้ข้อมูลหลายชนิด เพื่อเรียนรู้และพรรณนาวัฒนธรรม วิธีการดำรงชีวิตประจำวันของคนกลุ่มนั้น ทำให้ได้ข้อมูลที่เป็นธรรมชาติของพฤติกรรมมนุษย์อย่างละเอียด และเข้าใจความหมายจากมุมมองของคนที่เป็นเจ้าของวัฒนธรรม โดยนักชาติพันธุ์วรรณาสามารถเคลื่อนย้ายตนเองจากที่หนึ่งไปยังอีกที่หนึ่ง เพื่อให้ได้ข้อมูลภาพรวมและเชื่อมโยงชีวิตทางสังคมของชุมชนที่ศึกษาได้อย่างครอบคลุม แล้วเขียนรายงานผลการเก็บข้อมูลอย่างละเอียดถึงพฤติกรรม ความเชื่อ ความรู้ ทัศนคติ และค่านิยมที่เป็นผลมาจากพฤติกรรมของคนในชุมชนนั้นๆ (Kottak, 2009: 272; ชัยนัต์ วรรณะภูติ, 2544: 239; ชาย โพธิ์สิตา, 2554: 143-145; งามพิศ สัตย์สงวน, 2558: 42) ซึ่งการวิจัยเชิงชาติพันธุ์วรรณาได้รับการยอมรับและถูกใช้มาอย่างต่อเนื่อง จนวิธีวิทยาของกระบวนการทัศนต่างๆ ในการศึกษาสังคมวัฒนธรรมมีการปรับเปลี่ยน การวิจัยเชิงชาติพันธุ์วรรณาจึงถูกตั้งคำถามถึงความพยายามในการนำเสนอมุมมองที่อ้างว่าเป็นข้อมูลธรรมชาติของสังคมวัฒนธรรมนั้นจริงๆ ปราศจากอคติ และมีความเที่ยงตรงของข้อมูล (Hammersley, 1993: 11-12)

วิธีวิทยากับการจำแนกการวิจัยเชิงชาติพันธุ์วรรณา

จากการตั้งคำถามเกี่ยวกับการวิจัยเชิงชาติพันธุ์วรรณา ทำให้จำแนกงานวิจัยเชิงชาติพันธุ์วรรณาออกได้ 3 ประเภทใหญ่ๆ โดยใช้ความแตกต่างทางด้านวิธีวิทยา (methodology) ของแต่ละกระบวนการทัศนมาเป็นหลักในการจำแนกคือ 1) งานชาติพันธุ์วรรณาที่ใช้กระบวนการทัศนสมัยใหม่ นิยม 2) งานชาติพันธุ์วรรณาที่ได้รับอิทธิพลความคิดของ Max Weber และ 3) งานชาติพันธุ์วรรณาที่ได้รับอิทธิพลของกระบวนการทัศนหลังสมัยใหม่ นิยมและแนวคิดหลังอาณานิคม (สุชาดา ทวีสิทธิ์, 2549: 26-34) กล่าวได้ ดังนี้

1. งานชาติพันธุ์วรรณาในกระบวนการทัศนสมัยใหม่ นิยม มีอยู่ด้วยกัน 2 แนวคือ

1.1 งานชาติพันธุ์วรรณาแบบดั้งเดิม มุ่งศึกษาคนต่างชาติพันธุ์และต่างวัฒนธรรม ลักษณะเด่น คือ การจำแนกการบรรยายเรื่องราวที่ศึกษาเป็นเรื่องราวๆ โดยพยายามนำข้อมูล (facts) ที่พบเห็นในโลกปฏิบัติมานำเสนอด้วยกรอบคิดเชิงนามธรรมที่มีความเป็นสากล ธรรมเนียมปฏิบัติของการเขียนงานชาติพันธุ์วรรณากระแสนี้ คือ นักวิจัยจะต้องเข้าไปใช้ชีวิตอยู่กับกลุ่มที่ศึกษายาวนานพอสมควร เรียนรู้ภาษา และขนบธรรมเนียม (ชาย โพธิ์สิตา, 2554: 140) เพื่อรวบรวมข้อมูล และทำความเข้าใจวัฒนธรรมของคนอื่น สำหรับการเก็บข้อมูลใช้การสังเกตและการจดบันทึกภาคสนาม มีการเลือกผู้ให้ข้อมูลสำคัญ มาพูดคุยเพื่อให้ข้อมูลกับนักวิจัย ผู้ให้ข้อมูลจึงอยู่ในฐานะเป็นความรู้ (the know) ของการศึกษา ฉะนั้น งานเขียนในลักษณะนี้ ผู้ให้ข้อมูลคือ ผู้ประพันธ์งาน

หลัก ส่วนนักวิจัยเป็นเพียงแค่ผู้ถ่ายทอดข้อมูลให้ตรงกับกรบอกเล่าของผู้ให้ข้อมูลหลักให้มากที่สุด

1.2 งานชาติพันธุ์วรรณาแนวระบบ ยึดหลักการเรื่องความเป็นวัตถุวิสัยของการประพันธ์ มุ่งค้นหาโครงสร้างของวัฒนธรรมที่ทำการศึกษามากกว่าต้องการบรรยายถึงวิถีชีวิตระบบความสัมพันธ์ทางสังคม อารมณ์ความรู้สึก พฤติกรรม ตลอดจนผลผลิตของคนในสังคมที่ศึกษา โดยมีเป้าหมายสูงสุดคือ การพยายามค้นหาทัศนะของคนในวัฒนธรรม และการได้เรียนรู้แผนที่ความคิดตลอดจนความเข้าใจที่หล่อหลอมพฤติกรรมของสมาชิกในวัฒนธรรมที่ศึกษา กลุ่มนี้มีความเชื่อว่า การเก็บรวบรวมข้อมูลอย่างเป็นระบบ มีการเปรียบเทียบข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลหลักหลายๆ คน (data triangulation) มีทักษะสูงในการวิเคราะห์ข้อมูล จะช่วยให้นักวิจัยเข้าใจถึงการจัดระบบความรู้ของผู้ที่ถูกรศึกษา และสามารถนำเสนอหรืออธิบายสังคมได้อย่างตรงกับความจริงมากขึ้น

2. งานชาติพันธุ์วรรณาภายใต้อิทธิพลแนวคิด Max Weber เป็นงานชาติพันธุ์วรรณาแนวการตีความที่อยู่ในช่วงรอยต่อระหว่างงานที่รับอิทธิพลกระบวนทัศน์สมัยใหม่นิยมและหลังสมัยใหม่นิยม โดยกลุ่มนี้เชื่อว่า การศึกษาวิจัยทางชาติพันธุ์วรรณา คือ การค้นพบความหมายด้วยความสัมพันธ์ทางสังคมของกลุ่มคนที่ทำการศึกษา ให้มีความสำคัญกับการวิเคราะห์และการตีความข้อมูลที่ได้มาเป็นหลัก งานชาติพันธุ์วรรณาที่ดีจะต้องนำเสนอความเข้าใจเกี่ยวกับวัฒนธรรมที่ศึกษาอย่างเข้มข้นและหลายชั้น (thick description) ต้องให้ความสำคัญกับการอ้างอิงบริบทต่างๆ ที่พฤติกรรมทางสังคมเกิดขึ้นและดำรงอยู่ ซึ่งทำให้ผู้อ่านสามารถตีความและทำความเข้าใจพฤติกรรมทางสังคมของกลุ่มคนที่ถูกศึกษาได้จากแหล่งข้อมูลอ้างอิงที่หลากหลาย

งานชาติพันธุ์วรรณาในแนวนี้อีกคือ งานตีความทางวัฒนธรรมซึ่งมีความแตกต่างจากงานเขียนบรรยายลักษณะวัฒนธรรมในงานชาติพันธุ์วรรณาแนวแรก ในการตีความมีการใช้กรอบแนวคิดทฤษฎีรองรับและมีข้อมูลมาอ้างอิง มีการประเมินความเป็นไปได้ของการวิเคราะห์ตีความและหาข้อสรุปที่ดีที่สุดในการวิเคราะห์ตีความ ซึ่งวิธีวิทยานี้ ทำให้นักวิจัยจะต้องยกระดับของการวิเคราะห์งานชาติพันธุ์วรรณาขึ้น ต้องใช้ความเข้าใจอย่างลึกซึ้งในปรัชญา ทฤษฎี แนวคิดต่างๆ และสามารถนำความเข้าใจเหล่านั้นไปทำความเข้าใจและให้ความหมายวัฒนธรรมที่ศึกษาได้อย่างมีจินตนาการบนพื้นฐานของข้อมูลที่เก็บรวบรวมอย่างเป็นวิทยาศาสตร์ ซึ่งแสดงให้เห็นว่างานชาติพันธุ์วรรณาแนวนี้ยังคงมีวิธีการเก็บข้อมูลที่อ้างอิงถึงความเป็นวิทยาศาสตร์อยู่มาก เนื่องด้วยความเชื่อมั่นว่าวิธีการทางวิทยาศาสตร์ในการเก็บข้อมูลจะทำให้การตีความมีความน่าเชื่อถือ

3. งานชาติพันธุ์วรรณนาในกระบวนทัศน์หลังสมัยใหม่นิยม/แนวคิดหลังอาณานิคม โดยงานชาติพันธุ์วรรณนาแนวนี้ได้มีการวิพากษ์งานชาติพันธุ์วรรณนาแนวเดิม จากหนังสือเรื่อง *Writing Culture: The Poetics and Politics of Ethnography* (1986) โดย James Clifford และ George E. Marcus เป็นบรรณาธิการ ได้ให้ความเห็นเกี่ยวกับงานชาติพันธุ์วรรณนาแนวเดิมที่เป็นเสมือน “ความจริง” ของชุมชนที่ถูกศึกษา จนนำไปสู่การทบทวนงานเชิงชาติพันธุ์วรรณนากันในวงกว้าง โดยแสดงทัศนะไว้ว่า การเขียนงานชาติพันธุ์วรรณนาแบบดั้งเดิมที่พยายามหลีกเลี่ยงการใส่อัตวิสัยของนักวิจัยลงไปในงานเพื่อความเป็นวิทยาศาสตร์ตามแนวคิดปฏิฐานนิยม โดยอ้างถึงการรับประสบการณ์ตรงจากการเข้าไปคลุกคลีกับชาวบ้านที่ทำการศึกษานั้น เป็นแนวทางที่ผูกขาดอำนาจในการนำเสนอโดยนักวิจัยเพียงฝ่ายเดียว ไม่เห็นด้วยกับการสร้าง “ความเป็นอื่น” ให้กับผู้ถูกวิจัยจึงไม่ให้ความสำคัญกับตัวนักวิจัยในฐานะผู้กำหนดความหมายของความรู้ทางชาติพันธุ์เพียงฝ่ายเดียว เพราะมองเห็นความขัดแย้งกันเองในความแตกต่างระหว่างผู้ศึกษากับผู้ถูกศึกษา และไม่เชื่อนักวิจัยจะสามารถสร้างความรู้ว่าด้วยวัฒนธรรมที่เป็นจริงได้อย่างสมบูรณ์ แต่งานชาติพันธุ์วรรณนาแนวใหม่ไม่สามารถหลีกเลี่ยงความเป็น “อัตวิสัยร่วม” (intersubjectivity) ระหว่างนักวิจัยกับผู้ให้ข้อมูลได้ ดังนั้น ควรให้ความสำคัญกับกระบวนการใคร่ครวญหรือตรึกตรองสะท้อนคิด (reflexivity) เพื่อทบทวนความสัมพันธ์เชิงอำนาจระหว่างนักวิจัยกับผู้ถูกวิจัยมากขึ้น อีกทั้งยังเป็นการหล่อหลอมความเข้าใจร่วมกันระหว่างมุมมองของนักวิจัยกับผู้ถูกวิจัย ตลอดจนการให้ความสำคัญแก่ศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์มากขึ้น (Clifford, 1986; อานันท์ กาญจนพันธุ์, 2548: 55; สุชาติ ทวีสิทธิ์, 2549: 43)

จากงานเขียนดังกล่าว ทำให้วิธีการทางชาติพันธุ์วรรณนาได้ถูกท้าทายและวิวัฒนาการปรับเปลี่ยนไปจากเดิม ชาย โพธิ์สิตา (2554, 141-142) ได้อธิบายว่า วิธีการทางชาติพันธุ์วรรณนาในช่วงปลายศตวรรษที่ 20 ส่วนหนึ่งได้รับอิทธิพลของคตินิยมแนวการสร้าง (constructionism) และคตินิยมแนวหลังสมัยใหม่ (postmodernism) โดยเฉพาะในส่วนของนำเสนอผลการศึกษากล่าวคือ ในแบบเดิมนั้น นักวิจัยเชิงชาติพันธุ์วรรณนาแนะนำเสนอด้วยการพรรณนาเสมือนว่าเรื่องราวที่เสนอในรายงานนั้นคือ “ความจริง” ของผู้ที่ถูกศึกษา เนื่องจากนักมานุษยวิทยาได้เขียนงานเหล่านั้นขึ้นมาจากประสบการณ์ที่พบเจอโดยตรง จากการเข้าไปใช้ชีวิตอยู่ในสถานที่และผู้คนที่นำเสนอจริง แต่สำหรับนักคิดในกลุ่มคตินิยมแนวการสร้างแล้ว “ความจริง” หรือเรื่องราวที่พรรณนานั้นเป็นสิ่งที่ถูก “สร้างขึ้น” และในการสร้างความจริงในการวิจัยเชิงชาติพันธุ์วรรณนานั้น ทั้งผู้ทำการวิจัย

และผู้ถูกวิจัยต่างมีบทบาทร่วมกัน ในขั้นรายงานการวิจัย นักวิจัย “สร้าง” ข้อความพรรณนาของตนขึ้นมา ดังนั้น เรื่องราวที่พรรณนานั้นจึงเป็นของนักวิจัย ไม่ใช่ของผู้ถูกวิจัย

ในกระบวนการวิจัยสำหรับงานชาติพันธุ์วรรณาแนวเดิมหรือแนวสมัยใหม่นิยม จะเน้นความเป็นวัตถุวิสัย (objectivity) ไม่มีการใช้อัตวิสัย (subjectivity) หรืออคติส่วนตัว (bias) ของนักวิจัย และนักวิจัยต้องมีความเป็นกลาง (value-neutral, value-free) แล้วถ่ายทอดความรู้/ความจริงออกมาอย่างปราศจากอคติ นักวิจัยมีสถานะเป็นคนนอกที่ไม่รู้เรื่องราวความเป็นมาและความหมายของวัฒนธรรมที่ตนไม่รู้จัก ดังนั้น จึงต้องกำหนดท่าทีเพื่อพยายามเรียนรู้วัฒนธรรม โดยผู้ระลึกรู้ข้อจำกัดของตนเอง ละวางอคติและความลุ่มหลงในชาติพันธุ์ของตนเอง (ethnocentrism) เพื่อมิให้เป็นสิ่งที่มาบดบังสายตาของตนเอง (ชยันต์ วรรธนะภูติ, 2544: 239-240) ซึ่งแนวคิดดังกล่าวเป็นจุดอ่อนของงานชาติพันธุ์วรรณายุคสมัยใหม่ โดยถูกนักคิดในยุคหลังสมัยใหม่นิยมวิพากษ์วิจารณ์ และได้พยายามอธิบายว่า กระบวนการวิจัยยังคงอาศัยการเข้าไปอยู่ในชุมชน สังเกตการณ์ และสัมภาษณ์ แต่ความรู้ที่ได้มาจากการวิจัย คือ ผลผลิตของการปะทะสังสรรค์ เสวนา แลกเปลี่ยนระหว่างผู้ให้ข้อมูลกับนักวิจัย ดังนั้น ความรู้ที่ได้จากการวิจัยจึงเป็นความรู้ที่ผสมเอาความคิดของทั้งสองฝ่ายไว้ด้วยกัน (ผู้วิจัยและผู้ให้ข้อมูล: ผู้วิจัย) ซึ่งเป็นความรู้ที่ไม่ได้มาจากผู้ถูกวิจัยหรือจากนักวิจัยล้วนๆ และอัตวิสัยที่มีอยู่ในงานวิจัยเป็นอัตวิสัยร่วม (intersubjectivity) ที่เกิดขึ้นจากการปฏิสัมพันธ์ระหว่างนักวิจัยและกลุ่มที่นักวิจัยไปศึกษาในฐานะผู้ให้ข้อมูลหลัก (สุชาดา ทวีสิทธิ์, 41) ซึ่งทำให้งานชาติพันธุ์วรรณาในยุคหลังสมัยใหม่ มีช่องทางที่นำเสนอเพียงแค่วิถีชีวิตหรือวัฒนธรรมของกลุ่มคนที่ศึกษาเท่านั้น แต่เป็นการนำเสนอถึงปัญหาหรือความต้องการของกลุ่มชนนั้น เพื่อสร้างโอกาสหรือแนวทางการเคลื่อนไหวทางสังคมที่สามารถทำให้ชีวิตความเป็นอยู่ สถานภาพทางสังคม เศรษฐกิจดีขึ้น เช่น นักเคลื่อนไหวกลุ่มสตรีนิยม กลุ่มองค์กรพัฒนาเอกชนต่างๆ เป็นต้น

จากการทบทวนแนวคิดเกี่ยวกับวิธีวิทยาของการศึกษาเชิงชาติพันธุ์วรรณาทั้ง 3 กระบวนทัศน์นั้น จะเห็นได้ถึงจุดอ่อนและข้อจำกัดของงานชาติพันธุ์วรรณา ซึ่งสามารถวิเคราะห์ได้หลายประการ คือ

1. การนำเสนองานเขียนของผู้ศึกษาในลักษณะของความเป็น “องค์รวม” โดยผู้ศึกษามักอ้างถึงการรวบรวมข้อมูลและนำเสนอภาพของชุมชนแบบองค์รวม แท้จริงคือ มุมมองหรือภาพที่ผู้ศึกษาต้องการนำเสนอให้กับผู้อ่านได้รับทราบเพียงด้านใดด้านหนึ่งเท่านั้น ถือเป็น การผูกขาดอำนาจของผู้ศึกษาแต่เพียงฝ่ายเดียว

2. การปราศจากอัตวิสัยของผู้ศึกษาในงานนิพนธ์ กล่าวว่าเป็นการนำเสนอข้อมูลมุมมองจากคนในชุมชน โดยปราศจากอัตวิสัยหรืออคติของผู้ศึกษา แต่การผูกขาดอำนาจของผู้ศึกษาแต่เพียงฝ่ายเดียวนั้นย่อมแฝงไว้ด้วยความเป็นอัตวิสัยและอคติในงานนิพนธ์อย่างชัดเจน ซึ่งนักคิดยุคหลังได้วิพากษ์วิจารณ์และให้ใช้ลักษณะของสิ่งที่เรียกว่า “อัตวิสัยร่วม” โดยงานชาติพันธุ์วรรณาเป็นพื้นที่ของการปะทะกันของอำนาจ หน้าที่ของผู้ศึกษาคือ การถอดรื้อและทำความเข้าใจกับอำนาจชุดดังกล่าวที่มีผลต่องานเขียนและการผลิตความรู้ผ่านงานเขียนของผู้ศึกษาเอง

3. การละเลยมิติความสัมพันธ์เชิงอำนาจระหว่างผู้ศึกษากับผู้ถูกศึกษา ในการศึกษาด้วยวิธีการเชิงชาติพันธุ์วรรณานั้น ผู้ศึกษากับผู้ถูกศึกษาย่อมมีปฏิสัมพันธ์กันอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ และในการปฏิสัมพันธ์นั้นย่อมมีความสัมพันธ์เชิงอำนาจแฝงอยู่ด้วย แต่การนำเสนอมุมมองกลับกลายเป็นการนำเสนอจากผู้ศึกษาเพียงฝ่ายเดียว โดยไม่ให้ความสำคัญกับผู้ถูกศึกษา

4. การรวบรวมข้อมูลที่ใช้เวลายาวนาน เนื่องด้วยงานชาติพันธุ์วรรณาแนวเดิมเน้นให้ผู้ศึกษาต้องลงภาคสนามโดยใช้ระยะเวลาการศึกษาที่ยาวนานอย่างน้อย 1 ปี เพื่อให้ได้ข้อมูลอย่างรอบด้าน แต่ในปัจจุบันด้วยข้อจำกัดของตัวผู้ศึกษาในหลายประการ เช่น งบประมาณ การทำงานประจำ ระยะเวลาจ้างงานของโครงการวิจัย เป็นต้น ทำให้การศึกษาระยะยาวเป็นไปได้ยาก จึงเปลี่ยนมาเป็นการศึกษาแบบกรณีศึกษา และใช้การเก็บรวบรวมข้อมูลจากเครื่องมือหลากหลายชนิดที่นำเชื่อถือได้ทดแทน (Hammersley, 2006: 4-5)

5. การอยู่ในชุมชนและสังเกตการณ์อย่างมีส่วนร่วม งานชาติพันธุ์วรรณาแนวเดิม ผู้ศึกษาต้องอยู่ในชุมชนและใช้เทคนิคการสังเกตการณ์อย่างมีส่วนร่วมในทุกกิจกรรมของชุมชน แต่เนื่องด้วยปัจจัยของคนในชุมชนปัจจุบันที่การทำงานกับการใช้ชีวิตไม่ได้อยู่ในพื้นที่แห่งเดียวกัน (people do not both live and work together in a single place) ทำให้การอยู่ในชุมชนไม่จำเป็นต้องเข้าอาศัยอยู่ทุกวัน อาจจะลงภาคสนามสัปดาห์ละ 2-3 วัน และสังเกตการณ์อย่างมีส่วนร่วมแค่บางเวลาก็ได้ (Hammersley, 2006: 5)

6. ความพยายามในการบอกว่าตนเองเป็นอันหนึ่งอันเดียวกับชุมชน แนวคิดในยุคหลังสมัยใหม่ได้ให้มุมมองว่า ผู้ศึกษาจัดเป็น “marginal native” กลุ่มหนึ่งผู้ซึ่งมิได้เป็นอันหนึ่งอันเดียวกันกับชุมชนที่ตนเข้าไปศึกษาอย่างสิ้นเชิง แต่ในขณะที่เดียวกันผู้ศึกษาก็ไม่ได้ปฏิบัติตนตามวัฒนธรรมดั้งเดิมของตนนัก (สุริชัย หวันแก้ว, 2546: 10-11) ทำให้ไม่อาจเชื่อได้ว่างานชาติพันธุ์วรรณาที่เขียนออกมาแล้วกล่าวอ้างว่าเป็นมุมมองของคนในชุมชนเพียงประการเดียว ปราศจากอัตวิสัยส่วนตัวของผู้ศึกษา

ในการวิเคราะห์ข้อจำกัด พร้อมทั้งทบทวนแนวคิดของกระบวนการวิจัยเชิงชาติพันธุ์ วรรณนาในยุคหลังสมัยใหม่ที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยได้นำแนวทางการนำเสนอข้อมูลเชิงพื้นที่ตาม กระบวนทัศน์หลังสมัยใหม่นิยมที่กล่าวถึง การนำเสนอข้อมูลหรือความรู้จากการลงภาคสนามทั้ง ในส่วนของผู้ศึกษาและผู้ถูกศึกษาที่วางอยู่บนฐานคิดว่า การนำเสนอความรู้จากภาคสนามที่ได้มา ไม่ได้มาจากผู้ถูกศึกษาหรือผู้ศึกษาฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งเพียงฝ่ายเดียว แต่เกิดขึ้นจากการปฏิสัมพันธ์ ระหว่างผู้ศึกษาและผู้ถูกศึกษาในฐานะผู้ให้ข้อมูลหลักซึ่งสะท้อนลักษณะอัตวิสัยร่วมได้

แนวทางการศึกษาภาคสนามกับวิธีการเชิงชาติพันธุ์วรรณนา

แนวทางการศึกษาภาคสนาม สุกงาค์ จันทวานิช (2556: 26-41) กล่าวว่า การศึกษา ภาคสนาม มี 3 ขั้นตอนสำคัญคือ การเข้าสนาม การเก็บรวบรวมข้อมูลและการตรวจสอบข้อมูล และการออกจากสนาม ดังนี้

1. การเข้าสนาม

ในการเข้าสนาม มีอยู่ด้วยกัน 4 ขั้นตอนหลักๆ คือ ชั้นเลือกสนาม ชั้นแนะนำตัว ชั้นสร้าง ความสัมพันธ์ และชั้นเริ่มทำงาน

1.1 ชั้นเลือกสนาม

ชั้นแรก ต้องดูก่อนว่าสนามนั้นมีความเหมาะสมหรือไม่ สามารถที่จะตอบปัญหาที่ ต้องการได้หรือไม่ นั่นคือ สนามนั้นต้องมีปัญหาที่เราต้องการศึกษา ไม่ใช่เลือกอย่างสุ่มๆ

ชั้นที่สอง ต้องดูความเป็นไปได้ในแง่ของขนาดของสนามที่จะเข้าไปศึกษา คือ ต้องไม่ใหญ่เกินไป ถ้าสนามนั้นใหญ่เกินไปอาจต้องแบ่งเอาเฉพาะบางแห่ง

ชั้นที่สาม ต้องดูในแง่ความซับซ้อนของปรากฏการณ์ในชุมชนนั้นๆ และดูถึงความ สะดวกในแง่ของที่ตั้งของสนามด้วยว่า อยู่ไกลไปหรือไม่ การเดินทางไปมาติดต่อลำบากหรือไม่

ภายหลังจากพิจารณาเลือกสนามแล้ว สิ่งที่จะต้องทำในลำดับอื่นๆ ต่อไป คือ การเลือกที่พัก การใช้เวลาในสนาม การเตรียมตัวเข้าสนาม และการเลือกผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

1.1.1 การเลือกที่พัก แบ่งได้เป็น 2 ลักษณะด้วยกันคือ

1) การเลือกอาศัยอยู่ร่วมกับบ้านของคนในชุมชน อาจจะทำให้ผู้ศึกษาสามารถ สร้างความสัมพันธ์ในเบื้องต้นกับคนในชุมชนได้ง่ายขึ้น แต่มีข้อควรระวังคือ ไม่ควรอาศัยอยู่กับ ครอบครัวใดครอบครัวหนึ่งไปจนกระทั่งจบการวิจัย เนื่องจากอาจเกิดกรณีปัญหาเกี่ยวกับความ ขัดแย้งและการรับข้อมูลข่าวสารเพียงด้านเดียวก็เป็นได้

2) การอยู่แยกต่างหากจากคนในชุมชน อาจอาศัยอยู่ในชุมชน แต่แยกตัวออกมาพักต่างหาก มีข้อดีคือ ทำให้ได้ข้อมูลที่รอบด้านมากยิ่งขึ้น ไม่ยึดติดกับฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง แต่อาจมีข้อด้อยในเรื่องของการสร้างความสัมพันธ์กับคนในชุมชนที่อาจจะต้องใช้เวลานานกว่าเดิม

1.1.2 การใช้เวลาในสนาม

ก่อนจะเริ่มทำงานภาคสนามต้องหาข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับการจัดช่วงเวลาที่อยู่ในสนามคือ จะเข้าสนามช่วงไหน ใช้เวลานานเท่าใด และจะออกจากสนามในช่วงใด และต้องคำนึงถึงกิจกรรมสำคัญของชุมชนที่ผู้ศึกษาควรเข้าไปมีส่วนร่วมเป็นหลัก เนื่องจากจะได้ข้อมูลสำคัญๆ บางประการก็ได้ อีกทั้งในการเข้าชุมชน เวลาทั้ง 24 ชั่วโมง ถือเป็นเวลาแห่งการเก็บรวบรวมข้อมูลทั้งสิ้น ไม่มีเวลาเลิกงานอย่างเช่นการทำงานปกติทั่วไป เพราะกิจกรรมบางกิจกรรมอาจจะเกิดขึ้นในยามค่ำคืนก็ได้

1.1.3 การเตรียมตัวเข้าสนาม

สำหรับการเตรียมตัวเข้าสนาม ถือเป็น การพยายามเข้าไปอยู่ในสนามอย่างดีที่สุด ผสมกลมกลืนกับคนในชุมชน ให้มากที่สุด และเตรียมพร้อมที่สุด ซึ่งสิ่งแรกที่ต้องเตรียมคือ ภาษามองอาจต้องทำการศึกษาเรียนรู้ภาษาถิ่นของพื้นที่ที่เก็บข้อมูลก่อนจะเข้าสนาม ในกรณีที่ไม่ได้ใช้ภาษาเดียวกับที่ใช้ในสนาม เช่น การเก็บข้อมูลกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ ที่ไม่สามารถใช้ภาษาเดียวกันกับผู้ศึกษาได้ สมศักดิ์ ศรีสันติสุข (2560: 6) กล่าวว่า การวิจัยข้ามวัฒนธรรม โดยเฉพาะการศึกษาชุมชนต่างวัฒนธรรม การเตรียมตัวด้านภาษา โดยเฉพาะภาษาพูด มีความสำคัญอย่างยิ่งในการสื่อสารกับกลุ่มชาติพันธุ์เพื่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจที่ดีต่อกัน ซึ่งมีผลต่อการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพด้วย

ประการต่อมา คือ เรื่องการแต่งกาย ควรแต่งกายให้เหมาะสมกับสนาม หลีกเลี่ยงการแต่งกายที่เลียนแบบหรือเป็นสัญลักษณ์ของผู้บริหาร ตัวแทนของรัฐ พ่อค้าที่ร่ำรวย ไม่ควรแต่งกายเตอะตา นำสมัย ไม่ควรแต่งหน้ามากจนมีความรู้สึกแตกต่างจากคนในชุมชน

สิ่งที่ต้องนำไปในสนามต้องมีความจำเป็นจริงๆ คือ สมุดจดบันทึก ดินสอ เสื้อผ้า ยา รักษาโรค และอาหารแห้งเพียงเล็กน้อย หรืออุปกรณ์ที่ช่วยในการบันทึกข้อมูลอื่นๆ เช่น กล้องถ่ายรูป เทปบันทึกเสียง กล้องถ่ายวิดีโอ

การวางตัวในสนาม นักวิจัยชายไม่ควรดื่มเหล้าจนมีอาการเมามาข หรือไม่ดื่มได้ยิ่งดี ไม่ควรเกี่ยวพาราสิทหญิงสาวในชุมชน นักวิจัยหญิงควรวางตัวให้เรียบร้อย แต่งกายให้เหมาะสม

ไม่ล่อแหลม และต้องปฏิบัติตัวให้เป็นไปตามแบบแผน บรรทัดฐาน หรือวิถีปฏิบัติของชุมชนที่เข้าไปศึกษา

การศึกษาประวัติชุมชน ก่อนเข้าสนาม ทำให้เราทราบข้อมูลในเบื้องต้นของชุมชนก่อนเข้าสนามได้ เช่น การอพยพย้ายถิ่นฐาน การเติบโตของชุมชน ความสัมพันธ์หรือความขัดแย้งในชุมชน เป็นต้น ซึ่งเป็นผลดีให้กับนักวิจัยในการเตรียมความพร้อมก่อนเข้าชุมชน นอกจากนี้การศึกษาประวัติศาสตร์บอกเล่า ประวัติศาสตร์ท้องถิ่น และประวัติบุคคล สามารถช่วยในการวิเคราะห์ถึงเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในแต่ละช่วงวัยของแต่ละบุคคลได้ ช่วงจะช่วยอธิบายสภาพชุมชน โครงสร้างสังคม และความสัมพันธ์ของสมาชิกในสังคมได้อีกทางหนึ่ง

1.1.4 การเลือกผู้ให้ข้อมูลคนสำคัญ (Key Informant)

ผู้ให้ข้อมูลคนสำคัญมีความจำเป็นสำหรับการหาข้อมูลใหม่ๆ เกี่ยวกับวิถีการดำเนินชีวิตที่เป็นอยู่ หรือการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในขณะที่ผู้ศึกษาไม่ได้อยู่ในสนาม เช่น ข้อมูลสภาพทางภูมิศาสตร์ บทบาทของสถาบันต่างๆ ในชุมชน เป็นต้น ซึ่งผู้ให้ข้อมูลสำคัญไม่จำเป็นต้องเป็นผู้นำชุมชนก็ได้ อาจเป็นผู้อาวุโสหรือผู้ที่มีบทบาทในลักษณะของผู้นำอย่างไม่เป็นทางการของชุมชนก็ได้เช่นเดียวกัน และที่สำคัญผู้วิจัยจะต้องทำการตรวจสอบข้อมูลที่ได้รับมาจากหลายๆ ด้านเพื่อประกอบการพิจารณาตัดสินใจอันเป็นประโยชน์ต่อการวิเคราะห์ข้อมูลด้วย

1.2 ขั้นตอนการแนะนำตัว

การแนะนำตัวของนักวิจัยถือเป็นกระบวนการสำคัญของการเก็บข้อมูลในชุมชน ซึ่งเป็นการแสดงออกถึงความจริงใจและสร้างความไว้วางใจในเบื้องต้นให้กับคนในชุมชนได้ ซึ่งมีขั้นตอนต่างๆ ดังนี้

- 1) บอกกับคนในสนามว่าเรามาทำอะไร วิธีที่ดีที่สุด คือ บอกความจริง
- 2) บอกว่าเราจะทำให้เขาเสียเวลาหรือไม่ หรือเสียเวลาเท่าใด ต้องให้สิทธิในการตัดสินใจว่าจะยอมให้ทำวิจัยหรือไม่
- 3) บอกว่าจะเอาข้อค้นพบไปทำอะไร
- 4) บอกถึงสาเหตุที่ต้องเลือกสนามนี้
- 5) บอกถึงผลที่เขาจะได้จากเรา

สิ่งสำคัญในการเข้าสนามและแนะนำตัวคือ การกำหนดสถานภาพและบทบาทของผู้ศึกษา ต้องมีการกำหนดให้ชัดเจนเพื่อความปลอดภัยและการดำรงอยู่ได้ในชุมชนที่ทำการศึกษา ควรฝึก

บุคคลให้เป็นคนขี้เล่น ยิ้มแย้ม ผ่อนปรน ใจเย็น เพราะบางครั้งต้องยอมเสียเวลาไปโดยไม่ได้ข้อมูลที่ต้องการ แต่ได้ความสัมพันธ์เป็นการปูทางไว้ก่อน

1.3 ขั้นการสร้างความสัมพันธ์

ขั้นตอนต่อมาของการเตรียมตัวเข้าสนามคือ เริ่มแนะนำตัวเองตามสถานภาพและบทบาทที่กำหนดไว้ ไม่เปลี่ยนแปลงไปเปลี่ยนมาเพื่อให้ชาวบ้านเกิดความไว้วางใจ การพุกกับชาวบ้านเป็นวิธีสร้างความสัมพันธ์ที่ดีที่สุดในขั้นต้น นักวิจัยควรร่วมกิจกรรมทุกอย่างของชุมชน ไม่แสดงความรังเกียจหรือไม่เต็มใจ เป็นผลให้เข้าใจถึงโลกทัศน์ของชาวบ้านและเป็นการยอมรับสถานะของนักวิจัยจากคนในชุมชนได้เร็วและสนิทใจมากยิ่งขึ้น

ในการสร้างความสัมพันธ์ควรสร้างเชื่อมโยงไมตรีอย่างต่อเนื่องระหว่างนักวิจัยกับคนในชุมชน แต่ต้องระวังใน 2 แง่คือระวังมิให้ตนมีบทบาทเกินกว่าที่ควรจะเป็น และระวังมิให้เกิดความลำเอียงในการรวบรวมและตีความหมายของข้อมูล

1.4 ขั้นการเริ่มทำงาน ประกอบด้วย 2 ส่วนใหญ่ๆ ด้วยกันคือ

1.4.1 การทำแผนที่ ซึ่งมีอยู่ด้วยกัน 2 ลักษณะคือ

1) แผนที่ทางกายภาพ ซึ่งเป็นลักษณะทางภูมิศาสตร์โดยทั่วไปของชุมชน เป็นการบ่งบอกว่าชุมชนนี้ตั้งอยู่ที่ไหน เข้าทางไหน มีทางเข้ากี่ทาง ทำโดยการเดินสำรวจและกลับมาทำแผนที่อย่างคร่าวๆ และอาจทำให้เห็นความสัมพันธ์ทางกายภาพระหว่างหน่วยต่างๆ ในชุมชน เช่น ร้านค้า ตลาด วัด บ้าน โรงเรียน และเห็นขอบข่ายของงานวิจัยในเชิงกายภาพได้โดยเร็ว เป็นการประหยัดเวลาและแรงงานด้วย

2) แผนที่เครื่องญาติ เป็นการทำแผนที่ในเชิงประชากร สำรวจครัวเรือน บอกได้ว่าในชุมชนมีกี่ครัวเรือน บ้านเลขที่อะไรบ้าง แต่ละบ้านชื่ออะไร มีลูกกี่คน อายุเท่าใด ซึ่งแผนที่ประเภทนี้จะทำให้เราเห็นความสัมพันธ์ทางสังคมของครอบครัวแต่ละครอบครัว เช่น ความสัมพันธ์ทางเครือญาติ ความสัมพันธ์ทางอำนาจ เป็นต้น

1.4.2 การเลือกตัวอย่าง คือ การเริ่มตัดสินใจว่าเราจะรวบรวมข้อมูลอะไร ที่ไหน เลือกจะทำอะไรก่อนดี เลือกดูหรือพูดคุยกับใครก่อน ทั้งนี้โดยอาศัยข้อมูลจากแผนที่ที่เราทำไว้และปัญหาของการวิจัยของเรา โดยการเลือกตัวอย่างต้องเลือก 4 ประการด้วยกันคือ เวลา สถานที่ คน และเหตุการณ์ในชุมชน

2. การเก็บรวบรวมข้อมูลและการตรวจสอบข้อมูล

ขั้นตอนของการเก็บรวบรวมข้อมูลและการตรวจสอบข้อมูลสามารถแบ่งออกได้เป็น 2 ส่วนคือ การเก็บรวบรวมข้อมูล และการตรวจสอบข้อมูล ดังนี้

2.1 การเก็บรวบรวมข้อมูล ในการเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนามอาศัยหลากหลายแนวทางการศึกษา เช่น การสังเกต การสัมภาษณ์ การสนทนากลุ่ม และการใช้ข้อมูลเอกสาร สอดคล้องกับแนวทางการศึกษาภาคสนามและวิธีการเชิงชาติพันธุ์วรรณาของ Kottak (2009: 272-273) ที่กล่าวถึงแนวทางการรวบรวมข้อมูลภาคสนาม 8 วิธีการด้วยกัน กล่าวคือ

2.1.1 การสังเกตการณ์อย่างมีส่วนร่วม (participant observation) การสังเกต เป็นการเฝ้าดูสิ่งที่เกิดขึ้นหรือปรากฏขึ้นอย่างเอาใจใส่และกำหนดไว้อย่างมีระเบียบวิธี เพื่อวิเคราะห์หรือหาความสัมพันธ์ของสิ่งที่เกิดขึ้นนั้นกับสิ่งอื่น ซึ่งมีจุดเด่นสำคัญ คือ ทำให้ทราบพฤติกรรมที่แสดงออกมาเป็นธรรมชาติ เป็นข้อมูลโดยตรง ตามสภาพความเป็นจริง จัดเป็นข้อมูลขั้นปฐมภูมิ (สุภางค์ จันทวานิช, 2556: 45) สำหรับการสังเกตการณ์อย่างมีส่วนร่วม เป็นกระบวนการรวบรวมข้อมูลที่ผู้ศึกษาเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ ของชุมชน พร้อมสังเกตพฤติกรรมต่างๆ เรียนรู้วิถีชีวิต การดำเนินกิจกรรมชุมชน และสามารถสื่อสารด้วยภาษาถิ่นได้ (Gwynne, 2003: 330-331) ซึ่งการสังเกตอย่างมีส่วนร่วม ทำให้ได้ข้อมูลที่มีความเป็นธรรมชาติและวิถีการดำเนินชีวิตที่แท้จริง (วรรณดี สุทธิสุนทราร, 2556: 87)

ในแง่ของระเบียบวิธี การสังเกตอย่างมีส่วนร่วมจะมีระเบียบอย่างชัดเจน ประกอบด้วยกระบวนการ 3 ขั้นตอน คือ การสังเกต การซักถาม และการจดบันทึก ผู้วิจัยสามารถกำหนดขั้นตอนและเรียงลำดับเหตุการณ์ที่ควรสังเกตก่อนหลังได้ (นพวรรณ พิริยานุพงษ์, 2546: 82)

2.1.2 การสนทนา เป็นระดับของการพูดคุยที่เป็นทางการมากขึ้นกว่าการพูดคุยในชีวิตประจำวัน ซึ่งจะช่วยให้ยังคงความสัมพันธ์อันดีต่อกันไว้ และสามารถสร้างความรู้ได้ด้วยวิธีการสัมภาษณ์ (interviews) ทั้งที่ไม่มีโครงสร้างและมีโครงสร้าง ซึ่งการสนทนาที่นิยมใช้กันอย่างมากคือ การสนทนากลุ่ม เป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลที่มีความน่าเชื่อถือมาก เนื่องจากมีผู้ให้ข้อคิดเห็น ในประเด็นที่ต้องการพร้อมกันหลายคน มีการตรวจสอบข้อมูลซึ่งกันและกัน ใช้ระยะเวลาอันสั้นในการดำเนินกิจกรรม แต่ได้ผลลัพธ์ที่ดีและมีประสิทธิภาพ เหมาะกับการใช้สร้างสมมติฐานใหม่ๆ ใช้ค้นหาคำตอบที่ยังคลุมเครือหรือไม่แน่ชัด (นงพรรณ พิริยานุพงษ์, 2546: 129-133)

2.1.3 วิธีการศึกษาแบบวงศาวิทยา (genealogical method) เป็นวิธีการสืบค้นความรู้หรือสาแหรกของความรู้ที่ไม่ใช่แนวทางแบบประวัติศาสตร์กระแสหลักที่เป็นเส้นตรง แต่เป็นการสืบค้นจากปัจจุบันเข้าไปหารากเหง้าของความรู้ในอดีต ซึ่งแตกต่างจากประวัติศาสตร์ที่มีช่วงเวลาจากอดีตถึงปัจจุบัน ประวัติศาสตร์ของความรู้ตามที่ Michel Foucault เสนอคือ ประวัติศาสตร์ของความรู้แบบเดิมสนใจในเรื่องของความต่อเนื่อง แต่ประวัติศาสตร์ในยุคใหม่สนใจในความไม่ต่อเนื่อง ประวัติศาสตร์เป็นเรื่องของความแตกต่าง ไม่เป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ดังนั้น วิธีการศึกษาแบบวงศาวิทยา จะเป็นแนวทางให้ผู้เรียนสืบค้นข้อมูลชุมชน ได้อย่างรอบด้าน และวิเคราะห์กระบวนการและขั้นตอนการเกิดขึ้นของชุดข้อมูลต่างๆ ของชุมชนได้

2.1.4 การค้นหาผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (key informants or consultants) เป็นผู้ช่วยในการให้ข้อมูลที่สำคัญ ซึ่งปกติผู้นำชุมชนอย่างเป็นทางการในสนามที่ทำการศึกษามักเป็นผู้ให้ข้อมูลสำคัญได้ดี แต่ในบางกรณี ผู้ให้ข้อมูลสำคัญอาจเป็นปราชญ์ชาวบ้าน ครูภูมิปัญญาแต่ละท้องถิ่น เป็นต้น ซึ่งเป็นผู้นำที่ไม่เป็นทางการและมีความเชี่ยวชาญในด้านนั้นๆ เป็นผู้ให้ข้อมูลสำคัญก็ได้ ที่สำคัญผู้ศึกษาจะต้องทำการตรวจสอบข้อมูลที่ได้รับมาจากหลายๆ ด้านเพื่อประกอบการพิจารณาตัดสินใจ อันเป็นประโยชน์ต่อการวิเคราะห์ข้อมูลด้วย

2.1.5 การสัมภาษณ์เชิงลึก การสัมภาษณ์เป็นวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสนทนากันระหว่างผู้ให้ข้อมูลกับผู้สัมภาษณ์ ซึ่งการสัมภาษณ์เชิงลึก เป็นกระบวนการล้วงลึกถึงข้อมูลที่ยากแก่การเปิดเผยได้ หรือข้อมูลทั่วไปที่มีรายละเอียดอย่างลึกซึ้ง หรือเป็นการสัมภาษณ์ในจุดความสนใจเฉพาะของผู้ให้ข้อมูล โดยผู้สัมภาษณ์สามารถดึงดูความสนใจของผู้ให้สัมภาษณ์เข้าสู่จุดที่สนใจได้ในเชิงลึก (นพวรรณ พิริยานูพงศ์, 2546: 104; วรรณดี สุทธิรินทร, 2556: 88)

ในการสัมภาษณ์เชิงลึก เป็นรูปแบบหนึ่งของการสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการ (Informal Interview) คือ การสัมภาษณ์ที่เกิดจากการพบปะส่วนตัว อาจจะมีการนัดหมายไว้ล่วงหน้าคร่าวๆ อาจจะทำได้หลายครั้งหลายหน ผู้สัมภาษณ์จะเตรียมแนวคำถามกว้างๆ มีบรรยากาศการพูดจาโต้ตอบอย่างเป็นกันเอง (นิศา ชูโต, 2551: 166) ซึ่งการสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการสามารถเอื้อประโยชน์ให้เกิดการล้วงข้อมูลเชิงลึกของผู้ให้สัมภาษณ์ได้มากกว่าการสัมภาษณ์แบบเป็นทางการ โดยอาจแบ่งออกได้เป็น 4 แบบย่อยๆ (สุภางค์ จันทวานิช, 2556: 77-79) ดังนี้

1) การสัมภาษณ์โดยเปิดกว้างไม่จำกัดคำตอบ การสัมภาษณ์แบบนี้มีความยืดหยุ่นมาก เปิดโอกาสให้ผู้ถูกสัมภาษณ์มีอิสระที่จะอธิบายแนวความคิดหรือข้อมูลของตนเองไปเรื่อยๆ

ในบางครั้งผู้สัมภาษณ์เพียงกล่าวนำไปให้ผู้ถูกสัมภาษณ์ทราบแนวความต้องการ แล้วให้ผู้ถูกสัมภาษณ์เล่าเรื่องโดยอิสระ

2) การสัมภาษณ์แบบมีจุดความสนใจเฉพาะ (Focus Interview) หรือ การสัมภาษณ์เชิงลึก (Indepth Interview) หมายถึง การสัมภาษณ์ที่ผู้สัมภาษณ์มีจุดสนใจอยู่แล้วจึงพยายามหันเหความสนใจของผู้ถูกสัมภาษณ์ให้เข้าสู่จุดที่สนใจ ทั้งนี้ ในบางครั้งผู้สัมภาษณ์อาจไม่ต้องการทราบเหตุผลหรือข้อเท็จจริงในเรื่องหนึ่งเรื่องใดทุกขั้นตอน ลักษณะสำคัญของการสัมภาษณ์แบบนี้ผู้สัมภาษณ์จะต้องรู้ก่อนแล้วว่าต้องการข้อมูลอะไร ชนิดใด เมื่อเห็นว่าผู้ถูกสัมภาษณ์พูดนอกเรื่องหรือนอกเหนือจากจุดที่สนใจก็พยายามโยกเข้าหาประเด็นที่ต้องการสัมภาษณ์ ซึ่งจะต้องอาศัยประสบการณ์และความชำนาญของผู้สัมภาษณ์ด้วย

3) การตะล่อมกล่อมเกล่า (Probe) หมายถึง การซักถามที่ล้วงเอาส่วนลึกของความคิดออกมา ต้องล้วงเอาความจริงจากผู้ถูกสัมภาษณ์ให้ได้มากที่สุดเท่าที่จะมากได้ ผู้สัมภาษณ์ต้องใช้วาทศิลป์เพื่อให้ผู้ตอบเล่าเรื่องออกมาทั้งหมด

4) การสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informant Interview) หมายถึง การสัมภาษณ์ที่มีการกำหนดตัวผู้ตอบไว้แล้ว เพื่อให้สอดคล้องหรือตรงประเด็นตามสิ่งที่ผู้สัมภาษณ์ต้องการ ทำให้ได้ข้อมูลที่ดี ลึกซึ้ง และกว้างขวางเป็นพิเศษ

ในการสัมภาษณ์เชิงลึก ถ้าผู้ศึกษาใช้การจดจำเพียงอย่างเดียวอาจจะทำให้ได้ข้อมูลที่คลาดเคลื่อน ไม่มีประสิทธิภาพต่อการวิเคราะห์ข้อมูล ฉะนั้น การจดบันทึกภาคสนาม จึงเป็นสิ่งสำคัญที่จะทำให้ผู้ศึกษาวิเคราะห์ข้อมูล ได้ดีขึ้น

การจดบันทึกภาคสนาม ถือเป็นกุญแจที่สำคัญอีกดอกหนึ่งในการได้ข้อมูลที่มีคุณภาพและเป็นประโยชน์ ช่วยป้องกันมิให้ผู้ศึกษาลืมเรื่องราวต่างๆ อีกทั้งบันทึกภาคสนามยังเป็นเหมือนหลักฐานให้ผู้ศึกษาและผู้ถูกศึกษาระลึกข้อมูล ทำให้การเก็บข้อมูลเป็นไปอย่างต่อเนื่อง (อุษา ดวงสา, 2537: 294; นิสา ชูโต, 2551: 144) การจดบันทึกภาคสนามที่ดี ผู้ศึกษาจะต้องลงรายละเอียดของข้อมูลที่ได้มาอย่างเป็นระบบ ซึ่งข้อมูลประกอบด้วยสิ่งที่นักวิจัยเห็นและได้ฟังจากคำพูดของผู้ให้ข้อมูลที่บอกถึงเหตุการณ์ว่าเกิดอะไรขึ้น ทำไมถึงเกิด และเกิดขึ้นได้อย่างไร โดยบันทึกภาคสนาม แบ่งได้เป็น 2 ประเภทใหญ่ๆ คือ บันทึกการสังเกต และบันทึกการสัมภาษณ์ (นิสา ชูโต, 2551: 145)

สำหรับการจดบันทึก เป็นสิ่งที่ผู้ศึกษาสามารถกำหนดวิธีการและรูปแบบตามความถนัด และความชอบของแต่ละบุคคลได้ ซึ่งการจดบันทึกภาคสนามส่วนใหญ่แบ่งเป็น 2 รูปแบบ คือ บันทึกย่อ และบันทึกละเอียด (นิศา ชูโต, 2551: 146-151, สุภางค์ จันทวานิช, 2552: 43) กล่าวคือ

1. บันทึกย่อ อาจเป็นวลี คำพูด คำสำคัญ อักษรย่อ รูปวาด ฯลฯ ที่ผู้ศึกษานำบันทึกไว้อย่างคร่าวๆ ไม่อาจใช้เวลาในการจดได้อย่างเต็มที่เพราะสภาพการณ์ไม่เอื้ออำนวย อาจเป็นเพราะเวลาจำกัด หรือต้องหลีกเลี่ยงการจดข้อมูลให้ผู้ให้ข้อมูลเห็น เพราะจะทำให้ผู้ให้ข้อมูลรู้สึกว่าคุณสังเกตและบันทึก ซึ่งอาจจะส่งผลทำให้เขาหยุดคิด หรือมีปฏิกิริยาที่ไม่เป็นธรรมชาติได้

2. บันทึกละเอียด เป็นการจดเขียนรายงานภาคสนามที่เกิดขึ้นหลังจากผู้ศึกษาได้ศึกษาข้อมูลในชุมชนนั้นเสร็จสิ้นในแต่ละวันแล้ว การจัดทำบันทึกสนามอย่างละเอียดต้องมีการจัดการอย่างเป็นระบบ มีการระบุชื่อผู้ให้ข้อมูล สถานที่และวันเวลาในการเก็บข้อมูลเรียงลำดับก่อนหลัง บุคคลในเหตุการณ์ที่เกี่ยวข้อง และรายละเอียดของเหตุการณ์จากการสังเกตและสัมภาษณ์

ส่วนรูปแบบของการจดบันทึกข้อมูลภาคสนามที่ดี เป็นระบบนั้น สุภางค์ จันทวานิช (2556: 64-65) แบ่งออกได้เป็น 3 ส่วนคือ

ส่วนที่หนึ่ง เป็นการจดบันทึกสิ่งที่สังเกตได้ตามความเป็นจริง (Observation Note หรือ ON) บรรยายอย่างละเอียดถึงสิ่งแวดล้อม สถานที่ บุคคล เหตุการณ์ คำพูดรวมของบุคคลสรุปรวมว่า ใคร ทำอะไร ที่ไหน เมื่อไร อย่างไร กับใคร และทำไม ดังนั้น ข้อมูลในส่วนนี้จะไม่มีการตีความ

ส่วนที่สอง เป็นส่วนที่ตีความเบื้องต้น โดยใช้แนวคิดทฤษฎีของผู้ศึกษาประกอบ (Theoretical Note หรือ TN) แสดงความคิดเห็น เน้นความหมายให้ชัดเจน และสร้างสมมติฐานชั่วคราว บางครั้งต้องใช้ข้อมูลในส่วนที่หนึ่งหลายๆ เรื่อง สรุปเป็นส่วนที่สองได้

ส่วนที่สาม เป็นการกล่าวถึงระเบียบวิธีวิจัย (Methodological Note หรือ MN) ผู้ศึกษาจะบันทึกถึงวิธีการที่ตนได้ใช้ความสำเร็จ หรือความบกพร่องในการสังเกตความรู้สึกส่วนตัวของผู้สังเกต ปฏิบัติการของผู้ถูกสังเกต ตลอดจนข้อมูลที่ตกหล่นขาดหายไป บันทึกส่วนนี้เป็นส่วนที่ช่วยเตือนความจำและช่วยประเมินคุณภาพของข้อมูลที่ได้มา

ในการจัดข้อมูลให้มีระบบง่ายต่อการวิเคราะห์ จึงควรนำบันทึกภาคสนามมาจัดเป็นหมวดหมู่ แยกประเภทของข้อมูลเป็นเรื่องเดียวกัน สะดวกต่อการนำไปใช้ ดังตัวอย่างภาพที่ 3 และภาพที่ 4

ตัวอย่างการจดบันทึกภาคสนาม

1.1 ทำบุญ	วัน/เวลา/สถานที่
ON	สิ่งที่สังเกตตามความเป็นจริง
TN	ตีความเบื้องต้น
MN	ระเบียบวิธีวิจัย

ภาพที่ 3 ตัวอย่างรูปแบบการจดบันทึกภาคสนาม ตามแนวคิดสุภางค์ จันทวานิช
(ที่มา: สุภางค์ จันทวานิช, 2556: 65)

ตัวอย่างการจดบันทึกภาคสนาม
สำหรับหน้ากระดาษ

สถานที่: เหตุการณ์/บุคคล	วันที่: เวลา:	ประเภท / หัวข้อ
1.	ข้อมูล	(ที่ว่างสำหรับจดบันทึก / หมายเหตุของนักวิจัย)
2.		

สำหรับบัตรแข็ง

สถานที่: เหตุการณ์/บุคคล	วันที่: เวลา:	ประเภท: หัวข้อ:	หมายเลข
ข้อมูล			
บันทึก / หมายเหตุของนักวิจัย			

ภาพที่ 4 ตัวอย่างรูปแบบการจดบันทึกภาคสนาม
(ที่มา: อุษา ดวงสา, 2537: 296)

2.1.6 การค้นหาข้อมูลจากคนในท้องถิ่น เป็นวิธีการค้นหาข้อมูลโดยอาศัยคนในท้องถิ่น เป็นผู้ให้ข้อมูล แล้วนำข้อมูลที่ได้อามาเปรียบเทียบกับข้อมูลที่นักชาติพันธุ์วรรณาเก็บรวบรวมมาได้ ด้วยวิธีการสังเกตและสรุปของนักชาติพันธุ์วรรณาเอง เช่น ประเด็นเกี่ยวกับความเชื่อและการรับรู้ เรื่องราวต่างๆ ของท้องถิ่นจากคนในท้องถิ่นเอง (native)

2.1.7 การวิจัยที่มุ่งค้นหาทำความเข้าใจปัญหาอย่างใดอย่างหนึ่ง (problem – oriented research) เป็นลักษณะของงานวิจัยที่ใช้ข้อมูลจากชุมชนมาทำความเข้าใจปัญหาที่เกิดขึ้น เพื่อนำสู่ การวางแผน และกำหนดแนวทางการพัฒนาหรือแก้ไขปัญหาของชุมชน

2.1.8 การวิจัยแบบทีม เป็นการวิจัยที่อาศัยการประสานความร่วมมือจากนักชาติพันธุ์ วรรณาที่หลากหลายกลุ่ม หลากหลายความเชี่ยวชาญ เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลหรือพรรณนา เรื่องราวอย่างใดอย่างหนึ่งของชุมชนสังคมนั้นๆ

สำหรับข้อมูลที่ผู้ศึกษาควรเก็บรวบรวมเพื่อทำความเข้าใจบริบททางสังคมและวัฒนธรรม ของชุมชนต่างๆ คือ ข้อมูลประวัติความเป็นมา ลักษณะทางกายภาพและสิ่งแวดล้อม ประชากร ระบบเครือญาติ วงจรชีวิต 1 ปีของชุมชน กลุ่มทางสังคม วัฒนธรรมทางวัตถุและเทคโนโลยี ประวัติชีวิต ภาษาท้องถิ่นและศิลปะ และวัฒนธรรมด้านต่างๆ (งามพิศ สัตย์สงวน, 2558: 55-57)

2.2 การตรวจสอบข้อมูล

2.2.1 การตรวจสอบข้อมูลจากแหล่งบุคคลที่ต่างกัน ได้แก่ การเปลี่ยนแปลงแหล่งข้อมูล บุคคลที่ใช้ให้หลากหลายออกไป เช่น เคยสัมภาษณ์ นาย ก. ในเรื่องทัศนคติต่อผู้นำ อาจเปลี่ยนเป็น การสัมภาษณ์ นาย ข. บ้าง เพื่อตรวจสอบว่าผู้นำชุมชนในทัศนะของหลายๆ ฝ่ายเป็นอย่างไรบ้าง สอดคล้องหรือขัดแย้งกันอย่างไร เนื่องด้วยเหตุผลใด

2.2.2 การตรวจสอบข้อมูลในสถานที่ต่างกัน ได้แก่ การเปลี่ยนสถานที่ที่ได้ข้อมูลเรื่อง เดียวกัน เช่น ผู้ศึกษาได้ข้อมูลผู้นำชุมชนจากการประชุมองค์กรท้องถิ่น เช่น คณะกรรมการหมู่บ้าน อาจเก็บข้อมูลของผู้นำคนเดียวกันนี้ในสถานที่อื่น เช่น บ้าน วัด ฯลฯ

2.2.3 การตรวจสอบข้อมูลในเวลาที่แตกต่างกัน ได้แก่ การเปลี่ยนช่วงเวลาที่จะได้รับข้อมูล เช่น เคยเก็บข้อมูลเกี่ยวกับการทำงานพัฒนาของผู้นำชุมชนในช่วงหน้าแล้ง มาเป็นหน้าฝนหรือหน้าหนาว เป็นต้น

2.2.4 การตรวจสอบข้อมูลโดยใช้ผู้เก็บข้อมูลที่ต่างกัน ข้อมูลบางอย่างเปลี่ยนแปลงไป ตามคุณสมบัติของผู้เก็บ เช่น ผู้ศึกษาหญิงกับผู้ศึกษาชาย จะทำความเข้าใจและร่วมวงสนทนาใน บางสถานการณ์ได้แตกต่างกัน เช่น ในวงเหล้า วงซุบซิบนินทา จึงควรมีการเปลี่ยนตัวผู้รับข้อมูล เพื่อดูว่าข้อมูลที่ได้อครบถ้วนและตรงกันหรือไม่

2.2.5 การตรวจสอบข้อมูลกับเจ้าของข้อมูล ผู้ศึกษาสามารถตรวจสอบข้อมูลกับเจ้าของ หรือตัวผู้ให้ข้อมูล โดยตรงว่าข้อมูลที่ได้นั้นถูกต้องแล้วหรือไม่ ความสนิทสนมจะเป็นตัวกำหนด คุณภาพความแม่นยำเที่ยงตรงและความเชื่อถือได้ของข้อมูล

3. การออกจากสนาม

สำหรับการออกจากสนาม จะเป็นการออกจากสนามในลักษณะที่ยังคงมีเชื้อไข ความสัมพันธ์อันดีกับกลุ่มคนในชุมชน สร้างความรู้สึกเป็นเจ้าของงานการศึกษาร่วมกันระหว่าง ผู้ศึกษากับชาวบ้าน ถ้าเกิดกรณีขัดแย้งขึ้น ผู้ศึกษาจะต้องจัดการให้เรียบร้อยก่อนออกจากสนาม มิเช่นนั้นอาจจะมีผลกระทบต่อผู้ที่สนใจศึกษาในพื้นที่แห่งนี้ได้ในอนาคต และถ้าสามารถกระทำได้ ผู้ศึกษาควรมีการแลกเปลี่ยนมุมมองของการศึกษาร่วมกันกับคนในชุมชนหรือทีมงานผู้ศึกษา (เฉพาะ กรณีทำงานเป็นทีม) เพื่อเป็นการแสดงออกถึงทัศนคติที่จะนำมาใช้ในการปรับปรุงและพัฒนา ตนเองให้ดีขึ้นได้ (นงพรรณ พิริยานุพงศ์, 2546: 104)

จากแนวทางการศึกษาภาคสนามด้วยวิธีการเชิงชาติพันธุ์วรรณาที่กล่าวมา สะท้อนให้เห็น ถึงขั้นตอน กระบวนการ และเทคนิคการทำงานภาคสนามที่สำคัญ ตั้งแต่ก่อนการเข้าสนาม ระหว่าง การอยู่ในสนาม และการออกจากสนามที่ศึกษา โดยผู้วิจัยได้สังเคราะห์แนวทางการศึกษาภาคสนาม ประกอบด้วย การเลือกสนาม การแนะนำตัว การสร้างความสัมพันธ์ การเก็บรวบรวมข้อมูล การตรวจสอบข้อมูล และการออกจากสนาม ซึ่งสามารถนำมากำหนดกระบวนการจัดการเรียนรู้ เนื้อหา และเทคนิคที่ใช้ในขั้นตอนของการลงภาคสนามของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้นได้

สำหรับการศึกษาวิจัย เรื่อง การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้พหุวัฒนธรรมด้วยวิธีการ เชิงชาติพันธุ์วรรณาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะข้ามวัฒนธรรม จากการศึกษาวิจัยได้สังเคราะห์แนวคิด และแนวทางการจัดการศึกษาพหุวัฒนธรรม และแนวทางการทำงานภาคสนามนั้น สามารถนำมา เป็นแนวทางในการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ ดังนี้

1. แนวคิดทางชาติพันธุ์และแนวทางการศึกษาพหุวัฒนธรรม และเทคนิคการเก็บรวบรวม ข้อมูล นำมาพัฒนาเป็นขั้นตอน “เรียนรู้วิธีการเชิงชาติพันธุ์วรรณา”
2. แนวทางการศึกษาพหุวัฒนธรรมและขั้นตอนการเลือกสนาม นำมาพัฒนาเป็นขั้นตอน “การเลือกสรรชุมชนชาติพันธุ์ต่างวัฒนธรรม”
3. ขั้นตอนการสร้างความสัมพันธ์กับชุมชน การเก็บรวบรวมข้อมูล และการวิเคราะห์ข้อมูล นำมาพัฒนาเป็นขั้นตอน “สร้างความสัมพันธ์กับชุมชน” “แลกเปลี่ยนเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรม” และ “จัดกระทำและประมวลผลการเรียนรู้”

4. การตรวจสอบข้อมูล นำมาพัฒนาเป็นขั้นตอน “นำเสนอผลการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรม”
5. การออกจากสนาม นำมาพัฒนาเป็นขั้นตอน “สะท้อนย้อนคิดข้ามวัฒนธรรม”

สมรรถนะข้ามวัฒนธรรม: ศักยภาพแห่งการดำรงอยู่ในสังคมที่หลากหลาย

สมรรถนะข้ามวัฒนธรรม (Cross-Cultural Competency: 3C) เป็นแนวทางในการสร้างศักยภาพของคนให้ดำรงอยู่ได้ในสังคมที่มีความหลากหลาย หรือสังคมพหุวัฒนธรรม (Multicultural Society) ในปัจจุบัน ซึ่งการทำความเข้าใจสมรรถนะข้ามวัฒนธรรม จำเป็นต้องทำความเข้าใจคำว่า *สมรรถนะ* ด้วย

ความหมายของสมรรถนะ

McClelland (1973) และ Boyatzis (1982: 21) กล่าวถึงความหมายของสมรรถนะไว้ว่า สมรรถนะหรือบุคลิกส่วนบุคคล คือ ลักษณะที่ซ่อนอยู่ภายในปัจเจกบุคคล โดยมีคุณลักษณะพื้นฐาน คือ แรงกระตุ้น (Motive) อุปนิสัย (Trait) ทักษะ (Skill) มุมมองในจินตภาพส่วนตัว (Aspect of one's self-Image) หรือบทบาททางสังคม (Social Role) หรือองค์ความรู้ (Body of Knowledge)

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน (2554) ให้ความหมายของคำว่า สมรรถนะ ซึ่งตรงกับคำในภาษาอังกฤษว่า *Competency* แปลว่า ความสามารถ หมายถึง คุณสมบัติของการจัดกระทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งอย่างเหมาะสม

เทียน ทองแก้ว (มปป) อานนท์ ศักดิ์ศรีวิชญ์ (2547) และ Spencer and Spencer (1993) กล่าวสอดคล้องกันว่า สมรรถนะ หมายถึง คุณลักษณะพื้นฐาน (Underlying Characteristic) ที่มีอยู่ในตัวบุคคล ได้แก่ ความรู้ ทักษะ ค่านิยม จริยธรรม บุคลิกภาพ แรงจูงใจ อุปนิสัย อัตมโนทัศน์ และคุณลักษณะทางกายภาพ ซึ่งคุณลักษณะเหล่านี้จะเป็นตัวผลักดันหรือมีความสัมพันธ์เชิงเหตุผล (Causal Relationship) ให้บุคคลสามารถปฏิบัติงานตามหน้าที่ความรับผิดชอบหรือสถานการณ์ต่างๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ จำเป็นและสอดคล้องกับความเหมาะสมกับองค์กร และทำให้งานประสบความสำเร็จ มีผลงานได้ตามเกณฑ์หรือมาตรฐานที่กำหนดหรือสูงกว่า

Queeney (1996: 3-4) และ Ennis (2008: 4-5) กล่าวในทำนองเดียวกันว่า สมรรถนะ หมายถึง ลักษณะและความสามารถของบุคคลที่สามารถประยุกต์หรือใช้ความรู้ ทักษะ ความสามารถ พฤติกรรม หรือบุคลิกส่วนบุคคลที่นำไปสู่การประสบความสำเร็จในการปฏิบัติงาน

สำคัญ งานในหน้าที่เฉพาะ หรือการปฏิบัติงานในบทบาทหรือตำแหน่งที่ได้รับมอบหมายได้ โดยความรู้ (Knowledge) คือ ชุดของข้อมูลที่ถูกคาดหวังให้มีการฝึกปฏิบัติจนไปสู่ความเชี่ยวชาญ ทักษะ (Skills) คือ ความสามารถในการใช้ความรู้เพื่อให้งานประสบผลสำเร็จ และความสามารถในการปฏิบัติหน้าที่ (Performance Abilities) คือ การประยุกต์ใช้ความรู้และทักษะที่ใช้ได้จริง โดยพิจารณาให้สัมพันธ์กับสถานการณ์จริง

กล่าวโดยสรุปได้ว่า สมรรถนะ (Competency) คือ คุณลักษณะพื้นฐานของบุคคลที่สามารถประยุกต์ใช้องค์ความรู้ (Body of Knowledge) ทักษะ (Skills) ความสามารถ (Abilities) โดยพิจารณาให้สัมพันธ์กับสถานการณ์จริงในการปฏิบัติงานที่ได้รับมอบหมายให้บรรลุผลสำเร็จหรือความคาดหวัง ตามเกณฑ์หรือมาตรฐานที่กำหนดหรือสูงกว่าได้

องค์ประกอบของสมรรถนะ

องค์ประกอบของสมรรถนะตามแนวคิดของ McClelland (1973) ประกอบด้วย 5 ส่วนสำคัญ ได้แก่

1. ความรู้ (Knowledge) คือ ความรู้เฉพาะในเรื่องที่จำเป็นต้องรู้ หรือเป็นความรู้ที่สาระสำคัญ เช่น ความรู้ด้านเครื่องยนต์ ความรู้ด้านการจัดการเรียนรู้ เป็นต้น
2. ทักษะ (Skill) คือ ความสามารถหรือสิ่งที่ต้องทำให้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ เช่น ทักษะทางการถ่ายทอดความรู้ เป็นต้น ซึ่งทักษะที่สามารถเกิดขึ้นมาได้นั้นมีพื้นฐานจากความรู้ และความสามารถในการปฏิบัติงานได้อย่างรวดเร็ว
3. ความคิดเห็นเกี่ยวกับตนเอง (Self-concept) คือ เจตคติ ทักษะคติ ค่านิยม และความคิดเห็นเกี่ยวกับตนเอง ภาพลักษณ์ของตนเอง หรือสิ่งที่บุคคลเชื่อว่าตนเองเป็นในรูปแบบนั้น เช่น ความเชื่อมั่นในตนเอง ความมั่นใจในตนเอง เป็นต้น
4. ลักษณะการประจำตัวของบุคคล (Traits) เป็นลักษณะที่อธิบายหรือพรรณนาถึงบุคคลนั้นได้อย่างเป็นรูปธรรม เช่น บุคคลที่มีลักษณะความเป็นผู้นำ บุคคลที่น่าเคารพนับถือ บุคคลที่น่าเชื่อถือและไว้วางใจได้ เป็นต้น
5. แรงจูงใจ/เจตคติ (Motives/Attitude) แรงจูงใจหรือแรงขับภายใน และเจตคติ ทักษะคติที่ดีต่อการปฏิบัติงาน รูปแบบงาน และองค์กร จะทำให้บุคคลแสดงพฤติกรรมที่มุ่งไปสู่เป้าหมายหรือความสำเร็จได้

สมรรถนะข้ามวัฒนธรรม: ความหมาย ความสำคัญ และองค์ประกอบ

ความหมายสมรรถนะข้ามวัฒนธรรม

การใช้คำว่าสมรรถนะ “ข้าม” หรือ “ทาง” วัฒนธรรมที่ปรากฏในงานวิจัยเล่มนี้มีนัยตรงกัน โดยในภาษาไทยมีนักวิชาการได้ให้ความหมายที่ตรงกัน ส่วนการกำหนดนิยามความหมายของสมรรถนะข้ามวัฒนธรรม (Cross – Cultural Competency: 3C) นั้นยังเป็นสิ่งที่มีการถกเถียงกันอยู่อย่างต่อเนื่อง ยังไม่มีความหมายที่สมบูรณ์แบบ แต่อย่างไรก็ตามยังมีนักวิชาการในหลากหลายศาสตร์ เช่น จิตวิทยา มานุษยวิทยา สังคมวิทยา เป็นต้น พยายามสร้างความหมายของคำว่าสมรรถนะข้ามวัฒนธรรม (Reid, 2010: 10) ตามที่ Jackson (2002: 22) กล่าวว่า สมรรถนะข้ามวัฒนธรรม คือ การยอมรับและให้ความเคารพกับความแตกต่างทางวัฒนธรรม การประเมินตนเองอย่างต่อเนื่องเกี่ยวกับวัฒนธรรมและต้องคำนึงถึงพลวัตของความแตกต่างที่เกิดขึ้น การไม่หยุดที่จะพัฒนาความรู้ทางวัฒนธรรม และทักษะที่จำเป็นเมื่อต้องมีการปฏิสัมพันธ์กับชนกลุ่มน้อย

ในความหมายที่สอดคล้องกันสมรรถนะข้ามวัฒนธรรม อยู่ในฐานะของความรู้ อารมณ์ หรือแรงกระตุ้น และทักษะที่ปัจเจกบุคคลสามารถปรับใช้ให้เกิดประสิทธิภาพ มีประสิทธิภาพรวดเร็ว และเหมาะสมในบริบทแวดล้อมของการข้ามวัฒนธรรมซึ่งมีความสลับซับซ้อนซึ่งเปรียบเสมือนผู้แทนระดับนานาชาติที่ต้องสัมพันธ์กับบุคคลที่มาจากหลากหลายประเทศ (การติดต่อสัมพันธ์กับชนกลุ่มอื่น: ผู้วิจัย) (Hammer, 1987; Abbe et al., 2007: 12; McDonald et al., 2008: 13; Selmeski, 2009) โดยคุณลักษณะของสมรรถนะข้ามวัฒนธรรม คือ ทักษะการแก้ไข ปัญหาความขัดแย้ง ทักษะการสื่อสาร การเรียนรู้ภาษา ทักษะการจัดการความเครียด ความยืดหยุ่น และการเปิดใจ ความสนใจและความเต็มใจในการเรียนรู้สิ่งใหม่ ความอดทนกับความคลุมเครือในความไม่เข้าใจในวัฒนธรรมที่แตกต่างและการมีประสบการณ์การใช้ชีวิตในวัฒนธรรมอื่นๆ ซึ่งสมรรถนะทางวัฒนธรรมจะขึ้นอยู่กับการใช้ความรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรมที่มีความแตกต่างกันใน ฐานะของความหมายแห่งการสร้าง ความเข้าใจพฤติกรรมในวัฒนธรรมเฉพาะ (McDonald et al., 2008: 13)

สมรรถนะข้ามวัฒนธรรมจะตั้งอยู่บนพื้นฐานของความสัมพันธ์ สังคม และกฎเกณฑ์ทางวัฒนธรรม (Reid, 2010: 12) ซึ่งปัจเจกบุคคลสามารถแสดงออกโดยมีปัจจัยของความรู้ ทักษะ และอารมณ์ในรูปแบบของการข้ามวัฒนธรรม อันซึ่งปัจเจกบุคคลจะต้องพัฒนาทักษะในประสิทธิภาพข้ามวัฒนธรรม เช่น ประสิทธิภาพของการสื่อสารข้ามวัฒนธรรม (Effective Cross-Cultural Communication) การมีความรู้เกี่ยวกับเจ้าของวัฒนธรรม (Knowledge of the Host Culture) ทักษะ

ข้ามวัฒนธรรม (Cross-Cultural Attitudes) และการจัดการกับความเครียดที่เกิดขึ้นจากความสัมพันธ์ต่างวัฒนธรรม (Stress-management) เป็นต้น (Zakaria, 2000: 496-497) ซึ่งปัจเจกบุคคลจะต้องปรับเปลี่ยนตนเองให้มีความยืดหยุ่นเหมาะสมกับสถานการณ์หรือสภาพแวดล้อมในวัฒนธรรมอื่น

ดังนั้น สมรรถนะข้ามวัฒนธรรม หมายถึง คุณลักษณะหรือความสามารถของปัจเจกบุคคลที่มีพื้นฐานของความรู้ ทักษะ และอารมณ์หรือแรงกระตุ้นต่างๆ โดยต้องยอมรับและให้ความเคารพกับความแตกต่างทางวัฒนธรรม การประเมินตนเองอย่างต่อเนื่องเกี่ยวกับวัฒนธรรมและต้องคำนึงถึงพลวัตของความแตกต่างที่เกิดขึ้น การไม่หยุดที่จะพัฒนาความรู้ข้ามวัฒนธรรม และทักษะที่จำเป็นเมื่อต้องมีการปฏิสัมพันธ์กับบุคคลอื่นในพื้นที่ต่างวัฒนธรรมหรือในบริบทแวดล้อมที่มีความสลับซับซ้อนทางวัฒนธรรมได้อย่างมีประสิทธิภาพและเหมาะสมสูงสุด

ความสำคัญของสมรรถนะข้ามวัฒนธรรม

สมรรถนะทางวัฒนธรรมมีความสำคัญเป็นอย่างมากในสังคมโลกาภิวัตน์ที่มีการติดต่อสื่อสารกันอย่างรวดเร็วและง่ายดาย ซึ่งบุคคลที่ได้รับการพัฒนาโดยผ่านกระบวนการเรียนรู้ในรูปแบบต่างๆ จนเกิดสมรรถนะข้ามวัฒนธรรมขึ้นในตนเองได้นั้นจะสามารถเกิดทักษะที่จำเป็นต่อการแก้ไขปัญหาความขัดแย้ง การสื่อสาร การจัดการกับความเครียด การเรียนรู้ในภาษาอื่น การเรียนรู้เพื่อจัดการความคลุมเครือในความไม่เข้าใจในวัฒนธรรมที่แตกต่าง และประสบการณ์แห่งการดำรงอยู่ในวัฒนธรรมที่มีความแตกต่างกัน (McDonald et al, 2008: 13) ซึ่งสมรรถนะข้ามวัฒนธรรมเป็นประโยชน์อย่างมากกับองค์กรในฐานะที่เป็นเครื่องมือที่ช่วยให้บุคคลที่มาจากต่างถิ่นได้ตระหนักถึงการเรียนรู้ในการอยู่ร่วมกัน และเกิดสำนึกที่สลับเปลี่ยนจากรูปแบบที่เป็นอัตโนมัติ คือ การบริหารจัดการวัฒนธรรมระดับนานาชาติของวัฒนธรรมเจ้าบ้านสู่ความเหมาะสมทางวัฒนธรรม คือ การปรับตัวและการยอมรับทางวัฒนธรรม (conscious switching from an automatic, home-culture international management mode to a culturally appropriate, adaptable and acceptable one; Zakaria, 2000: 493)

สิ่งที่กล่าวมาข้างต้น จะช่วยให้ปัจเจกบุคคลรับมือกับเหตุการณ์ที่ไม่คาดคิดหรือไม่ชัดเจนได้ ยิ่งไปกว่านั้นจะช่วยลดความตึงเครียดและความสับสนภายใต้สภาวะที่เรียกว่า “ภาวะชงกัณฑ์ทางวัฒนธรรม” (culture shock) ที่เกิดขึ้นเมื่อเข้าไปมีส่วนร่วมในวัฒนธรรมใหม่ (Zakaria, 2000: 493; Reid, 2010: 28)

องค์ประกอบของสมรรถนะข้ามวัฒนธรรม

Black and Mendenhall (1990, อ้างถึงใน Senyshyn, 2002: 43) ได้กล่าวถึงองค์ประกอบของสมรรถนะข้ามวัฒนธรรมว่ามีทั้งหมด 3 มิติด้วยกัน คือ มิติด้านการดำรงอยู่ของตนเอง (Self-Maintenance Dimension) มิติด้านการปฏิสัมพันธ์ข้ามวัฒนธรรม (Cross-Cultural Relationship Dimension) และมิติด้านการรับรู้ (Perceptual Dimension) ส่วน Lister (1999) ได้นำเสนอถึงองค์ประกอบของสมรรถนะทางวัฒนธรรม ประกอบด้วย

1. ความตระหนักทางวัฒนธรรม (Cultural Awareness) หมายถึง ความสามารถอธิบายอิทธิพลของวัฒนธรรมที่มีต่อค่านิยมและความเชื่อของบุคคล
2. ความรู้ทางวัฒนธรรม (Cultural Knowledge) หมายถึง การรู้ถึงความคล้ายคลึงกัน ความแตกต่าง และความไม่เท่าเทียมกันของกลุ่มวัฒนธรรมที่แตกต่างกัน หรืออาจจะเรียกว่าความรู้ข้ามวัฒนธรรม
3. ความเข้าใจวัฒนธรรม (Cultural Understanding) หมายถึง การระลึกได้ถึงอิทธิพลของวัฒนธรรมหลักเฉพาะบุคคลหรือกลุ่มคนที่มาจากภูมิหลังวัฒนธรรมต่างๆ และปัญหาที่กลุ่มคนเหล่านั้นต้องเผชิญ
4. ความไวต่อวัฒนธรรม (Cultural Sensitivity) หมายถึง การแสดงออกถึงความสนใจต่อค่านิยม การปฏิบัติภายใต้บริบทของวัฒนธรรมหนึ่งและกลายเป็นความตระหนักในวัฒนธรรมของตน และอิทธิพลของวัฒนธรรมนั้น
5. ความสามารถ/สมรรถนะเชิงวัฒนธรรม (Cultural Competence) หมายถึง การจัดเตรียมการดูแลของความคาดหวัง ความเชื่อทางวัฒนธรรมของคนและระบุถึงการไม่เกิดประโยชน์ที่มีต่อความไม่เท่าเทียมกันของอำนาจความสัมพันธ์ในสังคม

Zakaria (2000: 503) ได้ยืมแนวคิดของ Chen and Starosta (1996) เกี่ยวกับองค์ประกอบของสมรรถนะระหว่างวัฒนธรรม โดยสมรรถนะระหว่างวัฒนธรรมประกอบด้วย 3 ส่วนคือ ความตระหนักทางวัฒนธรรม ความไวทางวัฒนธรรม และความมีไหวพริบทางวัฒนธรรม กล่าวคือ

1. ความตระหนักทางวัฒนธรรม (Cultural Awareness) ประกอบด้วย 2 คุณลักษณะ คือ ความตระหนักในตนเอง (Self-awareness) และความตระหนักทางวัฒนธรรม (Cultural Awareness) ซึ่งคุณลักษณะเหล่านี้วางอยู่ในกรอบของสมรรถนะทางการสื่อสารในสังคมที่หลากหลาย โดยเชื่อว่าถ้าบุคคลมีความตระหนักในตนเองจะส่งผลถึงความประพฤติกับบุคคลอื่นด้วย และถ้ามีการ

เรียนรู้บางสิ่งบางอย่างเกี่ยวกับวัฒนธรรมอื่นและเริ่มต้นเข้าใจแผนที่ทางวัฒนธรรม จะทำให้รู้ว่าจะ ออกแบบอย่างไรในพฤติกรรมที่เราจะพบเจอกับความคาดหวังในสังคมใหม่

2. ความไวทางวัฒนธรรม (Cultural Sensitivity) หมายถึง การยอมรับฟังความคิดเห็นที่แตกต่าง (Open-Mindedness) ทศนคติที่ไม่พิจารณาตัดสินผู้อื่น (Non-judgmental Attitudes) และการผ่อนคลายทางสังคม (Social Relaxation) เพื่อการทำความเข้าใจในคุณค่าของวัฒนธรรมที่มีความแตกต่างกัน

3. ความมีไหวพริบทางวัฒนธรรม (Cultural Adroitness) หมายถึง การที่บุคคลจะเรียนรู้ว่าจะแสดงออกอย่างไรให้เกิดประสิทธิภาพเมื่อต้องมีการติดต่อกับสิ่งแวดล้อมทางวัฒนธรรมใหม่ เมื่อบุคคลรู้ว่าอะไรเป็นสิ่งที่ต้องทำ (what to do) และอะไรเป็นสิ่งที่ไม่ต้องทำ (what not to do) ก็จะทำให้เกิดประสิทธิภาพทางการสื่อสารซึ่งปราศจากข้อขัดข้องจากกลุ่มต่างๆ ในสังคมใหม่นั้นเอง

Chiu and Hong (2006: 489-505) ได้เสนอองค์ประกอบของสมรรถนะเชิงวัฒนธรรมมีอยู่ 3 องค์ประกอบ คือ

1. ความตระหนักรู้ทางวัฒนธรรม (Culture Awareness) ประกอบด้วย ความไวต่อความเปลี่ยนแปลงของวัฒนธรรมภายนอกและวัฒนธรรมภายใน ความหลากหลายด้านการให้ความหมายของวัฒนธรรม จนเกิดเป็นพฤติกรรมทางวัฒนธรรมขึ้น

2. ความรู้ทางวัฒนธรรม (Culture Knowledge) ประกอบไปด้วย การใช้ความรู้ทางวัฒนธรรมในบริบทที่เหมาะสมในการมีปฏิสัมพันธ์ต่างวัฒนธรรม และมีความยืดหยุ่นที่จะปรับเปลี่ยนโครงสร้างของวัฒนธรรมตามความรู้สึที่เกิดขึ้น

3. ทักษะทางวัฒนธรรม (Cultural Skill) เป็นการใช้ความรู้ทางวัฒนธรรมที่จะสร้างสรรค์หรือลดทอนการถือเอาวัฒนธรรมของตนเป็นใหญ่

Abbe et al. (2007: 13-21) ได้แบ่งองค์ประกอบของสมรรถนะข้ามวัฒนธรรมไว้ 3 มิติด้วยกัน คือ ความรู้และการระลึกรู้ ทักษะ และอารมณ์และแรงกระตุ้น โดยแต่ละด้านมีองค์ประกอบย่อยดังนี้

1. ความรู้และการระลึกรู้ (Knowledge and Cognition) ประกอบด้วย ความตระหนักรู้ทางวัฒนธรรม โครงสร้างความรู้ข้ามวัฒนธรรม ความซับซ้อนของการระลึกรู้ ดังจะกล่าวถึงรายละเอียด คือ

1.1 ความตระหนักรู้ทางวัฒนธรรม (Cultural Awareness) หมายถึง ความสามารถในการอธิบายอิทธิพลของวัฒนธรรม ที่ส่งผลต่อความเชื่อ คุณค่า และพฤติกรรมของปัจเจกบุคคลภายใต้บริบทของวัฒนธรรม

1.2 โครงสร้างความรู้ข้ามวัฒนธรรม (Cross-Cultural Schema) หมายถึง ความรู้ในวัฒนธรรมโดยทั่วไป (Culture-General Knowledge) ซึ่งความรู้นี้อาจจะมีพื้นฐานมาจากการทำความเข้าใจในวัฒนธรรมเฉพาะหรือประสบการณ์ที่ประสบพบเจอมา โดยโครงสร้างความรู้ทางวัฒนธรรมจะอยู่ในฐานะโครงสร้างของการระลึกที่ปัจเจกบุคคลใช้ในการสร้างความเข้าใจข้อมูลทางวัฒนธรรม

1.3 ความเข้าใจข้ามวัฒนธรรมอย่างลึกซึ้ง (Cognitive Complexity) หมายถึง กระบวนการเรียนรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรมที่มีความแตกต่างจากวัฒนธรรมของตนเองอย่างต่อเนื่อง การเพิ่มขึ้นของการทำความเข้าใจวัฒนธรรมหรือวัฒนธรรมเฉพาะจะช่วยให้ตีความหมายในประสบการณ์ที่พบเจอและประยุกต์ใช้ความรู้ใหม่ในสถานการณ์ที่จะเกิดขึ้นหรือเข้าไปมีส่วนร่วมในอนาคตได้

2. ทักษะ (Skills) ประกอบด้วยทักษะระหว่างบุคคล การกำกับตนเอง และความยืดหยุ่น กล่าวคือ

2.1 ทักษะระหว่างบุคคล (Interpersonal Skills) หมายถึง ความสามารถของบุคคลในการเจรจาต่อรองและการสื่อสารกับบุคคลอื่นที่มาจากต่างวัฒนธรรม เช่น ความสามารถในการเริ่มต้นสื่อสารและความสามารถในการสร้างและดำรงอยู่ในความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลที่เกิดขึ้น (Abbe et al., 2007: 18; Reid, 2010: 21) ทักษะระหว่างบุคคลจะเชื่อมโยงสัมพันธ์กับทัศนคติที่ไม่มีอคติทางชาติพันธุ์ แต่ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับ การส่งผ่านทัศนคติสู่การแสดงออกทางพฤติกรรมด้วย

2.2 การกำกับตนเอง (Self-Regulation) หมายถึง ความสามารถในการกำกับอารมณ์ การจัดการกับความตึงเครียดและส่วนที่คลุมเครือได้

2.3 ความยืดหยุ่น (Flexibility) หมายถึง ความสามารถของบุคคลในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมหรือกรอบของการระลึกที่ตามนัยของสถานการณ์ โดยเฉพาะนัยทางวัฒนธรรม หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งว่า ความยืดหยุ่นคือ ความสามารถในการปรับตัว (adaptability) ที่สอดคล้องตามแต่ละสถานการณ์

3. อารมณ์และแรงกระตุ้น (Affect and Motivation) ประกอบด้วย ทัศนคติและการริเริ่ม การเข้าใจความรู้สึกของผู้อื่น และการคลายความกำกวม กล่าวคือ

3.1 ทัศนคติและการริเริ่ม (Attitudes and Initiative) หมายถึง การไม่มีอคติทางชาติพันธุ์ (Non-Ethnocentrism) มีความอดทนอดกลั้น (Tolerance) มีความไวทางวัฒนธรรม

(Sensitivity)¹ และความสมัครใจในการสื่อสารข้ามวัฒนธรรม (willingness to communicate when in cross-cultural setting)

3.2 การเข้าใจความรู้สึกของผู้อื่น (Empathy) หมายถึง ความสามารถในการเข้าใจ ความคิด ความรู้สึก และหรือประสบการณ์ของผู้อื่น ดังคำเปรียบเปรยที่ว่า “การวางตนเองให้อยู่ในรองเท้าของผู้อื่นถ้าคุณสามารถ” (put oneself in another’s shoes or to behave as if one could)

3.3 การคลายความกำกวม (Need for Closure) หมายถึง ความปรารถนาหรือแรงกระตุ้นของปัจเจกบุคคลที่ต้องการคำตอบที่เป็นกลางและแก้ปัญหา และต่อต้านข้อมูลใหม่ที่ขัดแย้งกับคำตอบที่ได้รับมา

Ross et al. (2008: 5-10) นำเสนอองค์ประกอบของสมรรถนะข้ามวัฒนธรรม ประกอบด้วย

1. ความสามารถในตนเอง (Self-Efficacy) หมายถึง ความเชื่อที่ว่าบุคคลมีความสามารถหรือแนวทางแห่งการรับรู้ในการปฏิบัติงานเพื่อให้บรรลุเป้าหมายได้ และเชื่อว่าเป็นความสามารถที่ดำเนินการจัดการกับสถานการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้นได้

2. ความรู้สึกเข้าใจในวัฒนธรรมชาติพันธุ์ (Ethnocultural Empathy) หมายถึงความสามารถในการทำความเข้าใจอารมณ์ ทศนะ และมุมมองของผู้อื่นซึ่งจะมีผลทำให้เกิดการเปิดรับประสบการณ์ใหม่เข้ามาและเข้ามามีส่วนร่วมในประสบการณ์ใหม่นั้นด้วยความสมัครใจ

3. การเปิดรับประสบการณ์ใหม่ (Openness to New Experience) หมายถึง ปัจเจกบุคคลสามารถขยายความสนใจและนำความสนใจนั้นขับเคลื่อนสู่การเรียนรู้เกี่ยวกับประสบการณ์ใหม่รวมทั้งประสบการณ์ข้ามวัฒนธรรม

4. ความสมัครใจในการมีส่วนร่วมในประสบการณ์ใหม่ (Willingness to Engage) หมายถึง การที่ปัจเจกบุคคลมีความสมัครหรือเต็มใจที่จะเข้ามามีส่วนร่วมในสถานการณ์ทางสังคมและวัฒนธรรมที่ไม่คุ้นเคย มีความแตกต่างจากสังคมวัฒนธรรมของตนเอง

5. ความยืดหยุ่นในการระลึกรู้ (Cognitive Flexibility) หมายถึง แนวทางที่ให้ปัจเจกบุคคลสามารถแก้ไขปัญหาที่เผชิญอยู่ในสถานการณ์ที่มีความสลับซับซ้อนและเป็นพลวัตอย่างต่อเนื่องเพื่อให้งานบรรลุผลสำเร็จได้

¹ ความไวทางวัฒนธรรม (sensitivity) คือ ความตระหนักในความแตกต่างและคล้ายคลึงของวัฒนธรรมที่ยังคงอยู่และมีผลกระทบต่อคุณค่าและพฤติกรรมของปัจเจกบุคคล (Reid, 2010: 26)

6. การควบคุมตนเอง (Self-Monitoring) หมายถึง ปัจเจกบุคคลสามารถปรับเปลี่ยนพฤติกรรมทางด้านสังคมและวัฒนธรรมในวิถีทางที่เหมาะสมกับบทบาทที่กำหนดไว้ในสถานการณ์เฉพาะได้

7. การกำกับอารมณ์ตนเอง (Emotional Self-Regulation) หมายถึง ความสามารถในการกำกับหรือควบคุมอารมณ์ของตนเองได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งเป็นทักษะที่จะทำให้เกิดการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล (interpersonal skills) และการสร้างความสัมพันธ์ข้ามบริบทที่มีความแตกต่างกัน

สำหรับ Reid (2010, 17-26) ได้มีการปรับปรุงแนวคิดเกี่ยวกับองค์ประกอบของสมรรถนะข้ามวัฒนธรรมของ Abbe et al. (2007) คือ

1. ความรู้และการระลึกรู้ (Knowledge and Cognition) ประกอบด้วย ความซับซ้อนของการระลึกรู้ (Cognitive Complexity) โครงสร้างความรู้ (Schema) และความตระหนักทางวัฒนธรรม (Cultural Awareness)

2. ทักษะ (Skills) ประกอบด้วย ความยืดหยุ่น (Flexibility) ทักษะระหว่างบุคคล (Interpersonal skills) และการกำกับตนเอง (Self-Regulation)

3. อารมณ์และแรงกระตุ้น (Affect and Motivation) ประกอบด้วย การเข้าใจความรู้สึกของผู้อื่น (Empathy) การเปิดรับสิ่งใหม่ (Openness) และการริเริ่ม (Initiative)

จากองค์ประกอบของสมรรถนะข้ามวัฒนธรรมของนักคิดต่างๆ สามารถสังเคราะห์และสรุปได้ดังตารางที่ 2

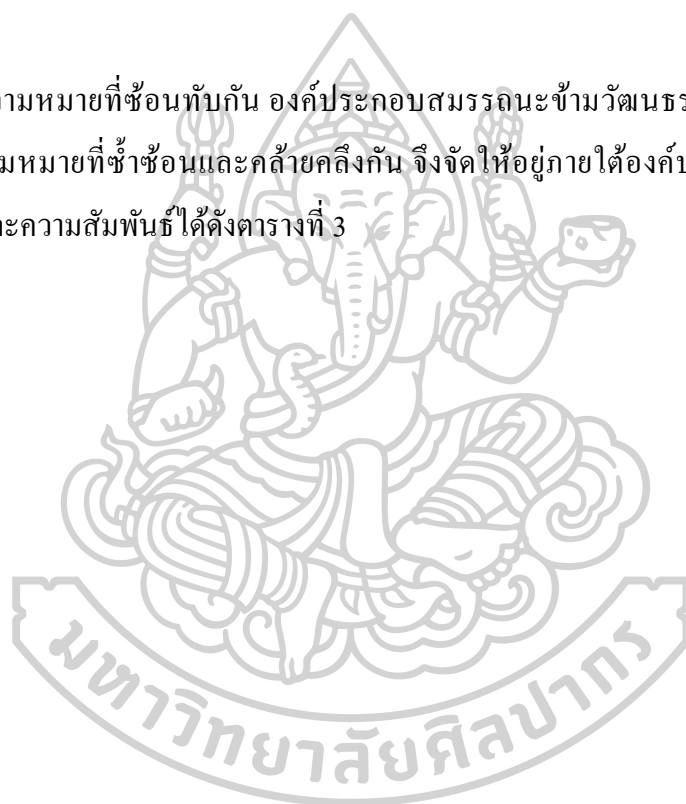
ตารางที่ 2 การตั้งตระหนักรู้ของสังคมระดับวัฒนธรรม

องค์ประกอบ	นักวิชาการ	Black and Mendenhall (1990)	Lister (1999)	Zakaria (2000)	Chiu and Hong (2006)	Abbe et al. (2007)	Ross et al. (2008)	Reid (2010)	ผู้วิจัย
การดำรงอยู่ของตนเอง		✓							
ความสัมพันธ์ข้ามวัฒนธรรม		✓							
ความตระหนักรู้ทางวัฒนธรรม			✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
โครงสร้างความรู้ข้ามวัฒนธรรม						✓		✓	
ความเข้าใจข้ามวัฒนธรรมอย่างลึกซึ้ง						✓		✓	
ทักษะระหว่างบุคคล						✓	✓	✓	✓
การกำกับตนเอง						✓	✓	✓	✓
ความยืดหยุ่น						✓		✓	
ทัศนคติและการริเริ่ม						✓		✓	
การลดอคติทางชาติพันธุ์						✓			✓
การเข้าใจความรู้สึกของผู้อื่น						✓		✓	✓
การสละความกำกวม						✓			
ความไวทางวัฒนธรรม			✓	✓		✓			✓
ความมีไหวพริบทางวัฒนธรรม									
ความสามารถในตนเอง							✓		
ความรู้ที่ลึกซึ้งในวัฒนธรรมชาติพันธุ์							✓		
ความยืดหยุ่นในการระงับ							✓		
การเปิดรับประสบการณ์ใหม่							✓	✓	
ความรู้ทางวัฒนธรรม			✓		✓				✓
ความเข้าใจทางวัฒนธรรม			✓						
การควบคุมตนเอง							✓		

จากตารางที่ 2 การสังเคราะห์องค์ประกอบสมรรถนะข้ามวัฒนธรรม แบ่งออกได้เป็น 3 มิติ 7 องค์ประกอบ คือ 1) มิติด้านความรู้ ประกอบด้วย ความรู้ข้ามวัฒนธรรม และความเข้าใจข้ามวัฒนธรรมอย่างลึกซึ้ง 2) มิติด้านทักษะ ประกอบด้วย การปฏิสังสรรค์ระหว่างบุคคล และการกำกับตนเอง และ 3) มิติด้านเจตคติ ประกอบด้วย การเข้าใจความรู้สึกของผู้อื่น ความไวทางวัฒนธรรม และการลดอคติทางชาติพันธุ์ โดยมีหลักเกณฑ์การเลือก ดังนี้

1. ความสอดคล้องกับรายวิชาชาติพันธุ์วิทยาในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ กล่าวคือ 7 องค์ประกอบที่คัดเลือกมานั้น มีความเหมาะสมกับบริบทของเนื้อหาและจุดประสงค์การเรียนรู้ของรายวิชา

2. ความหมายที่ซ้อนทับกัน องค์ประกอบสมรรถนะข้ามวัฒนธรรมแต่ละองค์ประกอบ มีนัยของความหมายที่ซ้ำซ้อนและคล้ายคลึงกัน จึงจัดให้อยู่ภายใต้องค์ประกอบหลัก ซึ่งแสดงความหมายและความสัมพันธ์ได้ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 แสดงความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบของสมรรถนะข้ามวัฒนธรรม

ที่	มิติ	องค์ประกอบ	ความหมาย	องค์ประกอบที่สัมพันธ์กัน
1	ด้านความรู้	1. ความรู้ข้ามวัฒนธรรม	การมีความรู้ในวัฒนธรรมของตนเองและผู้อื่น รู้ถึงความคล้ายคลึงกัน ความแตกต่าง และความไม่เท่าเทียมกันของกลุ่มวัฒนธรรมที่แตกต่างกัน และใช้ความรู้ทางวัฒนธรรมในบริบทที่เหมาะสมในการมีปฏิสัมพันธ์ต่างวัฒนธรรม	การดำรงอยู่ของตนเอง ความรู้ทางวัฒนธรรม
		2. ความเข้าใจข้ามวัฒนธรรมอย่างลึกซึ้ง	การเรียนรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรมที่มีความแตกต่างจากวัฒนธรรมของตนเองอย่างต่อเนื่อง การเพิ่มขึ้นของการทำความเข้าใจวัฒนธรรมหรือวัฒนธรรมเฉพาะจะช่วยให้การตีความหมายในประสบการณ์ที่พบเจอและประยุกต์ใช้ความรู้ใหม่นี้ในสถานการณ์ที่จะเกิดขึ้นหรือเข้าไปมีส่วนร่วมในอนาคตได้	ความเข้าใจทางวัฒนธรรม โครงสร้างความรู้ข้ามวัฒนธรรม
2	ด้านทักษะ	1. การปฏิบัติสังสรรค์ระหว่างบุคคล	ความสามารถในการปฏิบัติสัมพันธ์ที่ดีต่อสื่อสารกับบุคคลต่างวัฒนธรรม และเรียนรู้ว่าจะแสดงออกถึงพฤติกรรมอย่างไร เมื่อต้องมีการติดต่อกับคนอื่นในบริบททางวัฒนธรรมที่แตกต่าง เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพในการสื่อสารอย่างสูงสุด	ทักษะระหว่างบุคคล ความมีไหวพริบทางวัฒนธรรม การปฏิบัติสัมพันธ์ข้ามวัฒนธรรม
		2. การกำกับตนเอง	ความสามารถของบุคคลในการควบคุมและปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของตนเอง เมื่อต้องเผชิญกับสถานการณ์ที่แตกต่าง เพื่อให้งานบรรลุผลสำเร็จได้	ความยืดหยุ่น ความสามารถในตนเอง ความยืดหยุ่นในการระงับ การควบคุมตนเอง

ตารางที่ 3 แสดงความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบของสมรรถนะข้ามวัฒนธรรม (ต่อ)

ที่	มิติ	องค์ประกอบ	ความหมาย	องค์ประกอบที่สัมพันธ์กัน
3	ด้าน เจตคติ	1. การเข้าใจความรู้สึกรู้สึกของผู้อื่น	ความสามารถของผู้เรียนในการเข้าใจพฤติกรรมและความรู้สึกของบุคคลต่างวัฒนธรรม และการยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น	การสละความกำกวม ความรู้สึกรู้สึกเข้าใจในวัฒนธรรมชาติพันธุ์
		2. ความไวทางวัฒนธรรม	ความสามารถในการตอบสนองต่อวัฒนธรรมที่แตกต่างในเชิงบวก และมีทัศนคติที่ไม่พิจารณาตัดสินผู้อื่นทางวัฒนธรรม เพื่อการทำความเข้าใจในคุณค่าของวัฒนธรรมที่มีความแตกต่างกัน	การรับรู้ การเปิดรับประสบการณ์ใหม่
		3. การลดอคติทางชาติพันธุ์	การสร้างความรู้สึกรู้สึกแห่งความเสมอภาคเท่าเทียมกันระหว่างกลุ่มชาติพันธุ์ การยอมรับในความหลากหลายทางวัฒนธรรม และไม่ถือเอาวัฒนธรรมของตนเองเป็นใหญ่กว่าวัฒนธรรมอื่นๆ ที่ดำรงอยู่ในสังคมเดียวกัน	ทัศนคติและการริเริ่ม ทักษะทางวัฒนธรรม

จากตารางการสังเคราะห์องค์ประกอบของสมรรถนะข้ามวัฒนธรรม ความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบของสมรรถนะข้ามวัฒนธรรม และความหมายขององค์ประกอบสมรรถนะข้ามวัฒนธรรม สามารถสังเคราะห์และสรุปออกมาได้ 3 มิติ 7 องค์ประกอบ คือ 1) มิติด้านความรู้ (Knowledge and Cognition) ประกอบด้วย ความรู้ข้ามวัฒนธรรม และความเข้าใจข้ามวัฒนธรรมอย่างลึกซึ้ง 2) มิติด้านทักษะ (Skills) ประกอบด้วย การปฏิสังสรรค์ระหว่างบุคคล และการกำกับตนเอง 3) มิติด้านเจตคติ (Affect) ประกอบด้วย การเข้าใจความรู้สึกของผู้อื่น ความไวทางวัฒนธรรม และการลดอคติทางชาติพันธุ์ ดังที่กล่าวไว้แล้วนั้น ถือได้ว่าเป็นสมรรถนะสำคัญที่ผู้วิจัยจะต้องเสริมสร้างให้กับผู้เรียนด้วยการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้พหุวัฒนธรรมด้วยวิธีการทางชาติพันธุ์วรรณนา อันจะส่งผลให้ผู้เรียนสามารถดำรงชีวิตและพัฒนาความเข้าใจสังคมทั้งปัจจุบันและอนาคตที่มีผู้คนอยู่ร่วมกันอย่างหลากหลายได้

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้พหุวัฒนธรรมด้วยวิธีการเชิงชาติพันธุ์วรรณนาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะข้ามวัฒนธรรมของนักศึกษาระดับปริญญาตรี ผู้วิจัยได้ศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

งานวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้

เกศินี ครุณาสวัสดิ์ (2556: 134-141) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนากระบวนการเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษาโดยบูรณาการรูปแบบการแก้ปัญหาที่ไอทีอาร์ร่วมกับหลักการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างความสามารถในการจัดการตนเองของนักศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ ผลการศึกษา ผลการวิจัยพบว่า ผลการพัฒนากระบวนการเรียนการสอน มี 6 ขั้นตอน ได้แก่ 1) การสร้างแรงจูงใจ 2) การกำหนดประเด็นในการศึกษา 3) การวางแผนในการดำเนินงาน 4) การปฏิบัติและติดตามผลการดำเนินงาน 5) การอภิปรายและแลกเปลี่ยนการดำเนินงานกับผู้อื่น และ 6) การสะท้อนกลับและการประยุกต์

ทัศนีย์ ทองไชย (2556: 192-225) ศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนตามแนวคิดการจัดการความรู้กับภูมิปัญญาท้องถิ่น สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา ผลการวิจัยพบว่ามีรูปแบบการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้น มีองค์ประกอบสำคัญ คือ หลักการ วัตถุประสงค์

กระบวนการจัดการเรียนรู้ การวัดและประเมินผล และปัจจัยที่เอื้อต่อการจัดการความรู้ ซึ่งรูปแบบการเรียนการสอนตามแนวคิดการจัดการความรู้กับภูมิปัญญาท้องถิ่น สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาที่พัฒนาขึ้น ยึดหลักการเรียนรู้ที่เน้นให้นักเรียนได้ปฏิบัติทั้งในระดับบุคคลและระดับกลุ่ม มุ่งเน้นให้ผู้เรียนสร้างความรู้จากการปฏิบัติร่วมกัน และมีการเก็บความรู้ที่มีอยู่ในตัวตนของนักเรียนเปลี่ยนเป็นความรู้ที่ชัดเจนด้วยการแลกเปลี่ยนความรู้ โดยการระดมความคิดเห็นของสมาชิกในกลุ่มจนเกิดเป็นองค์ความรู้ใหม่ของกลุ่ม การจัดเก็บความรู้อย่างเป็นระบบ และการประยุกต์ใช้ความรู้เพื่อสร้างผลงานอย่างสร้างสรรค์

ศรัณย์พร ยินดีสุข (2557: 156-178) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนตามแนวคิดอินเทอร์เน็ตที่ฟลอรอน สตรีคตีวิสต์และการกำกับตนเองเพื่อส่งเสริมการคิดอย่างมีวิจารณญาณและความใฝ่รู้ของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้น ประกอบด้วยหลักการสำคัญ 4 ประการ คือ 1) ผู้เรียนเผชิญความขัดแย้งทางปัญญา และเลือกประเด็นที่ต้องการเชื่อมโยงความรู้เดิมด้วยตนเอง 2) ผู้เรียนออกแบบแผนงานการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง โดยใช้กลยุทธ์ทางปัญญาอย่างเหมาะสม และประเมินแผนงานของตนเอง 3) ผู้เรียนรวบรวมข้อมูลจากการมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคมและสืบค้นจากแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย และ 4) ผู้เรียนเป็นผู้ประมวลผลความรู้ใหม่ด้วยตนเอง โดยใช้การคิดพิจารณาไตร่ตรองข้อมูลบนพื้นฐานของเหตุผลและหลักฐาน ซึ่งประกอบด้วย 6 ขั้นตอนการจัดการเรียนการสอน ดังนี้ ขั้นกระตุ้นความสงสัย ขั้นวางแผน ขั้นสืบสอบรอบตัว ขั้นแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ขั้นตกผลึกความคิด และขั้นประเมินตนเอง

วิฑูรย์ คุ่มหอม (2559: 161-170) ศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ภูมิปัญญาและวัฒนธรรมท้องถิ่น โดยใช้วิธีการทางมานุษยวิทยาสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา ผลการวิจัย พบว่า รูปแบบการจัดการเรียนรู้มี 4 องค์ประกอบ คือ หลักการ วัตถุประสงค์ กระบวนการจัดการเรียนรู้ และเงื่อนไขการนำรูปแบบไปใช้ และผลการพัฒนากระบวนการจัดการเรียนรู้ภูมิปัญญาและวัฒนธรรมท้องถิ่น โดยใช้วิธีการทางมานุษยวิทยาสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา ประกอบด้วย 6 ขั้นตอน คือ 1) เรียนรู้วิธีการทางมานุษยวิทยา 2) เชื่อมเขียนชุมชนค้นหาความสนใจ 3) ใฝ่ฝึกฝนหาความรู้ 4) ใช้ชีวิตภาคสนามในชุมชน 5) จัดหมวดหมู่ความรู้ และ 6) คืนความรู้สู่ชุมชน ซึ่งมีผลการเรียนรู้ทั้งในเชิงเนื้อหา วิธีการ ทักษะการเรียนรู้ และทักษะทางสังคมหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติในทุกด้าน ส่วนการประเมินด้านความพึงพอใจ พบว่า ผู้เรียนมีความพึงพอใจมากที่สุด โดยขั้นตอนการใช้ชีวิตภาคสนามในชุมชน

ผู้เรียนมีความพึงพอใจมากที่สุด เนื่องจากชาวบ้านมีความเป็นกันเอง ให้ความร่วมมือในการเรียนรู้ ให้ความช่วยเหลือแก้ปัญหาอุปสรรคต่างๆ และได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง ส่งผลให้ผู้เรียน เข้าใจในวัฒนธรรมของคนต่างกลุ่มอย่างลึกซึ้ง นำสู่การปฏิบัติตนที่เหมาะสม และการมีเจตคติที่ดี ในการดำรงอยู่ในสังคมแห่งความหลากหลายนี้ได้

อุเทน วาหงา (2561: 143-150) ศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนสังคมศึกษาโดยประยุกต์ชุมชนเป็นฐานการเรียนรู้และทฤษฎีการสร้างความรู้เพื่อส่งเสริมความสามารถในการคิดวิเคราะห์และความสามารถในการสื่อสารของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในโรงเรียนสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผลการวิจัย พบว่า รูปแบบการเรียนการสอนสังคมศึกษาสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่พัฒนาขึ้น ประกอบด้วย หลักการ วัตถุประสงค์ การจัดการเรียนการสอน และการวัดและประเมินผล ซึ่งผู้วิจัย ได้พัฒนาขึ้นตอนการจัดการเรียนรู้ แบ่งออกเป็น 3 ขั้นตอนด้วยกัน คือ 1) ขั้นตอนประกายความคิด 2) ขั้นตอนมือปฏิบัติ และ 3) ขั้นตอนสะท้อนความคิด

จากงานวิจัยดังกล่าว แสดงให้เห็นถึงองค์ประกอบของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ คือ หลักการ วัตถุประสงค์ กระบวนการจัดการเรียนรู้ และเงื่อนไขการนำรูปแบบการจัดการเรียนรู้ไปใช้ และมีขั้นตอนการจัดการเรียนรู้ในหลากหลายรูปแบบที่มีเป้าหมายเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้ได้ตามผลการเรียนรู้ที่กำหนดไว้อย่างมีนัยสำคัญ ดังนั้น การนำองค์ประกอบรูปแบบการจัดการเรียนรู้ดังกล่าวมาใช้เป็นองค์ประกอบในการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้พหุวัฒนธรรมด้วยวิธีการเชิงชาติพันธุ์วรรณาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะข้ามวัฒนธรรมของนักศึกษาระดับปริญญาตรีจึงมีความเป็นไปได้

งานวิจัยเกี่ยวกับพหุวัฒนธรรม

บรรจง พ้ารุ่งสาธ และคณะ (2552: 78-85) ศึกษาวิจัยเรื่อง ประมวลองค์ความรู้ในพหุวัฒนธรรมศึกษาจังหวัดชายแดนภาคใต้ ผลการวิจัยแบ่งออกเป็น 3 ประเด็นคือ ประเด็นแรกเป็นการศึกษาพัฒนาการสถานภาพขององค์ความรู้พหุวัฒนธรรมศึกษาในจังหวัดชายแดนใต้ภายใต้บริบทสังคมวัฒนธรรมท้องถิ่น จากการวิจัยพบว่า การศึกษาของคนชายแดนใต้ผูกพันกับวัฒนธรรมที่สืบทอดจากเชื้อชาติอันเป็นส่วนหนึ่งของภูมิความรู้ของคนในท้องถิ่น ดังนั้น องค์ความรู้ในสังคมจึงบ่งบอกถึงความหลากหลายระหว่างกลุ่มชาติพันธุ์ที่อาศัยอยู่ร่วมกัน และองค์ความรู้ดังกล่าวมีการพัฒนาผ่านระบบการศึกษาสมัยใหม่ ซึ่งรัฐและประชาชนควรมีบทบาทร่วมกันในกระบวนการพัฒนาองค์ความรู้พหุวัฒนธรรมศึกษาท้องถิ่น ประเด็นที่ 2 การศึกษาประมวลองค์ความรู้ท้องถิ่นชายแดนภาคใต้เพื่อสร้างความหมายคำนิยามพหุวัฒนธรรมศึกษา พบว่า ในสังคมพหุ

วัฒนธรรมควรให้ความสำคัญกับการศึกษาอย่างเสมอภาคของระบบการศึกษานั้นจะทำให้ห้องความรู้จากท้องถิ่นมีความหลากหลายและเป็นองค์ความรู้ที่สามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาสังคมและทำให้แนวคิดพหุวัฒนธรรมทางการศึกษามีส่วนในการพัฒนาศักยภาพของท้องถิ่นท่ามกลางความเปลี่ยนแปลงทางสังคม ประเด็นที่ 3 การศึกษาองค์ความรู้พหุวัฒนธรรมศึกษาเพื่อการพัฒนาประเทศปัจจุบันทำได้โดยการใช้องค์ความรู้เป็นแนวทางในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนผ่านกระบวนการศึกษาโดยบทบาทของหน่วยงานภาครัฐและเอกชน เช่น การปฏิรูปการศึกษาด้านการพัฒนาหลักสูตร รูปแบบการศึกษาที่สามารถบูรณาการองค์ความรู้หลากหลายจากพื้นฐานทางสังคมวัฒนธรรมอันจะทำให้การศึกษามีบทบาทต่อการพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืนต่อไป

ชรินทร์ มั่งคั่ง (2553: 145-162) ศึกษาวิจัยเรื่อง การศึกษาเชิงพหุวัฒนธรรมด้านความเป็นพลเมืองดี สารการเรียนรู้สังคมศึกษา ผลการวิจัยพบว่า 1) เนื้อหาเกี่ยวกับแนวคิดและมโนทัศน์ที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาเชิงพหุวัฒนธรรมที่สอดคล้องกับคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดีตามวิถีโลก จำนวน 22 ตัวชี้วัด และตัวชี้วัดที่แสดงถึงอัตลักษณ์การเป็นพลเมืองดีตามวิถีไทย จำนวน 3 ตัวชี้วัด คือ การเคารพเชื่อฟังผู้มีพระคุณ ตาม วัฒนธรรมไทย การดำเนินชีวิตตามหลักธรรมะพระพุทธศาสนาหรือศาสนาตามที่ตนนับถือ และการดำรงชีวิตอย่างมีคุณภาพโดยใช้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง 2) การจัดหลักสูตรและการเรียนการสอนที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาเชิงพหุวัฒนธรรมในด้านความเป็นพลเมืองดีพบว่า ครูสังคมศึกษามีความรู้เกี่ยวกับพหุวัฒนธรรมน้อย และครูสังคมศึกษาต้องการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนเชิงพหุวัฒนธรรมในโรงเรียน

เชษฐภูมิ วรรณไพศาล (2558: 148-163) ศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบการจัดการศึกษาตามแนวพหุวัฒนธรรมศึกษาสำหรับนิสิตนักศึกษากลุ่มชาติพันธุ์ในสถาบันอุดมศึกษาภาคเหนือ ผลการวิจัยพบว่า 1) นิสิตนักศึกษากลุ่มชาติพันธุ์มีความคาดหวังในการจัดการศึกษาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติในทุกองค์ประกอบ 2) แนวปฏิบัติที่ดีที่ส่งเสริมการจัดการศึกษาสำหรับนิสิตนักศึกษากลุ่มชาติพันธุ์มี 5 แนวทาง ได้แก่ ศูนย์พหุวัฒนธรรม การออกแบบหลักสูตร ความไวต่อวัฒนธรรมที่หลากหลาย การดำรงอัตลักษณ์ของชาติ และนโยบายการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา และ 3) รูปแบบการจัดการศึกษา ประกอบด้วย 3.1) หลักการ คือ สถาบันอุดมศึกษาควรพัฒนานิสิตนักศึกษาตามแนวทางพหุวัฒนธรรมศึกษา 3.2) วัตถุประสงค์ มี 3 ข้อ ได้แก่ การเปลี่ยนแปลงนโยบายสถาบันและการบริหาร การเปลี่ยนแปลงแนวทางการเรียนการสอน และการมีส่วนร่วมของสังคมและชุมชน 3.3) 5 องค์ประกอบ ได้แก่ การเรียนรู้แบบอิงเนื้อหา การ

ปรับเปลี่ยนให้เข้ากับความต้องการที่จำเพาะเจาะจง การถ่ายโอนความรู้ข้ามวัฒนธรรม การหลอมรวมชุมชนนิสิตนักศึกษา และการดำเนินงานแบบมีส่วนร่วม

ชวนพิศ ลีร์พันธ์ (2559: 228-238) ศึกษาวิจัย เรื่อง การพัฒนาโปรแกรมโดยใช้ชุมชนเป็นฐาน ในการเรียนรู้คติชนวิทยาระดับอุดมศึกษา พบว่า การเรียนรู้ของผู้เรียนอยู่ในระดับมาก ซึ่งเกิดจากการเรียนรู้จากสภาพจริงจากการลงภาคสนาม และผู้เรียนสามารถบูรณาการศาสตร์สาขาต่างๆ และสะท้อนสิ่งที่เรียนจากชีวิตจริงได้ นอกจากนี้ การบูรณาการเนื้อหาเป็นสิ่งสำคัญที่จะทำให้เกิดองค์ความรู้มากขึ้น

Brauer and Er-rafiy (2011: 871-881) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง Increasing perceived variability reduces prejudice and discrimination ผลการวิจัยพบว่า การเพิ่มการรับรู้ข้อมูลที่หลากหลายทางพหุวัฒนธรรมจะสามารถช่วยลดอคติได้ จากการทดลอง 4 กลุ่มทดลอง โดยให้ผู้เข้าร่วมเพิ่มความสนใจระหว่างกลุ่มที่มีความแตกต่างทั้งทางวัฒนธรรม ชาติพันธุ์ และทำการวัดทัศนคติและพฤติกรรม สะท้อนผลให้เห็นได้ว่า เมื่อมีการติดต่อสัมพันธ์กับคนอื่น ทำให้เกิดความเข้าใจในวัฒนธรรมของคนเหล่านั้นมากขึ้น ส่งผลต่ออคติที่สามารถลดลงได้

จากงานวิจัยเกี่ยวกับพหุวัฒนธรรม แสดงให้เห็นถึงแนวทางการศึกษาพหุวัฒนธรรมและความสำคัญของการเรียนรู้พหุวัฒนธรรมที่ทำให้ความเข้าใจในวัฒนธรรมที่มีความแตกต่างและลดอคติทางชาติพันธุ์ได้ ซึ่งผู้วิจัยสามารถนำมาเป็นแนวทางในการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้พหุวัฒนธรรมด้วยวิธีการเชิงชาติพันธุ์วรรณนาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะข้ามวัฒนธรรมได้

งานวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาสมรรถนะข้ามวัฒนธรรม

Holey (2000: 1-5) ศึกษาวิจัยเรื่อง Increasing Students Cultural sensitivity: A Step Toward Greater Diversity ผลการวิจัยพบว่า วิธีการสอนที่เพิ่มความไวทางวัฒนธรรมและความตระหนักให้กับนักศึกษาพยาบาล โดยออกแบบการสอนให้นักศึกษาพยาบาล 22 คน และอีก 2 คนมาจากชนกลุ่มน้อย ได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้ โดยสัมภาษณ์พยาบาลที่มาจากชนชาติอื่น และบันทึกรายละเอียดของการมีปฏิสัมพันธ์กัน แล้วนำเสนอในชั้นเรียนเพื่อแลกเปลี่ยนประสบการณ์การเรียนรู้ ผลการสอน พบว่า นักศึกษาสามารถปรับตัวและเข้าใจความรู้สึกของผู้อื่น ได้ด้วยกระบวนการจัดการเรียนรู้ที่ได้ร่วมมือกัน โดยเฉพาะคนกลุ่มใหญ่กับคนกลุ่มน้อย นักศึกษารู้สึกน่าสนใจ ประหลาดใจ รู้สึกผิด มีการปรับตัว และเข้าใจถึงความรู้สึกของคนกลุ่มน้อย คนละสีผิวที่ถูกเหยียดผิวได้

Abbe et al. (2007: 13-21) ศึกษาวิจัยเรื่อง Cross-Cultural Competence in Army Leader: A Conceptual and Empirical Foundation ผลการวิจัยพบว่า สมรรถนะข้ามวัฒนธรรมของผู้นำในกองทัพของสหรัฐอเมริกา จะต้องประกอบด้วยความรู้ทางวัฒนธรรมและประสบการณ์ระหว่างวัฒนธรรม ทักษะแห่งการปฏิสัมพันธ์ระหว่างกัน และเจตคติหรืออารมณ์ความรู้สึกที่มั่นคง มีความตระหนัก และสามารถกำกับตนเองได้ ซึ่งจะเป็นเครื่องมือที่เข้ามาช่วยให้บุคคลเกิดบุคลิกลักษณะที่เหมาะสมในการติดต่อสัมพันธ์ระหว่างวัฒนธรรม

ศิริพันธุ์ ศิริพันธุ์ และคณะ (2552: 1-11) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง สมรรถนะทางวัฒนธรรมของนักศึกษาพยาบาลในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ ได้มีการประเมินสมรรถนะทางวัฒนธรรมของนักศึกษาพยาบาลชั้นปีที่ 3 และ ชั้นปีที่ 4 ด้วยกันทั้งหมด 5 ด้านคือ ด้านความรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรม ด้านความตระหนักเกี่ยวกับวัฒนธรรม ด้านทักษะเกี่ยวกับวัฒนธรรม ด้านการมีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่นที่ต่างวัฒนธรรม และด้านความปรารถนาที่จะมีสมรรถนะทางวัฒนธรรม ผลการวิจัยพบว่า ระดับสมรรถนะทางวัฒนธรรมของนักศึกษาในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x}=55.55$, S.D.= 6.16) และเมื่อเปรียบเทียบกับนักศึกษาพยาบาลที่มีประสบการณ์ในการดูแลผู้รับบริการต่างวัฒนธรรม พบว่า สมรรถนะทางวัฒนธรรมด้านการตระหนักรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรม ด้านทักษะเกี่ยวกับวัฒนธรรม ด้านความปรารถนาที่จะมีสมรรถนะทางวัฒนธรรม และในภาพรวมแตกต่างจากนักศึกษาพยาบาลที่ไม่มีประสบการณ์ในการดูแลผู้รับบริการต่างวัฒนธรรม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทั้งนี้เป็นเพราะ นักศึกษาพยาบาลที่มีประสบการณ์ในการดูแลผู้รับบริการต่างวัฒนธรรม ได้มีโอกาสสัมผัส เรียนรู้ผู้ป่วยจริงบนคลินิกและชุมชน มากกว่านักศึกษาพยาบาลที่ไม่มีประสบการณ์ในการดูแลผู้รับบริการต่างวัฒนธรรม

ชุติพันธ์ จันทรเสนานนท์ (2553: 2389-2403) ศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนาแบบวัดสมรรถนะเชิงวัฒนธรรม สำหรับนักเรียนมัธยมศึกษา ผลการวิจัย พบว่า การพัฒนาสมรรถนะเชิงวัฒนธรรม มี 3 องค์ประกอบหลัก และ 10 องค์ประกอบย่อย ดังนี้ 1) ความตระหนักทางวัฒนธรรม ประกอบด้วย การเผชิญวัฒนธรรม และความตระหนักในวัฒนธรรม 2) ความรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรม ประกอบด้วย ความเข้าใจวัฒนธรรม และความรู้ทางวัฒนธรรม และ 3) ทักษะทางวัฒนธรรม ประกอบด้วย ความไวต่อวัฒนธรรม ความสามารถในการปรับตัว ความสามารถในการจัดการ ความสามารถในการประเมินตนเอง และความปรารถนาทางวัฒนธรรม ซึ่งแต่ละองค์ประกอบย่อย จะมีตัวชี้วัดมากำหนดระดับของสมรรถนะเชิงวัฒนธรรม

งานวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาสมรรถนะข้ามวัฒนธรรม แสดงให้เห็นถึงผลลัพธ์จากการพัฒนาผู้เรียน องค์กรประกอบ และตัวชี้วัดเกี่ยวกับสมรรถนะข้ามวัฒนธรรมที่สามารถนำมาเป็นแนวทางในการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้พหุวัฒนธรรมด้วยวิธีการเชิงชาติพันธุ์วรรณาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะข้ามวัฒนธรรมได้

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การพัฒนา รูปแบบการจัดการเรียนรู้พัฒนาธรรมด้วยวิธีการเชิงชาติพันธุ์วรรณาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะข้ามวัฒนธรรม ซึ่งใช้วิธีดำเนินการวิจัยและพัฒนา (Research and Development: R & D) โดยใช้รูปแบบการวิจัยเชิงผสมผสานวิธีแบบรองรับภายใน (Embedded Design) ในรูปแบบวิธีการเชิงคุณภาพเป็นหลัก และวิธีการเชิงปริมาณเป็นรอง เป็นการวิจัยกึ่งทดลอง (Quasi - Experimental Research) ซึ่งใช้แบบแผนการวิจัยแบบอนุกรมเวลา (Time Series Design) และการทดสอบแบบกลุ่มเดียวก่อน-หลังเรียน (One Group Pretest - Posttest Design) เพื่อศึกษาการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น นำข้อมูลที่เกี่ยวข้องมาเปรียบเทียบกัน

ส่วนการออกแบบรูปแบบการจัดการเรียนรู้ ดำเนินการตามแนวคิดออกแบบการสอนเชิงระบบ (Instructional Design; ID) ADDIE Model ของ Kruse (2001) ร่วมกับกรอบการวิจัยและพัฒนา 4 ขั้นตอน (Research and Development) (มาเรียม นิลพันธุ์, 2558: 236-237) ตรวจสอบความสอดคล้อง เหมาะสม และความเป็นไปได้ในการนำรูปแบบไปใช้จากการสัมมนาอ้างอิงผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 8 คน

ทั้งนี้ การพัฒนา รูปแบบการจัดการเรียนรู้พัฒนาธรรมด้วยวิธีการเชิงชาติพันธุ์วรรณา เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะข้ามวัฒนธรรม ผู้วิจัยดำเนินการตามกระบวนการวิจัยและพัฒนา 4 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน (R_1 – Research: Analysis)

ขั้นตอนที่ 2 ออกแบบและพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ (D_1 – Development: Design and Development)

ขั้นตอนที่ 3 นำรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่พัฒนาไปใช้ (R_2 – Research: Implementation)

ขั้นตอนที่ 4 ประเมินผลและปรับปรุงรูปแบบการจัดการเรียนรู้ (D_2 – Development: Evaluation)

ภาพที่ 5 ขั้นตอนดำเนินการวิจัย

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน

(R₁ – Research: Analysis)

วัตถุประสงค์

เพื่อศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน ความต้องการจำเป็นที่เกี่ยวข้องเพื่อนำมาใช้เป็นฐานแนวคิดในการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้พหุวัฒนธรรมด้วยวิธีการเชิงชาติพันธุ์วรรณาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะข้ามวัฒนธรรม

วิธีดำเนินการ

1. ศึกษาวิเคราะห์หลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาสังคมศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี และผลการเรียนรู้ที่คาดหวังการจัดการเรียนรู้รายวิชา ชาติพันธุ์วิทยาในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (มคอ. 3 และ มคอ. 5)
2. ศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน ความต้องการจำเป็น และสภาพปัญหาเพื่อนำมาใช้ในการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้พหุวัฒนธรรมด้วยวิธีการเชิงชาติพันธุ์วรรณาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะข้ามวัฒนธรรม จากการสัมภาษณ์ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ประกอบด้วย คณาจารย์สาขาวิชาสังคมศึกษา นักศึกษาสาขาวิชาสังคมศึกษา และผู้ทรงคุณวุฒิทางด้านวัฒนธรรม
3. ศึกษาวิเคราะห์แนวคิด ทฤษฎี หลักการ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ พหุวัฒนธรรมศึกษา วิธีการเชิงชาติพันธุ์วรรณา และสมรรถนะข้ามวัฒนธรรม

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานในการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้พหุวัฒนธรรมด้วยวิธีการเชิงชาติพันธุ์วรรณาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะข้ามวัฒนธรรม มีดังนี้

1. แบบสัมภาษณ์ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการพัฒนาสมรรถนะข้ามวัฒนธรรมของนักศึกษาระดับปริญญาตรี ประกอบด้วย คณาจารย์สาขาวิชาสังคมศึกษา นักศึกษาสาขาวิชาสังคมศึกษา ผู้ทรงคุณวุฒิทางด้านวัฒนธรรม โดยมีประเด็นในการสัมภาษณ์ คือ

- 1.1 การจัดการเรียนรู้ เรื่อง พหุวัฒนธรรม และการพัฒนาสมรรถนะข้ามวัฒนธรรม
นักศึกษาระดับปริญญาตรี

- 1.2 สมรรถนะข้ามวัฒนธรรมของนักศึกษาระดับปริญญาตรี

- 1.3 การเรียนรู้ด้านวัฒนธรรมและการจัดการเรียนการสอนทางวัฒนธรรม

- 1.4 วิธีการการวัดและประเมินผลสมรรถนะข้ามวัฒนธรรม

ขั้นตอนการสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา

1. แบบสัมภาษณ์ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการพัฒนาสมรรถนะข้ามวัฒนธรรมของนักศึกษา ระดับปริญญาตรีประกอบด้วย คณาจารย์สาขาวิชาสังคมศึกษา นักศึกษาสาขาวิชาสังคมศึกษา ผู้ทรงคุณวุฒิทางด้านวัฒนธรรม

1.1 ศึกษาตำราและเอกสารเกี่ยวกับวิธีการสร้างแบบสัมภาษณ์

1.2 กำหนดประเด็นในการสัมภาษณ์ และสร้างแบบสัมภาษณ์ฉบับร่าง

1.3 นำเสนอแบบสัมภาษณ์ฉบับร่างต่ออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์เพื่อตรวจสอบความถูกต้องเหมาะสม

1.4 นำแบบสัมภาษณ์ที่ปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะของอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์และผู้เชี่ยวชาญแล้วไปสัมภาษณ์ผู้เกี่ยวข้อง ซึ่งประกอบด้วย ผู้ทรงคุณวุฒิทางด้านวัฒนธรรม คณาจารย์สาขาวิชาสังคมศึกษา และนักศึกษาสาขาวิชาสังคมศึกษา

การวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องเกี่ยวกับการพัฒนาสมรรถนะข้ามวัฒนธรรมของนักศึกษาระดับปริญญาตรี ใช้วิธีการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis) แล้วนำเสนอในรูปแบบพรรณนาความ

จากการกำหนดขั้นตอนในการศึกษาข้างต้น สามารถนำมาสรุปเป็นตารางที่ 4 ซึ่งมีรายละเอียด ดังนี้

ตารางที่ 4 สรุปขั้นตอนการศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานในการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้พหุ-วัฒนธรรมด้วยวิธีการเชิงชาติพันธุ์วรรณาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะข้ามวัฒนธรรม

วัตถุประสงค์	วิธีการ	กลุ่มเป้าหมาย	เครื่องมือ	การวิเคราะห์ข้อมูล	ผลที่ได้รับ
เพื่อศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน ความต้องการจำเป็นที่เกี่ยวข้องเพื่อนำมาใช้เป็นฐานแนวคิดในการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้พหุ-วัฒนธรรมด้วยวิธีการเชิงชาติพันธุ์วรรณาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะข้ามวัฒนธรรม	1. สัมภาษณ์ 2. ศึกษาเอกสาร	1. ผู้ทรงคุณวุฒิทางด้านวัฒนธรรม 2. คณาจารย์ สาขาวิชาสังคมศึกษา 3. นักศึกษา สาขาวิชาสังคมศึกษา	แบบสัมภาษณ์	การวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis)	1. ข้อมูลเป้าหมายของหลักสูตรและผลการเรียนรู้ที่คาดหวังจากการจัดการเรียนรู้รายวิชาชาติพันธุ์วิทยาในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ 2. ข้อมูลด้านสมรรถนะข้ามวัฒนธรรมของนักศึกษาที่คาดหวังและสภาพจริงที่ปรากฏในปัจจุบัน 3. กรอบแนวคิด ทฤษฎีหลักการ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้

ขั้นตอนที่ 2 ออกแบบและพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้

(D₁ – Development: Design and Development)

วัตถุประสงค์

เพื่อออกแบบและพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้พหุวัฒนธรรมด้วยวิธีการเชิงชาติพันธุ์วรรณาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะข้ามวัฒนธรรม

วิธีดำเนินการ

1. พัฒนาร่างรูปแบบการจัดการเรียนรู้พหุวัฒนธรรมด้วยวิธีการเชิงชาติพันธุ์วรรณาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะข้ามวัฒนธรรม
2. นำร่างรูปแบบการจัดการเรียนรู้พหุวัฒนธรรมด้วยวิธีการเชิงชาติพันธุ์วรรณาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะข้ามวัฒนธรรม ที่พัฒนาขึ้นไปตรวจสอบความสอดคล้อง เหมาะสม ความเป็นไปได้ และการนำร่างรูปแบบ ไปใช้ด้วยวิธีการสัมมนาอ้างอิงผู้เชี่ยวชาญ (Connoisseurship) จำนวน 8 คน พร้อมปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ
3. พัฒนาเครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แผนการจัดการเรียนรู้รายหน่วย แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนแบบอัตนัย แบบประเมินการใช้วิธีการเชิงชาติพันธุ์วรรณาในการศึกษาภาคสนามของนักศึกษา แบบสังเกตพฤติกรรมรายบุคคล แบบวัดเจตคติรายบุคคล และบันทึกสะท้อนย้อนคิด (Journal Writing)
4. นำเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลที่พัฒนาขึ้น ให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน ตรวจสอบความถูกต้อง เหมาะสม และความเป็นไปได้ในการนำไปใช้วัดผลและประเมินผล

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา

1. รูปแบบการจัดการเรียนรู้พหุวัฒนธรรมด้วยวิธีการเชิงชาติพันธุ์วรรณาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะข้ามวัฒนธรรม
2. เครื่องมือประกอบรูปแบบการจัดการเรียนรู้พหุวัฒนธรรมด้วยวิธีการเชิงชาติพันธุ์วรรณาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะข้ามวัฒนธรรม
 - 2.1 คู่มือรูปแบบการจัดการเรียนรู้
 - 2.2 แบบตรวจสอบความสมเหตุสมผลเชิงทฤษฎี ความเป็นไปได้ และความสมเหตุสมผลของ (ร่าง) รูปแบบการจัดการเรียนรู้พหุวัฒนธรรมด้วยวิธีการเชิงชาติพันธุ์วรรณาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะข้ามวัฒนธรรม
 - 2.3 แผนการจัดการเรียนรู้รายหน่วย

- 2.4 แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน
- 2.5 แบบประเมินการใช้วิธีการเชิงชาติพันธุ์วรรณนาในการศึกษาภาคสนามของนักศึกษา
- 2.6 แบบสังเกตพฤติกรรมรายบุคคล
- 2.7 แบบวัดเจตคติรายบุคคล
- 2.8 บันทึกสะท้อนย้อนคิด (Journal Writing)

ขั้นตอนการสร้างและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา

1. รูปแบบการจัดการเรียนรู้พหุวัฒนธรรมด้วยวิธีการเชิงชาติพันธุ์วรรณนาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะข้ามวัฒนธรรม

รูปแบบการจัดการเรียนรู้ฯ ดังกล่าว เป็นรูปแบบที่นำแนวคิดของ Joyce Weil and Calhoun (2015) และทีศนา แคมมณี (2556) ในประเด็นรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่เน้นการปฏิสัมพันธ์ทางสังคม การพัฒนาตน การพัฒนาด้านพุทธิพิสัย ด้านจิตพิสัย และด้านทักษะพิสัย โดยใช้กระบวนการออกแบบการเรียนการสอนเชิงระบบของ Kruse (2007) คือ ADDIE Model ร่วมกับกระบวนการวิจัยและพัฒนา (Research & Development) การนำแนวทางการจัดการศึกษาพหุวัฒนธรรมของ Banks (2004) และ Banks & Banks (2007) วิธีการเชิงชาติพันธุ์วรรณนาของสุภางค์ จันทวานิช (2554) และ Kottak (2009) มาเป็นแนวทางในการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ฯ มีขั้นตอนในการพัฒนา ดังนี้

1.1 ศึกษาเอกสารข้อมูลพื้นฐานจากหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาสังคมศึกษาคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี หลักการทฤษฎีทางพหุวัฒนธรรมศึกษา วิธีการเชิงชาติพันธุ์วรรณนา แนวคิดและองค์ประกอบของสมรรถนะข้ามวัฒนธรรม และสภาพการณ์ปัจจุบันต่างๆ ที่มีผลต่อการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ฯ

1.2 การสัมภาษณ์ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ประกอบด้วย คณาจารย์และนักศึกษาสาขาวิชาสังคมศึกษา และผู้ทรงคุณวุฒิทางด้านวัฒนธรรม ในประเด็นต่างๆ ดังนี้

1.2.1 คณาจารย์สาขาวิชาสังคมศึกษา ประเด็นสัมภาษณ์ คือ สมรรถนะข้ามวัฒนธรรมที่พึงมีของผู้เรียนสาขาวิชาสังคมศึกษา

1.2.2 นักศึกษาสาขาวิชาสังคมศึกษา ประเด็นสัมภาษณ์ คือ 1) ความสำคัญของการจัดการเรียนรู้ เรื่อง พหุวัฒนธรรม ในชั้นเรียน และ 2) การพัฒนาสมรรถนะข้ามวัฒนธรรมของนักศึกษา

1.2.3 ผู้ทรงคุณวุฒิทางด้านวัฒนธรรม แบ่งเป็น 2 กลุ่ม ประกอบด้วย นักวิชาการทางด้านวัฒนธรรมและชาติพันธุ์ และกลุ่มคณาจารย์ในมหาวิทยาลัยที่มีความเชี่ยวชาญทางด้านการจัดการเรียนการสอนทางวัฒนธรรม ประเด็นสัมภาษณ์ คือ การเรียนรู้ด้านวัฒนธรรมและข้ามวัฒนธรรมของนักศึกษา และการจัดการเรียนการสอนทางวัฒนธรรม

1.3 พัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ฯ ฉบับร่าง นำให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบโดยใช้วิธีการสัมมนาอ้างอิงผู้เชี่ยวชาญ และมีการปรับปรุงจนได้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ฯ ฉบับสมบูรณ์

1.4 นำรูปแบบการจัดการเรียนรู้ฯ ไปทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่าง

1.5 นำผลการประเมินจากการทดลองใช้มาพัฒนาและขยายผลต่อไป

2. เครื่องมือประกอบรูปแบบการจัดการเรียนรู้ฯ วัฒนธรรมด้วยวิธีการเชิงชาติพันธุ์วรรณนาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะข้ามวัฒนธรรม

2.1 คู่มือรูปแบบการจัดการเรียนรู้ฯ

คู่มือรูปแบบการจัดการเรียนรู้ฯ วัฒนธรรมด้วยวิธีการเชิงชาติพันธุ์วรรณนาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะข้ามวัฒนธรรม ประกอบด้วยสาระสำคัญ 4 ประการ ได้แก่ 1) คำชี้แจงการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ฯ 2) ความเป็นมาและความสำคัญของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ฯ 3) แนวคิดพื้นฐานในการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ฯ และ 4) องค์ประกอบของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ฯ ประกอบด้วย หลักการ วัตถุประสงค์ กระบวนการจัดการเรียนรู้ฯ และเงื่อนไขการนำรูปแบบการจัดการเรียนรู้ฯ ไปใช้

2.2 แบบตรวจสอบความสมเหตุสมผลเชิงทฤษฎี ความสอดคล้อง และความเป็นไปได้ของ (ร่าง) รูปแบบการจัดการเรียนรู้ฯ วัฒนธรรมด้วยวิธีการเชิงชาติพันธุ์วรรณนาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะข้ามวัฒนธรรม มีขั้นตอนในการสร้างดังนี้

2.2.1 ศึกษาหลักการ แนวคิดเกี่ยวกับการตรวจสอบความสมเหตุสมผลเชิงทฤษฎี ความสอดคล้อง และความเป็นไปได้ของร่างรูปแบบการจัดการเรียนรู้ฯ เพื่อนำมากำหนดกรอบแนวทางและประเด็นในการสร้างแบบตรวจสอบความสมเหตุสมผล

2.2.2 สร้างแบบตรวจสอบความสมเหตุสมผลเชิงทฤษฎี ความสอดคล้อง และความเป็นไปได้ ของร่างรูปแบบ ให้ตรงตามเนื้อหา วัตถุประสงค์ และครอบคลุมการวิเคราะห์เนื้อหาที่กำหนดไว้

2.2.3 นำแบบตรวจสอบดังกล่าว ที่สร้างขึ้นเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ เพื่อตรวจสอบความถูกต้อง เหมาะสม ครอบคลุมเนื้อหา วัตถุประสงค์ และการใช้ภาษา เพื่อนำข้อเสนอแนะมาดำเนินการปรับปรุง

2.2.4 นำแบบตรวจสอบความสมเหตุสมผลเชิงทฤษฎี ความเป็นไปได้ และความสอดคล้องของร่างรูปแบบ ที่ปรับปรุง แก้ไขแล้วเสนอให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความถูกต้องและความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) และนำความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญมาวิเคราะห์ค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item-Objective Congruency: IOC) โดยเกณฑ์การพิจารณา คือ

เห็นว่าสอดคล้อง	ให้คะแนน	+1
ไม่แน่ใจ	ให้คะแนน	0
เห็นว่าไม่สอดคล้อง	ให้คะแนน	-1

นำผลการพิจารณามาวิเคราะห์ค่าดัชนีความสอดคล้อง โดยใช้เทคนิคของ Rovineli and Hambleton (ศิริชัย กาญจนวาสี, 2556: 52; ญัฐภรณ์ หลาวทอง, 2559: 94-95)

2.2.5 นำแบบตรวจสอบความสมเหตุสมผลเชิงทฤษฎี ความสอดคล้อง และความเป็นไปได้ของร่างรูปแบบมาปรับปรุงตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ ปรับแก้ไขภาษาให้ชัดเจนเพื่อประสิทธิภาพของการนำไปใช้เก็บรวบรวมข้อมูลต่อไป

2.3 แผนการจัดการเรียนรู้รายหน่วย

แผนการจัดการเรียนรู้มีองค์ประกอบ ได้แก่ ชื่อหน่วยการเรียนรู้ เวลาเรียน ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง จุดประสงค์การเรียนรู้ สาระการเรียนรู้ กิจกรรมการเรียนรู้ สื่อประกอบการเรียนรู้ และการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ โดยมีขั้นตอนในการสร้างเครื่องมือ ดังนี้

2.3.1 ศึกษาหลักการ แนวคิดเกี่ยวกับการเขียนแผนการจัดการเรียนรู้

2.3.2 ศึกษาหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาสังคมศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี รายวิชา 2593104 ชาติพันธุ์วิทยาในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ เพื่อกำหนดเนื้อหาที่นำมาจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามรูปแบบที่พัฒนาขึ้น

2.3.3 จัดทำโครงสร้างรายวิชาและประมวลการสอนรายวิชา 2593104 ชาติพันธุ์วิทยาในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้เพื่อกำหนดกิจกรรมในแต่ละชั้นการจัดการเรียนรู้ ดังตารางที่ 5

ตารางที่ 5 โครงสร้างรายวิชา 2593104 ชาติพันธุ์วิทยาในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้

สัปดาห์ ที่	หัวข้อ/รายละเอียด	จำนวน ชั่วโมง	ชั้นการจัดการ เรียนรู้	กิจกรรม
1	- ปฐมนิเทศแนะนำรายวิชา แนวการสอน - ทดสอบก่อนเรียน - การสะท้อนเจตคติที่มีต่อกลุ่มชาติพันธุ์	3	-	1. ทดสอบก่อนเรียน 2. ประเมินเจตคติก่อนเรียน
2-3	เรียนรู้ชาติพันธุ์วรรณนา เรียนรู้ การศึกษาภาคสนาม - แนวคิดการศึกษาชาติพันธุ์และพหุ- วัฒนธรรม - เรียนรู้ชาติพันธุ์วรรณนา เรียนรู้ การศึกษาภาคสนาม	6	เรียนรู้วิธีการเชิง ชาติพันธุ์ วรรณนา	1. ฉัน เขา เรา เธอ 2. คุณคือใคร 3. เรียนรู้จาก กรณีศึกษา 4. เรียนรู้เขา เข้าใจเรา
4	วิธีการเชิงชาติพันธุ์วรรณนากับ การศึกษาภาคสนาม - วิธีการเชิงชาติพันธุ์วรรณนาขั้นต้น - บทเรียนสะท้อนคิดจากวิธีการเชิง ชาติพันธุ์วรรณนาขั้นต้น	3	เรียนรู้วิธีการเชิง ชาติพันธุ์ วรรณนา	ฝึกปฏิบัติจริง จากภาคสนาม
5	วิธีการเชิงชาติพันธุ์วรรณนากับ การศึกษาภาคสนาม - วิธีการเชิงชาติพันธุ์วรรณนาขั้น กลาง - บทเรียนสะท้อนคิดจากวิธีการเชิง ชาติพันธุ์วรรณนา	3	เรียนรู้วิธีการเชิง ชาติพันธุ์ วรรณนา	ฝึกปฏิบัติจริง จากภาคสนาม

ตารางที่ 5 โครงสร้างรายวิชา 2593104 ชาติพันธุ์วิทยาในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (ต่อ)

สัปดาห์ ที่	หัวข้อ/รายละเอียด	จำนวน ชั่วโมง	ชั้นการจัดการเรียนรู้	กิจกรรม
6	วิธีการเชิงชาติพันธุ์วรรณากับ การศึกษาภาคสนาม วิธีการเชิงชาติพันธุ์วรรณาขั้น ก้าวหน้า - บทเรียนสะท้อนคิดจากวิธีการ เชิงชาติพันธุ์วรรณา	3	เรียนรู้วิธีการเชิงชาติ พันธุ์วรรณา	ฝึกปฏิบัติจริง จากภาคสนาม
7-11	การศึกษากลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยง กลุ่มชาติพันธุ์ไทยทรงดำ และ กลุ่มชาติพันธุ์มอญ	15	- เลือกสรรชุมชนชาติ พันธุ์ต่างวัฒนธรรม - สร้างความสัมพันธ์ กับชุมชน - แลกเปลี่ยนเรียนรู้ ข้ามวัฒนธรรม - จัดกระทำและ ประมวลผลการเรียนรู้	1. ชุมชนที่ใช้ 2. ศึกษาชุมชน เรียนรู้วิถี ชาติพันธุ์ 3. ลอกรับการ เรียนรู้ 4. ผลิตเปลือง เรื่องสนาม
12-13	นำเสนอผลการเรียนรู้จากการลง ภาคสนามกลุ่มชาติพันธุ์	6	นำเสนอผลการเรียนรู้ ข้ามวัฒนธรรม	1. แต่งหน้า ทาปากในชั้น เรียน 2. ผัดแป้ง หวีผม จากชุมชน
14-15	แลกเปลี่ยนเรียนรู้จากการศึกษา	6	สะท้อนย้อนคิดข้าม วัฒนธรรม	1. บันทึก สะท้อนคิด 2. เปิดเผยตัวตน (ใหม่)
16	ทดสอบหลังเรียน	3		

2.3.4 สร้างแผนการจัดการเรียนรู้รายหน่วยการเรียนรู้ ทั้งหมด 5 หน่วยการเรียนรู้
ได้แก่

แผนการจัดการเรียนรู้หน่วยที่ 1 เรียนรู้ชาติพันธุ์วรรณนา เรียนรู้การศึกษา
ภาคสนาม เวลา 6 ชั่วโมง

แผนการจัดการเรียนรู้หน่วยที่ 2 วิธีการเชิงชาติพันธุ์วรรณนากับการศึกษา
ภาคสนาม เวลา 9 ชั่วโมง

แผนการจัดการเรียนรู้หน่วยที่ 3-5 การศึกษากลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยง กลุ่มชาติพันธุ์
มอญ และกลุ่มชาติพันธุ์ไทยทรงดำ เวลา 27 ชั่วโมง

2.3.5 นำแผนการจัดการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้นเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์
เพื่อตรวจสอบความถูกต้องเหมาะสม และครอบคลุมโครงสร้างรายวิชาทั้งหมด

2.3.6 นำแผนการจัดการเรียนรู้ที่แก้ไข ปรับปรุงตามข้อเสนอแนะจากอาจารย์ที่
ปรึกษาแล้ว เสนอให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความถูกต้อง และความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content
Validity) และนำความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญมาวิเคราะห์ค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item-
Objective Congruency: IOC) โดยเกณฑ์การพิจารณา คือ

เห็นว่าสอดคล้อง	ให้คะแนน	+1
ไม่แน่ใจ	ให้คะแนน	0
เห็นว่าไม่สอดคล้อง	ให้คะแนน	-1

นำผลการพิจารณามวิเคราะห์ค่าดัชนีความสอดคล้อง โดยใช้เทคนิคของ Rovineli
and Hambleton (ศิริชัย กาญจนวาสี, 2556: 52; ณัฐภรณ์ หลาวทอง, 2559: 94-95)

2.3.7 นำผลจากข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญและการวิเคราะห์ดัชนีความ
สอดคล้องมาปรับปรุงแก้ไขแผนการจัดการเรียนรู้ให้มีความสมบูรณ์

ผลจากการประเมินดัชนีความสอดคล้องของแผนการจัดการเรียนรู้จากผู้เชี่ยวชาญ
สามารถวิเคราะห์ได้ว่า แผนการจัดการเรียนรู้ทั้ง 5 แผน มีความสอดคล้อง เหมาะสม และสามารถ
นำไปใช้วัดและประเมินผลตามรูปแบบการจัดการเรียนรู้ได้ โดยมีค่าดัชนีความสอดคล้องรวม
เท่ากับ 0.97 ส่วนค่าดัชนีความสอดคล้องรายแผนการจัดการเรียนรู้นั้น ได้ผลลัพธ์ ดังนี้

แผนการจัดการเรียนรู้หน่วยที่ 1 มีค่าดัชนีความสอดคล้อง เท่ากับ 0.95

แผนการจัดการเรียนรู้หน่วยที่ 2 มีค่าดัชนีความสอดคล้อง เท่ากับ 0.96

แผนการจัดการเรียนรู้หน่วยที่ 3-5 มีค่าดัชนีความสอดคล้อง เท่ากับ 1

นอกจากนี้ ผู้เชี่ยวชาญยังมีข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้ให้มีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น ซึ่งผู้วิจัยประมวลผลในภาพรวมไว้ ดังนี้

1) เนื้อหา จุดประสงค์รายวิชา สาระสำคัญ และจุดประสงค์การเรียนรู้มีความสอดคล้องในคำอธิบายรายวิชา แต่ควรมีการเพิ่มเติมเกี่ยวกับแนวคิดทฤษฎีทางสังคมในหน่วยการเรียนรู้ที่ 1 เพื่อเป็นการทำความเข้าใจขั้นต้น ส่วนสื่อการเรียนรู้และแหล่งเรียนรู้ มีความเหมาะสมและสอดคล้องกับกิจกรรมการเรียนรู้

2) กิจกรรมการจัดการเรียนรู้ มีความเหมาะสมและเป็นไปได้ แต่ในการศึกษาภาคสนามอาจต้องฝึกนักศึกษาให้เรียนรู้และฝึกปฏิบัติวิธีการเชิงชาติพันธุ์วรรณาให้คล่องแคล่วด้วย เพื่อประโยชน์ที่จะเกิดขึ้นสูงสุดต่อนักศึกษาเอง

3) การวัดผลและประเมินผล สามารถประเมินก่อน ระหว่าง และหลังกิจกรรม รวมถึงการประเมินที่ใช้กลุ่มคนที่หลากหลายทั้งผู้สอน ชาวบ้านในพื้นที่ที่นักศึกษาลงภาคสนาม และตัวของนักศึกษาประเมินกันเองและประเมินตัวเองด้วย ก็เป็นสิ่งที่น่าจะนำไปสู่การวัดและประเมินผลกิจกรรมได้

2.4 แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

แบบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษา ผู้วิจัยเลือกใช้แบบทดสอบแบบอัตนัยทั้งก่อนเรียนและหลังเรียนเพื่อตรวจสอบองค์ความรู้ที่ได้รับจากการจัดการเรียนรู้พหุวัฒนธรรมด้วยวิธีการเชิงชาติพันธุ์วรรณาฯ ที่พัฒนาขึ้น โดยมีขั้นตอนการสร้างเครื่องมือ ดังนี้

2.4.1 ศึกษาหลักการ แนวคิดเกี่ยวกับการสร้างแบบทดสอบแบบอัตนัย

2.4.2 ศึกษาข้อมูลเนื้อหาและจุดประสงค์การเรียนรู้ของแต่ละหน่วย เพื่อนำมาออกข้อสอบให้มีความสอดคล้องกัน

2.4.3 สร้างแบบทดสอบแบบอัตนัย จำนวน 8 ข้อ โดยข้อสอบได้มีการวิเคราะห์จากเนื้อหาในหน่วยการเรียนรู้ตามแผนการจัดการเรียนรู้กับระดับของความรู้ 6 ชั้นตามแนวคิดของ Bloom Revise ประกอบด้วย ความจำ เข้าใจ ประยุกต์ วิเคราะห์ ประเมินค่า และสร้างสรรค์ ดังตารางที่ 6 การวิเคราะห์แบบทดสอบแบบอัตนัย และตารางที่ 7 เกณฑ์การประเมินผลแบบทดสอบ

ตารางที่ 6 การวิเคราะห์แบบทดสอบแบบอัตนัย

หน่วยการเรียนรู้	ระดับของความรู้						รวม
	รู้จำ	เข้าใจ	ประยุกต์	วิเคราะห์	ประเมิน ค่า	สร้าง สรรค์	
หน่วยการเรียนรู้ที่ 1 เรียนรู้ชาติพันธุ์วรรณนา เรียนรู้อารตีกษา ภาคสนาม	1	1	-	-	-	-	2
หน่วยการเรียนรู้ที่ 2 วิธีการเชิงชาติพันธุ์ วรรณนากับการตีกษา ภาคสนาม	-	-	-	1	-	-	1
หน่วยการเรียนรู้ที่ 3-5 การตีกษากลุ่มชาติพันธุ์ กะเหรี่ยง กลุ่มชาติพันธุ์ มอญ และกลุ่มชาติพันธุ์ ไทยทรงดำ	-	-	-	-	1	1	2
รวม	1	1	-	1	1	1	5

ตารางที่ 7 เกณฑ์การประเมินผลแบบทดสอบก่อน-หลังเรียน วิชา ชาติพันธุ์วิทยาในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้

ข้อที่	ระดับคะแนน				
	5	4	3	2	1
1	อธิบายแนวคิดทางชาติพันธุ์วิทยาได้ 5 แนวคิดหรือมากกว่า อย่างละเอียด	อธิบายแนวคิดทางชาติพันธุ์วิทยาได้ 4 แนวคิด อย่างละเอียด	อธิบายแนวคิดทางชาติพันธุ์วิทยาได้ 3 แนวคิด พอสังเขป	อธิบายแนวคิดทางชาติพันธุ์วิทยาได้ 2 แนวคิด พอสังเขป	อธิบายแนวคิดทางชาติพันธุ์วิทยาได้ 1 แนวคิด พอสังเขป
2	อธิบายวัฒนธรรมของตนเองและวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์อื่น อย่างน้อย 4 ประเด็น	อธิบายวัฒนธรรมของตนเองและวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์อื่น อย่างน้อย 3 ประเด็น	อธิบายวัฒนธรรมของตนเองและวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์อื่น อย่างน้อย 2 ประเด็น	อธิบายวัฒนธรรมของตนเองและวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์อื่น อย่างน้อย 1 ประเด็น	อธิบายวัฒนธรรมของตนเองหรือวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์อื่น อย่างน้อย 1 ประเด็น
3	อธิบายวิธีการเชิงชาติพันธุ์วรรณา วิเคราะห์ และประยุกต์วิธีการเชิงชาติพันธุ์วรรณาทั้ง 4 ประเด็นสู่การปฏิบัติงานภาคสนามได้	อธิบายวิธีการเชิงชาติพันธุ์วรรณา วิเคราะห์ และประยุกต์วิธีการเชิงชาติพันธุ์วรรณาทั้ง 3 ประเด็นสู่การปฏิบัติงานภาคสนามได้	อธิบายวิธีการเชิงชาติพันธุ์วรรณา วิเคราะห์ และประยุกต์วิธีการเชิงชาติพันธุ์วรรณาทั้ง 2 ประเด็นสู่การปฏิบัติงานภาคสนามได้	อธิบายวิธีการเชิงชาติพันธุ์วรรณา วิเคราะห์ และประยุกต์วิธีการเชิงชาติพันธุ์วรรณาทั้ง 1 ประเด็นสู่การปฏิบัติงานภาคสนามได้	อธิบายวิธีการเชิงชาติพันธุ์วรรณา วิเคราะห์ และประยุกต์วิธีการเชิงชาติพันธุ์วรรณาสู่การปฏิบัติงานภาคสนามไม่ได้
4	วิเคราะห์เหตุการณ์ภายใต้แนวคิด การศึกษาทางชาติพันธุ์วิทยาและใช้ข้อมูลที่หลากหลายมาสนับสนุนแนวความคิดได้อย่างเหมาะสม	วิเคราะห์เหตุการณ์และนำแนวคิด การศึกษาทางชาติพันธุ์วิทยาเป็นกรอบในการวิเคราะห์ได้ แต่ไม่สามารถใช้ข้อมูลที่หลากหลายมาสนับสนุนแนวความคิดได้อย่างเหมาะสม	วิเคราะห์เหตุการณ์และใช้ข้อมูลที่หลากหลายมาสนับสนุนแนวคิดได้ แต่ไม่สามารถใช้ข้อมูลที่หลากหลายมาสนับสนุนแนวความคิดได้อย่างเหมาะสม	วิเคราะห์เหตุการณ์ได้ แต่ไม่สามารถนำมาแนวคิดที่หลากหลายมาสนับสนุนแนวความคิดได้	วิเคราะห์ไม่ได้ แต่สามารถอธิบายเหตุการณ์ได้
5	เสนอแนวทางได้อย่างน้อย 5 ประเด็น และมีความเหมาะสม	เสนอแนวทางได้ 4 ประเด็น และมี ความเหมาะสม	เสนอแนวทางได้ 2-3 ประเด็น และมี ความเหมาะสม	เสนอแนวทางได้ 1 ประเด็น และมี ความเหมาะสม	เสนอแนวทางได้ แต่ไม่มีความเหมาะสม

2.4.4 นำแบบทดสอบแบบอัตนัยที่พัฒนาขึ้นเสนออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์แล้วเสนอให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบข้อสอบด้านความตรงเชิงเนื้อหา (Content validity) โดยพิจารณาจากค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับจุดประสงค์การเรียนรู้ (Index of Item-Objective Congruency: IOC) โดยเกณฑ์การพิจารณา คือ

เห็นว่าสอดคล้อง	ให้คะแนน	+1
ไม่แน่ใจ	ให้คะแนน	0
เห็นว่าไม่สอดคล้อง	ให้คะแนน	-1

นำผลการพิจารณามาวิเคราะห์ค่าดัชนีความสอดคล้อง โดยใช้เทคนิคของ Rovineli and Hambleton (ศิริชัย กาญจนวาสี, 2556: 52; ณีภูธรณ์ หลาวทอง, 2559: 94-95)

2.4.5 นำแบบทดสอบที่ผ่านการตรวจสอบจากผู้เชี่ยวชาญไปทดลอง (Try out) ใช้กับกลุ่มนักศึกษาสาขาวิชาสังคมศึกษา คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรีที่เคยลงทะเบียนเรียน รายวิชา ชาติพันธุ์วิทยาในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ โดยให้คะแนนตาม Rubric Score

2.4.6 นำผลการทดสอบเบื้องต้นก่อนพัฒนามาวิเคราะห์คุณภาพของแบบทดสอบด้านความเชื่อมั่น ค่าความยากง่าย (p) และอำนาจจำแนก (r) ของข้อสอบ

2.4.7 ตรวจสอบคุณภาพของแบบทดสอบ สรุปผลได้ดังนี้

1) ผลจากการประเมินดัชนีความสอดคล้องของแบบทดสอบแบบอัตนัยจากผู้เชี่ยวชาญ สามารถวิเคราะห์ได้ว่า แบบทดสอบมีความสอดคล้องเหมาะสม และสามารถนำไปใช้วัดและประเมินผลตามรูปแบบการจัดการเรียนรู้ได้ โดยมีค่าดัชนีความสอดคล้องรวม เท่ากับ 1

2) แบบทดสอบวัดความรู้ จากการตรวจสอบคุณภาพ พบว่า ข้อสอบอัตนัย มีค่าความยากง่าย (p) 0.40 ถึง 0.58 ค่าอำนาจจำแนก (r) 0.33 ถึง 0.57 และค่าอำนาจจำแนกตั้งแต่ 0.40 ขึ้นไป เป็นข้อสอบที่จำแนกได้ดีมาก ส่วนค่าความเชื่อมั่นของข้อสอบแบบอัตนัย ใช้สูตรสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาคได้เท่ากับ 0.73

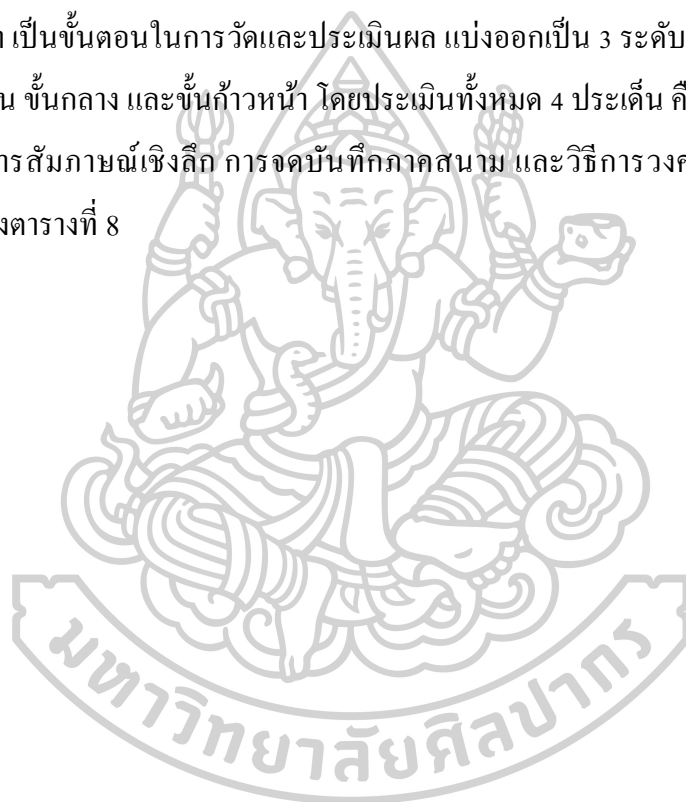
2.4.8 นำผลจากการวิเคราะห์ดัชนีความสอดคล้อง ค่าความยากง่าย ค่าอำนาจจำแนก และค่าความเชื่อมั่น มาวิเคราะห์และตัดข้อสอบข้อที่ไม่มีความเหมาะสมออก ทำให้ได้ข้อสอบที่ยากพอเหมาะ อยู่ในเกณฑ์ที่ดี มีอำนาจจำแนกดีมาก จำนวน 5 ข้อ และนำไปใช้กับกลุ่มตัวอย่างต่อไป

2.5 แบบประเมินการใช้วิธีการเชิงชาติพันธุ์วรรณนาในการศึกษาภาคสนามของผู้เรียน

แบบประเมินการใช้วิธีการเชิงชาติพันธุ์วรรณนากับผู้เรียนในขณะลงพื้นที่ปฏิบัติการภาคสนามที่ไม่ใช่พื้นที่ทดลองจริง เพื่อให้ผู้เรียนได้ฝึกปฏิบัติก่อนลงภาคสนามจริง ผู้เรียนจะต้องผ่านการประเมินความก้าวหน้าในทุกระดับของวิธีการเชิงชาติพันธุ์วรรณนา ซึ่งแบ่งออกเป็น 3 ระดับ โดยมีขั้นตอนการสร้างเครื่องมือ ดังนี้

2.5.1 ศึกษาหลักการ แนวคิดเกี่ยวกับวิธีการเชิงชาติพันธุ์วรรณนา และระดับของพัฒนาการการปฏิบัติงานภาคสนาม

2.5.2 สร้างแบบประเมินวิธีการเชิงชาติพันธุ์วรรณนา โดยใช้ระดับของพัฒนาการความก้าวหน้า เป็นขั้นตอนในการวัดและประเมินผล แบ่งออกเป็น 3 ระดับ คือ วิธีการเชิงชาติพันธุ์วรรณนาขั้นต้น ขั้นกลาง และขั้นก้าวหน้า โดยประเมินทั้งหมด 4 ประเด็น คือ การสังเกตการณ์อย่างมีส่วนร่วม การสัมภาษณ์เชิงลึก การจดบันทึกภาคสนาม และวิธีการวงศาวทิตยา มีเกณฑ์ในการประเมินผล ดังตารางที่ 8

ตารางที่ 8 เกณฑ์การประเมินผลการใช้วิธีการเชิงชาติพันธุ์วรรณนาในการศึกษาภาคสนามของนักศึกษา

วิธีการเชิงชาติพันธุ์วรรณนา	เกณฑ์การวัดและประเมินผล		
	ขั้นต้น	ขั้นกลาง	ขั้นก้าวหน้า
การสังเกตการณ์อย่างมีส่วนร่วม	นักศึกษสามารถสังเกตการณ์อย่างมีส่วนร่วมในปรากฏการณ์ของชุมชนได้ แต่ยังไม่มีการวางระบบของการสังเกตที่ชัดเจน	นักศึกษสามารถสังเกตการณ์อย่างมีส่วนร่วมในปรากฏการณ์ของชุมชนได้อย่างเป็นระบบ มีการกำหนดขั้นตอนและเรียงลำดับเหตุการณ์ที่ควรจะสังเกตก่อน-หลังได้	นักศึกษสามารถเข้าร่วมสังเกตการณ์อย่างมีส่วนร่วมในปรากฏการณ์ของชุมชน มีระบบของการสังเกตอย่างชัดเจน กำหนดขั้นตอนและเรียงลำดับเหตุการณ์ที่ควรจะสังเกตก่อน-หลังได้ และสามารถสังเกตสิ่งที่ขัดแย้งกับความเชื่อของตนเองได้
การสัมภาษณ์เชิงลึก	นักศึกษสามารถกำหนดแนวคำถามไว้ล่วงหน้า และใช้การสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการได้	นักศึกษสามารถสัมภาษณ์ด้วยวิธีการต่อเนื่องตลอดภาคเพื่อดึงรายละเอียดข้อมูลของผู้ถูกสัมภาษณ์ได้	นักศึกษสามารถสัมภาษณ์ในจุดความสนใจเฉพาะ และสามารถหันเหความสนใจของผู้ถูกสัมภาษณ์ให้เข้าสู่จุดที่สนใจได้ในเชิงลึก
การจัดบันทึกภาคสนาม	นักศึกษสามารถจัดบันทึกภาคสนามอย่างง่าย โดยจัดบันทึกทุกสิ่งทุกอย่างที่เห็นในชุมชน แต่ไม่สามารถลงรายละเอียดและจัดการกับวิธีการจัดบันทึกอย่างเป็นระบบได้	นักศึกษสามารถลงรายละเอียดและจัดการกับวิธีการจัดบันทึกให้เป็นระบบได้	นักศึกษสามารถลงรายละเอียดของการจัดบันทึกภาคสนามได้อย่างเป็นระบบ
วิธีการวงศาวทยา	นักศึกษสามารถสืบค้นข้อมูลชุมชนได้ แต่ไม่รอบด้าน	นักศึกษสามารถสืบค้นข้อมูลชุมชนได้อย่างรอบด้าน แต่ยังไม่สามารถวิเคราะห์กระบวนการและขั้นตอนการเกิดขึ้นของเหตุการณ์ของชุมชนต่างๆ ได้	นักศึกษสามารถสืบค้นข้อมูลชุมชนได้อย่างรอบด้าน และวิเคราะห์กระบวนการและขั้นตอนการเกิดขึ้นของชุดข้อมูลต่างๆ ของชุมชนได้

2.5.3 นำแบบประเมินวิธีการเชิงชาติพันธุ์วรรณนาเสนออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ แล้วเสนอให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความถูกต้องและความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) และนำความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญมาวิเคราะห์ค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item-Objective Congruency: IOC) โดยเกณฑ์การพิจารณา คือ

เห็นว่าสอดคล้อง	ให้คะแนน	+1
ไม่แน่ใจ	ให้คะแนน	0
เห็นว่าไม่สอดคล้อง	ให้คะแนน	-1

นำผลการพิจารณามาวิเคราะห์ค่าดัชนีความสอดคล้อง โดยใช้เทคนิคของ Rovineli and Hambleton (ศิริชัย กาญจนวาสี, 2556: 52; ฉันทบูรณ์ หลาวทอง, 2559: 94-95)

2.5.4 นำผลจากข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญและการวิเคราะห์ดัชนีความสอดคล้อง มาปรับปรุงแก้ไขแบบสังเกตพฤติกรรมให้มีความสมบูรณ์ และนำไปใช้กับกลุ่มตัวอย่าง

ผลจากการประเมินดัชนีความสอดคล้องของแบบประเมินวิธีการเชิงชาติพันธุ์วรรณนาจากผู้เชี่ยวชาญ สามารถวิเคราะห์ได้ว่า แบบประเมินวิธีการเชิงชาติพันธุ์วรรณนามีความสอดคล้อง เหมาะสม และสามารถนำไปใช้วัดและประเมินผลตามรูปแบบการจัดการเรียนรู้ได้ โดยมีค่าดัชนีความสอดคล้องรวม เท่ากับ 0.98

2.6 แบบสังเกตพฤติกรรมรายบุคคล

แบบสังเกตพฤติกรรมรายบุคคล เป็นการประเมินพฤติกรรมของนักศึกษาโดยมีผู้สอนและผู้นำชุมชนร่วมกันประเมิน มีลักษณะเป็นมาตราส่วนประมาณค่า 4 ระดับ (rating scale) ใช้การวิเคราะห์เชิงสถิติร่วมกับการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา มีขั้นตอนการสร้างเครื่องมือ ดังนี้

2.6.1 ศึกษาหลักการ แนวคิดเกี่ยวกับการสร้างแบบสังเกตพฤติกรรมรายบุคคล

2.6.2 สร้างแบบสังเกตพฤติกรรมรายบุคคล โดยใช้มาตราส่วนประมาณค่า 4 ระดับ (rating scale) แบ่งเป็น 2 ด้านตามตัวแปร คือ แบบสังเกตพฤติกรรมด้านการปฏิสังสรรค์ระหว่างบุคคล มีตัวบ่งชี้ในการประเมินคือ พฤติกรรมการสื่อสารระหว่างบุคคลที่มีประสิทธิภาพ การปฏิบัติงานร่วมกับบุคคลอื่นได้ และการปรับตัวเมื่อเผชิญกับวัฒนธรรมที่หลากหลาย และแบบสังเกตพฤติกรรมด้านการกำกับตนเอง โดยมีเกณฑ์วัดและประเมินผล ดังตารางที่ 9 และ 10

ตารางที่ 9 เกณฑ์การประเมินผลพฤติกรรมระหว่างบุคคลด้านการศึกษา ชวติพันธุ์วิทยา ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้

ที่	ตัวบ่งชี้	เกณฑ์การประเมินผล			
		4	3	2	1
1	พฤติกรรมสื่อสารระหว่างบุคคลที่มีประสิทธิภาพ	นักศึกษาสามารถแสดงถึงการเป็นผู้พูด ผู้ฟังที่ดี มีสัมพันธภาพที่ดีกับบุคคลอื่นภายใต้สังคมวัฒนธรรมที่แตกต่างกัน	นักศึกษาสามารถแสดงถึงการเป็นผู้พูดที่ดี ผู้ฟังที่ดี มีสัมพันธภาพที่ดีกับบุคคลอื่นภายใต้สังคมวัฒนธรรมเดียวกัน	นักศึกษาสามารถแสดงถึงการเป็นผู้พูดที่ดี ผู้ฟังที่ดี แต่ขาดการมีสัมพันธภาพที่ดีกับผู้อื่น	นักศึกษาแสดงถึงการเป็นผู้พูดที่ดีที่ไม่เป็นผู้ฟังที่ดี และขาดการมีสัมพันธภาพที่ดีกับผู้อื่น
2	การปฏิบัติงานร่วมกับบุคคลอื่น	นักศึกษาสามารถแสดงถึงการร่วมคิด ร่วมวางแผนและร่วมปฏิบัติงานกับบุคคลอื่นได้ในทุกบริบทแห่งความหลากหลายทางสังคมและวัฒนธรรม	นักศึกษาสามารถแสดงถึงการร่วมรับรู้ ร่วมคิด ร่วมวางแผน แต่ไม่สามารถร่วมปฏิบัติงานกับบุคคลอื่นได้ในบริบทแห่งความหลากหลายทางสังคมและวัฒนธรรม	นักศึกษาสามารถแสดงถึงการร่วมรับรู้ ร่วมคิด แต่ไม่สามารถร่วมวางแผนและร่วมปฏิบัติงานกับบุคคลอื่นได้ในบริบทแห่งความหลากหลายทางสังคมและวัฒนธรรม	นักศึกษาแสดงถึงการร่วมรับรู้ แต่ไม่สามารถร่วมคิด ร่วมวางแผนและร่วมปฏิบัติงานกับบุคคลอื่นได้ในบริบทแห่งความหลากหลายทางสังคมและวัฒนธรรม
3	การปรับตัวเมื่อเผชิญกับวัฒนธรรมที่หลากหลาย	นักศึกษาสามารถปรับเปลี่ยนมุมมองทางวัฒนธรรมและพฤติกรรมเมื่อเผชิญกับวัฒนธรรมที่หลากหลายได้ด้วยตนเองอย่างทันทางที่	นักศึกษาสามารถปรับเปลี่ยนมุมมองทางวัฒนธรรมและพฤติกรรมเมื่อเผชิญกับวัฒนธรรมที่หลากหลายได้ด้วยตนเอง	นักศึกษาสามารถปรับเปลี่ยนมุมมองทางวัฒนธรรมและพฤติกรรมเมื่อเผชิญกับวัฒนธรรมที่หลากหลายได้ แต่ต้องมีบุคคลอื่นคอยกระตุ้นให้ปฏิบัติ	นักศึกษาสามารถปรับเปลี่ยนมุมมองทางวัฒนธรรมและพฤติกรรมเมื่ออยู่ภายใต้วัฒนธรรมเดียวกันเท่านั้น

ตารางที่ 10 เกณฑ์การประเมินผลพฤติกรรมรายบุคคลด้านการกำกับตนเอง ราชวิชาชาติพันธุ์วิทยาในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้

ที่	ตัวบ่งชี้	เกณฑ์การประเมินผล			
		4	3	2	1
1	พฤติกรรมปฏิบัติงานภาคสนาม	นักศึกษาแสดงออกถึงการปรับตัวและยึดมั่นต่อการปฏิบัติงานภาคสนามยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่น จัดการกับความขัดแย้ง และแก้ไขปัญหาที่เผชิญอยู่ในสถานการณ์ที่มีความหลากหลายทางสังคมและวัฒนธรรม	นักศึกษาแสดงออกถึงการปรับตัวและยึดมั่นต่อการปฏิบัติงานภาคสนาม ยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่น แต่ไม่สามารถจัดการกับความขัดแย้งและปัญหาที่เผชิญอยู่ในสถานการณ์ที่มีความหลากหลายทางสังคมและวัฒนธรรม	นักศึกษาแสดงออกถึงการปรับตัวและยึดมั่นต่อการปฏิบัติงานภาคสนาม แต่ไม่ยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น ไม่สามารถจัดการกับความขัดแย้งและปัญหาที่เผชิญอยู่ในสถานการณ์ที่มีความหลากหลายทางสังคมและวัฒนธรรม	นักศึกษาไม่สามารถปรับตัวและยึดมั่นต่อการปฏิบัติงานภาคสนาม ไม่ยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น ไม่สามารถจัดการกับความขัดแย้งและปัญหาที่เผชิญอยู่ในสถานการณ์ที่มีความหลากหลายทางสังคมและวัฒนธรรม

2.6.3 นำแบบสังเกตพฤติกรรมรายบุคคลเสนออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ แล้วเสนอให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความถูกต้องและความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) และนำความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญมาวิเคราะห์ค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item-Objective Congruency: IOC) โดยเกณฑ์การพิจารณา คือ

เห็นว่าสอดคล้อง	ให้คะแนน	+1
ไม่แน่ใจ	ให้คะแนน	0
เห็นว่าไม่สอดคล้อง	ให้คะแนน	-1

นำผลการพิจารณามาวิเคราะห์ค่าดัชนีความสอดคล้อง โดยใช้เทคนิคของ Rovineli and Hambleton (ศิริชัย กาญจนวาสี, 2556: 52; ณีภูธรณ์ หลาวทอง, 2559: 94-95)

2.6.4 นำผลจากข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญและการวิเคราะห์ดัชนีความสอดคล้องมาปรับปรุงแก้ไขแบบสังเกตพฤติกรรมให้มีความสมบูรณ์

ผลจากการประเมินดัชนีความสอดคล้องของแบบสังเกตพฤติกรรมรายบุคคลจากผู้เชี่ยวชาญ สามารถวิเคราะห์ได้ว่า แบบสังเกตพฤติกรรมรายบุคคลทั้ง 2 ด้าน มีความสอดคล้องเหมาะสม และสามารถนำไปใช้วัดและประเมินผลตามรูปแบบการจัดการเรียนรู้ได้ โดยมีค่าดัชนีความสอดคล้องรวม เท่ากับ 0.94 ส่วนค่าดัชนีความสอดคล้องของแบบสังเกตพฤติกรรมรายบุคคลในแต่ละด้าน ได้ผล ดังนี้ 1) แบบสังเกตพฤติกรรมด้านการปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคล มีค่าดัชนีความสอดคล้องเท่ากับ 0.98 และ 2) แบบสังเกตพฤติกรรมด้านการกำกับตนเอง มีค่าดัชนีความสอดคล้องเท่ากับ 0.90

2.6.5 นำแบบสังเกตพฤติกรรมรายบุคคลที่ปรับปรุงแล้ว ไปใช้ประเมินกลุ่มตัวอย่าง โดยนำคะแนนเฉลี่ยการแสดงออกทางพฤติกรรมมาแปลความหมาย กำหนดเกณฑ์ ดังนี้

- ค่าเฉลี่ยช่วง 4.50 – 5.00 หมายถึง การแสดงออกทางพฤติกรรม ระดับมากที่สุด
- ค่าเฉลี่ยช่วง 3.50 – 4.49 หมายถึง การแสดงออกทางพฤติกรรม ระดับมาก
- ค่าเฉลี่ยช่วง 2.50 – 3.49 หมายถึง การแสดงออกทางพฤติกรรม ระดับปานกลาง
- ค่าเฉลี่ยช่วง 1.50 – 2.49 หมายถึง การแสดงออกทางพฤติกรรม ระดับน้อย
- ค่าเฉลี่ยช่วง 1.00 – 1.49 หมายถึง การแสดงออกทางพฤติกรรม ระดับน้อยที่สุด

2.7 แบบวัดเจตคติรายบุคคล

แบบวัดเจตคติรายบุคคล เป็นการประเมินเจตคติของนักศึกษา ก่อนและหลังได้รับการจัดการเรียนรู้ด้วยรูปแบบการจัดการเรียนรู้ฯ ที่พัฒนาขึ้น ซึ่งให้นักศึกษาเป็นผู้ประเมินตนเอง แบบวัดเจตคติรายบุคคล มีลักษณะเป็นการตรวจสอบความถี่ในการแสดงออกทางพฤติกรรม 3 ระดับ คือ ทุกครั้ง บางครั้ง และไม่เคย ใช้การวิเคราะห์เชิงสถิติเป็นหลัก มีขั้นตอนการสร้างเครื่องมือ ดังนี้

2.7.1 ศึกษาหลักการ แนวคิดเกี่ยวกับการสร้างแบบวัดเจตคติรายบุคคล

2.7.2 สร้างแบบวัดเจตคติรายบุคคล โดยใช้การตรวจสอบความถี่ในการแสดงออกทางพฤติกรรม 3 ระดับ คือ ทุกครั้ง บางครั้ง และไม่เคย แบ่งเป็น 3 ด้านตามตัวแปร คือ

- 1) ด้านการเข้าใจความรู้สึกของผู้อื่น มี 2 ตัวบ่งชี้ คือ การเข้าใจพฤติกรรมและความรู้สึกของบุคคลต่างวัฒนธรรม และการยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น
- 2) ด้านความไวทางวัฒนธรรม มี 2 ตัวบ่งชี้ คือ การตอบสนองต่อวัฒนธรรมที่แตกต่างในเชิงบวก และมีทัศนคติที่ไม่พิจารณาตัดสินผู้อื่นทางวัฒนธรรม
- 3) ด้านการลดอคติทางชาติพันธุ์ มี 2 ตัวบ่งชี้ คือ การไม่ถือเอาวัฒนธรรมตนเองเป็นใหญ่ และสร้างความรู้สึกละม้ายกย่องเท่าเทียมกันทางสังคม

2.7.3 นำแบบวัดเจตคติรายบุคคลเสนออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ แล้วเสนอให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความถูกต้องและความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) และนำความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญมาวิเคราะห์ค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item-Objective Congruency: IOC) โดยเกณฑ์การพิจารณา คือ

เห็นว่าสอดคล้อง	ให้คะแนน	+1
ไม่แน่ใจ	ให้คะแนน	0
เห็นว่าไม่สอดคล้อง	ให้คะแนน	-1

นำผลการพิจารณาวิเคราะห์ค่าดัชนีความสอดคล้อง โดยใช้เทคนิคของ Rovineli and Hambleton (ศิริชัย กาญจนวาสี, 2556: 52; ณีฎฐกรรณ์ หลาวทอง, 2559: 94-95)

2.7.4 นำผลจากข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญและการวิเคราะห์ดัชนีความสอดคล้อง มาปรับปรุงแก้ไขแบบวัดเจตคติรายบุคคลให้มีความสมบูรณ์

ผลจากการประเมินดัชนีความสอดคล้องของแบบวัดเจตคติรายบุคคลจากผู้เชี่ยวชาญ สามารถวิเคราะห์ได้ว่า แบบวัดเจตคติรายบุคคลทั้ง 3 ด้าน มีความสอดคล้องเหมาะสม

และสามารถนำไปใช้วัดและประเมินผลตามรูปแบบการจัดการเรียนรู้ได้ โดยมีค่าดัชนีความสอดคล้องรวม เท่ากับ 0.99 ส่วนค่าดัชนีความสอดคล้องของแบบวัดเจตคติรายบุคคลในแต่ละด้าน ได้แก่ แบบวัดเจตคติรายบุคคลด้านการเข้าใจความรู้สึกของผู้อื่น มีค่าดัชนีความสอดคล้องเท่ากับ 0.97 แบบวัดเจตคติรายบุคคลด้านความไวทางวัฒนธรรม มีค่าดัชนีความสอดคล้อง เท่ากับ 1 และแบบวัดเจตคติรายบุคคลด้านการลอคติทางชาติพันธุ์ มีค่าดัชนีความสอดคล้องเท่ากับ 1

2.7.5 นำแบบวัดเจตคติรายบุคคลที่ปรับปรุงแล้วไปใช้ประเมินกลุ่มตัวอย่าง โดยนำคะแนนเฉลี่ยของการแสดงออกทางพฤติกรรมมาแปลความหมาย กำหนดเกณฑ์ดังนี้

- ค่าเฉลี่ยช่วง 4.50 – 5.00 หมายถึง การแสดงออกทางพฤติกรรม ระดับมากที่สุด
- ค่าเฉลี่ยช่วง 3.50 – 4.49 หมายถึง การแสดงออกทางพฤติกรรม ระดับมาก
- ค่าเฉลี่ยช่วง 2.50 – 3.49 หมายถึง การแสดงออกทางพฤติกรรม ระดับปานกลาง
- ค่าเฉลี่ยช่วง 1.50 – 2.49 หมายถึง การแสดงออกทางพฤติกรรม ระดับน้อย
- ค่าเฉลี่ยช่วง 1.00 – 1.49 หมายถึง การแสดงออกทางพฤติกรรม ระดับน้อยที่สุด

2.8 บันทึกสะท้อนย้อนคิด (Journal Writing)

บันทึกสะท้อนย้อนคิด มีลักษณะเป็นการบันทึกเชิงคุณภาพแบบพรรณนาความ (Journal Writing) ใช้สำหรับการเขียนสะท้อนการเรียนรู้และการพัฒนาลักษณะผู้ที่มีสมรรถนะข้ามวัฒนธรรมของนักศึกษาที่เกิดขึ้นจากการเรียนรู้ตามรูปแบบการจัดการเรียนรู้พหุวัฒนธรรมด้วยวิธีการเชิงชาติพันธุ์วรรณาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะข้ามวัฒนธรรมของนักศึกษาระดับปริญญาตรี จากนั้นนำข้อมูลจากบันทึกสะท้อนย้อนคิดที่นักศึกษาสะท้อนออกมา มาวิเคราะห์โดยใช้การวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis) โดยมีขั้นตอนการสร้างเครื่องมือ ดังนี้

2.8.1 ศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการสร้างบันทึกสะท้อนย้อนคิด

2.8.2 สร้างบันทึกสะท้อนย้อนคิด ด้วยการศึกษารูปแบบของบันทึกการสะท้อนคิด จากเอกสารต่างๆ ซึ่งมีประเด็นในการเขียน เช่น ความรู้ที่ได้รับจากการลงภาคสนามในแต่ละครั้ง การประยุกต์ใช้วิธีการเชิงชาติพันธุ์วรรณาในการศึกษาภาคสนาม การสะท้อนมุมมองที่มีต่อกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ หลังจากศึกษาภาคสนาม เป็นต้น

2.8.3 นำบันทึกสะท้อนย้อนคิดเสนออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ตรวจสอบ รูปแบบและความถูกต้อง เหมาะสมของการกำหนดประเด็นในการสะท้อนความรู้ ประสบการณ์ และทัศนคติของผู้เรียน

2.8.4 นำผลจากข้อเสนอแนะของอาจารย์ที่ปรึกษา มาสรุปผลและปรับปรุงแก้ไข
บันทึกสะท้อนย้อนคิดให้มีความสมบูรณ์

ตารางที่ 11 สรุปขั้นตอนการออกแบบและพัฒนาารูปแบบการจัดการเรียนรู้พหุวัฒนธรรมด้วยวิธีการ
เชิงชาติพันธุ์วรรณาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะข้ามวัฒนธรรม

วัตถุประสงค์	วิธีการ	กลุ่มเป้าหมาย	เครื่องมือ	การวิเคราะห์ ข้อมูล	ผลที่ได้
เพื่อออกแบบ และพัฒนาร่าง รูปแบบการ จัดการเรียนรู้ พหุวัฒนธรรม ด้วยวิธีการเชิง ชาติพันธุ์ วรรณาเพื่อ เสริมสร้าง สมรรถนะข้าม วัฒนธรรม	1. การ สังเคราะห์ ข้อมูล 2. การประ- เมินโดยผู้ เชี่ยวชาญ	1. ผู้เชี่ยวชาญใน การสัมมนา อ้างอิงผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 8 คน 2. ผู้เชี่ยวชาญ ตรวจสอบเครื่อง มือวิจัย จำนวน 5 คน	แบบประเมิน ค่าดัชนีความ สอดคล้อง	1. การวิเคราะห์ เนื้อหา (Content Analysis) 2. การวิเคราะห์ ค่าดัชนีความ สอดคล้อง ค่า ความยากง่าย ค่าอำนาจ จำแนก และค่า ความเชื่อมั่น	1. รูปแบบจัดการเรียนรู้ พหุวัฒนธรรมด้วยวิธีการ เชิงชาติพันธุ์วรรณาเพื่อ เสริมสร้างสมรรถนะข้าม วัฒนธรรม 2. แผนการจัดการเรียนรู้ 3. แบบทดสอบวัดผล สัมฤทธิ์ทางการเรียน 4. แบบประเมินวิธีการเชิง ชาติพันธุ์วรรณา 5. แบบสังเกตพฤติกรรม รายบุคคล 6. แบบวัดเจตคติราย บุคคล 7. บันทึกสะท้อนย้อนคิด

ขั้นตอนที่ 3 การนำรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้นไปใช้

(R₂ – Research: Implementation)

วัตถุประสงค์

เพื่อทดลองใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้นด้วยวิธีการเชิงชาติพันธุ์วรรณาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะข้ามวัฒนธรรม

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ

1. ประชากร คือ นักศึกษาสาขาวิชาสังคมศึกษา คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี ชั้นปีที่ 1 – 4 จำนวน 230 คน
2. กลุ่มตัวอย่าง คือ นักศึกษา ชั้นปีที่ 4 ที่ลงทะเบียนเรียนรายวิชาชาติพันธุ์วิทยาในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2561 โดยใช้การสุ่มเป็นกลุ่ม จำนวน 25 คน

แบบแผนการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีลักษณะเป็นการวิจัยและพัฒนา (Research and Development: R & D) โดยใช้รูปแบบการวิจัยเชิงผสมผสานวิธีแบบรองรับภายใน (Embedded Design) ในรูปแบบวิธีการเชิงคุณภาพเป็นหลัก และวิธีการเชิงปริมาณเป็นรอง (Creswell and Clark, 2011: 70-71) เป็นการวิจัยกึ่งทดลอง (Quasi - Experimental Research) ซึ่งใช้แบบแผนการวิจัยแบบอนุกรมเวลา (Time Series Design) และการทดสอบแบบกลุ่มเดียวก่อน-หลังเรียน (One Group Pretest - Posttest Design) (Tuckman, 1999: 160) ดังนี้

ตารางที่ 12 แบบแผนที่ใช้ในการวิจัย One Group Pretest – Posttest Design

สอบก่อน	ทดลอง	สอบหลัง
O ₁	X	O ₂

O₁ แทน การทดสอบความรู้ก่อนเรียน

X แทน การจัดการเรียนรู้พัฒนาขึ้นด้วยวิธีการเชิงชาติพันธุ์วรรณา

O₂ แทน การทดสอบความรู้หลังเรียน

เนื้อหาที่ใช้ในการวิจัย

ตารางที่ 13 แสดงรายละเอียดหน่วยการจัดการเรียนรู้ แผนการจัดการเรียนรู้ และขั้นตอนการจัดการเรียนรู้

หน่วยการเรียนรู้	ชื่อหน่วยการเรียนรู้	ระยะเวลารวม (ชั่วโมง)	ชื่อแผนการจัดการเรียนรู้	ระยะเวลาแต่ละ ครั้ง (ชั่วโมง)	แหล่งการจัดการเรียนรู้		ขั้นการจัดการเรียนรู้
					ชั้นเรียน	ชุมชน ชาติพันธุ์	
1	เรียนรู้ชาติพันธุ์วรรณนา วิชาการศึกษา ภาคสนาม	6	เรียนรู้ชาติพันธุ์วรรณนา วิชาการศึกษา ภาคสนาม	6	✓		
2	วิธีการเชิงชาติพันธุ์ วรรณนาภาคสนาม	9	วิธีการเชิงชาติพันธุ์วรรณนาขั้นต้น	3	✓		เรียนรู้วิธีการเชิงชาติพันธุ์วรรณนา
			วิธีการเชิงชาติพันธุ์วรรณนาขั้นกลาง	3	✓		
			วิธีการเชิงชาติพันธุ์วรรณนาขั้นก้าวหน้า	3	✓		
3-5	การศึกษากลุ่มชาติพันธุ์ กะเหรี่ยง กลุ่มชาติพันธุ์ ไทยทรงดำ และกลุ่มชาติพันธุ์มอญ	27		27	✓	✓	เลือกสรรชุมชนชาติพันธุ์ต่างวัฒนธรรม
						✓	สร้างความสัมพันธ์กับชุมชน
						✓	แลกเปลี่ยนเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรม
					✓		จัดการทำและประมวลผลการเรียนรู้
					✓	✓	นำเสนอผลการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรม
	✓	✓	สะท้อนข้อคิดข้ามวัฒนธรรม				

ขั้นตอนการดำเนินการทดลอง

ผู้วิจัยนำรูปแบบการจัดการเรียนรู้พหุวัฒนธรรมด้วยวิธีการเชิงชาติพันธุ์วรรณนาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะข้ามวัฒนธรรมที่สร้างขึ้นไปใช้กับนักศึกษาที่เป็นกลุ่มตัวอย่างในการวิจัย มีวิธีดำเนินการดังนี้

1. ผู้วิจัยขอหนังสือรับรองจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร ถึงอธิการบดี มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการทดลองใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้

2. ผู้วิจัยชี้แจงหลักการ ความสำคัญ และประโยชน์ของการวิจัยให้กับนักศึกษาที่เป็นกลุ่มตัวอย่างได้ทราบ พร้อมทั้งสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ วิธีการจัดการเรียนการสอน เพื่อให้การใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้นเกิดประโยชน์สูงสุด

3. ผู้วิจัยนำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนแบบอัตนัยเกี่ยวกับแนวคิดชาติพันธุ์และพหุวัฒนธรรม และวิธีการเชิงชาติพันธุ์วรรณนา ให้นักศึกษาที่เป็นกลุ่มตัวอย่างทดสอบก่อนเรียน และผู้วิจัยประเมินสมรรถนะข้ามวัฒนธรรมด้านทักษะด้วยแบบสังเกตพฤติกรรม และให้นักศึกษาประเมินตนเองด้านเจตคติก่อนเรียนด้วยแบบวัดเจตคตินรายบุคคล

4. ผู้วิจัยดำเนินการทดลองการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้น ตามแผนการจัดการเรียนรู้ที่กำหนดไว้ (ดังตารางที่ 12) สามารถอธิบายได้ดังนี้

4.1 ผู้วิจัยอธิบายแนวคิดทางชาติพันธุ์และพหุวัฒนธรรม และวิธีการเชิงชาติพันธุ์วรรณนา พร้อมทั้งฝึกปฏิบัติการทดลองเก็บข้อมูลส่วนตัวเพื่อนร่วมชั้นเรียน

4.2 ผู้วิจัยนำนักศึกษาลงภาคสนามกลุ่มชาติพันธุ์ไทยพวน ซึ่งไม่ใช่พื้นที่ทดลองเพื่อวัดระดับพัฒนาการการใช้วิธีการเชิงชาติพันธุ์วรรณนาของนักศึกษาเป็นรายบุคคล ซึ่งมี 3 ระดับ คือ วิธีการเชิงชาติพันธุ์วรรณนาขั้นต้น วิธีการเชิงชาติพันธุ์วรรณนาขั้นกลาง และวิธีการเชิงชาติพันธุ์วรรณนาขั้นก้าวหน้า

4.3 เมื่อนักศึกษาผ่านการวัดระดับพัฒนาการจนถึงขั้นก้าวหน้า ผู้วิจัยนำนักศึกษาลงภาคสนามในพื้นที่ทดลองได้แก่ กลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยง กลุ่มชาติพันธุ์มอญ และกลุ่มชาติพันธุ์ไทยทรงดำ ซึ่งในแต่ละพื้นที่ทดลองมีการลงภาคสนามทั้งหมด 3 ครั้ง โดยแต่ละครั้งมีนักศึกษาลงภาคสนาม จำนวน 8-9 คน ทั้งนี้ในระหว่างการลงภาคสนามในพื้นที่ทดลอง ผู้วิจัยและผู้นำชุมชนจะเป็นผู้ประเมินพฤติกรรมของนักศึกษาด้วย

4.4 หลังจากนักศึกษาลงภาคสนามครบทั้ง 3 พื้นที่แล้ว นักศึกษาต้องจัดกระทำและประมวลผลข้อมูลจากการศึกษา พร้อมนำเสนอผลการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมทั้งในชั้นเรียนและชุมชนที่เป็นพื้นที่ศึกษา (คืนข้อมูลสู่ชุมชน)

4.5 นักศึกษานำข้อมูลมาปรับแก้ไขตามการตรวจสอบข้อมูลและข้อเสนอแนะของชุมชน

4.6 ผู้วิจัยให้นักศึกษาสะท้อนมุมมองและเจตคติจากการลงภาคสนาม ด้วยการเขียนบันทึกสะท้อนย้อนคิดและการสัมภาษณ์รายบุคคล

5. จากนั้นผู้วิจัยนำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเกี่ยวกับแนวคิดชาติพันธุ์และพหุวัฒนธรรม และวิธีการเชิงชาติพันธุ์วรรณาซึ่งเป็นข้อสอบแบบอัตนัย ให้นักศึกษาทดสอบและประเมินตนเองด้านเจตคติเป็นรายบุคคล

ตารางที่ 14 สรุปขั้นตอนการทดลองใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้

วัตถุประสงค์	วิธีการ	กลุ่มเป้าหมาย	เครื่องมือ	การวิเคราะห์ข้อมูล	ผลที่ได้
เพื่อทดลองใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้พหุวัฒนธรรมด้วยวิธีการเชิงชาติพันธุ์วรรณาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะข้ามวัฒนธรรม	1. ผู้วิจัยขอหนังสือรับรองเพื่อทำการวิจัย 2. ผู้วิจัยชี้แจงหลักการความสำคัญ และประโยชน์ของการวิจัยให้กับนักศึกษาที่เป็นกลุ่มตัวอย่างได้ทราบ 3. ทดสอบก่อนเรียน 4. ดำเนินการทดลองประเมินผลสมรรถนะข้ามวัฒนธรรมและสนทนากับผู้เรียนรายบุคคล 5. ทดสอบหลังเรียน	1. นักศึกษาสาขาวิชาสังคมศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี	1. รูปแบบการจัดการเรียนรู้ 2. แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน 3. แบบสังเกตพฤติกรรมรายบุคคล 4. แบบประเมินเจตคตรายบุคคล 5. แบบประเมินวิธีการเชิงชาติพันธุ์วรรณา 6. แผนการจัดการเรียนรู้รายหน่วย 7. บันทึกสะท้อนย้อนคิด	1. ค่าเฉลี่ย (\bar{X}) 2. ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน(S.D.) 3. ค่าร้อยละ 4. สถิติทดสอบค่า t ที่ไม่เป็นอิสระต่อกัน (t-test for dependent) 5. การวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis)	1. สมรรถนะข้ามวัฒนธรรมด้านความรู้ 2. สมรรถนะข้ามวัฒนธรรมด้านทักษะ 3. สมรรถนะข้ามวัฒนธรรมด้านเจตคติ

ขั้นตอนที่ 4 ประเมินผลและปรับปรุงรูปแบบการจัดการเรียนรู้

(D₂ - Development: Evaluation)

ขั้นตอนนี้เป็นการนำข้อมูลผลการทดลองใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้พัฒนาธรรม ด้วยวิธีการเชิงชาติพันธุ์วรรณาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะข้ามวัฒนธรรม มาพิจารณาประเมินผล และปรับปรุง ซึ่งดำเนินการดังนี้

1. การศึกษาความพึงพอใจของนักศึกษาที่มีต่อรูปแบบการจัดการเรียนรู้พัฒนาธรรม ด้วยวิธีการเชิงชาติพันธุ์วรรณาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะข้ามวัฒนธรรมของนักศึกษาที่เป็นกลุ่ม ตัวอย่างด้วยวิธีการเขียนบันทึกสะท้อนย้อนคิด ซึ่งมีวิธีดำเนินการ ดังนี้

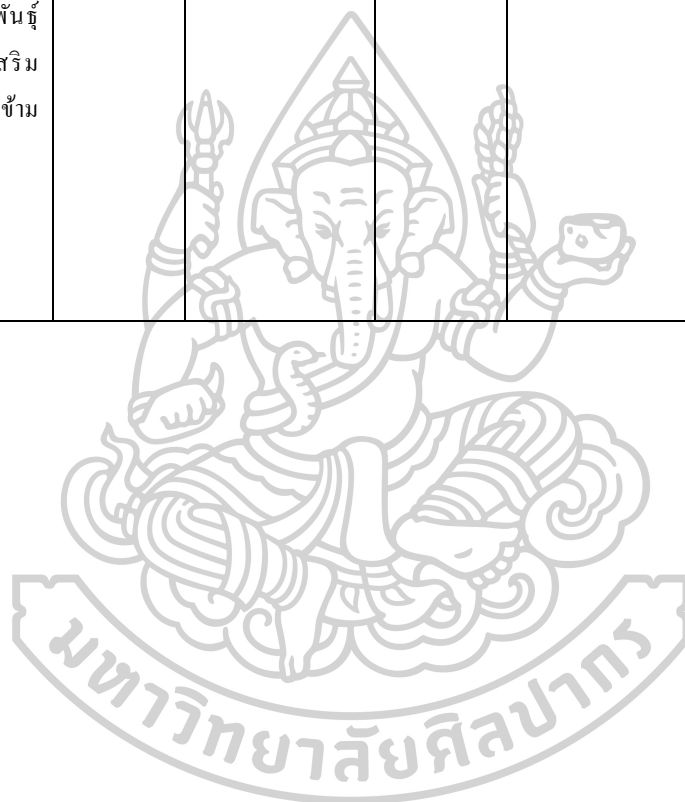
1.1 ผู้วิจัยและนักศึกษาร่วมกันสรุปผลการศึกษาภาคสนามชุมชนชาติพันธุ์ต่างๆ ในภาพรวม

1.2 ผู้วิจัยให้นักศึกษาเขียนบันทึกสะท้อนย้อนคิดเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ด้วย รูปแบบการจัดการเรียนรู้พัฒนาธรรมด้วยวิธีการเชิงชาติพันธุ์วรรณาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะ ข้ามวัฒนธรรม ซึ่งกำหนดประเด็น คือ 1) ความเหมาะสมของการจัดกิจกรรมตามขั้นตอนการเรียนรู้ 2) ความเหมาะสมของแหล่งเรียนรู้ คือ ชุมชนชาติพันธุ์ที่ใช้ในการศึกษา และ 3) ประโยชน์ที่ได้รับ จากการศึกษาด้วยรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้น

1.3 ผู้วิจัยวิเคราะห์เชิงเนื้อหาเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ด้วยรูปแบบที่พัฒนาขึ้นจาก บันทึกสะท้อนย้อนคิดของนักศึกษาตามประเด็นที่กำหนด และปรับปรุงรูปแบบการจัดการเรียนรู้ฯ

ตารางที่ 15 สรุปขั้นตอนการประเมินผลและปรับปรุงรูปแบบการจัดการเรียนรู้

วัตถุประสงค์	วิธีการ	กลุ่มเป้าหมาย	เครื่องมือ	การวิเคราะห์ข้อมูล	ผลที่ได้
การศึกษาความพึงพอใจของนักศึกษาที่มีต่อรูปแบบการจัดการเรียนรู้พหุ-วัฒนธรรมด้วยวิธีการเชิงชาติพันธุ์วรรณนาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะข้ามวัฒนธรรม	เขียนบันทึกสะท้อนความคิด	นักศึกษาสาขา วิชา สังคมศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี	บันทึกสะท้อนข้อคิด	การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)	ผลจากการประเมิน 1. ความเหมาะสมของการจัดกิจกรรมตามขั้นตอนการเรียนรู้ 2. ความเหมาะสมของแหล่งเรียนรู้ คือ ชุมชนชาติพันธุ์ที่ใช้ในการศึกษา 3. ประโยชน์ที่ได้รับจากการศึกษาด้วยรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้น

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์

การวิจัย เรื่อง การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้พหุวัฒนธรรมด้วยวิธีการเชิงชาติพันธุ์
วรรณนาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะข้ามวัฒนธรรม แบ่งการวิเคราะห์ข้อมูลออกเป็น 4 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานด้านหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาสังคม
ศึกษา คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี หลักการและทฤษฎีการ
พัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ แนวคิดพหุวัฒนธรรมศึกษา วิธีการเชิงชาติพันธุ์วรรณนา และ
สมรรถนะข้ามวัฒนธรรม

ตอนที่ 2 ผลการออกแบบและพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้พหุวัฒนธรรมด้วยวิธีการ
เชิงชาติพันธุ์วรรณนาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะข้ามวัฒนธรรม

ตอนที่ 3 ผลการทดลองใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้พหุวัฒนธรรมด้วยวิธีการเชิงชาติพันธุ์
เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะข้ามวัฒนธรรม

ตอนที่ 4 ผลการศึกษาความพึงพอใจของนักศึกษาที่มีต่อรูปแบบการจัดการเรียนรู้พหุ-
วัฒนธรรมด้วยวิธีการเชิงชาติพันธุ์วรรณนาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะข้ามวัฒนธรรม

ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานด้านหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาสังคมศึกษา คณะ
มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี หลักการและทฤษฎีการพัฒนารูปแบบ
การจัดการเรียนรู้ แนวคิดพหุวัฒนธรรมศึกษา วิธีการเชิงชาติพันธุ์วรรณนา และสมรรถนะข้าม
วัฒนธรรม

การศึกษาวិเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต
สาขาวิชาสังคมศึกษา คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี หลักการ
ทฤษฎีการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ แนวคิดพหุวัฒนธรรมศึกษา วิธีการเชิงชาติพันธุ์วรรณนา
แนวคิดและองค์ประกอบของสมรรถนะข้ามวัฒนธรรม และสภาพการณ์ปัจจุบันต่างๆ ที่มีผลต่อ
การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้พหุวัฒนธรรมด้วยวิธีการเชิงชาติพันธุ์วรรณนาเพื่อเสริมสร้าง
สมรรถนะข้ามวัฒนธรรม ซึ่งมีการดำเนินการ ดังนี้

1. ผลการวิเคราะห์หลักสูตรพบว่า หลักสูตรควรจะมีมุ่งเน้น ให้ความสำคัญกับการศึกษาตามแนวทางการพัฒนาผู้เรียนสู่ศตวรรษที่ 21 โดยเฉพาะการทำความเข้าใจข้ามวัฒนธรรม (Cross-cultural understanding) เพื่อให้สะท้อนความหลากหลายทั้งด้านชาติพันธุ์และวัฒนธรรมของกลุ่มต่างๆ จึงไม่ได้กำหนดคุณลักษณะของผู้เรียนที่มีการทำความเข้าใจข้ามวัฒนธรรม หรือสมรรถนะข้ามวัฒนธรรมไว้ในวัตถุประสงค์ จุดเน้น หรือคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียนในหลักสูตร ส่งผลให้สมรรถนะข้ามวัฒนธรรมของผู้เรียนไม่สามารถเกิดขึ้นได้

สำหรับรายวิชา ชาติพันธุ์วิทยาในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ เป็นรายวิชาที่มุ่งเน้นให้ผู้เรียนทราบและเข้าใจถึงแนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาทางชาติพันธุ์วิทยาและพหุวัฒนธรรมศึกษา การปฏิสัมพันธ์และกระบวนการปรับเปลี่ยนอัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ และสำนักทางชาติพันธุ์โดยผ่านการอ่านงานเขียน งานวิจัย และการเก็บข้อมูลด้วยตนเอง โดยเฉพาะเรื่อง พหุวัฒนธรรมศึกษา เนื่องจากการจัดการเรียนการสอนพหุวัฒนธรรม สามารถทำให้ผู้เรียนซึ่งเป็นเยาวชนของชาติมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับสังคมที่มีวัฒนธรรมต่างจากตนเอง เกิดทักษะในการปฏิบัติ และเจตคติที่ถูกต้องต่อผู้ที่มีวัฒนธรรมต่างจากตน แต่เท่าที่ผ่านมาการจัดการเรียนการสอนในรายวิชานี้ ยังไม่บรรลุผลสัมฤทธิ์ ทักษะ และเจตคติตามจุดมุ่งหมายของรายวิชาเท่าที่ควร โดยเฉพาะสมรรถนะข้ามวัฒนธรรมของผู้เรียน เช่น การมีความรู้ข้ามวัฒนธรรม การปฏิสัมพันธ์ข้ามวัฒนธรรม และการเข้าใจถึงรู้สึกของกลุ่มคนที่มีวัฒนธรรมแตกต่างจากตน ซึ่งเป็นผลมาจากรูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบเดิม คือ เน้นการบรรยายมากกว่าการศึกษาภาคสนาม ดังนั้น แนวทางการจัดการเรียนรู้ของรายวิชาจึงต้องมีการปรับเปลี่ยนให้มีความสอดคล้องและเหมาะสมกับจุดมุ่งหมายของรายวิชาที่ต้องการให้ผู้เรียนเกิดสมรรถนะข้ามวัฒนธรรมได้ โดยผู้สอนมีเป้าหมายประสงค์ที่จะให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากสถานที่จริง มีการปฏิสัมพันธ์กับกลุ่มชาติพันธุ์ต่างวัฒนธรรม และปรับเปลี่ยนมุมมองหรือทัศนคติที่มีต่อชนต่างกลุ่มในทิศทางที่ดีขึ้น

นอกจากนี้ ผู้สอนได้ประเมินความรู้และเจตคติเบื้องต้นของผู้เรียนที่เคยเรียนในรายวิชา ชาติพันธุ์วิทยาในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ พบว่า แม้ว่าผู้เรียนจะได้รับการจัดการเรียนรู้เรื่องกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ มาแล้วก็ตาม แต่เป็นเพียงแนวคิดทฤษฎีที่อยู่ภายในชั้นเรียน ไม่ได้มีการปฏิบัติการลงภาคสนามจริง ทำให้เจตคติที่มีต่อชนกลุ่มต่างๆ ยังเป็นไปในเชิงลบมากกว่าเชิงบวก อีกทั้งพฤติกรรมการแสดงออกเมื่อต้องพบเจอกับบุคคลที่มาจากต่างวัฒนธรรม สะท้อนว่าผู้เรียนไม่ได้มีการพยายามทำความเข้าใจความเป็น “คน” ของกลุ่มชาติพันธุ์อื่นๆ

จากการวิเคราะห์ผลการศึกษาดังกล่าว สะท้อนให้เห็นว่า การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่สามารถประยุกต์ใช้องค์ความรู้สู่การปฏิบัติจริงได้ด้วยวิธีการศึกษาภาคสนามที่เป็นระบบ มีระเบียบวิธีการศึกษาที่ชัดเจนเป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่ง ส่งผลต่อพัฒนาการเรียนรู้ การปฏิบัติ และเจตคติที่ดีของผู้เรียน ได้ต่อไป

2. ผลการสัมภาษณ์ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ประกอบด้วย คณาจารย์และนักศึกษาสาขาวิชา สังคมศึกษา และผู้ทรงคุณวุฒิทางด้านวัฒนธรรม สามารถวิเคราะห์แยกเป็นกลุ่มได้ ดังนี้

2.1 กลุ่มคณาจารย์สาขาวิชาสังคมศึกษา จากการสัมภาษณ์ประเด็นสมรรถนะข้ามวัฒนธรรมของผู้เรียนสาขาวิชาสังคมศึกษา ซึ่งสรุปความคิดเห็นได้ว่า นักศึกษาสาขาวิชาสังคมศึกษา ควรได้รับการพัฒนาและส่งเสริมให้เกิดสมรรถนะข้ามวัฒนธรรมครบทั้ง 3 ด้าน คือ ด้านความรู้ ด้านทักษะ และด้านเจตคติ โดยด้านความรู้ นักศึกษาจะต้องเรียนรู้ในทุกเรื่องเกี่ยวกับสังคมศึกษา โดยเฉพาะการเรียนรู้ให้เข้าใจในวัฒนธรรมของผู้อื่น อาจารย์ท่านหนึ่งกล่าวว่า “นักศึกษาสังคมศึกษาที่จะเป็นครูสังคมศึกษาในอนาคต จะต้องพัฒนาตนเองให้เข้าใจและเรียนรู้คนอื่น ๆ ให้มาก ซึ่งในพื้นที่จังหวัดกาญจนบุรีและใกล้เคียง รวมถึงเพชรบุรี มีความหลากหลายของผู้คน ศาสนา และวัฒนธรรมสูงมาก เมื่อนักศึกษาไปปฏิบัติหน้าที่เป็นครูผู้สอนก็จะได้เข้าใจบริบทแวดล้อมและนักเรียนมากขึ้นด้วย”

ด้านทักษะ สามารถสรุปข้อมูลได้ว่า นักศึกษาสาขาวิชาสังคมศึกษา จะมุ่งเน้นการปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น การเปิดใจยอมรับฟังความคิดเห็นของเพื่อนร่วมชั้นเรียน ให้มีการวางแผนกันทำงานมากขึ้นซึ่งต้องอาศัยการปฏิสัมพันธ์ทางสังคมที่ดีกับบุคคลอื่นอยู่เสมอ ไม่เลือกปฏิบัติกับบุคคลใดบุคคลหนึ่งหรือกลุ่มคนใดกลุ่มคนหนึ่ง อาจารย์ท่านหนึ่งกล่าวว่า “เสน่ห์ของครูสังคมศึกษา คือ การรู้รอบด้าน และยอมรับฟังความคิดเห็นของนักเรียน ถ้าจะให้พัฒนานักเรียนให้ฟังความคิดเห็นของผู้อื่นให้มาก นักศึกษาสังคมศึกษาควรจะต้องฟังความคิดเห็นของเพื่อนร่วมชั้นเรียน เพื่อนร่วมกลุ่มให้มากด้วย ฟังข้อเสนอแนะจากคนอื่น แล้วจะพัฒนาตัวเองได้”

ด้านเจตคติ จากการสัมภาษณ์สรุปได้ว่า การยอมรับและปฏิบัติหน้าที่กับผู้อื่นอย่างเท่าเทียมกัน ไม่มีอคติต่อนักเรียนที่มาจากต่างวัฒนธรรมจะทำให้การจัดการเรียนรู้ของนักศึกษาสาขาวิชาสังคมศึกษาที่จะเป็นครูสังคมศึกษาในอนาคตนั้น เป็นไปได้อย่างราบรื่น ดังคำกล่าวของอาจารย์ท่านหนึ่งว่า “ลอคอคติ มองคนอื่นอย่างเท่าเทียม นักศึกษาจะเป็นครูสังคมศึกษาที่ดีได้ในอนาคต”

นอกจากนี้ กลุ่มคณาจารย์สาขาวิชาสังคมศึกษายังให้ข้อเสนอแนะต่อวิธีการจัดการเรียนรู้ กล่าวโดยสรุปได้ความว่า “ถ้าจะให้พัฒนาได้ทั้ง 3 ด้านนั้น อาจารย์ผู้สอนควรจัดการเรียนการสอนที่ให้ผู้เรียนลงพื้นที่ปฏิบัติจริง เข้าไปอยู่กับคนในกลุ่มนั้นๆ จริงๆ นักศึกษาจะได้เข้าใจมากขึ้น ผู้สอนก็วัดและประเมินผลในแต่ละด้านอย่างเข้มข้น จะช่วยทำให้ผู้เรียนได้รับการพัฒนามากขึ้น”

จากการสัมภาษณ์กลุ่มคณาจารย์สาขาวิชาสังคมศึกษา สะท้อนให้เห็นว่า สมรรถนะข้ามวัฒนธรรมเป็นสิ่งที่มีความจำเป็นและสำคัญอย่างยิ่งกับผู้เรียน โดยเฉพาะผู้เรียนในสาขาวิชาสังคมศึกษา เมื่อจบการศึกษาแล้วต้องปฏิบัติหน้าที่ในฐานะของครูสังคมศึกษา ต้องเข้าใจในวัฒนธรรมของนักเรียนที่แตกต่างกัน สร้างความเสมอภาคในการเรียนรู้ และมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีกับนักเรียนที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรมด้วย

2.2 กลุ่มนักศึกษาสาขาวิชาสังคมศึกษา ซึ่ง ได้สัมภาษณ์ 2 ประเด็นหลักคือ ความสำคัญของการจัดการเรียนรู้ เรื่อง พหุวัฒนธรรม ในชั้นเรียน และการพัฒนาสมรรถนะข้ามวัฒนธรรม สามารถวิเคราะห์แยกแยะประเด็นได้ ดังนี้

2.2.1 การจัดการเรียนรู้ เรื่อง พหุวัฒนธรรม นักศึกษาที่ได้รับการสัมภาษณ์ได้ให้ข้อมูลโดยสรุปในภาพรวมได้ว่า การจัดการเรียนรู้เรื่อง พหุวัฒนธรรม เป็นประเด็นค่อนข้างใหม่ที่ผู้เรียนสังคมศึกษาต้องมีการเรียนรู้ให้มากขึ้นอย่างต่อเนื่อง เนื่องจากสังคมในปัจจุบันเป็นสังคมพหุวัฒนธรรมค่อนข้างสูง มีกลุ่มคนหลากหลายที่โยกย้ายถิ่นฐานเพื่อการประกอบอาชีพ การศึกษาและความต้องการคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น ฉะนั้น ผู้เรียนสังคมศึกษาต้องได้รับการจัดการเรียนรู้พหุวัฒนธรรมเพื่อความเข้าใจในบริบททางวัฒนธรรมที่หลากหลาย สามารถสร้างปฏิสัมพันธ์ที่ดีและเหมาะสมได้ อีกทั้งยังสามารถปรับเปลี่ยนเจตคติไปในเชิงบวกได้มากขึ้นเมื่อต้องติดต่อสัมพันธ์หรือดำรงอยู่ร่วมกันกับคนต่างชาติพันธุ์ ดังการให้ข้อมูลของนักศึกษากลุ่มหนึ่งว่า “แถวบ้านของพวกหนูมีกลุ่มแรงงานต่างด้าวจำนวนมาก เราก็จะมองกลุ่มเหล่านี้ในลักษณะเหยียดหยาม ไม่เข้าใจในพฤติกรรมของคนเหล่านี้ ซึ่งถ้าเราได้เรียนเกี่ยวกับพหุวัฒนธรรม วัฒนธรรมของคนอื่นๆ คำน่าจะทำให้เราเข้าใจกลุ่มเหล่านี้มากขึ้น” นักศึกษาอีกกลุ่มหนึ่งให้ข้อคิดเห็นว่า “ถ้าจะเรียนวิชาสังคมศึกษาเพื่อนำไปใช้สอนนักเรียน นอกจากวิชาหลักแล้ว พวกผมคิดว่า วิชาเกี่ยวกับ วัฒนธรรมการเรียนรู้คนอื่นๆ จะเป็นวิชาที่น่าสนใจ และสามารถนำไปใช้ในชีวิตจริงได้ด้วย เพราะบ้านพวกผมอยู่ตามแนวชายแดน อีกอย่างหนึ่งเพื่อนในห้องบางส่วนก็เป็นคนกะเหรี่ยง คนมอญ พวกผมน่าจะเข้าใจพฤติกรรมของเพื่อนมากขึ้นด้วย”

2.2.2 การพัฒนาสมรรถนะข้ามวัฒนธรรม จะเน้นสัมภาษณ์กลุ่มนักศึกษาที่เคยเรียนในรายวิชา ชาติพันธุ์วิทยาในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ และวิชาใกล้เคียงมาแล้ว ซึ่งสามารถสรุปข้อมูลในภาพรวมได้ว่า การพัฒนาความรู้ด้วยวิธีการที่สามารถเรียนรู้และเข้าใจผู้อื่นได้อย่างลึกซึ้งมากกว่าเพียงแค่การดูจากโทรทัศน์หรืออินเทอร์เน็ต จะช่วยเสริมสร้างการเรียนรู้ได้มากขึ้น ส่วนการปฏิสัมพันธ์กับคนอื่นนั้น ถ้ามีวิธีการที่ส่งเสริมให้ได้ทำงานร่วมกันหรือติดต่อสัมพันธ์กับคนต่างวัฒนธรรมบ้าง จะช่วยสร้างมนุษยสัมพันธ์ที่ดีได้ด้วย ทำให้เข้าใจคนอื่นมากขึ้น และสามารถส่งผลต่ออคติของแต่ละคนที่มีอยู่ให้ลดลงได้เช่นกัน ดังข้อมูลจากการสัมภาษณ์นักศึกษากลุ่มหนึ่งว่า “การพัฒนาตนเองให้เกิดสมรรถนะทั้งในด้านความรู้ในวัฒนธรรมของเราเองและคนอื่น การไม่มีอคติต่อคนที่มีวัฒนธรรมแตกต่างจากเรา จะทำให้เราเข้าใจกลุ่มคนเหล่านั้น ได้มากขึ้น” นักศึกษาอีกกลุ่มหนึ่งกล่าวว่า “เราเรียนสังคมศึกษา เราต้องอยู่กับคนอื่นให้ได้เป็นอย่างดี และยังถ้าเราไปฝึกสอนอยู่ที่โรงเรียนที่มีความหลากหลายทางศาสนา เราจะได้วางตนเองให้เหมาะสมกับนักเรียนในทุกศาสนาด้วย”

ข้อมูลจากการสัมภาษณ์กลุ่มนักศึกษาทั้ง 2 ประเด็น สามารถวิเคราะห์ได้ว่า การเรียนรู้พหุวัฒนธรรมและเสริมสร้างสมรรถนะข้ามวัฒนธรรมให้เกิดขึ้นกับผู้เรียนในสาขาวิชาสังคมศึกษาเป็นสิ่งที่สำคัญ เนื่องจากครูสังคมศึกษาจะต้องมีองค์ความรู้ทางด้านวัฒนธรรมที่หลากหลาย มีสมรรถนะข้ามวัฒนธรรมประจำกาย เปรียบเสมือนอาวุธทางปัญญาที่จะสร้างกระบวนการจัดการเรียนรู้ให้กับผู้อื่นอย่างเท่าเทียม เข้าใจ และปราศจากอคติที่มีต่อผู้เรียน ซึ่งผู้เรียนสังคมศึกษาคควรได้รับการพัฒนาและส่งเสริมอย่างต่อเนื่อง

2.3 กลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิทางด้านวัฒนธรรม ประกอบด้วย ผู้เชี่ยวชาญทางด้านวัฒนธรรม และชาติพันธุ์ และผู้เชี่ยวชาญทางการจัดการเรียนการสอนทางวัฒนธรรม สามารถวิเคราะห์ได้ดังนี้

2.3.1 ผู้เชี่ยวชาญทางด้านวัฒนธรรมและชาติพันธุ์ กล่าวโดยสรุปได้ว่า การเรียนรู้ด้านวัฒนธรรมและข้ามวัฒนธรรมก็ตาม นักศึกษาจะต้องมีองค์ความรู้ทางด้านวัฒนธรรมก่อน ต้องเข้าใจในหลักการ แนวคิดทางวัฒนธรรมที่หลากหลายเพื่อจะเป็นมุมมองให้กับนักศึกษาในการวิเคราะห์หรือทำความเข้าใจปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้น และในการเรียนรู้นี้ แม้ว่าจะเป็นการเรียนรู้วัฒนธรรมอื่น แต่อย่างไรก็ตาม ควรให้นักศึกษานำองค์ความรู้ที่ได้รับมาปรับใช้ในการทำความเข้าใจวัฒนธรรมของตนเองด้วย อีกประการหนึ่ง คือ องค์ความรู้ทางชาติพันธุ์ นักศึกษาจะต้อง

มีองค์ความรู้ทางชาติพันธุ์ รู้เกี่ยวกับความเป็นชาติพันธุ์ของคนกลุ่มต่างๆ ในพื้นที่ รวมทั้งชาติพันธุ์ของตนเองด้วย เพื่อจะได้เปิดมุมมองที่หลากหลายอันจะนำสู่การยอมรับในชาติพันธุ์อื่นได้

2.3.2 กลุ่มคณาจารย์ในมหาวิทยาลัยที่มีความเชี่ยวชาญทางด้านการจัดการเรียนการสอนทางวัฒนธรรม ในการจัดการเรียนการสอนทางวัฒนธรรมที่เกิดขึ้นในปัจจุบันคือการเรียนรู้วัฒนธรรมหลักของประเทศเพียงเท่านั้น ไม่ว่าจะเป็นระดับโรงเรียนหรือมหาวิทยาลัยก็ตาม อาจารย์ท่านหนึ่งกล่าวว่า “มหาวิทยาลัยควรจะต้องมีการจัดการเรียนการสอนในรายวิชาที่สะท้อนความหลากหลายทางวัฒนธรรม เพื่อผู้เรียนจะได้ปรับตัวให้อยู่ในสังคมปัจจุบันที่มีความหลากหลายได้” สำหรับการจัดการเรียนการสอน นอกเหนือจากเนื้อหาแล้วนั้น วิธีการจัดการเรียนการสอนเป็นสิ่งที่สำคัญเช่นกัน โดยผู้ทรงคุณวุฒิส่วนใหญ่เห็นไปในทิศทางเดียวกันว่า “การศึกษาจากการลงภาคสนาม หรือการเรียนรู้จากการปฏิบัติ จะเป็นวิธีการที่ทำให้ผู้เรียนได้เข้าใจและตระหนักในวัฒนธรรมของคนอื่นอย่างลึกซึ้งมากขึ้น สามารถลดอคติของผู้เรียนลงได้”

สำหรับการวัดและประเมินผล ผู้ทรงคุณวุฒิให้ข้อเสนอแนะไว้ว่า ผู้สอนควรวัดและประเมินผลด้วยการนั่งพูดคุยกับผู้เรียนเพื่อจะได้สะท้อนมุมมองต่างๆ ได้ดีกว่าการเขียนตอบในแบบสอบถาม และควรให้ผู้เรียนเขียนสะท้อนความคิดลงในสมุดทุกครั้งที่มีการลงภาคสนาม ซึ่งจะช่วยให้เห็นพัฒนาการของมุมมองที่มีต่อวัฒนธรรมต่างๆ ได้อย่างต่อเนื่อง

จากข้อมูลของกลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิทางด้านวัฒนธรรม สะท้อนให้เห็นถึงความสำคัญขององค์ความรู้ทางด้านวัฒนธรรม เพื่อเป็นกรอบคิดในการปฏิบัติงานและทำความเข้าใจปรากฏการณ์ทางสังคมที่เกิดขึ้นได้ อีกประการหนึ่งคือ วิธีการจัดการเรียนการสอนและการวัดประเมินผล ควรเน้นที่ตัวผู้เรียน ได้ลงมือปฏิบัติจริง ผู้เรียนได้สะท้อนมุมมองจากการลงภาคสนามผ่านการเขียนการสัมภาษณ์ซึ่งจะรับรู้ได้ถึงเจตคติที่สำคัญของผู้เรียนเป็นรายบุคคล และสามารถนำสู่การพัฒนาต่อยอดได้ในอนาคต

การวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องทั้ง 3 กลุ่ม คือ คณาจารย์สาขาวิชา สังคมศึกษา นักศึกษาสาขาวิชาสังคมศึกษา และผู้ทรงคุณวุฒิทางด้านวัฒนธรรม สามารถนำมาเป็นแนวทางในการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้พหุวัฒนธรรมด้วยวิธีการเชิงชาติพันธุ์วรรณาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะข้ามวัฒนธรรมได้

3. ผลการศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้พหุวัฒนธรรมด้วยวิธีการเชิงชาติพันธุ์วรรณาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะข้ามวัฒนธรรม ประกอบด้วย กระบวนการวิจัยและพัฒนา (Research and Development) แนวคิดแบบจำลอง

การออกแบบการสอนเชิงระบบ (Instructional Design: ADDIE Model) แนวคิดพหุวัฒนธรรมศึกษา และแนวทางการจัดการศึกษาพหุวัฒนธรรม (Multicultural Education) และวิธีการเชิงชาติพันธุ์วรรณา (Ethnography) ผลการศึกษาพบว่า

3.1 รูปแบบการจัดการเรียนรู้ ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ถึงความเหมาะสมและสามารถนำมาเป็นแนวคิดในการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ของ Joyce, Weil and Calhoun (2015: 25-34) และทิสนา แจมมณี (2556: 222-255) ได้แก่

1) รูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่เน้นการปฏิสัมพันธ์ทางสังคม (The Social Family) เป็นรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่เน้นการพัฒนาทักษะการเรียนรู้และทักษะทางสังคม คือการปฏิสัมพันธ์สัมพันธ์ระหว่างบุคคล สามารถติดต่อสื่อสารกับบุคคลต่างวัฒนธรรม และเรียนรู้ว่าจะแสดงออกถึงพฤติกรรมอย่างไรเมื่อต้องมีการติดต่อกับชนกลุ่มอื่นในบริบททางวัฒนธรรมที่แตกต่าง เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพในการสื่อสารอย่างสูงสุด และผู้เรียนสามารถควบคุมและปรับเปลี่ยนพฤติกรรมตนเอง เมื่อต้องเผชิญกับสถานการณ์ที่แตกต่าง เพื่อให้งานบรรลุผลสำเร็จได้

2) รูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่เน้นการพัฒนาตน (The Personal Family) เป็นรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่เน้นพัฒนาบุคลิกลักษณะและความตระหนักในตนเอง โดยผู้เรียนสามารถรับรู้สิ่งที่เป็นตนเอง การทำงานร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีประสิทธิภาพและสร้างสรรค์ และมีความรับผิดชอบต่อการเรียนรู้ สามารถสร้างการเรียนรู้ที่จะพัฒนาตนเองเพื่อการดำรงวิถีชีวิตที่มีคุณภาพอย่างสูงสุดได้ในสังคมที่มีความหลากหลาย

3) รูปแบบจัดการเรียนรู้เน้นการพัฒนาด้านพุทธิพิสัย (Cognitive Domain) รูปแบบที่มุ่งช่วยผู้เรียนให้เกิดความรู้ความเข้าใจในเนื้อหาสาระต่างๆ ซึ่งอาจจะเป็นข้อเท็จจริง ความคิดรวบยอด หรือ โน้ตสน์ ซึ่งในขั้นตอนของการจัดการเรียนรู้ต้องสร้างองค์ความรู้ในแนวคิดทางชาติพันธุ์และพหุวัฒนธรรม และวิธีการเชิงชาติพันธุ์วรรณาให้เกิดขึ้นกับผู้เรียนก่อน เพื่อจะใช้เป็นกรอบแนวคิดและวิธีการในการศึกษาภาคสนามได้

4) รูปแบบจัดการเรียนรู้เน้นการพัฒนาด้านทักษะพิสัย (Psycho-Motor Domain) รูปแบบที่มุ่งช่วยพัฒนาความสามารถของผู้เรียนในด้านการปฏิบัติ การกระทำ หรือการแสดงออกต่างๆ ซึ่งสอดคล้องกับวิธีการเชิงชาติพันธุ์วรรณาที่มีลักษณะสำคัญคือ การฝึกปฏิบัติภาคสนาม เน้นให้ผู้เรียนได้ศึกษาจากพื้นที่จริง ทำให้เกิดการพัฒนาทักษะด้านการปฏิบัติได้

5) รูปแบบจัดการเรียนรู้เน้นการพัฒนาด้านจิตพิสัย (Affective Domain) เป็นรูปแบบที่ช่วยพัฒนาผู้เรียนให้เกิดความรู้สึก เจตคติ ค่านิยม คุณธรรมและจริยธรรมอันพึง

ประสงค์ ซึ่งรูปแบบการจัดการเรียนรู้พัฒนาวัฒนธรรมฯ ที่พัฒนาขึ้นมีเป้าหมายให้ผู้เรียนสามารถเข้าใจความรู้สึกของบุคคลต่างวัฒนธรรม และยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น ผู้เรียนสามารถตอบสนองต่อวัฒนธรรมที่แตกต่างในเชิงบวก และมีทัศนคติที่ไม่พิจารณาตัดสินผู้อื่นทางวัฒนธรรม เพื่อการทำความเข้าใจในคุณค่าของวัฒนธรรมที่มีความแตกต่างกัน และการลดอคติทางชาติพันธุ์ สร้างความรู้สึกแห่งความเสมอภาคเท่าเทียมกันระหว่างกลุ่มชาติพันธุ์ ยอมรับในความหลากหลายทางวัฒนธรรม และไม่ถือเอาวัฒนธรรมของตนเองเป็นใหญ่กว่าวัฒนธรรมอื่นๆ ที่ดำรงอยู่ในสังคมเดียวกันได้

3.2 การออกแบบการเรียนการสอนเชิงระบบ ผู้วิจัยได้วิเคราะห์แนวทางการออกแบบการเรียนการสอนเชิงระบบ พบว่า การออกแบบการเรียนการสอนเชิงระบบตามแนวคิดของ Kruse (2001) เรียกว่า ADDIE Model ประกอบด้วย 5 ขั้นตอน คือ ขั้นตอนวิเคราะห์ (Analyze Phase) ขั้นตอนออกแบบ (Design Phase) ขั้นตอนพัฒนา (Develop Phase) ขั้นตอนนำไปใช้ (Implement Phase) และขั้นตอนประเมิน (Evaluate Phase) สามารถนำมาเป็นแนวทางและขั้นตอนในการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ได้โดยบูรณาการร่วมกับแนวคิด การวิจัยและพัฒนา (Research & Development) มี 4 ขั้นตอน ประกอบด้วย ขั้นตอนวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน (Analyze) ขั้นตอนออกแบบและพัฒนา (Design & Develop) ขั้นตอนนำไปใช้ (Implement) และขั้นตอนประเมิน (Evaluate) ส่งผลให้ได้ขั้นตอนในการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ทั้งหมด 4 ขั้นตอน แสดงผลได้ดังตารางที่ 16

ตารางที่ 16 การบูรณาการขั้นตอนการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ระหว่างแนวคิด ADDIE Model กับ แนวคิด R&D

แนวคิด ADDIE Model	แนวคิด R&D	การบูรณาการแนวคิดและขั้นตอนการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้
1. ขั้นตอนวิเคราะห์	1. ขั้นตอนวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน	1. ศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน
2. ขั้นตอนออกแบบ	2. ขั้นตอนออกแบบและพัฒนา	2. ออกแบบและพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้
3. ขั้นตอนพัฒนา		
4. ขั้นตอนนำไปใช้	3. ขั้นตอนนำไปใช้	3. นำรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่พัฒนาไปใช้
5. ขั้นตอนประเมิน	4. ขั้นตอนประเมิน	4. ประเมินผลและปรับปรุงรูปแบบการจัดการเรียนรู้

จากตารางที่ 16 แสดงการบูรณาการขั้นตอนการพัฒนา รูปแบบการจัดการเรียนรู้ ระหว่างแนวคิด ADDIE Model กับ แนวคิด R&D สามารถอธิบายได้ ดังนี้ ขั้นที่ 1 ศึกษาวิเคราะห์ ข้อมูลพื้นฐาน (Analyze) เป็นการศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลแนวคิด ทฤษฎี หลักการที่เกี่ยวข้องรูปแบบ การจัดการเรียนรู้ การออกแบบการเรียนการสอนเชิงระบบ พหุวัฒนธรรมศึกษา วิธีการเชิงชาติพันธุ์ วรรณกรรม และสมรรถนะข้ามวัฒนธรรม ขั้นที่ 2 ออกแบบและพัฒนา รูปแบบการจัดการเรียนรู้ (Design & Development) เป็นขั้นตอนของการพัฒนาและหาคุณภาพของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ พหุวัฒนธรรมด้วยวิธีการเชิงชาติพันธุ์วรรณนาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะข้ามวัฒนธรรม ขั้นที่ 3 นำรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่พัฒนาไปใช้ (Implementation) คือ การนำรูปแบบที่พัฒนาขึ้นไปใช้ กับกลุ่มตัวอย่าง และขั้นที่ 4 ประเมินผลและปรับปรุงรูปแบบการจัดการเรียนรู้ (Evaluation) เป็นการประเมินความเหมาะสมของรูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อนำไปใช้ในครั้งต่อไป

3.3 แนวคิดพหุวัฒนธรรมศึกษา และแนวทางการจัดการศึกษาพหุวัฒนธรรม (Multicultural Education) จากการสังเคราะห์เอกสารเกี่ยวกับแนวคิดและแนวทางการจัดการศึกษา พหุวัฒนธรรม พบว่า พหุวัฒนธรรมศึกษา เป็นแนวคิดที่มีเป้าหมายให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ถึงวัฒนธรรม อื่นที่แตกต่างจากวัฒนธรรมของตน เข้าใจใน โลกทัศน์ของชนกลุ่มต่างๆ ที่มีอิทธิพลต่อระบบการ คิดและการดำเนินชีวิตประจำวันที่ย่อมมีหลักแห่งเหตุและผลมาเป็นเครื่องมือในการอธิบาย ความหมายหรือปรากฏการณ์ต่างๆ ทางสังคมของชนกลุ่มนั้นๆ สร้างความเท่าเทียมกันทาง การศึกษา พัฒนาองค์ความรู้ ทักษะ และเจตคติให้เป็นไปในเชิงบวก รวมถึงการดำรงอยู่ร่วมกันของ ชนกลุ่มต่างๆ ในสังคมที่มีความหลากหลายดังเช่นปัจจุบัน ส่วนแนวทางการจัดการศึกษาพหุ- วัฒนธรรม ตามแนวคิดของ Banks (2004, 4-6) และ Banks & Banks (2007, 20-22) นำเสนอไว้โดย แบ่งออกเป็น 5 มิติด้วยกัน ได้แก่ 1) การบูรณาการเนื้อหา (Content Integration) 2) กระบวนการ สร้างองค์ความรู้ (Knowledge Construction) 3) การลดความเดียดฉันท์ (Prejudice Reduction) 4) ความเสมอภาคในการจัดการเรียนการสอน (Equity Pedagogy) และ 5) กระบวนการทำให้ วัฒนธรรมของโรงเรียนมีบทบาทมากขึ้น (Empowering School Culture)

จากการสังเคราะห์ดังกล่าว ผู้วิจัยได้นำมาเป็นแนวทางในการพัฒนากระบวนการ จัดการเรียนรู้ทุกชั้น กล่าวคือ รูปแบบการจัดการเรียนรู้พหุวัฒนธรรมด้วยวิธีการเชิงชาติพันธุ์ วรรณนาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะข้ามวัฒนธรรม เป็นรูปแบบที่พัฒนาขึ้นให้ผู้เรียนสามารถ บูรณาการเนื้อหาเข้ากับวิธีการปฏิบัติงาน ซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ถึงวัฒนธรรมอื่นที่แตกต่างจาก วัฒนธรรมของตน สร้างการเรียนรู้และพัฒนาองค์ความรู้ ทักษะ และเจตคติให้เป็นไปในเชิงบวก

อีกทั้งยังทำให้ผู้เรียนลดความเคียดแค้นที่ลง เพื่อการดำรงอยู่ร่วมกันในสังคมที่มีความหลากหลายอย่างสงบสุข ซึ่งเป็นเป้าหมายที่แฝงอยู่ในทุกขั้นตอนของกระบวนการจัดการเรียนรู้

3.4 วิธีการเชิงชาติพันธุ์วรรณา (Ethnography) ผลการสังเคราะห์เอกสารเกี่ยวกับวิธีการเชิงชาติพันธุ์วรรณา พบว่า วิธีการเชิงชาติพันธุ์วรรณามีลักษณะของการเรียนรู้จากพื้นที่หรือปรากฏการณ์จริง ใช้เทคนิควิธีการเก็บข้อมูลที่หลากหลายทั้งการสังเกตการณ์อย่างมีส่วนร่วม การสัมภาษณ์เชิงลึก การจดบันทึกภาคสนาม และวิธีการวงเสวนา โดยผู้วิจัยได้ใช้วิธีการวิจัยเชิงชาติพันธุ์วรรณาภายใต้กระบวนการทัศน์หลังสมัยใหม่นิยมที่งานชาติพันธุ์วรรณาไม่ได้ปราศจากอัตวิสัยของผู้ศึกษา แต่เป็นการนำเสนอข้อมูลร่วมกันระหว่างผู้ศึกษาและผู้ถูกศึกษาในลักษณะที่เรียกว่า “อัตวิสัยร่วม” ให้ความสำคัญกับมุมมองของผู้ถูกศึกษา จึงมีการคืนข้อมูลสู่ชุมชนในกระบวนการจัดการเรียนรู้ด้วย สำหรับแนวทางการศึกษาภาคสนามด้วยวิธีการเชิงชาติพันธุ์วรรณาได้นำแนวทางการเรียนรู้วิธีการเชิงชาติพันธุ์วรรณา เรียนรู้การเข้าสนาม การเลือกสรรชุมชน สร้างความสัมพันธ์กับชุมชน เก็บรวบรวมข้อมูล ตรวจสอบข้อมูล และการสะท้อนข้อมูลมาเป็นแนวทางหลักในการพัฒนากระบวนการจัดการเรียนรู้พัฒนาวัฒนธรรมเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะข้ามวัฒนธรรม

3.5 แนวคิดสมรรถนะข้ามวัฒนธรรม (Cross-Cultural Competencies) จากการสังเคราะห์เอกสารเกี่ยวกับสมรรถนะข้ามวัฒนธรรม พบว่า สมรรถนะข้ามวัฒนธรรม คือ คุณลักษณะหรือความสามารถของปัจเจกบุคคลที่มีพื้นฐานของความรู้ ทักษะ และอารมณ์หรือแรงกระตุ้นต่างๆ โดยต้องยอมรับและให้ความเคารพกับความแตกต่างทางวัฒนธรรม การประเมินตนเองอย่างต่อเนื่องเกี่ยวกับวัฒนธรรมและต้องคำนึงถึงพลวัตของความแตกต่างที่เกิดขึ้น การไม่หยุดที่จะพัฒนาความรู้ข้ามวัฒนธรรม และทักษะที่จำเป็นเมื่อต้องมีการปฏิสัมพันธ์กับบุคคลอื่นในพื้นที่ต่างวัฒนธรรมหรือในบริบทแวดล้อมที่มีความสลับซับซ้อนทางวัฒนธรรม ได้อย่างมีประสิทธิภาพและเหมาะสมสูงสุด (Hammer (1987); Abbe et al. (2007,12); McDonald et.al. (2008,13); Selmeski (2009)) โดยองค์ประกอบของสมรรถนะข้ามวัฒนธรรม จากการสังเคราะห์แนวคิดของ Black and Mendenhall (1990); Lister (1999); Zakaria (2000); Chiu and Hong (2006); Abbe et al.(2007); Ross et al.(2008); Reid (2010) สามารถกำหนดองค์ประกอบของสมรรถนะข้ามวัฒนธรรมออกเป็น 3 มิติ 7 องค์ประกอบ คือ 1) มิติด้านความรู้ ประกอบด้วย ความรู้ข้ามวัฒนธรรมและความเข้าใจข้ามวัฒนธรรมอย่างลึกซึ้ง 2) มิติด้านทักษะ ประกอบด้วย การปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคล และการกำกับตนเอง และ 3) มิติด้านเจตคติ ประกอบด้วย การเข้าใจความรู้สึกของผู้อื่น

ความไวทางวัฒนธรรม และการลอคอคติทางชาติพันธุ์ ซึ่งผู้วิจัยได้นำแนวคิดและองค์ประกอบดังกล่าว มาเป็นแนวทางในการกำหนดสมรรถนะข้ามวัฒนธรรมของผู้เรียน

กล่าวโดยสรุปได้ว่า ผลการสังเคราะห์เอกสารเกี่ยวกับหลักสูตร รายวิชา รูปแบบการจัดการเรียนรู้ การออกแบบการเรียนการสอนเชิงระบบ แนวคิดและแนวทางการจัดการศึกษาพหุวัฒนธรรม และวิธีการเชิงชาติพันธุ์วรรณา แนวคิดสมรรถนะข้ามวัฒนธรรม และการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ นำสู่การพัฒนา รูปแบบการจัดการเรียนรู้พหุวัฒนธรรมด้วยวิธีการเชิงชาติพันธุ์วรรณา เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะข้ามวัฒนธรรม

นอกจากข้อมูลการสังเคราะห์เอกสารที่นำสู่การพัฒนา รูปแบบการจัดการเรียนรู้ฯ แล้วนั้น ข้อมูลภูมิหลังของนักศึกษาที่เป็นกลุ่มตัวอย่างส่งผลต่อการพัฒนาความรู้ ทักษะ และเจตคติด้วยเช่นกัน ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. ลักษณะกลุ่มชาติพันธุ์และระบบคิดของนักศึกษา โดยนักศึกษากลุ่มตัวอย่าง จำนวน 25 คน เป็นกลุ่มคนไทยและกลุ่มคนไทยจีน กลุ่มละ 9 คน กลุ่มมอญและกลุ่มไทยทรงดำ กลุ่มละ 2 คน และกลุ่มกะเหรี่ยง กะเหรี่ยง และไทยมุสลิม กลุ่มละ 1 คน ส่วนใหญ่มีภูมิลำเนาอยู่ในจังหวัดเพชรบุรี ประจวบคีรีขันธ์ และสมุทรสงคราม ซึ่งความแตกต่างทางชาติพันธุ์ของนักศึกษาสามารถสะท้อนให้เห็นถึงระบบคิดเกี่ยวกับความเป็นชาติพันธุ์และมุมมองของตนเองที่มีต่อคนต่างกลุ่ม กล่าวคือ

นักศึกษากลุ่มคนไทยและกลุ่มคนไทยจีน ถือเป็นกลุ่มที่มีสมาชิกในชั้นเรียนมากที่สุด ระบบคิดยังคงยึดติดกับวัฒนธรรมของคนส่วนใหญ่ โดยในบางครั้งละเลยต่อความคิดของคนส่วนน้อย ในระยะแรกของการจัดการเรียนรู้ยังคงมองคนส่วนน้อยในสังคมว่าด้อยกว่า ความเจริญของคนอื่นไม่สามารถเทียบเท่ากับคนไทยได้ ดังที่นักศึกษาคณะหนึ่งให้ข้อมูลว่า “หนูเป็นคนไทย เรายังคงยึดความคิดแบบคนไทยที่มองคนอื่นที่ไม่ใช่คนไทยว่าเป็นคนที่มีวัฒนธรรมล้าหลัง ไม่เจริญ ไม่ทันสมัย” อีกคนหนึ่งกล่าวว่า “ที่บ้านผมมีเชื้อสายจีน เค้าบอกว่าคนจีนขยันทำกิน ต่างกับคนอื่นที่ ขี้เกียจ บางครั้งผมก็คิดแบบนั้นเหมือนกันนะ” แต่มีนักศึกษาอีกกลุ่มหนึ่งกล่าวว่า “พวกหนูเป็นคนไทย แต่เราก็ไม่เคยมองว่าคนชาติพันธุ์อื่นไม่ดี ทุกคนเป็นคนเหมือนกัน”

สำหรับนักศึกษากลุ่มมอญและกลุ่มคนไทยทรงดำ ถือเป็นกลุ่มที่มีจำนวนสมาชิกในชั้นเรียนเท่ากัน โดยนักศึกษาทั้งสองกลุ่มชาติพันธุ์นี้นำเสนอวิธีคิดของตนเองไว้ว่า “เราก็เป็นคนไทย แค่มียุทธศาสตร์เป็นมอญและคนไทยทรงดำ พวกหนูก็ไม่ได้คิดว่าเราแตกต่างจากคนไทย

ทั่วไป หรือดีกว่าคนที่บอกว่าเป็นคนไทยแท้ๆ มีเพียงแค่พิธีกรรมบางอย่างที่มีลักษณะเฉพาะของท้องถิ่นเท่านั้น”

ส่วนนักศึกษากลุ่มคนกะเหรี่ยง กะหรั่ง และไทยมุสลิม ซึ่งถือเป็นกลุ่มที่มีสมาชิกน้อยที่สุดในชั้นเรียน เป็นกลุ่มที่มีลักษณะทางชาติพันธุ์ที่เด่นชัดที่สุดทั้งกายภาพและวัฒนธรรม โดยนักศึกษากลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงและกะหรั่งนำเสนอวิธีคิดของตนไว้ว่า “ผมมองว่าพวกผมเป็นคนไทยเหมือนกับเพื่อนคนอื่นๆ แรกๆ ที่เข้ามาเรียนเราเองก็กลัวเหมือนกันว่าเพื่อนจะล้อว่าเราเป็นกะหรั่ง พูดภาษาไทยไม่ชัด แต่พอเพื่อนรู้ว่าเราเป็นกะหรั่ง เขาก็ไม่ได้มองว่าเราแปลกแยกแตกต่างจากพวกเขา อีกอย่างหนึ่ง ผมก็ไม่ได้มองว่าเราเจริญน้อยกว่าคนไทย แม้ว่าที่บ้านผม ไฟฟ้าจะยังไม่ถึงก็ตาม” ส่วนนักศึกษาที่เป็นกลุ่มชาติพันธุ์ไทยมุสลิม กล่าวว่า “ผมเองก็เป็นคนไทยต่างแค่การนับถือศาสนาเท่านั้น อาหารการกินก็ไม่ได้แตกต่างกัน เพียงแค่ผมไม่ทานหมู ทุกอย่างก็คือคนไทยเหมือนกัน”

ลักษณะทางชาติพันธุ์ของนักศึกษาทุกกลุ่มที่กล่าวมา มีทั้งที่คล้ายคลึงและแตกต่างกันตามกระบวนการขัดเกลาทางสังคมของแต่ละสังคมที่มุ่งเน้นในการผลิตคนของชุมชนให้เป็นที่ไปตามบรรทัดฐานที่สังคมนั้นๆ กำหนดไว้ ซึ่งสามารถสะท้อนให้เห็นถึงระบบคิดของนักศึกษาในแต่ละกลุ่มได้เช่นกัน

2. การตั้งถิ่นฐานที่อยู่อาศัยและบริบทแวดล้อม นักศึกษาแต่ละกลุ่มชาติพันธุ์มีลักษณะของการตั้งถิ่นฐานและบริบทแวดล้อม ดังจะอธิบายได้กล่าวคือ

นักศึกษากลุ่มคนไทยและกลุ่มคนไทยจีน ถือเป็นกลุ่มนักศึกษาที่มีการตั้งถิ่นฐานอยู่ในเขตเมืองเป็นหลัก มีการรับเอาวิทยาการความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี การเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจและการเปลี่ยนแปลงทางสังคมรวมถึงการติดต่อสัมพันธ์กับคนต่างวัฒนธรรมอย่างต่อเนื่อง ด้วยเหตุผลของชุมชนเมืองเป็นแหล่งรวมของคนต่างถิ่นที่เข้ามาศึกษาเรียนรู้ ประกอบอาชีพ และการตั้งถิ่นฐานใหม่ เป็นต้น นักศึกษากลุ่มชาติพันธุ์ไทยจีนกล่าวว่า “บ้านของพวกผมอยู่ในเขตเมืองทั้งจังหวัดเพชรบุรีและประจวบคีรีขันธ์ เรียนหนังสือในเมือง ความเจริญต่างๆ ก็เริ่มต้นจากในเมืองทั้งนั้น พวกผมก็รับมาเต็มๆ แต่การอยู่ในเมืองถ้ามองในแง่ดีคือ เรามีเพื่อนต่างถิ่นต่างอำเภอที่เข้ามาเรียนในห้องเรียนเดียวกัน บางคนเป็นกลุ่มกะเหรี่ยงก็มีนะ เขาพูดไทยไม่ค่อยชัด ในตอนนั้นเราก็ล้อเลียนและหัวเราะเพื่อนเหมือนกัน แต่เราก็ยังเป็นเพื่อนกัน” นักศึกษาอีกกลุ่มหนึ่งกล่าวสอดคล้องกันว่า “เราเกิดในเมือง บ้านพ่อกับแม่ก็อยู่ในเมือง ทุกอย่างทันสมัยทั้งหมด มีการเปลี่ยนแปลงเร็วมาก เปลี่ยนจนงงก็มี ส่วนเพื่อนบ้านก็มีทั้งคนไทยด้วยกัน แรงงานต่างด้าว เช่น

พม่า ที่เข้ามาทำประมง เราก็อยู่กันมาด้วยดี ไม่ได้มีปัญหาอะไรกัน แต่พอมีข่าวว่าชาวพม่าชิงทรัพย์บ้าง ทำร้ายคนที่อยู่ข้างบ้านบ้าง บางครั้งก็ทำให้เรากลัวเหมือนกัน”

สำหรับนักศึกษากลุ่มคนมอญและกลุ่มคนไทยทรงดำ มีการตั้งถิ่นฐานอยู่ในพื้นที่ต่างอำเภอ ห่างจากตัวเมืองประมาณ 25-30 กิโลเมตร บริเวณแควดล้อมชุมชน (อำเภอเขาย้อยและอำเภอบ้านแหลม จังหวัดเพชรบุรี) มีถนนสายหลักตัดผ่าน การติดต่อสัมพันธ์กับคนต่างพื้นที่มีอย่างต่อเนื่องทั้งในลักษณะของการเดินทางติดต่อภายนอกชุมชน และคนนอกชุมชนเข้ามาติดต่อสัมพันธ์กับคนในชุมชน ฉะนั้น การแลกเปลี่ยนเรียนรู้และรับเอาวัฒนธรรมภายนอกเข้าสู่ชุมชนจึงมีอย่างต่อเนื่อง กลุ่มนักศึกษาก็รับเอาวิทยาการความรู้ต่างๆ เข้ามาในสังคมวัฒนธรรมของตนเอง จากการให้ข้อมูลของนักศึกษากลุ่มชาติพันธุ์ไทยทรงดำ กล่าวว่า “ชุมชนที่หนูอาศัยอยู่นั้น ไม่ได้ไกลจากเขตเมืองมากนัก หนูไปเรียนในเมือง มีการติดต่อกับคนในวัฒนธรรมอื่น ความเจริญต่างๆ ก็เข้ามาสู่ชุมชนที่หนูอยู่มากมาย ยิ่งปัจจุบันนี้ ด้วยการสื่อสารที่รวดเร็วยิ่งทำให้ความเจริญหลายอย่างมาเร็วมากขึ้นอีก” สอดคล้องกับนักศึกษากลุ่มชาติพันธุ์มอญที่กล่าวว่า “ผมโตมากับวัฒนธรรมมอญ แต่ก็มีเปลี่ยนแปลงไปมากเหมือนกัน ถึงแควดล้อมรอบตัวก็เปลี่ยน วัฒนธรรมบางอย่างเริ่มสูญหายไป เช่น ภาษาพูด เด็กรุ่นใหม่พูดภาษามอญไม่ค่อยได้แล้ว ผมเองก็เหมือนกัน ไม่ค่อยสนใจ อาจเป็นเพราะเราอยู่กับวัฒนธรรมที่เจริญกว่า เราก็รับเอาแต่วัฒนธรรมที่มองว่าเจริญกว่า และละเลยวัฒนธรรมของเราเองก็เป็นได้”

ส่วนนักศึกษากลุ่มคนกะเหรี่ยง กะหรั่ง และ ไทยมุสลิม สำหรับการตั้งถิ่นฐานและบริเวณแควดล้อมของนักศึกษา 3 กลุ่มนี้ แยกออกเป็น 2 กลุ่มย่อย คือ กลุ่มคนกะเหรี่ยงและกะหรั่ง กับกลุ่มไทยมุสลิม กล่าวคือ กลุ่มคนกะเหรี่ยงและกะหรั่ง ถือเป็นกลุ่มชนบนพื้นที่สูง มีการตั้งถิ่นฐานอาศัยอยู่ในเขตภูเขาโดยเฉพาะในพื้นที่อำเภอแก่งกระจานและอำเภอหนองหญ้าปล้อง จังหวัดเพชรบุรี การติดต่อสัมพันธ์กับคน 2 กลุ่มนี้มีทั้งที่เดินทางได้ง่าย มีถนนตัดผ่าน และพื้นที่ที่ยังต้องใช้การเดินทางเท้าหรือรถกระบะยกสูงเพียงเท่านั้นที่จะสามารถเข้าไปได้ ทำให้กลุ่มเหล่านี้ยังคงสามารถธำรงอัตลักษณ์ความเป็นชาติพันธุ์ของตนเองได้มากกว่าคนกลุ่มอื่น ดังเช่นนักศึกษาที่เป็นคนกะหรั่ง กล่าวว่า “ผมเป็นคนกะหรั่ง บริเวณที่บ้านมีแต่ภูเขาล้อมรอบ ไฟฟ้าก็ยังไม่ถึง แต่โชคดีที่ว่าบ้านผมทำการค้าขายซื้อของภายนอกเข้ามาขายในชุมชน ทำให้มีฐานะมากกว่าคนอื่น ๆ ผมจึงมีโอกาสได้เข้ามาเรียนในเมือง เรียนในระดับมหาวิทยาลัย แต่วัฒนธรรมเดิมๆ ของกลุ่มผมเองก็ยังคงรักษาไว้นะ เช่น ภาษาพูด ผมไม่ได้รู้สึกอายน่ามีเพื่อนมาล้อเลียนว่าผมพูดไทยไม่ชัด ยังไงผมก็ภูมิใจในวัฒนธรรมของผมเอง” อีกกลุ่มหนึ่งคือ กลุ่มไทยมุสลิม ซึ่งนักศึกษามีการตั้งถิ่น

ฐานอยู่ในเขตอำเภอท่ายาง จังหวัดเพชรบุรี มีการติดต่อสัมพันธ์กับคนเมืองตลอดเวลา ทำให้นักศึกษารับเอาวิถีคิดและแนวปฏิบัติแบบคนไทยส่วนใหญ่ โดยแตกต่างกันเพียงแค่จารีตทางศาสนาเพียงเท่านั้น

ประเด็นการตั้งถิ่นฐานที่อยู่อาศัยและบริบทแวดล้อมนี้ ถือเป็นข้อมูลสำคัญประการหนึ่งที่จะสะท้อนถึงอิทธิพลของบริบทแวดล้อม การติดต่อสัมพันธ์กับคนต่างกลุ่ม ซึ่งส่งผลต่อการปรับเปลี่ยนเจตคติของนักศึกษาได้เช่นกัน

3. ภูมิหลังทางสังคม ลักษณะของภูมิหลังทางสังคมของนักศึกษาแต่ละกลุ่มชาติพันธุ์มีความเข้าใจในสังคมวัฒนธรรมของตนเองและคนต่างกลุ่มที่แตกต่างกัน ดังนี้

นักศึกษากลุ่มคนไทยและกลุ่มคนไทยจีน ทั้งสองกลุ่มมีลักษณะที่คล้ายคลึงกันคือ เข้าใจในสังคมวัฒนธรรมของตนเองแต่ไม่ได้ลึกซึ้งมากนัก บางครั้งขาดแรงกระตุ้นในการเรียนรู้ และอีกประการหนึ่งขาดความเข้าใจในสังคมวัฒนธรรมรวมถึงวิถีปฏิบัติของคนต่างกลุ่มด้วย จากการให้ข้อมูลของนักศึกษาคนหนึ่ง กล่าวว่า “หนู (กลุ่มชาติพันธุ์ไทยจีน) ก็มีวิถีการดำรงชีวิตแบบคนเมืองทั่วๆ ไป ติดต่อกับคนหลายกลุ่ม แต่หนูก็ไม่ค่อยรู้เรื่องวัฒนธรรมของคนกลุ่มอื่นมากนัก รวมถึงวัฒนธรรมจีนที่สืบทอดกันมาในครอบครัวด้วย รู้แค่ว่าเมื่อถึงเวลาตรุษจีน ต้องไหว้บรรพบุรุษ ไหว้สิ่งศักดิ์สิทธิ์ รับประทานอาหาร หนูรู้แค่นี้ ถ้าให้หนูบอกรายละเอียด หนูบอกไม่ได้” นักศึกษาอีกคนหนึ่งให้ข้อมูลว่า “ผมไม่ค่อยรู้จักวัฒนธรรมของคนอื่นมากนัก รู้แค่ที่ไทยทรงดำจะใส่ชุดสีดำ กะเหรี่ยงต้องใส่ห่วงที่คอ” เช่นเดียวกับการให้ข้อมูลของนักศึกษาอีก 3 คน ที่กล่าวในทำนองเดียวกันว่า “พวกหนูเป็นคนไทยและคนไทยเชื้อสายจีน พวกเราก็มีการติดต่อสัมพันธ์กับคนอื่นมาตลอด เพราะมีเพื่อนมาจากหลายกลุ่ม พูดหลายภาษา ส่วนวัฒนธรรมของหนูก็พอเข้าใจในรายละเอียดได้บ้าง แต่บางครั้งเราก็ละเลยที่จะเรียนรู้อย่างจริงจัง เหมือนว่าขาดแรงกระตุ้นให้เรียนรู้ เพราะเราเจออยู่เป็นประจำจนคิดว่าเป็นเรื่องธรรมดา อีกอย่างหนึ่ง ถ้าจะให้เรียนรู้เรื่องความเชื่อของคนต่างกลุ่ม โดยเฉพาะเรื่องผี เราเองก็กลัวผี ไม่ค่อยกล้าที่จะเข้าร่วมในพิธีกรรมเหล่านี้เท่าไร”

สำหรับนักศึกษากลุ่มคนมอญและกลุ่มคนไทยทรงดำ มีลักษณะของภูมิหลังทางสังคมในการเข้าใจสังคมวัฒนธรรมของตนเองที่ไม่ลึกซึ้งมาก ดังการให้ข้อมูลของนักศึกษาคนหนึ่งว่า “ผมเป็นคนมอญ เห็นวัฒนธรรมแบบมอญ วิถีชีวิตแบบมอญมาตั้งแต่เด็ก คุณยายก็พูดภาษามอญ แต่เราไม่ค่อยได้สนใจมากนัก แต่เมื่อเจอประเพณีแบบมอญข้างนอกก็จะรู้สึกว่าเป็นวัฒนธรรมของเราเหมือนกันนะ” ส่วนนักศึกษากลุ่มชาติพันธุ์ไทยทรงดำ กล่าวว่า “คนไทยทรงดำแต่งตัวใส่ชุดสีดำ พูดภาษาลาว โซ่ง นับถือผีบ้านผีเรือน นี่คือข้อมูลที่หนูพอจะทราบ แต่หนูเองก็พูดภาษาลาว โซ่ง

ไม่ได้ ชุดสีดำก็ใส่เฉพาะในงานพิธีกรรมเท่านั้น หนูยอมรับว่าไม่ค่อยได้สนใจเรื่องราวของชุมชนตนเองสักเท่าไร แต่ก็พยายามเรียนรู้ให้มากที่สุด”

ส่วนกลุ่มคนกะเหรี่ยง กะเหรี่ยง และไทยมุสลิม นักศึกษาทั้งสามกลุ่มมีความเข้าใจในภูมิหลังทางสังคมวัฒนธรรมของตนเองที่มากกว่านักศึกษากลุ่มอื่น เนื่องจากพื้นฐานที่อยู่อาศัยค่อนข้างห่างไกลจากคนกลุ่มอื่น โดยเฉพาะกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงและกะเหรี่ยง ส่งผลให้เกิดความเข้าใจในวัฒนธรรมของตนเองได้ลึกซึ้งมากกว่าคนกลุ่มอื่น ดังการให้ข้อมูลของนักศึกษาคณะกะเหรี่ยงว่า “หนูเป็นกะเหรี่ยง หนูเรียนรู้ที่จะอยู่กับวัฒนธรรมของหนูเองที่มีการเปลี่ยนแปลงจากการผสมผสานกับวัฒนธรรมเมืองด้วย แต่ในบางครั้ง เราก็กลับเฉยเมยต่อวัฒนธรรมของเราเอง อาจจะเพราะว่าเราอยู่กับมันมาตั้งแต่เด็ก อาจจะเรียนรู้สังคมวัฒนธรรมอื่นมากขึ้น”

ภูมิหลังทางสังคมของนักศึกษาที่กล่าวมา แสดงให้เห็นว่านักศึกษาทุกกลุ่มมีความเข้าใจในภูมิหลังทางสังคมของตนเอง แต่ไม่ได้มีความเข้าใจที่ลึกซึ้งหรือสามารถอธิบายได้อย่างชัดเจนมากนัก ซึ่งอาจจะส่งผลต่อการดำรงอยู่ของสังคมวัฒนธรรมชาติพันธุ์ได้

4. ลักษณะทางวัฒนธรรม จากการเก็บรวบรวมข้อมูลนักศึกษากลุ่มตัวอย่างสะท้อนลักษณะทางวัฒนธรรมของแต่ละกลุ่มได้ ดังนี้

นักศึกษากลุ่มคนไทยและกลุ่มคนไทยจีน มีลักษณะทางวัฒนธรรมที่เด่นชัดทั้งในด้านภาษา ความเชื่อ ประเพณี พิธีกรรมต่างๆ และถ่ายทอดไปยังชนกลุ่มอื่นได้ในฐานะวัฒนธรรมหลักของสังคม นักศึกษากลุ่มหนึ่งกล่าวว่า “ความเชื่อ ประเพณีของคนไทยและคนไทยเชื้อสายจีนมีคล้ายๆ กัน วัฒนธรรมบางอย่างสามารถถ่ายทอดให้กับคนอื่น ได้ด้วย เช่น เทศกาลตรุษจีนในเชิงพิธีกรรมถือเป็นการไหว้บรรพบุรุษ คนกลุ่มอื่นก็ถือเอาช่วงเวลานี้ไหว้ผี ไหว้รถกันด้วย ส่วนวัฒนธรรมของคนอื่นคิดว่าแตกต่างกับตัวเราอย่างมาก วิถีชีวิต ความเชื่อ อาหารการกิน พวกหนูคิดว่ากะเหรี่ยงต้องกินของป่า ไล่ห้วงที่ค้อ”

สำหรับนักศึกษากลุ่มคนมอญและกลุ่มคนไทยทรงดำ ทั้งสองกลุ่มนี้มีอัตลักษณ์เฉพาะตัว โดยเฉพาะภาษาและการแต่งกาย ซึ่งคนในกลุ่มบางส่วนยังคงมีการสื่อสารด้วยภาษามอญและภาษาไทยทรงดำถึงแม้ว่าปัจจุบันนี้จะเริ่มเลือนหายไปแล้วก็ตาม อย่างไรก็ตาม ทั้งสองภาษานี้ยังคงปรากฏในงานพิธีกรรมของกลุ่ม เช่น พิธีเสนของไทยทรงดำ พิธีสวดศพแบบมอญ เป็นต้น นักศึกษากลุ่มคนมอญให้ข้อมูลว่า “ภาษาพูดของมอญผมเองก็พูดได้บ้างเป็นบางคำ แต่ในงานพิธีกรรมผมยังได้ยืนพระสวดแบบมอญอยู่เหมือนกัน ส่วนการแต่งกายก็จะใส่กันในงานพิธี สีสดใสใสมาก” นักศึกษากลุ่มคนไทยทรงดำ กล่าวว่า “ลักษณะเฉพาะของกลุ่มก็คงเป็นภาษาลาว โข่ง

หนูพุดได้บ้าง ฟังได้บ้าง แต่คำลึๆ ฟังไม่เข้าใจ และการแต่งกายแบบไทยทรงดำที่ยังคงมีให้เห็น โดยเฉพาะในงานพิธีกรรม” ส่วนลักษณะวัฒนธรรมของคนต่างกลุ่ม ในมุมมองของนักศึกษา กลุ่มคนมอญกล่าวว่า “วัฒนธรรมอื่นมีทั้งเหมือนและแตกต่างจากของกลุ่มผม เพราะเรามีการติดต่อกัน เช่น วัฒนธรรมไทย ผมเองก็รับวัฒนธรรมแบบไทยเข้ามาในชีวิตค่อนข้างเยอะ แต่วัฒนธรรมแบบมอญเราก็ไม่ได้ทิ้ง แต่ถ้าให้ไปอยู่ในวัฒนธรรมอื่นที่ไม่ใช่มอญและไทย อาจจะอยู่ได้ยาก ปรับตัวยากเหมือนกัน เพราะเราไม่ได้ติดต่อด้านพันธุด้วย เช่น วัฒนธรรมกะเหรี่ยง”

ส่วนนักศึกษากลุ่มคนกะเหรี่ยง กะหรั่ง และไทยมุสลิม มีอัตลักษณ์ของตนเองที่แสดงออกให้คนอื่นได้รับรู้ เช่น ภาษาพูดของกะเหรี่ยง-กะหรั่ง ประเพณีกินข้าวห่อ ประเพณีเรียกขวัญผูกค้ายแดง หรือวิถีปฏิบัติของคนไทยมุสลิม เป็นต้น นักศึกษาคนหนึ่งที่มีเชื้อสายชาติพันธุ์กะเหรี่ยงกล่าวว่า “ประเพณีที่เด่นชัดของคนกะเหรี่ยงคือ ประเพณีกินข้าวห่อและประเพณีเรียกขวัญ โดยในประเพณีเรียกขวัญมีการผูกค้ายแดงไว้ที่ข้อมือ เป็นสิ่งที่บ่งบอกได้ว่าเป็นคนกะเหรี่ยง ซึ่งเมื่อก่อนไม่ค่อยกล้าผูกไปโรงเรียนกลัวเพื่อนล้อ แต่ตอนนี้ผมผูกมาที่มหาวิทยาลัยเลย” นักศึกษาอีกคนหนึ่งให้ข้อมูลเสริมว่า “คนกะเหรี่ยงกับคนกะหรั่งมีประเพณีที่คล้ายคลึงกัน แต่ภาษาพูดที่เป็นอัตลักษณ์ของกลุ่มไม่เหมือนกัน ผมเป็นคนกะหรั่ง บางครั้งเจอคนกะเหรี่ยงพูดสื่อสารกันไม่ได้” ส่วนวัฒนธรรมของคนอื่น นักศึกษาคนกะเหรี่ยงกล่าวว่า “เราลงมาเรียนหนังสือ ก็ต้องเรียนรู้วัฒนธรรมไทยด้วยอยู่แล้ว ส่วนวัฒนธรรมอื่นก็พร้อมจะเรียนรู้เพราะเราอยู่ในวัฒนธรรมที่แตกต่างจากคนส่วนใหญ่อยู่แล้วปรับตัวได้ไม่ยาก”

5. ความคิดเห็นต่อกลุ่มชาติพันธุ์อื่นที่แตกต่างจากตนเอง ในประเด็นนี้นักศึกษาได้ให้ข้อมูลไว้ กล่าวคือ

นักศึกษากลุ่มคนไทยและกลุ่มคนไทยจีน เสนอมุมมองต่อคนต่างกลุ่มต่างวัฒนธรรม โดยนักศึกษากลุ่มคนไทยส่วนหนึ่งกล่าวว่า “ถ้าคนไทยทะเลาะกับชาวพม่า (ที่อาศัยในประเทศไทย) พวกเราจะคิดตลอดว่าชาวพม่าเป็นคนผิด ต้องได้รับโทษสูงสุดโดยไม่ดูเหตุผลหรือสาเหตุของการทะเลาะนั้น เพราะเรามีความคิดอยู่แล้วว่า ในประวัติศาสตร์พม่าเคยเข้ามาเผาบ้านเผาเมืองเรา” ส่วนนักศึกษากลุ่มคนไทยจีนส่วนหนึ่งเสนอมุมมองที่สอดคล้องกันว่า “เราเป็นคนไทย ถ้ามีคนต่างกลุ่มมาทำไม่ดีกับคนไทย เราจะรู้สึกไม่ชอบ ไม่พอใจ แต่ถ้าคนไทยทำไม่ดีกับคนอื่น เช่น ตำรวจจับชาวพม่าหรือวิสามัญพวกค้ายาเสพติดที่เป็นชาวกะเหรี่ยง ชาวม้ง เราก็จะรู้สึกเฉยๆ และมองว่าสมควรแล้วที่โดนจับ โคนวิสามัญแบบนั้น” อย่างไรก็ตามมีนักศึกษากลุ่มคนไทยและคนไทยจีนอีกส่วนหนึ่งให้มุมมองต่อคนต่างกลุ่มต่างวัฒนธรรมว่า “ไม่ว่าคนกลุ่มไหน ก็เป็นคนเหมือนกัน มีชีวิตมี

เลือดเนื้อเหมือนกัน แม้ว่าจะพูดคนละภาษา แยกต่างทางวัฒนธรรม มีเพศที่ต่างกัน แต่เค้าก็คือคน เหมือนกับเรา ควรมีการปฏิบัติที่เท่าเทียมกัน”

สำหรับนักศึกษาในกลุ่มคนมอญและกลุ่มคนไทยทรงดำ ได้ให้มุมมองในทิศทางเดียวกันว่า “พวกผมก็มองว่าทุกคนเป็นคนเหมือนกัน พวกผมเป็นคนไทยเหมือนกัน ถ้ามีความขัดแย้งระหว่างกลุ่มเกิดขึ้น พวกผมก็อาจจะมองว่าฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งผิด แต่คงมองไปที่สาเหตุก่อน คงไม่ได้ตัดสินเสียทีเดียว”

ส่วนนักศึกษาในกลุ่มคนกะเหรี่ยง กะหรั่ง และไทยมุสลิม เสนอมุมมองความคิดเห็นต่อกลุ่มชาติพันธุ์อื่น โดยนักศึกษาในกลุ่มคนกะเหรี่ยงและกะหรั่ง กล่าวว่า “ถ้าเราทะเลาะกับกลุ่มคนไทย ยังไงเราก็แพ้ ถูkmองว่าเป็นคนผิด ทั้งๆ ที่เราอาจจะเป็นฝ่ายถูก เพราะเราเป็นคนส่วนน้อย ถึงแม้ว่าเราเองจะคิดว่าเราเป็นคนไทยแล้วก็ตาม” ส่วนนักศึกษาไทยมุสลิม กล่าวว่า “ถ้าความขัดแย้งระหว่างคนไทยกับคนมุสลิมเกิดขึ้น ไม่ว่าจะเป็นเรื่องทางศาสนา หรือความรุนแรงอื่นๆ เช่นกรณีความรุนแรงของภาคใต้ ที่เขามองว่าคนมุสลิมเป็นพวกหัวรุนแรง ผมก็จะมองเข้าข้างคนมุสลิมก่อนเป็นลำดับแรก แต่ผมก็พยายามหาสาเหตุให้เจอแล้วอธิบายสิ่งที่คิดว่าน่าจะใช่หรือถูกต้องให้กับคนอื่นฟังด้วย คนที่ฟังก็จะปรับเปลี่ยนมุมมองใหม่ได้ ลดอคติได้บ้าง”

กล่าวโดยสรุป ถึงแม้ว่านักศึกษามีลักษณะทางชาติพันธุ์เป็นคนละกลุ่มกันนั้น แต่มีประเด็นที่เหมือนหรือคล้ายคลึงกันของทุกกลุ่ม คือ ความเชื่อในอำนาจเหนือธรรมชาติ ทั้งการบูชาบรรพบุรุษ เทพเจ้า ผีसाงเทวดา เป็นต้น ซึ่งลักษณะความเชื่อดังกล่าวเป็นพื้นฐานความเชื่อดั้งเดิมของคนในอุษาคเนย์ก่อนที่ศาสนาหลักของโลกจะเผยแพร่เข้ามา อีกทั้งยังสะท้อนถึงความหลากหลายทางสังคมที่มีมาอย่างยาวนาน ส่วนความคิดเห็นต่อคนกลุ่มชาติพันธุ์อื่นที่มีความแตกต่างจากตนเองนั้น มีทั้งมุมมองในเชิงบวกที่มองว่าทุกคนเป็นคนเหมือนกัน การปฏิบัติต้องเท่าเทียมกัน ถ้ามีปัญหาเกิดขึ้นระหว่างกลุ่มชาติพันธุ์ให้มองที่สาเหตุของปัญหา ก่อนตัดสิน ส่วนมุมมองในเชิงลบ ยังคงยึดเอาวัฒนธรรมใหญ่ของสังคมเป็นเกณฑ์หลักในการอธิบาย คนที่มีอำนาจเหนือกว่าย่อมได้รับการปฏิบัติที่เหนือกว่าคนกลุ่มอื่นด้วยเช่นกัน

อีกหนึ่งประเด็นนอกเหนือจากที่กล่าวมาซึ่งมีผลต่อการจัดการเรียนรู้ของนักศึกษา กลุ่มตัวอย่าง คือ พื้นฐานความรู้เดิมเกี่ยวกับแนวคิดทางสังคมและเทคนิคการเก็บข้อมูลภาคสนาม โดยกลุ่มนักศึกษาเหล่านี้ ก่อนที่จะเรียนรายวิชาชาติพันธุ์วิทยาในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ซึ่งจัดการเรียนรู้ด้วยวิธีการเชิงชาติพันธุ์วรรณานั้น นักศึกษามีองค์ความรู้และมโนคติเกี่ยวกับแนวคิดทางสังคมจากการเรียนในรายวิชา สังคมวิทยาและมานุษยวิทยาเบื้องต้น และเทคนิคการเก็บข้อมูล

ภาคสนามจากการเรียนในรายวิชา การวิจัยเชิงคุณภาพ มาเป็นพื้นฐานแล้ว ทำให้กลายเป็นข้อสนับสนุนการเรียนรู้ของผู้เรียนที่จะประยุกต์และต่อยอดองค์ความรู้ที่มีอยู่สู่การวิเคราะห์สังเคราะห์ข้อมูลชุมชน ได้ลุ่มลึกมากขึ้น อีกทั้งยังนำสู่ปฏิบัติการเก็บข้อมูลภาคสนาม ได้มีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผลที่ดี

ตอนที่ 2 ผลการออกแบบและพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้พหุวัฒนธรรมด้วยวิธีการเชิงชาติพันธุ์วรรณาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะข้ามวัฒนธรรม

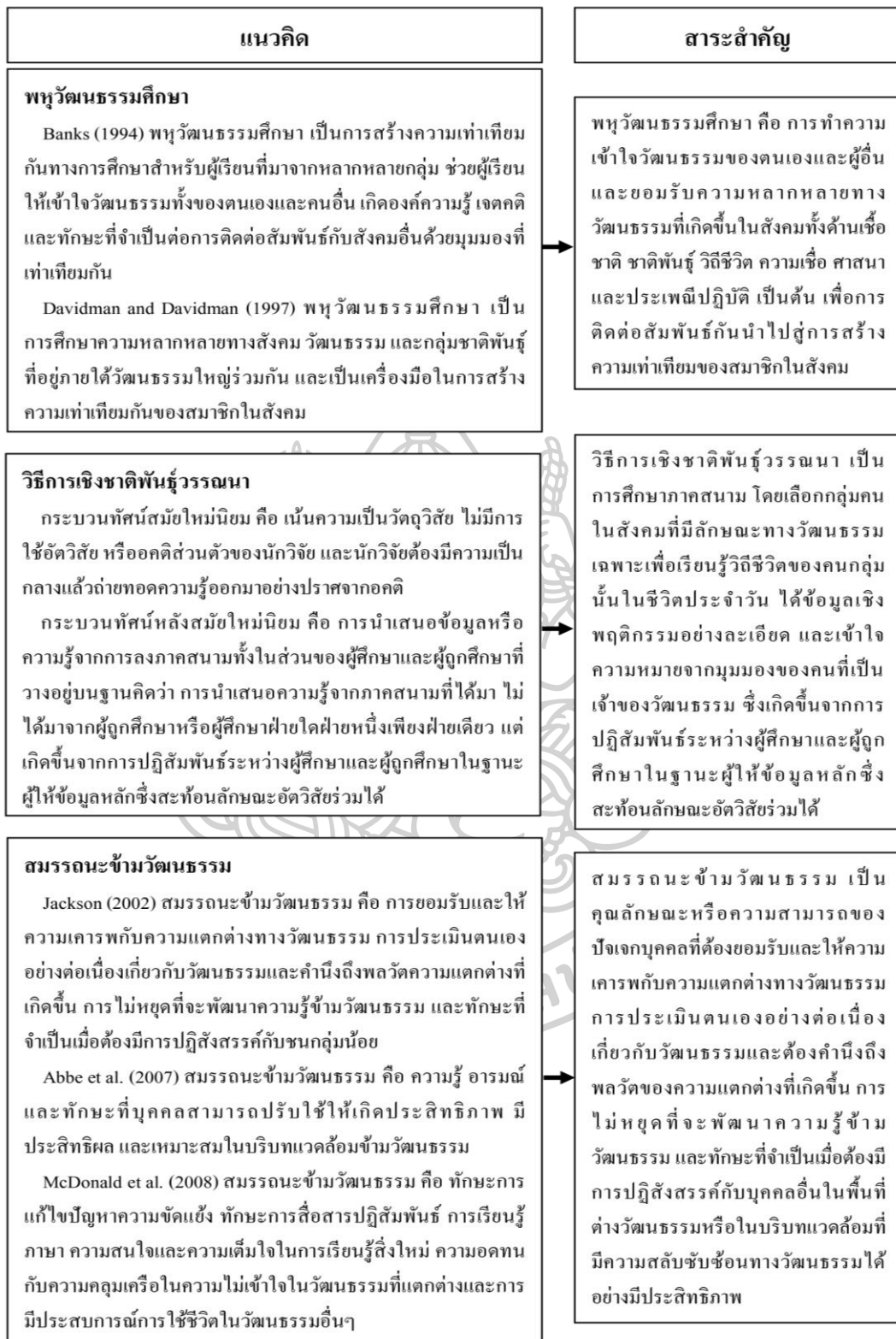
การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้พหุวัฒนธรรมด้วยวิธีการเชิงชาติพันธุ์วรรณาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะข้ามวัฒนธรรม สามารถนำเสนอผลการออกแบบและพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ ดังนี้

1. ผลการออกแบบ (ร่าง) รูปแบบการจัดการเรียนรู้พหุวัฒนธรรมด้วยวิธีการเชิงชาติพันธุ์วรรณาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะข้ามวัฒนธรรม

(ร่าง) รูปแบบการจัดการเรียนรู้พหุวัฒนธรรมด้วยวิธีการเชิงชาติพันธุ์วรรณาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะข้ามวัฒนธรรม ดำเนินการออกแบบจากการศึกษาข้อมูลพื้นฐานหลักสูตรสังคมศึกษา แนวคิดการออกแบบการเรียนการสอนเชิงระบบ การศึกษาสภาพการเรียนการสอนพหุวัฒนธรรม และการศึกษาวิธีการเชิงชาติพันธุ์วรรณา เพื่อสังเคราะห์สาระสำคัญ หลักการวัตถุประสงค์ และกระบวนการจัดการเรียนรู้ ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

1. สาระสำคัญ

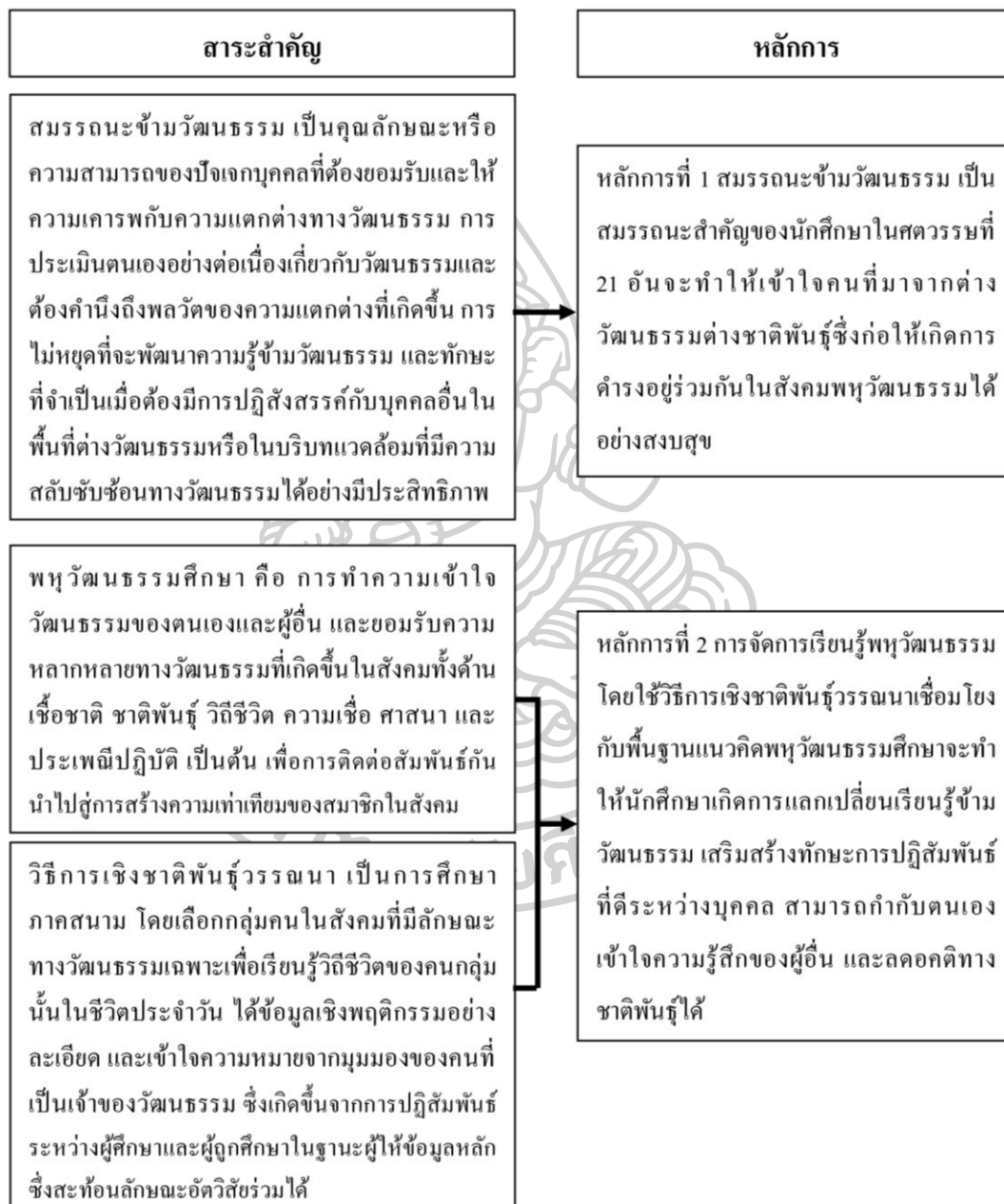
การสังเคราะห์สาระสำคัญของการจัดการเรียนรู้พหุวัฒนธรรมด้วยวิธีการเชิงชาติพันธุ์วรรณาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะข้ามวัฒนธรรมได้จากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องประกอบด้วย แนวคิดพหุวัฒนธรรมศึกษา วิธีการเชิงชาติพันธุ์วรรณา และสมรรถนะข้ามวัฒนธรรม นำเสนอได้ดังภาพที่ 6

ภาพที่ 6 แสดงการสังเคราะห์สาระสำคัญการจัดการเรียนรู้พหุวัฒนธรรมด้วยวิธีการเชิงชาติพันธุ์วรรณาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะข้ามวัฒนธรรม

2. หลักการของรูปแบบการจัดการเรียนรู้

ผู้วิจัยนำสาระสำคัญของการจัดการเรียนรู้พหุวัฒนธรรมด้วยวิธีการเชิงชาติพันธุ์วรรณา เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะข้ามวัฒนธรรม ประกอบด้วย สมรรถนะข้ามวัฒนธรรม พหุวัฒนธรรม ศึกษา และวิธีการเชิงชาติพันธุ์วรรณามาสังเคราะห์เป็นหลักการได้ 2 ประการ ดังภาพที่ 7

ภาพที่ 7 แสดงการสังเคราะห์หลักการของรูปแบบการจัดการเรียนรู้พหุวัฒนธรรมด้วยวิธีการเชิงชาติพันธุ์วรรณาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะข้ามวัฒนธรรม

3. วัตถุประสงค์ของรูปแบบการจัดการเรียนรู้

ผู้วิจัยนำหลักการของรูปแบบการจัดการเรียนรู้พหุวัฒนธรรมด้วยวิธีการเชิงชาติพันธุ์วรรณาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะข้ามวัฒนธรรม ประกอบด้วย หลักการของสมรรถนะข้ามวัฒนธรรม และหลักการจัดการเรียนรู้พหุวัฒนธรรม มาสังเคราะห์เป็นวัตถุประสงค์ได้ 1 ประการ ดังภาพที่ 8

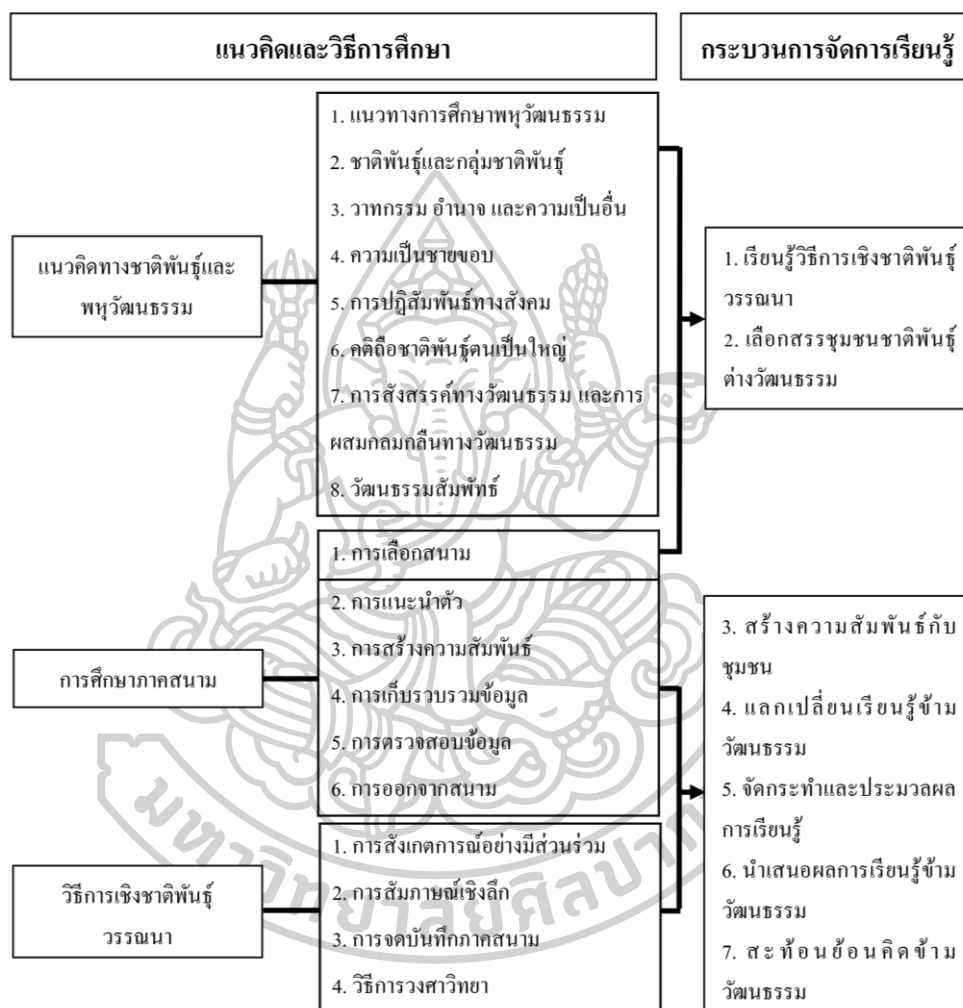

ภาพที่ 8 แสดงการสังเคราะห์วัตถุประสงค์ของรูปแบบการจัดการเรียนรู้พหุวัฒนธรรมด้วยวิธีการเชิงชาติพันธุ์วรรณาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะข้ามวัฒนธรรม

4. กระบวนการจัดการเรียนรู้

กระบวนการจัดการเรียนรู้พหุวัฒนธรรมด้วยวิธีการเชิงชาติพันธุ์วรรณา สังเคราะห์มาจากแนวคิดทางชาติพันธุ์และพหุวัฒนธรรม ประกอบด้วย แนวทางการศึกษาพหุวัฒนธรรมชาติพันธุ์และกลุ่มชาติพันธุ์ วาทกรรม อำนาจ และความเป็นอื่น ความเป็นชายขอบ การปฏิสัมพันธ์ทางสังคมคตินี้อธิบายกันเป็นใหญ่ การสังสรรค์ทางวัฒนธรรมและการผสมกลมกลืนทางวัฒนธรรม และ

วัฒนธรรมสัมพันธ์ บูรณาการร่วมกับการศึกษาภาคสนาม ประกอบด้วย การเลือกสนาม การแนะนำตัว การสร้างความสัมพันธ์ การเก็บรวบรวมข้อมูล และการตรวจสอบข้อมูล และวิธีการเชิงชาติพันธุ์วรรณา ประกอบด้วย การสังเกตการณ์อย่างมีส่วนร่วม การสัมภาษณ์เชิงลึก การจดบันทึกภาคสนาม และวิธีการวงศาวิทยา นำเสนอได้ดังภาพที่ 9

ภาพที่ 9 แสดงการสังเคราะห์กระบวนการจัดการเรียนรู้พหุวัฒนธรรมด้วยวิธีการเชิงชาติพันธุ์วรรณา

กระบวนการจัดการเรียนรู้ทั้ง 7 ขั้นตอนที่สังเคราะห์มาจากแนวคิดและวิธีการศึกษาทางชาติพันธุ์และพหุวัฒนธรรม การศึกษาภาคสนาม และวิธีการเชิงชาติพันธุ์วรรณา สามารถสังเคราะห์กิจกรรมในแต่ละขั้นตอนเพื่อนำสู่การเสริมสร้างสมรรถนะข้ามวัฒนธรรมได้ ดังนี้

1. ชั้นเรียนรู้วิธีการเชิงชาติพันธุ์วรรณา² กิจกรรมในชั้นนี้ ประกอบด้วย

1.1 กิจกรรม “ฉัน เขา เรา เธอ” มีจุดมุ่งหมายเพื่อให้ผู้เรียนสำรวจความเหมือน-ความต่างของคนในวัฒนธรรมที่ต่างกันและสร้างความเข้าใจกับผู้อื่นที่หลากหลาย โดยลักษณะกิจกรรมเป็นการนำเสนอภาพผู้คนหลากหลายเชื้อชาติ ศาสนา วัฒนธรรม เพศ หลังจากนั้นให้ผู้เรียนอภิปรายกลุ่มใหญ่ก่อนว่าแต่ละภาพเป็นใคร และแบ่งกลุ่มย่อย 5 กลุ่ม กลุ่มละ 5 คน ซึ่งแต่ละกลุ่มจะได้ 1 ภาพ และให้ช่วยกันอภิปรายว่าคนในภาพคือใคร มีวิถีชีวิต ความคิด ความเชื่อแบบใด เรารู้สึกอย่างไรกับคนกลุ่มนี้

1.2 กิจกรรม “คุณคือใคร” มีจุดมุ่งหมายเพื่อให้ผู้เรียนสำรวจชุดอัตลักษณ์ของตนเอง วิเคราะห์ที่มาของความต่างและความเหมือนของอัตลักษณ์ตนเองและเพื่อน ระบุผลกระทบหากมีการยึดติดอัตลักษณ์เพียงบางด้าน โดยลักษณะของกิจกรรมจะให้นักศึกษาตอบคำถามว่า “คุณคือใคร” จำนวน 3 ครั้ง เขียนลงในกระดาษคำตอบที่แจกให้ หลังจากนั้นให้แลกเปลี่ยนกับเพื่อนในชั้นเรียน พูดคุยและทำความรู้จักกันว่า “เราคือใคร” ต่อมาผู้สอนแจกแผ่นมิตี 3 ด้านของอัตลักษณ์ โดยให้ผู้เรียนพิจารณาว่าคำตอบของตนเองอยู่ในมิตีใด และชวนอภิปรายว่า การเห็นอัตลักษณ์ของตนเองในหลายมิตีส่งผลอย่างไร และวัฒนธรรมเกี่ยวข้องกับอัตลักษณ์อย่างไร

1.3 กิจกรรม “เรียนรู้จากกรณีศึกษา” มีจุดมุ่งหมายเพื่อให้ผู้เรียนร่วมกันอภิปรายผลกรณีศึกษาโดยใช้แนวคิดทางชาติพันธุ์และนำเสนอมุมมองที่แตกต่างกันได้ โดยลักษณะของกิจกรรมเป็นการแบ่งกลุ่มผู้เรียนและให้แต่ละกลุ่มร่วมกันอภิปรายตัวอย่างกรณีศึกษาที่เป็นปรากฏการณ์ทางสังคมโดยใช้แนวคิดการศึกษาทางชาติพันธุ์ วาทกรรม อำนาจ ความเป็นชายขอบ และคติอชาตพันธุ์ตนเป็นใหญ่ เป็นต้น หลังจากนั้นให้แต่ละกลุ่มนำเสนอผลการอภิปราย ผู้สอนตั้งประเด็นคำถามเพิ่มเติม

1.4 กิจกรรม “เรียนรู้เขา เข้าใจเรา” มีจุดมุ่งหมายเพื่อให้ผู้เรียนฝึกปฏิบัติการเก็บข้อมูลด้วยวิธีการเชิงชาติพันธุ์วรรณาและสร้างการเรียนรู้ในวัฒนธรรมอื่นเพื่อนำมาทำความเข้าใจวัฒนธรรมตนเอง โดยลักษณะกิจกรรม ผู้เรียนจะต้องนำวิธีการเชิงชาติพันธุ์วรรณาที่เรียนไปแล้วมาทดลองเก็บข้อมูลประวัติและวัฒนธรรมในด้านต่างๆ ตามที่กำหนดของเพื่อนร่วมชั้นเรียน โดยให้ 1 คน สมมติบทบาทเป็นผู้ให้ข้อมูล อีก 2 คน เป็นผู้เก็บข้อมูล แล้วสลับบทบาทกันเป็นผู้ให้

² กิจกรรมในชั้นนี้ กิจกรรมที่ 1.1 1.2 และ 1.3 ประยุกต์มาจาก วราณุช ชินวร โสภาค. (2559). *คู่มือการจัดการอบรม “ทักษะวัฒนธรรมกับการจัดการความขัดแย้ง”*. กรุงเทพฯ: ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร (องค์การมหาชน).

ข้อมูลจนครบทุกคน หลังจากนั้นนำเสนอผลการเก็บข้อมูลและการสร้างความเข้าใจในวัฒนธรรมของตนเองและผู้อื่น

1.5 กิจกรรม “ฝึกปฏิบัติจริงจากภาคสนาม” มีจุดมุ่งหมายเพื่อให้ผู้เรียนฝึกปฏิบัติการเก็บข้อมูลภาคสนามด้วยวิธีการเชิงชาติพันธุ์วรรณา โดยลักษณะของกิจกรรมคือ ผู้เรียนลงพื้นที่กลุ่มชาติพันธุ์ที่ไม่ใช่พื้นที่ตัวอย่าง แล้วทดลองเก็บข้อมูลด้วยเทคนิคการสัมภาษณ์เชิงลึก การสังเกตการณ์อย่างมีส่วนร่วม การจดบันทึกภาคสนาม และวิธีการวงเสวนา หลังจากนั้น ผู้สอนตั้งประเด็นคำถามเพื่อถอดบทเรียนและสะท้อนมุมมองจากการลงฝึกปฏิบัติจริงภาคสนาม เช่น วิธีการเชิงชาติพันธุ์วรรณาที่นำมาใช้ในการเก็บข้อมูลภาคสนามมีอะไรบ้าง ผู้เรียนเข้าใจในวิถีชีวิตและวัฒนธรรมของชุมชนที่เก็บข้อมูลมากขึ้นหรือไม่ อย่างไร

2. ชั้นเลือกสรรชุมชนชาติพันธุ์ต่างวัฒนธรรม กิจกรรมในขั้นนี้คือ กิจกรรม “ชุมชนที่ใช่” มีจุดมุ่งหมายเพื่อให้ผู้เรียนนำหลักเกณฑ์การเลือกชุมชนมาประยุกต์ใช้เลือกชุมชนในการศึกษาภาคสนาม โดยลักษณะของกิจกรรมเป็นการอธิบายหลักเกณฑ์การเลือกสรรชุมชนในการศึกษาภาคสนาม และแบ่งกลุ่มผู้เรียนออกเป็น 5 กลุ่มพร้อมทั้งวิเคราะห์ชุมชนที่สามารถนำมาใช้ในการศึกษาได้ โดยผู้สอนจะยกตัวอย่างชุมชนและให้ผู้เรียนแต่ละกลุ่มหาข้อมูลชุมชนในอินเทอร์เน็ตเพื่อนำมาประกอบการตัดสินใจว่าเหมาะสมที่จะศึกษาหรือไม่

3. ชั้นสร้างความสัมพันธ์กับชุมชนและชั้นแลกเปลี่ยนเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรม กิจกรรม 2 ขั้นนี้ ประกอบด้วย

3.1 กิจกรรม “ศึกษาชุมชน เรียนรู้วิถีชาติพันธุ์” มีจุดมุ่งหมายเพื่อสร้างความสัมพันธ์และแลกเปลี่ยนเรียนรู้วิถีชีวิตและวัฒนธรรมของชุมชนต่างวัฒนธรรม โดยลักษณะกิจกรรมจะเป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลชุมชนชาติพันธุ์ด้วยวิธีการเชิงชาติพันธุ์วรรณา ผู้เรียนลงภาคสนามศึกษาชุมชนชาติพันธุ์

3.2 กิจกรรม “ลอกคราบการเรียนรู้” มีจุดมุ่งหมายเพื่อถอดบทเรียนจากการศึกษาชุมชนชาติพันธุ์ในแต่ละวัน ผู้เรียนนำองค์ความรู้ การใช้ทักษะการเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนาม ปัญหา อุปสรรค และแนวทางแก้ไขมาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างผู้เรียน ซึ่งนำสู่การปรับใช้ในการศึกษาชุมชนครั้งต่อไปได้ โดยผู้สอนจะกำหนดประเด็นคำถามในการถอดบทเรียน

4. ชั้นจัดกระทำและประมวลผลการเรียนรู้ กิจกรรมในขั้นนี้คือ “ปลดปล่อยเรื่องสนาม” มีจุดมุ่งหมายเพื่อวิเคราะห์ สังเคราะห์ และจัดทำรายงานผลการศึกษาภาคสนามชุมชนชาติพันธุ์ โดยลักษณะกิจกรรมจะให้ผู้เรียนจัดกระทำกับข้อมูลภาคสนามตั้งแต่การคัดแยก วิเคราะห์

และสังเคราะห์ข้อมูลตามประเด็นที่กำหนด รวมทั้งการเขียนรายงานผลข้อมูลที่มีการนำเสนอ มุมมองจากทั้งคนในชุมชนและผู้เรียน

5. ขั้นนำเสนอผลการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรม กิจกรรมในขั้นนี้ ประกอบด้วย

5.1 “แต่งหน้า ทาปากในชั้นเรียน” มีจุดมุ่งหมายเพื่อเป็นการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ระหว่างเพื่อนร่วมชั้นเรียน โดยให้ผู้เรียนแต่ละกลุ่มนำเสนอข้อมูลจากการศึกษาชุมชนชาติพันธุ์ แล้วให้เพื่อนในชั้นเรียนร่วมกันตรวจสอบข้อมูลชุมชนก่อนนำข้อมูลคืนสู่ชุมชนในกิจกรรมต่อไป

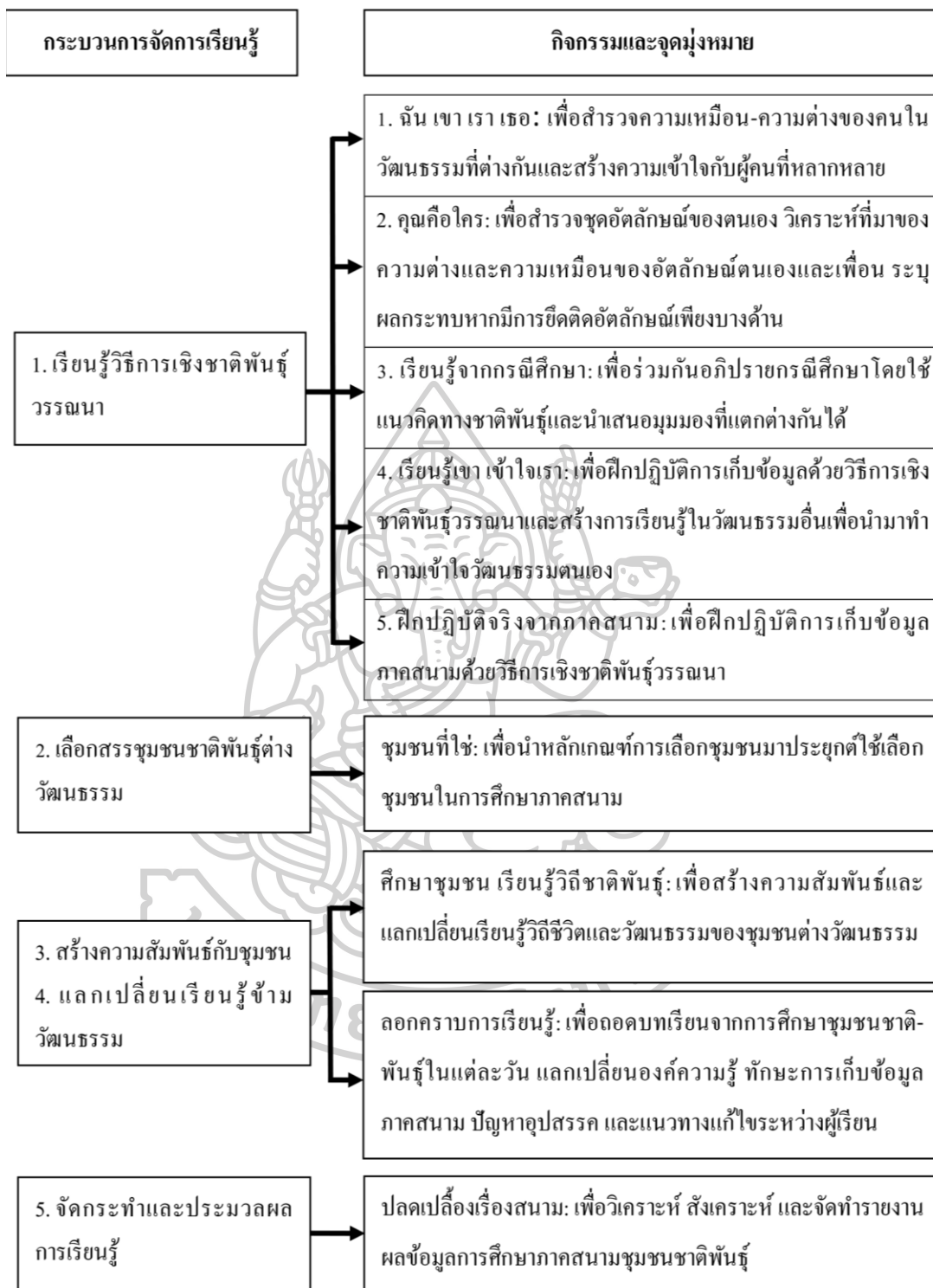
5.2 “ผัดแป้ง หวีผมจากชุมชน” มีจุดมุ่งหมายเพื่อเป็นการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ระหว่างผู้เรียนกับชุมชน โดยผู้เรียนนำข้อมูลที่มีการตรวจสอบจากเพื่อนร่วมชั้นเรียนแล้ว คืนสู่ ชุมชนเพื่อรับการปรับเพิ่มและตรวจสอบจากคนในชุมชนอีกครั้งหนึ่ง และเมื่อมีการตรวจสอบ ข้อมูลแล้ว ผู้เรียนนำข้อมูลมาปรับแก้ไขในรายงานผลการศึกษา

6. ขั้นสะท้อนย้อนคิดข้ามวัฒนธรรม กิจกรรมในขั้นนี้ ประกอบด้วย

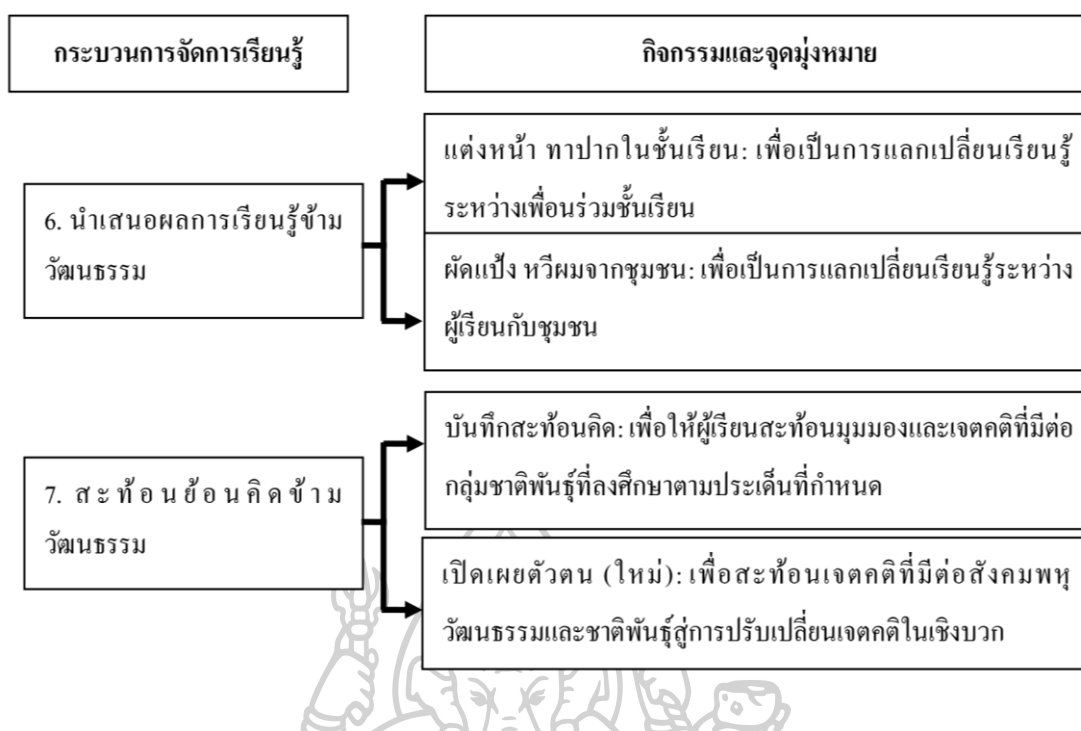
6.1 “บันทึกสะท้อนคิด” มีจุดมุ่งหมายเพื่อให้ผู้เรียนสะท้อนมุมมองและเจตคติที่มี ต่อกลุ่มชาติพันธุ์ที่ลงศึกษาตามประเด็นที่กำหนด เช่น จากการลงศึกษาภาคสนามกลุ่มชาติพันธุ์ ท่านมีมุมมองต่อกลุ่มคนเหล่านี้ในทิศทางใด อย่างไร การศึกษาชุมชนด้วยวิธีการเชิงชาติพันธุ์ วรรณาส่งผลต่อการปรับเปลี่ยนเจตคติของตนเองที่มีต่อชนต่างกลุ่มหรือไม่ อย่างไร โดยลักษณะ กิจกรรมให้ผู้เรียนเขียนลงในบันทึกสะท้อนย้อนคิด

6.2 “เปิดเผยตัวตน (ใหม่)” มีจุดมุ่งหมายเพื่อให้ผู้เรียนสะท้อนเจตคติที่มีต่อสังคม พหุวัฒนธรรมและความหลากหลายทางชาติพันธุ์ที่ได้สัมผัสสู่การปรับเปลี่ยนเจตคติในเชิงบวก โดยลักษณะกิจกรรมใช้วิธีการสัมภาษณ์ผู้เรียนรายบุคคล

จากการสังเคราะห์กิจกรรมในแต่ละขั้นของกระบวนการจัดการเรียนรู้พหุวัฒนธรรมด้วย วิธีการเชิงชาติพันธุ์วรรณาส่งผลเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะข้ามวัฒนธรรม สามารถแสดงได้ดังภาพที่ 10

ภาพที่ 10 แสดงการสังเคราะห์กิจกรรมในแต่ละขั้นของกระบวนการจัดการเรียนรู้พหุวัฒนธรรมด้วยวิธีการเชิงชาติพันธุ์วรรณาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะข้ามวัฒนธรรม

ภาพที่ 10 แสดงการสังเคราะห์กิจกรรมในแต่ละขั้นของกระบวนการจัดการเรียนรู้พหุวัฒนธรรมด้วยวิธีการเชิงชาติพันธุ์วรรณาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะข้ามวัฒนธรรม (ต่อ)

กระบวนการจัดการเรียนรู้และกิจกรรมในแต่ละขั้นการเรียนรู้ สามารถนำมากำหนดบทบาทผู้สอนและบทบาทผู้เรียนได้ ดังตารางที่ 17

ตารางที่ 17 กระบวนการจัดการเรียนรู้พหุวัฒนธรรมด้วยวิธีการเชิงชาติพันธุ์วรรณาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะข้ามวัฒนธรรม (ฉบับร่าง)

กระบวนการจัดการเรียนรู้	กิจกรรม	บทบาทผู้สอน	บทบาทผู้เรียน
1. เรียนรู้วิธีการเชิงชาติพันธุ์วรรณา (Learning Ethnographical Approach)	1. ฉัน เขา เรา เธอ 2. คุณคือใคร 3. เรียนรู้จากกรณีศึกษา 4. เรียนรู้เขา เข้าใจเรา 5. ฝึกปฏิบัติจริงจากภาคสนาม	1. ผู้สอนให้ความรู้เรื่อง แนวคิดทางสังคมและพหุวัฒนธรรม วิธีการเชิงชาติพันธุ์วรรณา 2. ผู้สอนกำหนดให้ผู้เรียนฝึกปฏิบัติวิธีการเชิงชาติพันธุ์วรรณาในชั้นเรียน 3. ผู้สอนนำผู้เรียนลงเก็บข้อมูลภาคสนามด้วยวิธีการเชิงชาติพันธุ์วรรณา 4. ผู้สอนตั้งประเด็นพูดคุยกับผู้เรียนเกี่ยวกับกลุ่มชาติพันธุ์	1. ฝึกปฏิบัติวิธีการเชิงชาติพันธุ์วรรณาในชั้นเรียน 2. ลงภาคสนามเก็บข้อมูลชุมชนด้วยวิธีการเชิงชาติพันธุ์วรรณา 3. สะท้อนเจตคติที่มีต่อกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ ตามประเด็นที่ผู้สอนกำหนด

ตารางที่ 17 กระบวนการจัดการเรียนรู้พัฒนาธรรมด้วยวิธีการเชิงชาติพันธุ์วรรณนาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะข้ามวัฒนธรรม (ฉบับร่าง) (ต่อ)

กระบวนการจัดการเรียนรู้	กิจกรรม	บทบาทผู้สอน	บทบาทผู้เรียน
2. เลือกสรรชุมชนชาติพันธุ์ต่างวัฒนธรรม (Selecting Ethnic Community)	ชุมชนที่ใช่	<ol style="list-style-type: none"> 1. ผู้สอนกำหนดชุมชนชาติพันธุ์ให้ผู้เรียนวิเคราะห์ถึงความเหมาะสมตามหลักเกณฑ์การเลือกสรรชุมชน 2. ผู้สอนแนะนำหนังสือ เอกสาร และ ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับชุมชนชาติพันธุ์ที่ผู้เรียนเลือก 	<ol style="list-style-type: none"> 1. เลือกกลุ่มชาติพันธุ์ที่ตรงตามหลักเกณฑ์ของการเลือกสรรชุมชน 2. วางแผนปฏิบัติการเก็บข้อมูลภายในกลุ่ม 3. สืบค้นหนังสือและข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับชุมชนชาติพันธุ์ที่เลือกเพื่อเป็นข้อมูลในเบื้องต้น
3. สร้างความสัมพันธ์กับชุมชน (Establishing Community Relationship)	<ol style="list-style-type: none"> 1. ศึกษาชุมชนเรียนรู้วิถีชาติพันธุ์ 2. ลอกรับการเรียนรู้ 	<ol style="list-style-type: none"> 1. ประสานชุมชนที่จะให้ผู้เรียนลงปฏิบัติการเก็บข้อมูลในเบื้องต้น 2. ผู้สอนจัดเตรียมรถรับส่งผู้เรียนในการศึกษาภาคสนาม 	<ol style="list-style-type: none"> 1. สร้างความสัมพันธ์เบื้องต้นกับชุมชน 2. กำหนดบทบาทอย่างเปิดเผย
4. แลกเปลี่ยนเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรม (Cross-cultural Learning)		<ol style="list-style-type: none"> 1. กำหนดประเด็นเบื้องต้นในการเก็บข้อมูลให้กับผู้เรียน 2. ผู้สอนและผู้นำชุมชนประเมินพฤติกรรมของผู้เรียน 3. ดำเนินกิจกรรมกลุ่มการสรุปข้อมูลชุมชน 	<ol style="list-style-type: none"> 1. ปฏิบัติการเก็บข้อมูลชุมชนตามประเด็นที่กำหนด 2. แบ่งประเด็นการเก็บข้อมูลกันภายในกลุ่มตามแผนที่กำหนดไว้ 3. สรุปข้อมูลตามประเด็นที่กำหนด
5. จัดกระทำและประมวลผลการเรียนรู้ (Processing Knowledge Learned)	ปลดปล่อยเรื่องสนาม	<ol style="list-style-type: none"> 1. เสนอแนะแนวทางการเขียนรายงานผลข้อมูล 2. ตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลชุมชนชาติพันธุ์ในเบื้องต้น 	<ol style="list-style-type: none"> 1. นำข้อมูลจากการศึกษาภาคสนามมาจัดหมวดหมู่วิเคราะห์ สังเคราะห์ และประมวลผลการเรียนรู้ 2. เขียนรายงานผลการเก็บและวิเคราะห์ข้อมูล

ตารางที่ 17 กระบวนการจัดการเรียนรู้พัฒนาธรรมด้วยวิธีการเชิงชาติพันธุ์วรรณนาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะข้ามวัฒนธรรม (ฉบับร่าง) (ต่อ)

กระบวนการจัดการเรียนรู้	กิจกรรม	บทบาทผู้สอน	บทบาทผู้เรียน
6. นำเสนอผลการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรม (Presenting Cross-cultural Learning outcome)	1. แต่งหน้า ทาปากในชั้นเรียน 2. ผัดแป้ง หวีผมจากชุมชน	1. ตรวจสอบข้อมูลชุมชน ชาติพันธุ์เบื้องต้นจากการนำเสนอในชั้นเรียน 2. ประสานชุมชนในการคืนข้อมูลสู่ชุมชน	1. นำเสนอผลการเรียนรู้ในชั้นเรียน 2. นำเสนอผลการเรียนรู้กลับคืนสู่ชุมชน 3. ปรับปรุงแก้ไขข้อมูลตามข้อเสนอแนะของชุมชน 4. จัดทำรูปเล่มรายงานผลฉบับสมบูรณ์
7. สะท้อนย้อนคิดข้ามวัฒนธรรม (Reflecting Cross-cultural Thoughts)	1. บันทึกสะท้อนคิด 2. เปิดผยตัวตน (ใหม่)	1. กำหนดประเด็นในการสัมภาษณ์เพื่อสะท้อนมุมมองของผู้เรียนเป็นรายบุคคล 2. สรุปบทเรียนจากการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้พัฒนาธรรมด้วยวิธีการเชิงชาติพันธุ์วรรณนาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะข้ามวัฒนธรรม	1. สะท้อน มุมมองข้ามวัฒนธรรมจากการทำแบบวัดเจตคติรายบุคคล 2. สะท้อน มุมมองข้ามวัฒนธรรมรายบุคคลผ่านการสัมภาษณ์กับผู้สอน

4. เงื่อนไขการนำรูปแบบการจัดการเรียนรู้ไปใช้

เงื่อนไขการนำรูปแบบการจัดการเรียนรู้ไปใช้เป็นองค์ประกอบที่จะช่วยส่งเสริมให้การดำเนินการตามกระบวนการจัดการเรียนรู้มีความเหมาะสมและเป็นไปได้ในการนำไปใช้อย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผล ดังนี้

4.1 ระบบสังคม (Social System) การจัดการเรียนรู้ตามรูปแบบ นักศึกษามีบทบาทในการรับผิดชอบการเรียนรู้ของตนเอง รับผิดชอบการเรียนรู้ของกลุ่ม อีกทั้งนักศึกษาต้องมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างกัน ปฏิสัมพันธ์กับผู้สอน และปฏิสัมพันธ์กับชุมชนที่เป็นพื้นที่ศึกษาอย่างต่อเนื่อง

4.2 ระบบสนับสนุน (Support System) การจัดการเรียนรู้ตามรูปแบบ พื้นที่ศึกษากลุ่มชาติพันธุ์เป็นระบบสนับสนุนหลักของรูปแบบนี้ที่จะทำให้ผู้เรียนเกิดสมรรถนะข้ามวัฒนธรรมได้ สำหรับผู้สอนเป็นผู้ประสานงานกับพื้นที่ศึกษา จัดเตรียมพาหนะการเดินทาง และประเด็นของการศึกษาที่หลากหลาย เหมาะสมกับการศึกษาค้นคว้า อภิปราย และสะท้อนย้อนคิดข้ามวัฒนธรรม

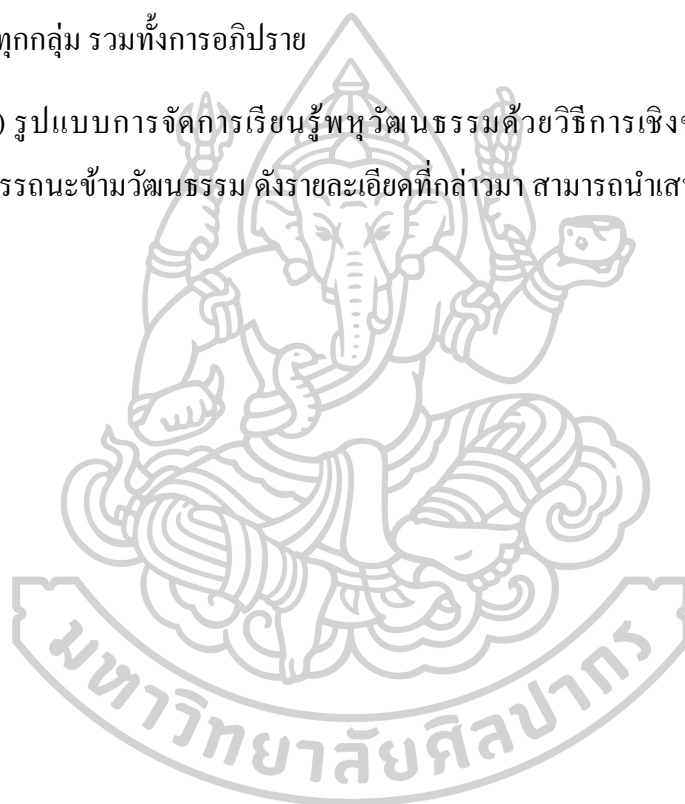
4.3 หลักการตอบสนอง (Principle of Reaction) ต้องคำนึงถึงการตอบสนองของนักศึกษาในระหว่างการเรียนรู้ตามรูปแบบ ดังนี้

1) ผู้สอนเป็นผู้ประสานงานและอำนวยความสะดวกทั้งก่อน ระหว่าง และหลังการเรียนรู้

2) ผู้สอนสนทนา ตั้งประเด็นคำถามเพื่อกระตุ้นการเรียนรู้และเสริมสร้างสมรรถนะข้ามวัฒนธรรมของนักศึกษาได้อย่างต่อเนื่อง

3) ผู้สอนดูแล และติดตามการศึกษากาศนามตามวิธีการเชิงชาติพันธุ์วรรณาของนักศึกษาทุกกลุ่ม รวมทั้งการอภิปราย

(ร่าง) รูปแบบการจัดการเรียนรู้พหุวัฒนธรรมด้วยวิธีการเชิงชาติพันธุ์วรรณาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะข้ามวัฒนธรรม ดังรายละเอียดที่กล่าวมา สามารถนำเสนอได้ดังภาพที่ 11

หลักการ:

1. สมรรถนะข้ามวัฒนธรรม เป็นสมรรถนะสำคัญของนักศึกษาในศตวรรษที่ 21 ทำให้เข้าใจคนที่มาจากต่างวัฒนธรรมชาติพันธุ์ส่งผลให้เกิดการดำรงอยู่ร่วมกันในสังคมพหุวัฒนธรรมได้อย่างสงบสุข
2. การจัดการเรียนรู้พหุวัฒนธรรม โดยใช้วิธีการเชิงชาติพันธุ์วรรณนาเชื่อมโยงกับพื้นฐานแนวคิดพหุวัฒนธรรมศึกษาจะทำให้นักศึกษาเกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรม เสริมสร้างทักษะการปฏิสัมพันธ์ที่ีระหว่างบุคคล สามารถกำกับตนเอง เข้าใจความรู้สึกของผู้อื่น และลดอคติทางชาติพันธุ์ได้

วัตถุประสงค์:
เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะข้ามวัฒนธรรมของนักศึกษาระดับปริญญาตรีผ่านการจัดการเรียนรู้พหุวัฒนธรรมด้วยวิธีการเชิงชาติพันธุ์วรรณนา

ภาพที่ 11 (ร่าง) รูปแบบการจัดการเรียนรู้พหุวัฒนธรรมด้วยวิธีการเชิงชาติพันธุ์วรรณนาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะข้ามวัฒนธรรม

2. ผลการตรวจสอบ (ร่าง) รูปแบบการจัดการเรียนรู้พหุวัฒนธรรมด้วยวิธีการเชิงชาติพันธุ์ วรรณนาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะข้ามวัฒนธรรม

เมื่อมีการออกแบบร่างรูปแบบการจัดการเรียนรู้พหุวัฒนธรรมด้วยวิธีการเชิงชาติพันธุ์
วรรณนาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะข้ามวัฒนธรรมแล้วนั้น ได้นำเข้าสู่กระบวนการตรวจสอบ
คุณภาพด้วยการสัมมนาอ้างอิงผู้เชี่ยวชาญ (Connoisseurship) จำนวน 8 คน ประกอบด้วย
ด้านหลักสูตรและการสอน 3 คน ด้านมนุษยวิทยา 2 คน ด้านการศึกษาชุมชน 1 คน และด้านการ
วัดและประเมินผล 2 คน ซึ่งผลการประเมินคุณภาพของ (ร่าง) รูปแบบการจัดการเรียนรู้ฯ ที่
พัฒนาขึ้นมีความสอดคล้อง เหมาะสม เป็นไปได้ และสามารถนำไปใช้ในการจัดการเรียนรู้ได้จริง
ตามค่าดัชนีความสอดคล้องเฉลี่ยเท่ากับ 0.95 นอกจากนี้ ผู้เชี่ยวชาญยังมีข้อเสนอแนะที่เป็น
ประโยชน์ต่อการพัฒนา (ร่าง) รูปแบบการจัดการเรียนรู้ฯ ตามประเด็น ดังนี้

1. แนวคิดที่ใช้ในการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ ถือได้ว่ามีความเหมาะสมต่อรูปแบบ
การจัดการเรียนรู้ ดังที่ผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นว่า “แนวคิดมีความเหมาะสม ด้วยแนวคิดพหุ-
วัฒนธรรมเป็นแนวทางการเสริมสร้างสมรรถนะข้ามวัฒนธรรมแก่นักศึกษาได้อย่างดี แต่ผู้วิจัยควร
พิจารณาแนวคิดการเรียนรู้พหุวัฒนธรรมอย่างลึกซึ้งและทันสมัย เพื่อนำไปพัฒนารูปแบบการ
จัดการเรียนรู้ให้เหมาะสมมากขึ้น และที่สำคัญควรเพิ่มทฤษฎีการเรียนรู้ในกรอบแนวคิดเพื่อความ
สมบูรณ์มากขึ้น”

2. หลักการของรูปแบบ หลักการของรูปแบบได้เน้นให้ผู้เรียนลงมือปฏิบัติจริงในทุก
ขั้นตอน ผู้สอนอธิบายเท่าที่จำเป็น ดังที่ผู้เชี่ยวชาญให้ความเห็นว่า “วิธีการเชิงชาติพันธุ์วรรณนา
เป็นวิธีการที่ให้ผู้เรียนได้ปฏิบัติจริง เกิดการเรียนรู้ด้วยตนเองอย่างแท้จริง ซึ่งจะทำให้ผู้เรียนเข้าใจ
ในความเป็นคนของผู้อื่น ได้มากขึ้น”

3. วัตถุประสงค์ของรูปแบบ สามารถทำให้เกิดได้ นั่นคือ วิธีการเชิงชาติพันธุ์วรรณนาจะ
ช่วยหนุนเสริมองค์ความรู้และการปฏิบัติงานภาคสนามให้กับผู้เรียนได้เข้าใจในความเป็นคนอื่น
ของสังคมพหุวัฒนธรรมมากขึ้น ซึ่งจะส่งผลให้เกิดสมรรถนะข้ามวัฒนธรรมได้

4. กระบวนการจัดการเรียนรู้ ทั้ง 7 ขั้นตอนสามารถจัดการเรียนรู้ได้จริง โดยผู้เชี่ยวชาญ
เสนอความเห็นไว้ว่า “กระบวนการจัดการเรียนรู้ดังกล่าวสามารถดำเนินการจัดการเรียนรู้ได้จริง
ที่สำคัญเน้นให้ผู้เรียนปฏิบัติจริง ลงภาคสนามจริง และถือเป็นการประยุกต์แนวคิดในชั้นเรียนสู่การ
ปฏิบัติจริงได้อย่างเป็นรูปธรรม”

5. รูปแบบการจัดการเรียนรู้สามารถส่งผลต่อการเกิดขึ้นของสมรรถนะข้ามวัฒนธรรมได้ในประเด็นนี้ ผู้เชี่ยวชาญให้ข้อคิดเห็นไว้ว่า “รูปแบบการจัดการเรียนรู้ สามารถส่งผลให้เกิดสมรรถนะข้ามวัฒนธรรมแก่ผู้เรียนได้ แต่อาจต้องอธิบายและแสดงให้เห็นภาพลักษณ์ / ภาพพจน์ / เชิงกิจกรรมมากกว่า อีกทั้ง Model ดังกล่าว สามารถนำไปใช้ได้หลายกรณี หลายพื้นที่ อย่างมีคุณภาพมากกว่าพื้นที่เดียวเท่านั้น”

จากข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญดังกล่าว สามารถสรุปภาพรวมได้ว่า แนวคิดในการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้มีความเหมาะสม หลักการของรูปแบบสามารถนำไปปฏิบัติได้จริง เกิดการเรียนรู้ด้วยตนเองอย่างแท้จริง ซึ่งจะทำให้ผู้เรียนเข้าใจในความเป็นคนของผู้อื่นได้มากขึ้น และส่งผลให้เกิดสมรรถนะข้ามวัฒนธรรมได้จริง ซึ่งนำเสนอได้ดังตารางที่ 18

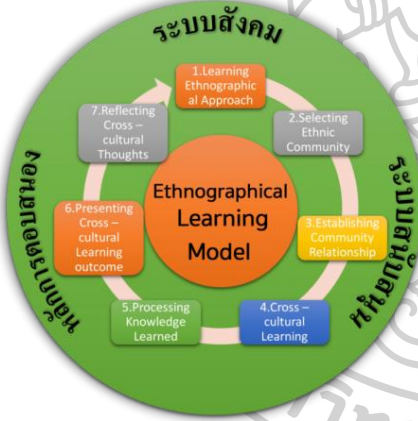

ตารางที่ 18 สรุปการปรับปรุง (ร่าง) รูปแบบการจัดการเรียนรู้พหุวัฒนธรรมด้วยวิธีการเชิงชาติพันธุ์วรรณาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะข้ามวัฒนธรรมตามองค์ประกอบของรูปแบบ

รูปแบบการจัดการเรียนรู้ (ฉบับร่าง)	รูปแบบการจัดการเรียนรู้ (ฉบับสมบูรณ์)	การปรับปรุง แก้ไข
<p>หลักการ</p> <p>1. สมรรถนะข้ามวัฒนธรรม เป็นสมรรถนะสำคัญของนักศึกษาในศตวรรษที่ 21 อันจะทำให้เข้าใจคนที่มาจากต่างวัฒนธรรมต่างชาติพันธุ์ซึ่งก่อให้เกิดการดำรงอยู่ร่วมกัน ในสังคมพหุวัฒนธรรมได้อย่างสงบสุข</p> <p>2. การจัดการเรียนรู้พหุวัฒนธรรม โดยใช้วิธีการเชิงชาติพันธุ์วรรณาเชื่อมโยงกับพื้นฐานแนวคิดพหุวัฒนธรรมศึกษาจะทำให้นักศึกษาเกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรม เสริมสร้างทักษะการปฏิสัมพันธ์ที่ีระหว่างบุคคล สามารถกำกับตนเอง เข้าใจความรู้สึกของผู้อื่น และลอคอคติทางชาติพันธุ์ได้</p>	<p>หลักการ</p> <p>1. สมรรถนะข้ามวัฒนธรรม เป็นสมรรถนะสำคัญของนักศึกษาในศตวรรษที่ 21 อันจะทำให้เข้าใจคนที่มาจากต่างวัฒนธรรมต่างชาติพันธุ์ซึ่งก่อให้เกิดการดำรงอยู่ร่วมกัน ในสังคมพหุวัฒนธรรมได้อย่างสงบสุข</p> <p>2. การจัดการเรียนรู้พหุวัฒนธรรม โดยใช้วิธีการเชิงชาติพันธุ์วรรณาเชื่อมโยงกับพื้นฐานแนวคิดพหุวัฒนธรรมศึกษาจะทำให้นักศึกษาเกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรม เสริมสร้างทักษะการปฏิสัมพันธ์ที่ีระหว่างบุคคล สามารถกำกับตนเอง เข้าใจความรู้สึกของผู้อื่น และลอคอคติทางชาติพันธุ์ได้</p>	คงเดิม
<p>วัตถุประสงค์</p> <p>เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะข้ามวัฒนธรรมผ่านการจัดการเรียนรู้พหุวัฒนธรรมด้วยวิธีการเชิงชาติพันธุ์วรรณา</p>	<p>วัตถุประสงค์</p> <p>เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะข้ามวัฒนธรรมผ่านการจัดการเรียนรู้พหุวัฒนธรรมด้วยวิธีการเชิงชาติพันธุ์วรรณา</p>	คงเดิม

ตารางที่ 18 สรุปการปรับปรุง (ร่าง) รูปแบบการจัดการเรียนรู้พหุวัฒนธรรมด้วยวิธีการเชิงชาติพันธุ์
วรรณนาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะข้ามวัฒนธรรมตามองค์ประกอบของรูปแบบ (ต่อ)

รูปแบบการจัดการเรียนรู้ (ฉบับร่าง)	รูปแบบการจัดการเรียนรู้ (ฉบับสมบูรณ์)	การปรับปรุงแก้ไข
กระบวนการจัดการเรียนรู้ 1. เรียนรู้วิธีการเชิงชาติพันธุ์วรรณนา (Learning Ethnographical Approach) 2. เลือกสรรชุมชนชาติพันธุ์ต่างวัฒนธรรม (Selecting Ethnic Community) 3. สร้างความสัมพันธ์กับชุมชน (Establishing Community Relationship) 4. แลกเปลี่ยนเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรม (Cross- cultural Learning) 5. จัดกระทำและประมวลผลการเรียนรู้ (Processing Knowledge Learned) 6. นำเสนอผลการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรม (Presenting Cross-cultural Learning outcome) 7. สะท้อนย้อนคิดข้ามวัฒนธรรม (Reflecting Cross-cultural Thoughts)	-	ตัดออก เนื่องจาก ซ้ำซ้อนกับรูปขั้นตอน การจัดการเรียนรู้
ระบบสังคม (Social System) 1. นักศึกษารับผิดชอบการเรียนรู้ของตนเอง 2. นักศึกษารับผิดชอบการเรียนรู้ของกลุ่ม 3. นักศึกษามีปฏิสัมพันธ์ระหว่างกัน ผู้สอน และชุมชน	ระบบสังคม (Social System) 1. นักศึกษาเป็นผู้รับผิดชอบการเรียนรู้ของ ตนเอง 2. นักศึกษาเป็นผู้รับผิดชอบการเรียนรู้ของกลุ่ม 3. นักศึกษามีปฏิสัมพันธ์ระหว่างกัน ผู้สอน และ ชุมชน	ปรับและเพิ่มคำให้มี ความชัดเจนขึ้น
ระบบสนับสนุน (Support System) 1. พื้นที่ศึกษากลุ่มชาติพันธุ์ 2. ประสานงานกับพื้นที่ จัดเตรียมพาหนะการ เดินทาง และประเด็นการศึกษา	ระบบสนับสนุน (Support System) 1. พื้นที่ศึกษากลุ่มชาติพันธุ์ 2. ประสานงานกับพื้นที่ จัดเตรียมพาหนะการ เดินทาง และประเด็นการศึกษา	คงเดิม

ตารางที่ 18 สรุปการปรับปรุง (ร่าง) รูปแบบการจัดการเรียนรู้พหุวัฒนธรรมด้วยวิธีการเชิงชาติพันธุ์วรรณาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะข้ามวัฒนธรรมตามองค์ประกอบของรูปแบบ (ต่อ)

รูปแบบการจัดการเรียนรู้ (ฉบับร่าง)	รูปแบบการจัดการเรียนรู้ (ฉบับสมบูรณ์)	การปรับปรุงแก้ไข
<p>หลักการตอบสนอง (Principle of Reaction)</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. ผู้สอนเป็นผู้ประสานงานและอำนวยความสะดวกทั้งก่อน ระหว่าง และหลังการเรียนรู้ 2. ผู้สอนสนทนา ตั้งประเด็นคำถามเพื่อกระตุ้นการเรียนรู้และเสริมสร้างสมรรถนะข้ามวัฒนธรรมของนักศึกษาได้อย่างต่อเนื่อง 3. ผู้สอนดูแล และติดตามการศึกษากาศสนามด้วยวิธีการเชิงชาติพันธุ์วรรณาของนักศึกษาทุกกลุ่ม รวมทั้งอภิปรายผล 	<p>หลักการตอบสนอง (Principle of Reaction)</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. ผู้สอนเป็นผู้ประสานงานและอำนวยความสะดวกทั้งก่อน ระหว่าง และหลังการเรียนรู้ 2. ผู้สอนสนทนา ตั้งประเด็นคำถามเพื่อกระตุ้นการเรียนรู้และเสริมสร้างสมรรถนะข้ามวัฒนธรรมของนักศึกษาได้อย่างต่อเนื่อง 3. ผู้สอนดูแล และติดตามการศึกษากาศสนามด้วยวิธีการเชิงชาติพันธุ์วรรณาของนักศึกษาทุกกลุ่ม รวมทั้งอภิปรายภายในชั้นเรียนและภาคสนาม 	<p>ปรับเปลี่ยนและเพิ่มข้อความ ในข้อที่ 3 “รวมทั้งการอภิปรายภายในชั้นเรียนและภาคสนาม”</p>
<p>รูปขั้นตอนการจัดการเรียนรู้</p> 	<p>รูปขั้นตอนการจัดการเรียนรู้</p> 	<ol style="list-style-type: none"> 1. ปรับคำว่า “ระบบสังคม ระบบ สันนิษฐาน และหลักการตอบสนอง” ออก แล้วใส่คำว่า “สมรรถนะข้ามวัฒนธรรม” แทน และปรับลักษณะของการนำเสนอขั้นตอนการจัดการเรียนรู้ 2. ปรับเปลี่ยนจากการใช้ภาษาอังกฤษในรูปแบบมาเป็นการใช้ภาษาไทยทั้งหมด

3. ผลการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้พหุวัฒนธรรมด้วยวิธีการเชิงชาติพันธุ์วรรณาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะข้ามวัฒนธรรม

การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้พหุวัฒนธรรมด้วยวิธีการเชิงชาติพันธุ์วรรณาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะข้ามวัฒนธรรม แบ่งเป็น 3 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การพัฒนาปรับปรุง (ร่าง) รูปแบบการจัดการเรียนรู้พหุวัฒนธรรมด้วยวิธีการเชิงชาติพันธุ์วรรณาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะข้ามวัฒนธรรม ตามข้อเสนอแนะและข้อคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ ซึ่งสามารถสรุปการปรับปรุงแก้ไขได้ตามองค์ประกอบของรูปแบบ ได้แก่ 1) หลักการของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ 2) วัตถุประสงค์ของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ 3) กระบวนการจัดการเรียนรู้ และ 4) เงื่อนไขการนำรูปแบบการจัดการเรียนรู้ไปใช้ ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

1. หลักการของรูปแบบการจัดการเรียนรู้

1.1 สมรรถนะข้ามวัฒนธรรม เป็นสมรรถนะสำคัญของนักศึกษาในศตวรรษที่ 21 อันจะทำให้เข้าใจคนที่มาจากต่างวัฒนธรรมต่างชาติพันธุ์ซึ่งก่อให้เกิดการดำรงอยู่ร่วมกันในสังคมพหุวัฒนธรรมได้อย่างสงบสุข

1.2 การจัดการเรียนรู้พหุวัฒนธรรม โดยใช้วิธีการเชิงชาติพันธุ์วรรณาเชื่อมโยงกับพื้นฐานแนวคิดพหุวัฒนธรรมศึกษาจะทำให้นักศึกษาเกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมเสริมสร้างทักษะการปฏิสัมพันธ์ที่ดีระหว่างบุคคล สามารถกำกับตนเอง เข้าใจความรู้สึกของผู้อื่น และลดอคติทางชาติพันธุ์ได้

2. วัตถุประสงค์ของรูปแบบการจัดการเรียนรู้

เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะข้ามวัฒนธรรมผ่านการจัดการเรียนรู้พหุวัฒนธรรมด้วยวิธีการเชิงชาติพันธุ์วรรณา

3. กระบวนการจัดการเรียนรู้

กระบวนการจัดการเรียนรู้พหุวัฒนธรรมด้วยวิธีการเชิงชาติพันธุ์วรรณา ตามรูปแบบการจัดการเรียนรู้เชิงชาติพันธุ์วรรณา (Ethnographical Learning Model) ประกอบด้วย 7 ขั้นตอน ซึ่งมีรายละเอียด ดังนี้ 1) เรียนรู้วิธีการเชิงชาติพันธุ์วรรณา (Learning Ethnographical Approach) 2) เลือกสรรชุมชนชาติพันธุ์ต่างวัฒนธรรม (Selecting Ethnic Community) 3) สร้างความสัมพันธ์กับชุมชน (Establishing Ethnic Community) 4) แลกเปลี่ยนเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรม (Cross-cultural Learning) 5) จัดกระทำและประมวลผลการเรียนรู้ (Processing Knowledge

Learned) 6) นำเสนอผลการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรม (Presenting Cross-cultural Learning Outcomes) และ 7) สะท้อนย้อนคิดข้ามวัฒนธรรม (Reflecting Cross-cultural Thoughts) ดังตารางที่ 19

ตารางที่ 19 กระบวนการจัดการเรียนรู้พหุวัฒนธรรมด้วยวิธีการเชิงชาติพันธุ์วรรณาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะข้ามวัฒนธรรม

กระบวนการจัดการเรียนรู้	กิจกรรม	บทบาทผู้สอน	บทบาทผู้เรียน
1. เรียนรู้วิธีการเชิงชาติพันธุ์วรรณา (Learning Ethnographical Approach)	1. ฉัน เขา เรา เธอ 2. คุณคือใคร 3. เร็ ย น รู้ จ าก กรณีศึกษา 4. เรียนรู้เขาเข้าใจ เรา 5. ฝึกปฏิบัติจริงจาก ภาคสนาม	1. ผู้สอนให้ความรู้เรื่อง วิธีการเชิงชาติพันธุ์วรรณา 2. ผู้สอนกำหนดให้ผู้เรียนฝึกปฏิบัติวิธีการเชิงชาติพันธุ์วรรณาในชั้นเรียน 3. ผู้สอน นำผู้เรียน ลงเก็บข้อมูลภาคสนามด้วยวิธีการเชิงชาติพันธุ์วรรณา 4. ผู้สอนตั้งประเด็นพูดคุยกับผู้เรียนเกี่ยวกับกลุ่มชาติพันธุ์ 5. ผู้สอนให้ความรู้เรื่องแนวทางปฏิบัติตนและจริยธรรมในการวิจัย	1. ฝึกปฏิบัติวิธีการเชิงชาติพันธุ์วรรณาในชั้นเรียน 2. ลงภาคสนามเก็บข้อมูลชุมชนด้วยวิธีการเชิงชาติพันธุ์วรรณา 3. สะท้อนเจตคติที่มีต่อกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ ตามประเด็นที่ผู้สอนกำหนด
2. เลือกสรรชุมชนชาติพันธุ์ต่างวัฒนธรรม (Selecting Ethnic Community)	ชุมชนที่ใช่	1. ผู้สอนกำหนดชุมชนชาติพันธุ์ให้ผู้เรียนเลือก 2. ผู้สอนแนะนำหนังสือ เอกสาร และข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับชุมชนชาติพันธุ์ที่ผู้เรียนเลือก	1. เลือกกลุ่มชาติพันธุ์ที่ต้องการศึกษา 2. วางแผนปฏิบัติการเก็บข้อมูลภายในกลุ่ม 3. สืบค้นหนังสือและข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับชุมชนชาติพันธุ์ที่เลือกเพื่อเป็นข้อมูลในเบื้องต้น

ตารางที่ 19 กระบวนการจัดการเรียนรู้พหุวัฒนธรรมด้วยวิธีการเชิงชาติพันธุ์วรรณาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะข้ามวัฒนธรรม (ต่อ)

กระบวนการจัดการเรียนรู้	กิจกรรม	บทบาทผู้สอน	บทบาทผู้เรียน
3. สร้างความสัมพันธ์กับชุมชน (Establishing Community Relationship)	1. ศึกษาชุมชน เรียนรู้วิถีชาติพันธุ์ 2. ลอกรับการเรียนรู้	1. ประสานชุมชนที่จะให้ผู้เรียนลงปฏิบัติการเก็บข้อมูลในเบื้องต้น 2. ผู้สอนจัดเตรียมรถรับส่งผู้เรียนในการศึกษาภาคสนาม	1. สร้างความสัมพันธ์เบื้องต้นกับชุมชน 2. กำหนดบทบาทอย่างเปิดเผย
4. แลกเปลี่ยนเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรม (Cross-cultural Learning)		1. กำหนดประเด็นเบื้องต้นในการเก็บข้อมูลให้กับผู้เรียน 2. ผู้สอนและผู้นำชุมชน ประเมินพฤติกรรมของผู้เรียน 3. ดำเนินกิจกรรมกลุ่มการสรุปข้อมูลชุมชน	1. ปฏิบัติการเก็บข้อมูลชุมชนตามประเด็นที่กำหนด 2. แบ่งประเด็นการเก็บข้อมูลกันภายในกลุ่มตามแผนที่กำหนดไว้ 3. สรุปข้อมูลตามประเด็นที่กำหนด
5. จัดกระทำและประมวลผลการเรียนรู้ (Processing Knowledge Learned)	ปลดปล่อยเรื่องสนาม	1. เสนอแนะแนวทางการเขียนรายงานผลข้อมูล 2. ตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลชุมชนชาติพันธุ์ในเบื้องต้น	1. นำข้อมูลจากการศึกษาภาคสนาม มาจัดหมวดหมู่วิเคราะห์ สังเคราะห์ และประมวลผลการเรียนรู้ 2. เขียนรายงานผลการเก็บและวิเคราะห์ข้อมูล
6. นำเสนอผลการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรม (Presenting Cross-cultural Learning Outcomes)	1. แต่งหน้า ทาปากในชั้นเรียน 2. ผัดแป้ง ทวีพิมพ์จากชุมชน	1. ตรวจสอบข้อมูลชุมชน ชาติพันธุ์เบื้องต้นจากการนำเสนอในชั้นเรียน 2. ประสานชุมชนในการคืนข้อมูลสู่ชุมชน	1. นำเสนอผลการเรียนรู้ในชั้นเรียน 2. นำเสนอผลการเรียนรู้กลับคืนสู่ชุมชน 3. ปรับปรุงแก้ไขข้อมูลตามข้อเสนอแนะของชุมชน 4. จัดทำรูปเล่มรายงานผลฉบับสมบูรณ์
7. สะท้อนย้อนคิดข้ามวัฒนธรรม (Reflecting Cross-cultural Thoughts)	1. บันทึกสะท้อนคิด 2. เปิดเผยตัวตน (ใหม่)	1. กำหนดประเด็นในการสัมภาษณ์เพื่อสะท้อนมุมมองของผู้เรียนเป็นรายบุคคล 2. สรุปบทเรียนจากการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้พหุวัฒนธรรมด้วยวิธีการเชิงชาติพันธุ์วรรณาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะข้ามวัฒนธรรม	1. สะท้อนมุมมองข้ามวัฒนธรรมจากการทำแบบวัดเจตคติรายบุคคล 2. สะท้อนมุมมองข้ามวัฒนธรรมรายบุคคลผ่านการสัมภาษณ์กับผู้สอน

4. เงื่อนไขการนำรูปแบบการจัดการเรียนรู้ไปใช้

เงื่อนไขการนำรูปแบบการจัดการเรียนรู้ฯ ไปใช้เป็นองค์ประกอบที่จะช่วยส่งเสริมให้การดำเนินการตามกระบวนการจัดการเรียนรู้มีความเหมาะสมและเป็นไปได้ในการนำไปใช้ อย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผล ดังนี้

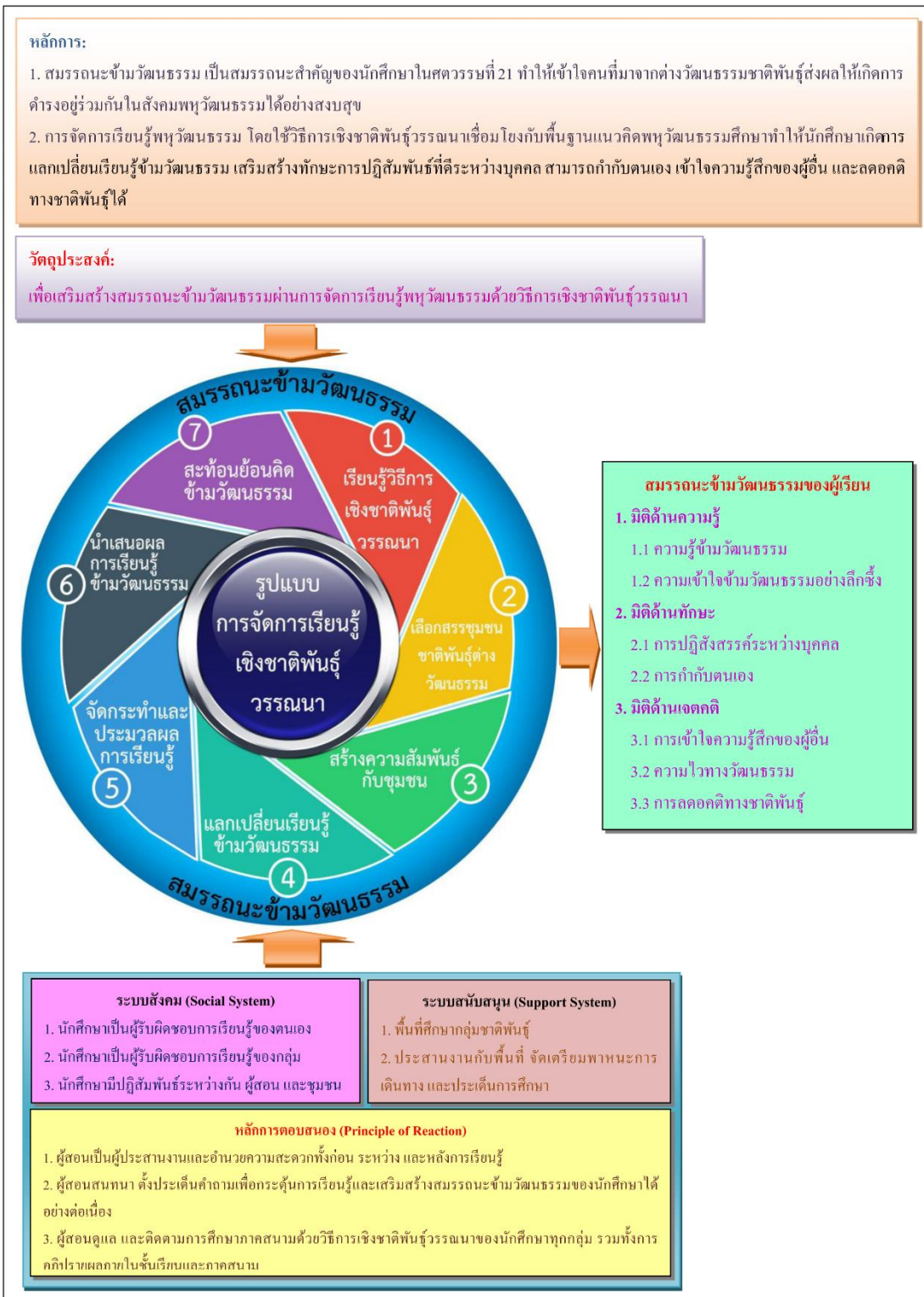
4.1 ระบบสังคม (Social System) การจัดการเรียนรู้ตามรูปแบบ นักศึกษามีบทบาทเป็นผู้รับผิดชอบการเรียนรู้ของตนเอง เป็นผู้รับผิดชอบการเรียนรู้ของกลุ่ม อีกทั้งนักศึกษาต้องปฏิบัติตามพันธะระหว่างกัน ปฏิสัมพันธ์กับผู้สอน และปฏิสัมพันธ์กับชุมชน

4.2 ระบบสนับสนุน (Support System) การจัดการเรียนรู้ตามรูปแบบ พื้นที่ศึกษา กลุ่มชาติพันธุ์เป็นระบบสนับสนุนหลักของรูปแบบนี้ที่จะทำให้ผู้เรียนเกิดสมรรถนะข้ามวัฒนธรรมได้ สำหรับผู้สอนเป็นผู้ประสานงานกับพื้นที่ศึกษา จัดเตรียมพาหนะการเดินทาง และประเด็นของการศึกษาที่หลากหลาย เหมาะสมกับการศึกษาค้นคว้า อภิปราย และสะท้อนย้อนคิดข้ามวัฒนธรรม

4.3 หลักการตอบสนอง (Principle of Reaction) ต้องคำนึงถึงการตอบสนองของนักศึกษาในระหว่างการเรียนรู้ตามรูปแบบ ดังนี้

- 1) ผู้สอนเป็นผู้ประสานงานและอำนวยความสะดวกทั้งก่อน ระหว่าง และหลังการเรียนรู้
- 2) ผู้สอนสนทนา ตั้งประเด็นคำถามเพื่อกระตุ้นการเรียนรู้และเสริมสร้างสมรรถนะข้ามวัฒนธรรมของนักศึกษาได้อย่างต่อเนื่อง
- 3) ผู้สอนดูแล และติดตามการศึกษากาศสนามตามวิธีการเชิงชาติพันธุ์วรรณาของนักศึกษาทุกกลุ่ม รวมทั้งการอภิปรายทั้งภายในชั้นเรียนและภาคสนาม

การปรับปรุงตามประเด็นของร่างรูปแบบการจัดการเรียนรู้ฯ ตามประเด็นต่างๆ สามารถพัฒนาเป็นรูปแบบการจัดการเรียนรู้ฯ วัฒนธรรมด้วยวิธีการเชิงชาติพันธุ์วรรณาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะข้ามวัฒนธรรม (ฉบับสมบูรณ์) ได้ดังภาพที่ 12

ภาพที่ 12 รูปแบบการจัดการเรียนรู้พหุวัฒนธรรมด้วยวิธีการเชิงชาติพันธุ์วรรณนาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะข้ามวัฒนธรรม

ขั้นตอนที่ 2 การนำรูปแบบที่พัฒนาขึ้นไปใช้ เป็นการทดลองใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้
 พหุวัฒนธรรมด้วยวิธีการเชิงชาติพันธุ์วรรณาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะข้ามวัฒนธรรมกับกลุ่ม
 ตัวอย่าง มีการดำเนินการ ดังนี้

1. ผู้วิจัยขอหนังสือรับรองจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร ถึงอธิการบดี
 มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการทดลองใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้

2. ผู้วิจัยชี้แจงหลักการ ความสำคัญ และประโยชน์ของการวิจัยให้กับนักศึกษาที่เป็น
 กลุ่มตัวอย่างได้ทราบ พร้อมทั้งสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดประสบการณ์การเรียนรู้วิธีการ
 จัดการเรียนการสอน เพื่อให้การใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้นเกิดประโยชน์สูงสุด

3. ผู้วิจัยนำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนแบบอัตนัยเกี่ยวกับแนวคิดชาติพันธุ์
 และพหุวัฒนธรรม และวิธีการเชิงชาติพันธุ์วรรณา ให้นักศึกษาที่เป็นกลุ่มตัวอย่างทดสอบก่อน
 เรียน และผู้วิจัยประเมินสมรรถนะข้ามวัฒนธรรมด้านทักษะด้วยแบบสังเกตพฤติกรรม และให้
 นักศึกษาประเมินตนเองด้านเจตคติก่อนเรียนด้วยแบบวัดเจตคตรายบุคคล

4. ผู้วิจัยดำเนินการทดลองการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้น ตามแผนการ
 จัดการเรียนรู้ออกมาที่กำหนดไว้ สามารถอธิบายได้ดังนี้

4.1 ผู้วิจัยอธิบายแนวคิดทางชาติพันธุ์และพหุวัฒนธรรม และวิธีการเชิงชาติพันธุ์
 วรรณา พร้อมทั้งให้นักศึกษาฝึกปฏิบัติการทดลองเก็บข้อมูลส่วนตัวเพื่อนร่วมชั้นเรียน

4.2 ผู้วิจัยนำนักศึกษาลงภาคสนามกลุ่มชาติพันธุ์ไทยพวน ซึ่งไม่ใช่พื้นที่ทดลอง
 เพื่อวัดระดับพัฒนาการการใช้วิธีการเชิงชาติพันธุ์วรรณาของนักศึกษาเป็นรายบุคคล ซึ่งมี 3 ระดับ
 คือ วิธีการเชิงชาติพันธุ์วรรณาขั้นต้น วิธีการเชิงชาติพันธุ์วรรณาขั้นกลาง และวิธีการเชิงชาติ-
 พันธุ์วรรณาขั้นก้าวหน้า

4.3 เมื่อนักศึกษาผ่านการวัดระดับพัฒนาการจนถึงขั้นก้าวหน้า ผู้วิจัยนำนักศึกษาลง
 ภาคสนามในพื้นที่ทดลองได้แก่ กลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยง กลุ่มชาติพันธุ์มอญ และกลุ่มชาติพันธุ์ไทย
 ทรงดำ ซึ่งในแต่ละพื้นที่ทดลองมีการลงภาคสนามทั้งหมด 3 ครั้ง โดยแต่ละครั้งมีนักศึกษาลง
 ภาคสนาม จำนวน 8-9 คน ทั้งนี้ในระหว่างการลงภาคสนามในพื้นที่ทดลอง ผู้วิจัยและผู้นำชุมชน
 จะเป็นผู้ประเมินพฤติกรรมของนักศึกษาด้วย

4.4 หลังจากนักศึกษาลงภาคสนามครบทั้ง 3 พื้นที่แล้ว นักศึกษาต้องจัดกระทำและ
 ประมวลผลข้อมูลจากการศึกษา พร้อมนำเสนอผลการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมทั้งในชั้นเรียนและ
 ชุมชนที่เป็นพื้นที่ศึกษา (คืนข้อมูลสู่ชุมชน)

4.5 นักศึกษานำข้อมูลมาปรับแก้ไขตามการตรวจสอบข้อมูลและข้อเสนอแนะของชุมชน

4.6 ผู้วิจัยให้นักศึกษาสะท้อนมุมมองและเจตคติจากการลงภาคสนาม ด้วยการเขียนบันทึกสะท้อนย้อนคิดและการสัมภาษณ์รายบุคคล

5. ผู้วิจัยนำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนแบบอัตนัยเกี่ยวกับแนวคิดชาติพันธุ์และพหุวัฒนธรรม และวิธีการเชิงชาติพันธุ์วรรณา ให้นักศึกษาที่เป็นกลุ่มตัวอย่างทดสอบหลังเรียน และให้นักศึกษาประเมินตนเองด้านเจตคติหลังเรียนด้วยแบบวัดเจตคติรายบุคคล

ขั้นตอนที่ 3 การประเมินผลและพัฒนาารูปแบบ (ฉบับสมบูรณ์) เป็นการประเมินผลจากการใช้รูปแบบ และปรับปรุงพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้พหุวัฒนธรรมด้วยวิธีการเชิงชาติพันธุ์วรรณาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะข้ามวัฒนธรรม ให้สามารถนำไปใช้และเผยแพร่ มีการดำเนินการดังนี้

1. นำข้อมูลผลการทดลองใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้พหุวัฒนธรรมด้วยวิธีการเชิงชาติพันธุ์วรรณาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะข้ามวัฒนธรรม มาพิจารณา ประเมินผล และปรับปรุงซึ่งมีวิธีการดำเนินการ ดังนี้

1.1) เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนและหลังเรียน รายวิชา 2593104 ชาติพันธุ์วิทยาในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ หลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาสังคมศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี

1.2) ศึกษาผลการประเมินพฤติกรรมรายบุคคลของผู้เรียนที่เกิดขึ้นจากการจัดการเรียนรู้ตามรูปแบบ

1.3) ศึกษาผลการประเมินเจตคติรายบุคคลของผู้เรียนที่เกิดขึ้นจากการจัดการเรียนรู้ตามรูปแบบ

2. ศึกษาผลความพึงพอใจของนักศึกษาที่มีต่อรูปแบบการจัดการเรียนรู้พหุวัฒนธรรมด้วยวิธีการเชิงชาติพันธุ์วรรณาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะข้ามวัฒนธรรม

ตอนที่ 3 ผลการทดลองใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้พหุวัฒนธรรมด้วยวิธีการเชิงชาติพันธุ์เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะข้ามวัฒนธรรม

จากการทดลองใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้พหุวัฒนธรรมด้วยวิธีการเชิงชาติพันธุ์วรรณนา เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะข้ามวัฒนธรรมที่พัฒนาขึ้น ผู้วิจัยนำเสนอผลการทดลองใช้เพื่อตอบวัตถุประสงค์ของการวิจัย โดยนำเสนอผลการวิเคราะห์ มีรายละเอียด ดังนี้

1. การเปรียบเทียบสมรรถนะข้ามวัฒนธรรมด้านความรู้ก่อนและหลังการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้พหุวัฒนธรรมด้วยวิธีการเชิงชาติพันธุ์วรรณนาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะข้ามวัฒนธรรม ดังตารางที่ 20

ตารางที่ 20 การเปรียบเทียบสมรรถนะข้ามวัฒนธรรมด้านความรู้ก่อนและหลังการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้พหุวัฒนธรรมด้วยวิธีการเชิงชาติพันธุ์วรรณนาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะข้ามวัฒนธรรม

กลุ่มทดลอง	N	คะแนนเต็ม	คะแนนเฉลี่ย (\bar{x})	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)	t	p
ก่อนเรียน	25	25	5.32	1.574	-20.729	.000**
หลังเรียน	25	25	17.72	2.354		

**นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 20 พบว่า สมรรถนะข้ามวัฒนธรรมด้านความรู้หลังการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้พหุวัฒนธรรมด้วยวิธีการเชิงชาติพันธุ์วรรณนาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะข้ามวัฒนธรรม มีสมรรถนะข้ามวัฒนธรรมด้านความรู้หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ขอมรับสมมติฐานการวิจัยข้อที่ 1 โดยมีคะแนนเฉลี่ยหลังเรียน (\bar{X} = 17.72, S.D. = 2.354) สูงกว่าก่อนเรียน (\bar{X} = 5.32, S.D. = 1.574)

นอกจากนี้ จากการสังเกตการณ์การจัดการเรียนรู้โดยภาพรวมตลอดระยะเวลาการทดลอง พบว่า กิจกรรมการเรียนรู้ตามรูปแบบมีส่วนช่วยให้ผู้เรียนเกิดองค์ความรู้ ความเข้าใจในแนวทางการศึกษาชาติพันธุ์และวิธีการเชิงชาติพันธุ์วรรณนาที่สามารถนำมาเป็นกรอบแนวคิดพื้นฐานในการวิเคราะห์ข้อมูลได้มากขึ้น อีกทั้งยังสามารถนำหลักการไปใช้ และสร้างสรรค์องค์ความรู้จากเนื้อหาที่ใช้ในการเรียนได้ ดังที่นักศึกษาคนหนึ่งกล่าวว่า “การเรียนตามขั้นตอนที่อาจารย์สอน

ทำให้เข้าใจแนวคิดทางสังคมได้ง่ายและเข้าใจมากขึ้นกว่าเดิม แม้ว่าพวกเขาจะมีพื้นฐานเดิมมาบ้างแล้วก็ตาม แต่ก็เป็นการต่อยอดความรู้ที่ดี” นอกจากนี้การลงศึกษาภาคสนามกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ ของผู้เรียนและกิจกรรมที่เกิดขึ้นในภาคสนามส่งผลให้เกิดความเข้าใจในวัฒนธรรมที่แตกต่างได้มากขึ้นเช่นกัน ดังเช่น การให้ข้อมูลของนักศึกษาส่วนใหญ่ว่า “การลงภาคสนามได้เรียนรู้จากสถานที่จริง สัมผัสประสบการณ์ตรง ทำให้เราได้เห็นวิถีชีวิตของชาวบ้านจริงๆ ความรู้ที่มีก็นำมาเป็นมุมมองต่อวัฒนธรรมของชาวบ้านได้ด้วย”

2. ผลการศึกษาพัฒนาการสมรรถนะข้ามวัฒนธรรมด้านทักษะของนักศึกษาที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้พัฒนาวัฒนธรรมด้วยวิธีการเชิงชาติพันธุ์วรรณาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะข้ามวัฒนธรรม สามารถวิเคราะห์และนำเสนอผลได้ดังตารางที่ 21

จากตารางที่ 21 ผลการศึกษาพัฒนาการของสมรรถนะข้ามวัฒนธรรมด้านทักษะของนักศึกษา พบว่า นักศึกษามีระดับพฤติกรรมอยู่ในระดับน้อย ปานกลาง ปานกลาง และมาก ตามลำดับ ยอมรับสมมติฐานการวิจัยข้อที่ 2

ผลจากการศึกษาพัฒนาการสมรรถนะข้ามวัฒนธรรมด้านทักษะของนักศึกษาที่ได้รับการประเมินโดยผู้สอนและผู้นำชุมชน สามารถวิเคราะห์ได้ ดังนี้

1.1 ผู้สอนประเมิน

การประเมินโดยผู้สอน สามารถวิเคราะห์แยกรายด้าน ซึ่งมี 2 ด้านคือ ด้านการปฏิสังสรรค์ระหว่างบุคคล และด้านการกำกับตนเอง ดังนี้

1.1.1 ด้านการปฏิสังสรรค์ระหว่างบุคคล ในระยะก่อนการจัดการเรียนรู้ด้วยรูปแบบการจัดการเรียนรู้พหุวัฒนธรรมด้วยวิธีการเชิงชาติพันธุ์วรรณา อยู่ในระดับน้อย ($\bar{X}=1.96$, $S.D.=.040$) หลังจากรับการจัดการเรียนรู้โดยมีการประเมินระหว่างการศึกษาชุมชนชาติพันธุ์ 3 ชุมชน คือ ชุมชนกะเหรี่ยง ชุมชนมอญ และชุมชนไทยทรงดำ มีผลการประเมินพัฒนาการอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}=2.85$, $S.D.=.614$) ปานกลาง ($\bar{X}=3.27$, $S.D.=.483$) และมาก ($\bar{X}=3.53$, $S.D.=.491$) ตามลำดับ แสดงให้เห็นว่า นักศึกษามีพัฒนาการด้านการปฏิสังสรรค์มากขึ้น

1.1.2 ด้านการกำกับตนเอง ในระยะก่อนการจัดการเรียนรู้ด้วยรูปแบบการจัดการเรียนรู้พหุวัฒนธรรมด้วยวิธีการเชิงชาติพันธุ์วรรณา อยู่ในระดับน้อย ($\bar{X}=1.52$, $S.D.=.510$) หลังจากรับการจัดการเรียนรู้โดยมีการประเมินระหว่างการศึกษาชุมชนชาติพันธุ์ 3 ชุมชน คือ ชุมชนกะเหรี่ยง ชุมชนมอญ และชุมชนไทยทรงดำ มีผลการประเมินพัฒนาการอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}=2.64$, $S.D.=.490$) ปานกลาง ($\bar{X}=3.12$, $S.D.=.440$) และมาก ($\bar{X}=3.52$, $S.D.=.510$) ตามลำดับ แสดงให้เห็นว่า นักศึกษามีพัฒนาการด้านการกำกับตนเองมากขึ้น

1.2 ผู้นำชุมชนประเมิน

ในส่วนของผู้นำชุมชนของทุกชุมชนจะประเมินพฤติกรรมของนักศึกษาในระหว่างที่อยู่ในชุมชนที่ผู้นำอาศัยอยู่ สามารถนำเสนอผลการวิเคราะห์แยกรายด้าน ซึ่งมี 2 ด้านคือ ด้านการปฏิสังสรรค์ระหว่างบุคคล และด้านการกำกับตนเอง ดังนี้

1.2.1 ด้านการปฏิสังสรรค์ระหว่างบุคคล ในระหว่างการศึกษาชุมชนชาติพันธุ์ 3 ชุมชน คือ ชุมชนกะเหรี่ยง ชุมชนมอญ และชุมชนไทยทรงดำ มีผลการประเมินพัฒนาการอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}=3.01$, $S.D.=.415$) ปานกลาง ($\bar{X}=3.37$, $S.D.=.500$) และมาก ($\bar{X}=3.52$, $S.D.=.489$) ตามลำดับ แสดงให้เห็นว่า นักศึกษามีพัฒนาการด้านการปฏิสังสรรค์ระหว่างบุคคลมากขึ้น

1.2.2 ด้านการกำกับตนเอง ในระหว่างการศึกษาชุมชนชาติพันธุ์ 3 ชุมชนคือ ชุมชนกะเหรี่ยง ชุมชนมอญ และชุมชนไทยทรงดำ มีผลการประเมินพัฒนาการอยู่ในระดับปานกลาง (\bar{X} = 3.12, S.D. = .332) ปานกลาง (\bar{X} = 3.40, S.D. = .500) และมาก (\bar{X} = 3.52, S.D. = .510) ตามลำดับ แสดงให้เห็นว่า นักศึกษามีพัฒนาการด้านการกำกับตนเองมากขึ้น

จากผลการประเมิน โดยผู้สอนและผู้นำชุมชนประเมิน พบว่า ระดับการแสดงออกทางพฤติกรรมของนักศึกษาทั้งในด้านการปฏิสังสรรค์ระหว่างบุคคล และการกำกับตนเองมีพัฒนาการมากขึ้น และจากการสังเกตพฤติกรรมนักศึกษาในระหว่างการจัดการเรียนรู้ พบว่า เมื่อนักศึกษาได้ลงศึกษาภาคสนามกับชุมชนชาติพันธุ์ต่างๆ อย่างต่อเนื่อง ส่งผลให้นักศึกษาสามารถปรับตัวเมื่อต้องเผชิญกับวัฒนธรรมที่หลากหลาย นักศึกษาแต่ละกลุ่มร่วมกันคิด ร่วมกันวางแผนปฏิบัติงานในการเก็บข้อมูลชุมชน และร่วมกันคิดแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในขณะลงภาคสนาม มีการแสดงความคิดเห็นและยอมรับฟังความคิดเห็นของเพื่อนในกลุ่ม และสามารถสื่อสารกับเพื่อนและคนในชุมชนที่ศึกษาทั้งในฐานะของผู้พูดและผู้ฟังมากขึ้น ตลอดจนจนพฤติกรรมที่แสดงออกผ่านทาง การสื่อสารมีการปรับเปลี่ยนไปด้วยเช่นกัน

3. ผลการศึกษาสมรรถนะข้ามวัฒนธรรมด้านเจตคติของนักศึกษาที่ได้รับการจัดการเรียนรู้ โดยใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้พหุวัฒนธรรมด้วยวิธีการเชิงชาติพันธุ์วรรณาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะข้ามวัฒนธรรม สามารถวิเคราะห์และนำเสนอผลได้ดังตารางที่ 22

ตารางที่ 22 ผลการศึกษาสมรรถนะข้ามวัฒนธรรมตามเจตคติของนักศึกษา

สมรรถนะข้ามวัฒนธรรม	ก่อนเรียน						หลังเรียน						ระดับ
	ทุกครั้ง		บางครั้ง		ไม่เคย		ทุกครั้ง		บางครั้ง		ไม่เคย		
	ร้อยละ	ค่าเฉลี่ย	ร้อยละ	ค่าเฉลี่ย	ร้อยละ	ค่าเฉลี่ย	ร้อยละ	ค่าเฉลี่ย	ร้อยละ	ค่าเฉลี่ย	ร้อยละ	ค่าเฉลี่ย	
มิติด้านเจตคติ													
I. การเข้าใจความรู้สึกของผู้อื่น													
1.1 การเข้าใจพฤติกรรมและความรู้สึกของบุคคลต่างวัฒนธรรม													
1.1.1 เข้าใจถึงการแสดงออกทางพฤติกรรมของบุคคลที่มาจากต่างวัฒนธรรมในทุกบริบทแวดล้อม	0	0	32 (8)	1.6	68 (17)	3.4	64 (16)	3.2	36 (9)	1.8	0	0	ปานกลาง
1.1.2 รับรู้ความรู้สึกของบุคคลที่มาจากต่างวัฒนธรรมในทุกบริบทแวดล้อม	4 (1)	0.2	28 (7)	1.4	68 (17)	3.4	56 (14)	2.8	44 (11)	2.2	0	0	ปานกลาง
1.1.3 ขอมรับการแสดงออกทางพฤติกรรมของบุคคลที่มาจากต่างวัฒนธรรมได้ในทุกบริบทแวดล้อม	16 (4)	0.8	40 (10)	2	44 (11)	2.2	56 (14)	2.8	44 (11)	2.2	0	0	ปานกลาง
สรุปตัวบ่งชี้: การเข้าใจพฤติกรรมและความรู้สึกของบุคคลต่างวัฒนธรรม	6.67 (5)	0.33	33.33 (25)	1.67	60 (45)	3	58.67 (44)	2.93	41.33 (31)	2.07	0	0	ปานกลาง
1.2 การยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น													
1.2.1 เป็นผู้ฟังที่ดีในการรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น	20 (5)	1	68 (17)	3.4	12 (3)	0.6	84 (21)	4.2	16 (4)	0.8	0	0	มาก

หมายเหตุ: ตัวเลขในวงเล็บ หมายถึง จำนวนนักศึกษาที่เลือกตอบ

ตารางที่ 22 ผลการศึกษาสมรรถนะข้ามวัฒนธรรมด้านเจตคติของนักศึกษา (ต่อ)

สมรรถนะข้ามวัฒนธรรม	ก่อนเรียน						หลังเรียน						ระดับ	
	ทุกครั้ง		บางครั้ง		ไม่เคย		ทุกครั้ง		บางครั้ง		ไม่เคย			
	ร้อยละ	ค่าเฉลี่ย	ร้อยละ	ค่าเฉลี่ย	ร้อยละ	ค่าเฉลี่ย	ร้อยละ	ค่าเฉลี่ย	ร้อยละ	ค่าเฉลี่ย	ร้อยละ	ค่าเฉลี่ย		
1.2.2 รับผิดชอบต่อความคิดเห็นของผู้อื่นก่อนตัดสินใจกระทำใดๆ ในลักษณะของงานส่วนรวม	40 (10)	2	60 (15)	3	0	0	ปานกลาง	80 (20)	4	20 (5)	1	0	0	มาก
1.2.3 ยินยอมปรับเปลี่ยนทัศนคติที่ขัดแย้งจากบุคคลอื่นที่มีต่อความคิดเห็นของตนเอง	36 (9)	1.8	64 (16)	3.2	0	0	ปานกลาง	72 (18)	3.6	28 (7)	1.4	0	0	ปานกลาง
สรุปได้ว่า:														
การยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น	32 (24)	1.6	64 (48)	3.2	4 (3)	0.2	ปานกลาง	78.67 (59)	3.94	21.33 (16)	1.06	0	0	มาก
สรุปด้านการเข้าใจความรู้สึกของผู้อื่น	19.33 (29)	0.97	48.67 (73)	2.43	32 (48)	1.6	น้อย	68.67 (103)	3.44	31.33 (47)	1.56	0	0	ปานกลาง
2. ความไว้วางใจวัฒนธรรม														
2.1 การตอบสนองต่อวัฒนธรรมที่แตกต่างในเชิงบวก														
2.1.1 แสดงปฏิกิริยาตอบโต้อย่างทันทั่วถึงเมื่อต้องมีการปฏิสัมพันธ์กับบุคคลต่างวัฒนธรรม	8 (2)	0.4	60 (15)	3	32 (8)	1.6	ปานกลาง	44 (11)	2.2	56 (14)	2.8	0	0	ปานกลาง

หมายเหตุ: ตัวเลขในวงเล็บ หมายถึง จำนวนนักศึกษาที่เลือกตอบ

ตารางที่ 22 ผลการศึกษาสมรรถนะข้ามวัฒนธรรมด้านเจตคติของนักศึกษา (ต่อ)

สมรรถนะข้ามวัฒนธรรม	ก่อนเรียน						ระดับ	หลังเรียน						
	ทุกครั้ง		บางครั้ง		ไม่เคย			ร้อยละ	ทุกครั้ง		บางครั้ง		ไม่เคย	
	ร้อยละ	ค่าเฉลี่ย	ร้อยละ	ค่าเฉลี่ย	ร้อยละ	ค่าเฉลี่ย			ร้อยละ	ค่าเฉลี่ย	ร้อยละ	ค่าเฉลี่ย	ร้อยละ	ค่าเฉลี่ย
2.1.2 แสดงปฏิริยตอบได้อย่างเปิดเผยปราศจากการรังเกียจหรือสั่งการเมื่อต้องมีการปฏิบัติสัมพันธ์กับบุคคลต่างวัฒนธรรม	20 (5)	1	36 (9)	1.8	44 (11)	2.2	น้อย	56 (14)	2.8	44 (11)	2.2	0	0	ปานกลาง
2.1.3 แสดงปฏิริยตอบได้อย่างเต็มใจแล้วให้ผลออกมาในเชิงบวกกับบุคคลต่างวัฒนธรรม	28 (7)	1.4	60 (15)	3	12 (3)	0.6	ปานกลาง	52 (13)	2.6	48 (12)	2.4	0	0	ปานกลาง
สรุปห้วงนี้: การตอบสนองต่อวัฒนธรรมที่แตกต่างกันเชิงบวก	18.67 (14)	0.94	52 (39)	2.6	29.33 (22)	1.46	ปานกลาง	50.67 (38)	2.54	49.33 (37)	2.46	0	0	ปานกลาง
2.2 มีทัศนคติที่ไม่พิจารณาตัดสินผู้อื่นทางวัฒนธรรม														
2.2.1 ยอมรับความแตกต่างของบุคคลในสังคมที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรมและชาติพันธุ์	16 (4)	0.8	72 (18)	3.6	12 (3)	0.6	มาก	84 (21)	4.2	16 (4)	0.8	0	0	มาก
2.2.2 ไม่มีการเปรียบเทียบทางวัฒนธรรม	0	0	36 (9)	1.8	64 (16)	3.2	ปานกลาง	52 (13)	2.6	48 (12)	2.4	0	0	ปานกลาง
2.2.3 ยึดมั่นในคุณค่าทางวัฒนธรรมของทุกวัฒนธรรมที่มีการปฏิบัติสัมพันธ์ด้วย	16 (4)	0.8	40 (10)	2	44 (11)	2.2	น้อย	88 (22)	4.4	12 (3)	0.6	0	0	มาก

หมายเหตุ: ตัวเลขในวงเล็บ หมายถึง จำนวนนักศึกษาที่เลือกตอบ

ตารางที่ 22 ผลการศึกษาสมรรถนะข้ามวัฒนธรรมตามเจตคติของนักศึกษา (ต่อ)

สมรรถนะข้ามวัฒนธรรม	ก่อนเรียน						หลังเรียน						ระดับ
	ทุกครั้ง		บางครั้ง		ไม่เคย		ทุกครั้ง		บางครั้ง		ไม่เคย		
	ร้อยละ	ค่าเฉลี่ย	ร้อยละ	ค่าเฉลี่ย	ร้อยละ	ค่าเฉลี่ย	ร้อยละ	ค่าเฉลี่ย	ร้อยละ	ค่าเฉลี่ย	ร้อยละ	ค่าเฉลี่ย	
	ร้อยละ	ค่าเฉลี่ย	ร้อยละ	ค่าเฉลี่ย	ร้อยละ	ค่าเฉลี่ย	ร้อยละ	ค่าเฉลี่ย	ร้อยละ	ค่าเฉลี่ย	ร้อยละ	ค่าเฉลี่ย	
สรุปตัวบ่งชี้: มีทัศนคติที่ไม่พิจารณาตัดสินผู้อื่นทางวัฒนธรรม	10.67 (8)	0.54	49.33 (37)	2.46	40 (30)	2	74.67 (56)	3.74	25.33 (19)	0	0	มาก	
สรุปด้านความไวทางวัฒนธรรม	14.67 (22)	0.74	50.67 (76)	2.53	34.66 (52)	1.73	62.67 (94)	3.14	37.33 (56)	0	0	ปานกลาง	
3. การลดอคติทางชาติพันธุ์													
3.1 การไม่ถือเอาวัฒนธรรมตนเองเป็นใหญ่													
3.1.1 ไม่มีอคติต่อในคุณค่าทางวัฒนธรรมของตนเองจนถึงพิจารณาว่าวัฒนธรรมอื่นต่ำกว่า	8 (2)	0.4	44 (11)	2.2	48 (12)	2.4	76 (19)	3.8	24 (6)	0	0	มาก	
3.1.2 ใฝ่ใจจนกลุ่มชาติพันธุ์อื่นทั้งในด้านความคิดและการปฏิบัติมีอยู่ในสังคมร่วมกัน	0	0	40 (10)	2	60 (15)	3	44 (11)	2.2	56 (14)	0	0	ปานกลาง	
3.1.3 สร้างความเข้าใจในคุณค่าทางวัฒนธรรมที่แตกต่างให้กับบุคคลภายนอกที่ได้รับรู้	8 (2)	0.4	52 (13)	2.6	40 (10)	2	80 (20)	4	20 (5)	0	0	มาก	
สรุปตัวบ่งชี้: การไม่ถือเอาวัฒนธรรมตนเองเป็นใหญ่	5.33 (4)	0.27	45.33 (34)	2.27	49.34 (37)	2.46	66.67 (50)	3.33	33.33 (25)	0	0	ปานกลาง	

หมายเหตุ: ตัวเลขในวงเล็บ หมายถึง จำนวนนักศึกษาที่เลือกตอบ

ตารางที่ 22 ผลการศึกษาสมรรถนะข้ามวัฒนธรรมตามเจตคติของนักศึกษา (ต่อ)

สมรรถนะข้ามวัฒนธรรม	ก่อนเรียน						หลังเรียน						ระดับ	
	ทุกครั้ง		บางครั้ง		ไม่เคย		ทุกครั้ง		บางครั้ง		ไม่เคย			
	ร้อยละ	ค่าเฉลี่ย	ร้อยละ	ค่าเฉลี่ย	ร้อยละ	ค่าเฉลี่ย	ร้อยละ	ค่าเฉลี่ย	ร้อยละ	ค่าเฉลี่ย	ร้อยละ	ค่าเฉลี่ย		
3.2 สร้างความรู้สึกลบออกหากแต่่าเกี่ยวกับทางสังคม														
3.2.1 พิจารณาความถูกต้อง สมเหตุ สมผล และวางตัวเป็นกลางเมื่อเกิดกรณีขัดแย้งระหว่างกลุ่มชาติพันธุ์	20 (5)	1	56 (14)	2.8	24 (6)	1.2	92 (23)	4.6	8 (2)	0.4	0	0	0	มากที่สุดในที่สุด
3.2.2 การปฏิบัติต่อบุคคลอื่นที่มีความแตกต่างทางชาติพันธุ์และวัฒนธรรมอย่างเท่าเทียมกัน	8 (2)	0.4	48 (12)	2.4	44 (11)	2.2	92 (23)	4.6	8 (2)	0.4	0	0	0	มากที่สุดในที่สุด
3.2.3 ขอมรับความหลากหลายทางชาติพันธุ์และวัฒนธรรมที่มีอยู่ในสังคม โดยปราศจากการบังคับ	20 (5)	1	40 (10)	2	40 (10)	2	88 (22)	4.4	12 (3)	0.6	0	0	0	มาก
สรุปตัวชี้: สร้างความรู้สึกลบออกหากแต่่าเกี่ยวกับทางสังคม	16 (12)	0.8	48 (36)	2.4	36 (27)	1.8	90.67 (68)	4.53	9.33 (7)	0.47	0	0	0	มากที่สุดในที่สุด
สรุปด้านการลดอคติทางชาติพันธุ์	10.67 (16)	0.54	46.67 (70)	2.33	42.66 (64)	2.13	78.67 (118)	3.93	21.33 (32)	1.07	0	0	0	มาก
ค่าเฉลี่ยของตัวชี้ทั้งหมด	14.89 (67)	0.74	48.67 (219)	2.44	36.44 (164)	1.82	70 (315)	3.50	30 (135)	1.5	0	0	0	มาก

หมายเหตุ: ตัวเลขในวงเล็บ หมายถึง จำนวนนักศึกษาที่เลือกตอบ

จากตารางที่ 22 ผลการศึกษาสมรรถนะข้ามวัฒนธรรมด้านเจตคติของนักศึกษา พบว่า นักศึกษามีเจตคติอยู่ในระดับมาก ยอมรับสมมติฐานการวิจัยข้อที่ 3 และสามารถวิเคราะห์ผลแยก รายด้านได้ ดังนี้

1. ด้านการเข้าใจความรู้สึกของผู้อื่น มี 2 ตัวบ่งชี้ คือ การเข้าใจพฤติกรรมและความรู้สึก ของบุคคลต่างวัฒนธรรม และการยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น โดยภาพรวมของด้านนี้ ผลการ ประเมินตนเองของนักศึกษาก่อนเรียน พบว่า นักศึกษาส่วนใหญ่แสดงออกทางพฤติกรรมเป็น บางครั้ง ค่าเฉลี่ย 2.43 อยู่ในระดับน้อย และเมื่อนักศึกษาได้รับการจัดการเรียนรู้โดยรูปแบบการ จัดการเรียนรู้ฯ ที่พัฒนาขึ้น ผลการประเมินตนเองของนักศึกษาหลังเรียน พบว่า นักศึกษาส่วนใหญ่ มีการแสดงออกทางพฤติกรรมทุกครั้ง ค่าเฉลี่ย 3.44 อยู่ในระดับปานกลาง

2. ด้านความไวทางวัฒนธรรม มี 2 ตัวบ่งชี้ คือ การตอบสนองต่อวัฒนธรรมที่แตกต่างใน เชิงบวก และมีทัศนคติที่ไม่พิจารณาตัดสินผู้อื่นทางวัฒนธรรม โดยภาพรวมของด้านนี้ ผลการ ประเมินตนเองของนักศึกษาก่อนเรียน พบว่า นักศึกษาส่วนใหญ่แสดงออกทางพฤติกรรมเป็น บางครั้ง ค่าเฉลี่ย 2.53 อยู่ในระดับปานกลาง และเมื่อนักศึกษาได้รับการจัดการเรียนรู้โดยรูปแบบ การจัดการเรียนรู้ฯ ที่พัฒนาขึ้น ผลการประเมินตนเองของนักศึกษาหลังเรียน พบว่า นักศึกษาส่วนใหญ่ มีการแสดงออกทางพฤติกรรมทุกครั้ง ค่าเฉลี่ย 3.14 อยู่ในระดับปานกลาง

3. ด้านการลดอคติทางชาติพันธุ์ มี 2 ตัวบ่งชี้ คือ การไม่ถือเอาวัฒนธรรมตนเองเป็นใหญ่ และสร้างความรู้สึกละมุนอกเทศเท่าเทียมกันทางสังคม โดยภาพรวมของด้านนี้ ผลการประเมินตนเอง ของนักศึกษาก่อนเรียน พบว่า นักศึกษาส่วนใหญ่แสดงออกทางพฤติกรรมเป็นบางครั้ง ค่าเฉลี่ย 2.33 อยู่ในระดับน้อย และเมื่อนักศึกษาได้รับการจัดการเรียนรู้โดยรูปแบบการจัดการเรียนรู้ฯ ที่พัฒนาขึ้น ผลการประเมินตนเองของนักศึกษาหลังเรียน พบว่า นักศึกษาส่วนใหญ่มีการแสดงออก ทางพฤติกรรมทุกครั้ง ค่าเฉลี่ย 3.93 อยู่ในระดับมาก

จากการวิเคราะห์แบบบันทึกสะท้อนย้อนคิดและการสัมภาษณ์ผู้เรียน ซึ่งเป็นการสะท้อน มุมมองด้านเจตคติเป็นสำคัญนั้น พบว่า นักศึกษาส่วนใหญ่สามารถปรับเปลี่ยนมุมมองของตนเองที่ มีต่อบุคคลที่มาจากต่างกลุ่มต่างวัฒนธรรมได้ กล่าวคือ จากเดิมเคยมองคนกลุ่มอื่นที่ไม่ใช่คนไทยว่า ค่อนข้างน่า เป็นพวกสกปรก งามายในเรื่องผิอย่างไร้สาระ กลายเป็นมองผู้อื่นอย่างเข้าใจ ไม่น่า วัฒนธรรมมาเปรียบเทียบกัน และเปิดโลกทัศน์ใหม่ในด้านพิธีกรรมความเชื่อและวิถีชีวิตว่า ทุกอย่างที่เกี่ยวข้องในงานพิธีกรรมและการดำเนินชีวิตมีความหมายในตนเองทั้งสิ้น อีกทั้ง นักศึกษายังเกิดทัศนคติในเชิงบวกต่อวัฒนธรรมที่แตกต่างได้มากขึ้นด้วยเช่นกัน

ตอนที่ 4 ผลการศึกษาความพึงพอใจของนักศึกษาที่มีต่อรูปแบบการจัดการเรียนรู้พหุวัฒนธรรม ด้วยวิธีการเชิงชาติพันธุ์วรรณาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะข้ามวัฒนธรรม

การศึกษาความพึงพอใจของนักศึกษาที่มีต่อรูปแบบการจัดการเรียนรู้ฯ ที่นำมาใช้ในการทดลองนั้น ผู้วิจัยใช้วิธีการให้นักศึกษาเขียนในบันทึกสะท้อนย้อนคิด โดยกำหนดประเด็นการสะท้อนความพึงพอใจ คือ ความเหมาะสมของการจัดกิจกรรมตามขั้นตอนการเรียนรู้ ความเหมาะสมของแหล่งเรียนรู้ คือ ชุมชนชาติพันธุ์ที่ใช้ในการศึกษา และประโยชน์ที่ได้รับจากการศึกษาด้วยรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้น สามารถวิเคราะห์ผลได้ ดังนี้

4.1 ความเหมาะสมของการจัดกิจกรรมตามขั้นตอนการเรียนรู้ นักศึกษาส่วนใหญ่ให้ความเห็นว่า การจัดกิจกรรมตามขั้นตอนการเรียนรู้มีความเหมาะสมทั้งในด้านเนื้อหา การดำเนินกิจกรรม และระยะเวลาที่ใช้ เนื่องจากขั้นตอนการเรียนรู้ทำให้นักศึกษาได้รับองค์ความรู้จากเนื้อหา รายวิชาทั้งแนวคิดทางชาติพันธุ์และวิธีการเชิงชาติพันธุ์วรรณาเพื่อนำไปใช้ในการเก็บข้อมูล การจัดกิจกรรมการเรียนรู้สามารถลำดับขั้นตอนได้เป็นอย่างดี ไม่สับสนต่อการเรียนรู้ อีกทั้งวิธีการที่ใช้ในการศึกษาภาคสนามสามารถทำความเข้าใจได้ง่าย และก่อนลงภาคสนามได้ผ่านการฝึกปฏิบัติจริงในการเก็บข้อมูล ส่งผลให้ขณะอยู่ในภาคสนามสามารถนำวิธีการเชิงชาติพันธุ์วรรณา มาใช้ได้ทันที ดังการให้ข้อมูลของนักศึกษาส่วนหนึ่งจากบันทึกสะท้อนย้อนคิดที่สะท้อนมุมมอง คล้ายคลึงกันว่า “เมื่อเรียนเนื้อหา รายวิชา ทำให้เรามองสังคมและสิ่งที่อยู่รอบตัวเราได้หลากหลาย มุมมากขึ้น และเมื่อเราลงปฏิบัติงานภาคสนาม เราก็สามารถนำองค์ความรู้ไปใช้ในการศึกษาชุมชน ชาติพันธุ์ต่างๆ ได้จริง” นักศึกษาอีกกลุ่มหนึ่งสะท้อนว่า “ขั้นตอนที่อาจารย์นำมาใช้ในการสอน เป็นลำดับดี ทำให้ผมและเพื่อนๆ เข้าใจได้ง่ายขึ้น นำไปใช้ได้จริง อีกอย่างในขั้นตอนการสอนมีการ คืบข้อมูลให้กับชุมชนด้วย ซึ่งเป็นสิ่งที่ไม่เคยทำมาก่อน เพราะในวิชาอื่นถ้าเก็บข้อมูลชุมชนแล้ว ก็ไม่ได้มีการคืนข้อมูลกลับให้ชุมชนเลย”

4.2 ความเหมาะสมของแหล่งเรียนรู้ คือ ชุมชนชาติพันธุ์ที่ใช้ในการศึกษา สำหรับ ประเด็นนี้นักศึกษาส่วนใหญ่สะท้อนความคิดว่า ชุมชนชาติพันธุ์ทั้งกะเหรี่ยง มอญ และไทยทรงดำ มีความเหมาะสมต่อการศึกษา เนื่องจากทั้งสามชุมชนทำให้นักศึกษาได้เรียนรู้วิถีชีวิตและ วัฒนธรรมของคนกลุ่มชาติพันธุ์นั้นๆ ได้ ชุมชนมีขนาดไม่ใหญ่เกินไป เก็บข้อมูลได้ทั่วถึง การเดินทางสะดวกรวดเร็ว คนในชุมชนมีลักษณะการปฏิสัมพันธ์ทางสังคมในแนวราบ มีความเป็น กันเอง และให้ความร่วมมือในการเก็บข้อมูลที่ดี จากการให้ข้อมูลผ่านบันทึกสะท้อนย้อนคิด นักศึกษากลุ่มหนึ่งระบุในทำนองที่คล้ายคลึงกันว่า “ก่อนจะลงภาคสนาม จินตนาการว่ากะเหรี่ยง

ต้องลำบาก ห่างไกลความเจริญ ไม่มีถนนลาดยางเข้าหมู่บ้าน แต่พอมาลงพื้นที่จริง ทุกอย่าง สะดวกสบายทั้งหมด คนในชุมชนพูดจาดี ให้ความร่วมมือในการเก็บข้อมูลดีมาก ” สอดคล้องกับความคิดเห็นของนักศึกษาอีกกลุ่มหนึ่งที่ระบุว่า “คนในชุมชนทุกชุมชนที่ลงเก็บข้อมูลมีธรรมาศัยดี มาก ชาวบ้านพร้อมให้ข้อมูล โดยไม่ปฏิเสธพวกเราเลย ชุมชนไม่ใหญ่มาก เดินเก็บข้อมูลได้ง่าย ”

4.3 ประโยชน์ที่ได้รับจากการศึกษาด้วยรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้น ซึ่งผลจากการวิเคราะห์บันทึกสะท้อนย้อนคิดของนักศึกษา พบว่า

4.3.1 นักศึกษาเรียนรู้เรื่องแนวคิดทางชาติพันธุ์ ทำให้เกิดมุมมองต่อปรากฏการณ์ทางสังคมได้หลากหลายประเด็นมากขึ้น

4.3.2 นักศึกษาสามารถประยุกต์องค์ความรู้ที่ได้รับในชั้นเรียนสู่การปฏิบัติจริงได้

4.3.3 นักศึกษาได้รับประสบการณ์ใหม่ๆ ในการศึกษากลุ่มชาติพันธุ์ที่ตนเองไม่เคยรู้จักหรือไม่เคยศึกษาในพื้นที่จริงมาก่อน

4.3.4 นักศึกษาสามารถถอดคิดทางชาติพันธุ์และปรับเปลี่ยนมุมมองที่มีต่อกลุ่มชาติพันธุ์อื่นๆ ได้ในทิศทางเชิงบวกมากขึ้น เช่น จากที่เคยมองว่าคนกะเหรี่ยงเป็นคนสกปรกทั้งในด้านการแต่งกายและอาหาร แต่เมื่อได้ลงศึกษาพื้นที่จริง พบว่า คนกะเหรี่ยงไม่ได้เป็นคนสกปรกอย่างภาพจำที่เคยรับรู้มาก่อนหน้านี้ แต่กลายเป็นว่าคนกะเหรี่ยงเป็นคนที่รักษาความสะอาด อาหารสะอาดและอร่อย

4.3.5 ขั้นตอนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ทำให้เกิดการปฏิสัมพันธ์ทางสังคมระหว่างกลุ่มเพื่อนในชั้นเรียนมากขึ้น มีการวางแผนทำงาน แบ่งหน้าที่กันอย่างชัดเจน เพื่อให้งานบรรลุผลสำเร็จได้

4.3.6 นำไปประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติตนกับบุคคลอื่นที่มาจากต่างวัฒนธรรมได้อย่างเหมาะสมมากขึ้น

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้พหุวัฒนธรรมด้วยวิธีการเชิงชาติพันธุ์วรรณาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะข้ามวัฒนธรรม มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) พัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้พหุวัฒนธรรมด้วยวิธีการเชิงชาติพันธุ์วรรณาที่เสริมสร้างสมรรถนะข้ามวัฒนธรรม 2) ศึกษาประสิทธิผลของรูปแบบการจัดการเรียนรู้พหุวัฒนธรรมด้วยวิธีการเชิงชาติพันธุ์วรรณาที่เสริมสร้างสมรรถนะข้ามวัฒนธรรม มีดังนี้ 2.1) เปรียบเทียบสมรรถนะข้ามวัฒนธรรมด้านความรู้ของนักศึกษา ก่อนเรียนและหลังเรียนด้วยรูปแบบการจัดการเรียนรู้พหุวัฒนธรรมด้วยวิธีการเชิงชาติพันธุ์วรรณาที่เสริมสร้างสมรรถนะข้ามวัฒนธรรม 2.2) ศึกษาสมรรถนะข้ามวัฒนธรรมด้านทักษะของนักศึกษาที่เรียน โดยใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้พหุวัฒนธรรมด้วยวิธีการเชิงชาติพันธุ์วรรณาที่เสริมสร้างสมรรถนะข้ามวัฒนธรรม 2.3) ศึกษาสมรรถนะข้ามวัฒนธรรมด้านเจตคติของนักศึกษาที่เรียน โดยใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้พหุวัฒนธรรมด้วยวิธีการเชิงชาติพันธุ์วรรณาที่เสริมสร้างสมรรถนะข้ามวัฒนธรรม และ 3) ศึกษาความพึงพอใจของนักศึกษาที่มีต่อรูปแบบการจัดการเรียนรู้พหุวัฒนธรรมด้วยวิธีการเชิงชาติพันธุ์วรรณาที่เสริมสร้างสมรรถนะข้ามวัฒนธรรม

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยและพัฒนา (Research and Development: R & D) โดยใช้รูปแบบการวิจัยเชิงผสมผสานวิธีแบบรองรับภายใน (Embedded Design) ในรูปแบบวิธีการเชิงคุณภาพเป็นหลัก และวิธีการเชิงปริมาณเป็นรอง เป็นการวิจัยกึ่งทดลอง (Quasi - Experimental Research) ซึ่งใช้แบบแผนการวิจัยแบบอนุกรมเวลา (Time Series Design) และการทดสอบแบบกลุ่มเดียวก่อน-หลังเรียน (One Group Pretest - Posttest Design) ส่วนการออกแบบรูปแบบการจัดการเรียนรู้ ดำเนินการตามแนวคิดออกแบบการสอนเชิงระบบ (Instructional Design: ID) ADDIE Model ร่วมกับกรอบการวิจัยและพัฒนา 4 ขั้นตอน (Research and Development) วิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าร้อยละ การทดสอบค่าทีแบบไม่เป็นอิสระต่อกัน (t-test for dependent) และการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) โดยสรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

สรุปผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้พหุวัฒนธรรมด้วยวิธีการเชิงชาติพันธุ์วรรณาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะข้ามวัฒนธรรม สรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

1. การศึกษาข้อมูลพื้นฐาน เป็นการสังเคราะห์ข้อมูลจากหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาสังคมศึกษา คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี รูปแบบการจัดการเรียนรู้ การออกแบบการเรียนการสอนเชิงระบบ พหุวัฒนธรรมศึกษา วิธีการเชิงชาติพันธุ์วรรณา และสมรรถนะข้ามวัฒนธรรม และการสัมภาษณ์ผู้เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นฐานข้อมูลสู่การสร้างรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่มีลักษณะของการศึกษาในชั้นเรียนและศึกษาภาคสนาม นำสู่การเกิดความรู้ข้ามวัฒนธรรม ทักษะการปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคล และเจตคติที่เหมาะสมของผู้เรียนต่อบุคคลหรือกลุ่มชาติพันธุ์ที่มีความแตกต่างทางสังคมวัฒนธรรมกับตัวผู้เรียนเอง

2. การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้พหุวัฒนธรรมด้วยวิธีการเชิงชาติพันธุ์วรรณาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะข้ามวัฒนธรรม ชื่อว่า รูปแบบการจัดการเรียนรู้เชิงชาติพันธุ์วรรณา (Ethnographical Learning Model) มี 4 องค์ประกอบ คือ 1) หลักการ 2) วัตถุประสงค์ 3) กระบวนการจัดการเรียนรู้ 7 ขั้นตอน คือ ขั้นที่ 1 เรียนรู้วิธีการเชิงชาติพันธุ์วรรณา (Learning Ethnographical Approach) ขั้นที่ 2 เลือกสรรชุมชนชาติพันธุ์ต่างวัฒนธรรม (Selecting Ethnic Community) ขั้นที่ 3 สร้างความสัมพันธ์กับชุมชน (Establishing Community Relationship) ขั้นที่ 4 แลกเปลี่ยนเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรม (Cross-cultural Learning) ขั้นที่ 5 จัดกระทำและประมวลผลการเรียนรู้ (Processing Knowledge Learned) ขั้นที่ 6 นำเสนอผลการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรม (Presenting Cross-cultural Learning outcome) ขั้นที่ 7 สะท้อนย้อนคิดข้ามวัฒนธรรม (Reflecting Cross-cultural Thoughts) 4) เงื่อนไขการนำรูปแบบการจัดการเรียนรู้ไปใช้ ซึ่งผ่านการตรวจสอบคุณภาพของรูปแบบจากผู้เชี่ยวชาญ 8 คนด้วยวิธีการสัมมนาอ้างอิงผู้เชี่ยวชาญ

3. ประสิทธิภาพของรูปแบบการจัดการเรียนรู้พหุวัฒนธรรมด้วยวิธีการเชิงชาติพันธุ์วรรณาที่เสริมสร้างสมรรถนะข้ามวัฒนธรรม

3.1 ผลการเปรียบเทียบสมรรถนะข้ามวัฒนธรรมด้านความรู้หลังการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้พหุวัฒนธรรมด้วยวิธีการเชิงชาติพันธุ์วรรณาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะข้ามวัฒนธรรม มีสมรรถนะข้ามวัฒนธรรมด้านความรู้หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ยอมรับสมมติฐานการวิจัยข้อที่ 1 โดยมีคะแนนเฉลี่ยหลังเรียน (\bar{x} = 17.72, S.D. = 2.354) สูงกว่าก่อนเรียน (\bar{x} = 5.32, S.D. = 1.574)

3.2 ผลการศึกษาสมรรถนะข้ามวัฒนธรรมด้านทักษะของนักศึกษา พบว่า นักศึกษามีระดับพฤติกรรมก่อนเรียนอยู่ในระดับน้อย ปานกลาง ปานกลาง และมากตามลำดับ ยอมรับสมมติฐานการวิจัยข้อที่ 2

3.3 ผลการศึกษาสมรรถนะข้ามวัฒนธรรมด้านเจตคติของนักศึกษา พบว่า นักศึกษามีเจตคติอยู่ในระดับมาก ยอมรับสมมติฐานการวิจัยข้อที่ 3

4. ผลการศึกษาความพึงพอใจของนักศึกษาที่มีต่อรูปแบบการจัดการเรียนรู้ฯ โดยใช้วิธีการเขียนบันทึกสะท้อนย้อนคิดและการสัมภาษณ์ ผลการประเมิน พบว่า ขั้นตอนการจัดการเรียนรู้มีความเหมาะสม แหล่งเรียนรู้คือ ชุมชนชาติพันธุ์ที่ใช้ในการศึกษามีความเหมาะสม และได้รับประโยชน์จากการจัดการเรียนรู้โดยสามารถนำองค์ความรู้ในชั้นเรียนสู่การปฏิบัติจริงได้ และนำไปประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติตนกับบุคคลที่มาจากต่างวัฒนธรรมได้เช่นกัน

อภิปรายผล

การวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้พหุวัฒนธรรมด้วยวิธีการเชิงชาติพันธุ์ วรรณนาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะข้ามวัฒนธรรม ซึ่งผู้วิจัยสามารถอภิปรายผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ดังนี้

1. การศึกษาข้อมูลพื้นฐานในการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้พหุวัฒนธรรมด้วยวิธีการเชิงชาติพันธุ์วรรณนาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะข้ามวัฒนธรรม ข้อมูลพื้นฐานที่ได้จากการศึกษามีความครบถ้วนสมบูรณ์ เป็นประโยชน์ และเป็นพื้นฐานของการศึกษา ได้แก่ การศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่ครอบคลุมทั้งแนวคิด ทฤษฎี หลักการ และแนวทางการปฏิบัติ การสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ รวมถึงผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ทำให้ทราบถึงปัญหา ความสำคัญ และสิ่งที่ควรพัฒนา โดยปัญหาและความสำคัญของการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ขึ้นนั้น คือ การเสริมสร้างสมรรถนะข้ามวัฒนธรรมให้กับผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ซึ่งถูกกำหนดให้เป็นสมรรถนะหลักประการหนึ่งของผู้เรียน ที่ต้องแสวงหาความรู้ ความใฝ่เรียนรู้ การรู้เรา รู้เขา เข้าใจผู้อื่น รวมทั้งเข้าใจโลกกว้างเพื่อการปรับตัวให้อยู่ในท้องถิ่น ประเทศชาติ อาเซียน และระดับโลกได้ โดยมีรากฐานจาก 4 เสาหลักแห่งการเรียนรู้ ได้แก่ การเรียนเพื่อรู้ (Learning to Know) การเรียนรู้เพื่อปฏิบัติได้จริง (Learning to Do) การเรียนรู้เพื่อที่จะอยู่ร่วมกันและอยู่ร่วมกับผู้อื่น (Learning to Live together) และการเรียนรู้เพื่อชีวิต (Learning to Be) (พิมพ์พันธ์ เคะอะคุปต์ และพะเยาว์ ยินดีสุข, 2558: 4; วิชัย วงษ์ใหญ่, 2554: 511-512) ทั้งนี้เพื่อการดำรงอยู่ร่วมกับผู้อื่นที่มีความแตกต่างทางสังคมวัฒนธรรมอย่างสันติสุข

อย่างไรก็ตาม การพัฒนาสมรรถนะข้ามวัฒนธรรมของนักศึกษาในระดับปริญญาตรี รวมถึงนักศึกษาหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาสังคมศึกษา คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี ไม่ได้กำหนดคุณลักษณะของผู้เรียนที่มีการทำความเข้าใจข้ามวัฒนธรรม หรือสมรรถนะข้ามวัฒนธรรมไว้ในวัตถุประสงค์ จุดเน้น หรือคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียนในหลักสูตร ส่งผลต่อการขาดองค์ความรู้ ทักษะการปฏิบัติ และเจตคติที่เหมาะสมกับการดำรงอยู่ในสังคมพหุวัฒนธรรม เนื่องจากเหตุผลด้านหลักสูตรที่ไม่ได้มีจุดเน้นให้ความสำคัญ หรือกำหนดคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียนในด้านการศึกษาเพื่อทำความเข้าใจข้ามวัฒนธรรม (Cross-cultural understanding) และด้านรายวิชา แม้ในหลักสูตรมีรายวิชาชาติพันธุ์วิทยาในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ซึ่งเป็นรายวิชาที่สอนเพื่อทำความเข้าใจคนต่างกลุ่มต่างวัฒนธรรม โดยเฉพาะ แต่ยังคงไม่บรรลุผลสัมฤทธิ์ทั้งในด้านความรู้ การปฏิบัติ และเจตคติ เนื่องจากวิธีการสอนที่เน้นบรรยายในชั้นเรียนมากกว่าการทำความเข้าใจสังคมวัฒนธรรมจากประสบการณ์ตรงของผู้เรียน ซึ่งส่งผลให้สมรรถนะข้ามวัฒนธรรมของผู้เรียนไม่สามารถเกิดขึ้นได้ หรือเกิดขึ้นได้น้อย และอาจมีผลต่อการจัดการเรียนการสอน และการทำความเข้าใจและปฏิบัติต่อผู้เรียนที่มาจากต่างวัฒนธรรมในอนาคตได้ สอดคล้องกับงานวิจัยของศิริพันธุ์ ศิริพันธุ์ (2554: 3) และ บุศยรินทร์ อารยะชนิตกุล (2557: 49-57) ที่ศึกษาแนวทางการจัดการเรียนการสอนเพื่อส่งเสริมสมรรถนะทางวัฒนธรรมของนักศึกษาพยาบาล กล่าวสอดคล้องกันว่า ในสังคมปัจจุบันที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรม ชาติพันธุ์ ความเชื่อ ศาสนา ค่านิยมของผู้รับบริการด้านการสาธารณสุข มีความจำเป็นที่นักศึกษาพยาบาลจะต้องเข้าใจความแตกต่างทางวัฒนธรรม มิเช่นนั้นอาจเกิดปัญหาดังที่ผ่านมา เช่น การขาดความเข้าใจและไม่เคารพวัฒนธรรมท้องถิ่น การขาดปฏิสัมพันธ์อันดีระหว่างกลุ่ม เป็นต้น

2. การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้พหุวัฒนธรรมด้วยวิธีการเชิงชาติพันธุ์วรรณาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะข้ามวัฒนธรรม ผ่านการรับรองจากผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 8 คน ด้วยการสัมมนาอ้างอิงผู้เชี่ยวชาญ (Connoisseurship) ว่า มีความสอดคล้องเหมาะสม เป็นไปได้ สามารถนำไปใช้ในการจัดการเรียนรู้ได้จริง โดยมีองค์ประกอบของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ คือ หลักการ ได้แก่

- 1) สมรรถนะข้ามวัฒนธรรม เป็นสมรรถนะสำคัญของนักศึกษาในศตวรรษที่ 21 อันจะทำให้เข้าใจคนที่มาจากต่างวัฒนธรรมต่างชาติพันธุ์ซึ่งก่อให้เกิดการดำรงอยู่ร่วมกันในสังคมพหุวัฒนธรรมได้อย่างสงบสุข และ
- 2) การจัดการเรียนรู้พหุวัฒนธรรม โดยใช้วิธีการเชิงชาติพันธุ์วรรณาเชื่อมโยงกับพื้นฐานแนวคิดพหุวัฒนธรรมศึกษาจะทำให้นักศึกษาเกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรม

เสริมสร้างทักษะการปฏิสัมพันธ์ที่ระหว่างบุคคล สามารถกำกับตนเอง เข้าใจความรู้สึกของผู้อื่น และลดอคติทางชาติพันธุ์ได้ วัตถุประสงค์ เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะข้ามวัฒนธรรมผ่านการจัดการเรียนรู้พหุวัฒนธรรมด้วยวิธีการเชิงชาติพันธุ์วรรณา กระบวนการจัดการเรียนรู้ ประกอบด้วย 7 ขั้นตอน ได้แก่ 1) เรียนรู้วิธีการเชิงชาติพันธุ์วรรณา (Learning Ethnographical Approach) 2) เลือกสรรชุมชนชาติพันธุ์ต่างวัฒนธรรม (Selecting Ethnic Community) 3) สร้างความสัมพันธ์กับชุมชน (Establishing Community Relationship) 4) แลกเปลี่ยนเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรม (Cross-cultural Learning) 5) จัดกระทำและประมวลผลการเรียนรู้ (Processing Knowledge Learned) 6) นำเสนอผลการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรม (Presenting Cross-cultural Learning Outcomes) และ 7) สะท้อนย้อนคิดข้ามวัฒนธรรม (Reflecting Cross-cultural Thoughts) และเงื่อนไขการนำรูปแบบการจัดการเรียนรู้ไปใช้ คือ 1) ระบบสังคม (Social System) การจัดการเรียนรู้ตามรูปแบบ นักศึกษามีบทบาทเป็นผู้รับผิดชอบการเรียนรู้ของตนเอง เป็นผู้รับผิดชอบการเรียนรู้ของกลุ่ม อีกทั้งนักศึกษาต้องมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างกัน ปฏิสัมพันธ์กับผู้สอน และปฏิสัมพันธ์กับชุมชน 2) ระบบสนับสนุน (Support System) การจัดการเรียนรู้ตามรูปแบบ พื้นที่ศึกษากลุ่มชาติพันธุ์เป็นระบบสนับสนุนหลักของรูปแบบนี้ที่จะทำให้ผู้เรียนเกิดสมรรถนะข้ามวัฒนธรรมได้ สำหรับผู้สอนเป็นผู้ประสานงานกับพื้นที่ศึกษา จัดเตรียมพาหนะการเดินทาง และประเด็นของการศึกษาที่หลากหลาย เหมาะสมกับการศึกษาค้นคว้า อภิปราย และสะท้อนย้อนคิดข้ามวัฒนธรรม และ 3) หลักการตอบสนอง (Principle of Reaction) การนำรูปแบบการจัดการเรียนรู้พหุวัฒนธรรมด้วยวิธีการเชิงชาติพันธุ์วรรณาไปใช้ ต้องคำนึงถึงการตอบสนองของนักศึกษาในระหว่างการเรียนรู้ตามรูปแบบ ได้แก่ 3.1) ผู้สอนเป็นผู้ประสานงานและอำนวยความสะดวกทั้งก่อน ระหว่าง และหลังการเรียนรู้ 3.2) ผู้สอนสนทนา ตั้งประเด็นคำถามเพื่อกระตุ้นการเรียนรู้และเสริมสร้างสมรรถนะข้ามวัฒนธรรมของนักศึกษาได้อย่างต่อเนื่อง และ 3.3) ผู้สอนดูแล และติดตามการศึกษากาศสนามตามวิธีการเชิงชาติพันธุ์วรรณาของนักศึกษาทุกกลุ่ม รวมทั้งการอภิปรายทั้งภายในชั้นเรียนและภาคสนาม ซึ่งเป็นผลสืบเนื่องมาจากการพัฒนาและออกแบบอย่างเป็นระบบ สอดคล้องกับแนวคิดของ Banathy (1968: 12) บุญชม ศรีสะอาด (2537: 5) กิดานันท์ มลิทอง (2540: 64) ทิศนา แจมมณี (2556: 222) และกาญจนา คุณารักษ์ (2558: 34) ที่กล่าวว่า รูปแบบการจัดการเรียนรู้เป็นกระบวนการที่จะต้องกระทำอย่างเป็นระบบ วางอยู่บนพื้นฐานของหลักการ แนวคิด ทฤษฎีที่ว่าเป็นการจัดองค์ประกอบต่างๆ ในระบบให้สอดคล้องกัน มุ่งให้เกิดผลผลิตตามเป้าหมาย โดยมีการจัดกระบวนการหรือขั้นตอนในการเรียนการสอนที่อาศัยวิธีการสอนและเทคนิคการสอนต่างๆ เข้าไป

ช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพสูงสุด สอดคล้องกับแนวคิดองค์ประกอบรูปแบบการจัดการเรียนรู้ของ Joyce, Weil and Calhoun (2015: 25-34) ประกอบด้วย หลักการวัตถุประสงค์ กระบวนการจัดการเรียนรู้ และเงื่อนไขการนำรูปแบบไปใช้ ซึ่งสัมพันธ์กับแนวทางการจัดการศึกษาพหุวัฒนธรรมของ Banks (2004: 4-6) และ Banks & Banks (2007: 20-22) ทั้งในมิติการบูรณาการเนื้อหา กระบวนการสร้างองค์ความรู้ การลดความตึงเครียด และความเสมอภาคในการจัดการเรียนการสอน และสอดคล้องกับวิธีการเชิงชาติพันธุ์วรรณนาในการทำงานภาคสนามตามแนวคิดของ สุกวงค์ จันทวานิช (2556: 26-41, 128) กล่าวว่า การศึกษาภาคสนามมีขั้นตอนสำคัญคือ 1) การเข้าสนาม เป็นการเลือกชุมชนที่จะศึกษาตามเงื่อนไขที่กำหนด การแนะนำตัว และสร้างความสัมพันธ์กับชุมชน และ 2) การเก็บรวบรวมข้อมูลและการตรวจสอบข้อมูล เป็นการรวบรวมข้อมูลจากภาคสนามด้วยเทคนิควิธีการต่างๆ สอดคล้องกับแนวคิดของ Kottak (2009: 272-273) เกี่ยวกับเทคนิคการรวบรวมข้อมูลภาคสนามที่สำคัญ คือ การสังเกตการณ์อย่างมีส่วนร่วม การสัมภาษณ์เชิงลึก การจดบันทึก และวิธีการวงสาววิทยา ในการตรวจสอบข้อมูล วิธีการสำคัญประการหนึ่งคือ การตรวจสอบข้อมูลกับเจ้าของข้อมูล เพื่อเป็นการยืนยันถึงคุณภาพความแม่นยำเที่ยงตรงและความเชื่อถือได้ของข้อมูล

3. การประเมินประสิทธิผลการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้พหุวัฒนธรรมด้วยวิธีการเชิงชาติพันธุ์วรรณนาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะข้ามวัฒนธรรม สามารถอภิปรายผลตามลำดับได้ดังนี้

3.1 ผลการเปรียบเทียบสมรรถนะข้ามวัฒนธรรมด้านความรู้ จากการเรียนรายวิชา 2593104 ชาติพันธุ์วิทยาในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน เนื่องจากผู้เรียนมีพื้นฐานองค์ความรู้และ มโนคติเกี่ยวกับแนวคิดทางสังคมจากการเรียนในรายวิชา สังคมวิทยาและมานุษยวิทยาเบื้องต้น มาเป็นพื้นฐานแล้ว ทำให้เป็นข้อสนับสนุนการเรียนรู้ของผู้เรียนที่จะประยุกต์และต่อยอดองค์ความรู้ที่มีอยู่สู่การวิเคราะห์ สังเคราะห์ และประมวลผลข้อมูลชุมชนได้ชัดเจนขึ้น และจากการที่ผู้เรียนได้รับการจัดการเรียนรู้ด้วยรูปแบบการจัดการเรียนรู้ฯ ที่พัฒนาขึ้นอย่างเป็นระบบ ยิ่งส่งผลให้ผู้เรียนมีองค์ความรู้ที่สามารถนำสู่การทำความเข้าใจสังคมวัฒนธรรมของชุมชนชาติพันธุ์ได้ลุ่มลึกมากขึ้น ซึ่งก่อนเริ่มจัดการเรียนรู้นั้น ผู้สอนกำหนดให้ผู้เรียนทุกกลุ่มชาติพันธุ์ทำแบบทดสอบก่อนเรียนแบบอัตนัย เพื่อเป็นการสะท้อนความรู้เดิมที่มีอยู่ของผู้เรียนเกี่ยวกับแนวคิดชาติพันธุ์ วิธีการเชิงชาติพันธุ์วรรณนา และความเข้าใจในวัฒนธรรมตนเองและผู้อื่น หลังจากนั้นผู้สอนจัดกระบวนการเรียนรู้ตามรูปแบบการจัดการเรียนรู้ฯ ที่พัฒนาขึ้น กล่าวคือ ชั้นเรียนรู้วิธีการเชิงชาติพันธุ์วรรณนา เป็นการเรียนรู้แนวคิดและทฤษฎีทางชาติพันธุ์และพหุวัฒนธรรม วิธีการและ

เทคนิคเชิงชาติพันธุ์วรรณนาเพื่อใช้ในการศึกษาภาคสนาม และการทดลองใช้วิธีการเชิงชาติพันธุ์วรรณนาในการเก็บข้อมูลเพื่อนร่วมชั้นเรียนและศึกษาภาคสนามชุมชนชาติพันธุ์ไทยพวนก่อนลงศึกษาภาคสนามชุมชนชาติพันธุ์ที่เป็นพื้นที่ศึกษา ซึ่งในขั้นนี้ประกอบด้วย 5 กิจกรรมการเรียนรู้ คือ กิจกรรม “ฉัน เขา เรา เธอ” ผลที่ได้คือ ผู้เรียนวิเคราะห์ความเหมือนและความต่างของคนในแต่ละวัฒนธรรมที่นำสู่การสร้างความเข้าใจความหลากหลายของคนในสังคมได้ กิจกรรม “คุณคือใคร” ผลที่ได้คือ ผู้เรียนวิเคราะห์อัตลักษณ์ของตนเองและเพื่อนร่วมชั้นเรียนทั้งในด้านที่เหมือนและแตกต่างกัน พร้อมทั้งระบุผลกระทบจากการยึดติดกับอัตลักษณ์ทั้งในเชิงบวกและเชิงลบได้ กิจกรรม “เรียนรู้จากกรณีศึกษา” ผลที่ได้คือ ผู้เรียนประยุกต์แนวคิดทางสังคมในการอธิบายปรากฏการณ์ที่เป็นกรณีศึกษาได้ กิจกรรม “เรียนรู้เขา เข้าใจเรา” ผลที่ได้คือ ผู้เรียนฝึกเก็บข้อมูลของเพื่อนร่วมชั้นเรียนด้วยวิธีการเชิงชาติพันธุ์วรรณนา พร้อมทั้งนำเสนองานเพื่อสร้างความเข้าใจในวัฒนธรรมของตนเองและเพื่อน ซึ่งผู้เรียนกล้าแสดงออกถึงอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ของตนให้ผู้อื่นได้รับรู้ และ กิจกรรม “ฝึกปฏิบัติจริงจากภาคสนาม” ผลที่ได้คือ ผู้เรียนนำวิธีการเชิงชาติพันธุ์วรรณนาลงเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนามกลุ่มชาติพันธุ์ที่ไม่ใช่พื้นที่ตัวอย่าง หลังจากนั้น ผู้เรียนพิจารณาเลือกสรรชุมชนชาติพันธุ์ต่างวัฒนธรรมตามหลักเกณฑ์ในกิจกรรม “ชุมชนที่ใช่” ประกอบด้วยชุมชนชาติพันธุ์กะเหรี่ยงบ้าน ลิ่นช้าง ชุมชนชาติพันธุ์มอญบ้านบางลำภู และชุมชนชาติพันธุ์ไทยทรงดำบ้านหนองปรัง ผลที่ได้คือ ผู้เรียนนำหลักเกณฑ์การเลือกชุมชนสู่การประยุกต์ใช้เลือกชุมชนชาติพันธุ์ที่ศึกษาได้ เมื่อเลือกชุมชนได้แล้ว ผู้เรียนลงภาคสนามสร้างความสัมพันธ์กับชุมชน แลกเปลี่ยนเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมกับคนในชุมชนชาติพันธุ์ผ่านกิจกรรม “ศึกษาชุมชน เรียนรู้วิถีชาติพันธุ์” ผลที่ได้คือ ผู้เรียนสัมผัสกับประสบการณ์จริงในการลงภาคสนามเพื่อสร้างความสัมพันธ์และแลกเปลี่ยนเรียนรู้เพื่อทำความเข้าใจวิถีชีวิตวัฒนธรรมของชุมชนชาติพันธุ์ และ กิจกรรม “ลอกคราบการเรียนรู้” ผลที่ได้คือ ผู้เรียนสะท้อนการนำองค์ความรู้และทักษะการเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนาม รวมทั้งปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้นในระหว่างการลงภาคสนามเพื่อหาแนวทางแก้ไขได้ ต่อจากนั้นนำข้อมูลที่ได้อาจจากการเก็บรวบรวมมาจัดกระทำและประมวลผลการเรียนรู้ผ่านกิจกรรม “ปลดปล่อยเรื่องสนาม” ผลที่ได้คือ ข้อมูลภาคสนามที่ผ่านกระบวนการวิเคราะห์และสังเคราะห์แล้ว หลังจากนั้นนำเสนอผลการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมทั้งในชั้นเรียนผ่านกิจกรรม “แต่งหน้า ทาปากในชั้นเรียน” ผลที่ได้คือ ผู้เรียนมีการตรวจสอบข้อมูลจากการลงศึกษาภาคสนามร่วมกันก่อนที่จะนำข้อมูลคืนสู่ชุมชน และการคืนข้อมูลสู่ชุมชนชาติพันธุ์ ในกิจกรรม “ผัดแบ่ง หัวผมจากชุมชน” ผลที่ได้คือ ชุมชนร่วมตรวจสอบความเป็นตัวตนของตนเองผ่านข้อมูลที่

นักศึกษาเก็บรวบรวมด้วยวิธีการเชิงชาติพันธุ์วรรณา ซึ่งเป็นผลให้นักศึกษาได้เข้าใจในวัฒนธรรมของชุมชนนั้นๆ มากขึ้น และสะท้อนย้อนคิดข้ามวัฒนธรรมจากการศึกษาพหุวัฒนธรรมด้วยวิธีการเชิงชาติพันธุ์วรรณาในกิจกรรม “บันทึกสะท้อนคิด” ผลที่ได้คือ มุมมองและเจตคติของผู้เรียนที่มีต่อกลุ่มชาติพันธุ์ที่ลงศึกษา และ กิจกรรม “เปิดเผยตัวตน (ใหม่)” ผลที่ได้คือ ผู้เรียนมีการปรับเปลี่ยนมุมมองและเจตคติที่มีต่อกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ รวมทั้งการสร้างชุดคำอธิบายเกี่ยวกับวัฒนธรรมชาติพันธุ์อื่นในเชิงบวกมากขึ้น

กระบวนการเรียนรู้ กิจกรรมการเรียนรู้ และพื้นฐานความรู้เดิมดังกล่าว ทำให้ผู้เรียนสัมผัสประสบการณ์การปะทะสังสรรค์กับคนต่างวัฒนธรรมโดยตรงด้วยตนเอง ชุมชนชาติพันธุ์ที่ศึกษาเป็นแหล่งเรียนรู้ที่สามารถกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้เพื่อสร้างความเข้าใจด้วยตนเองได้ ผู้สอนทำหน้าที่เพียงให้คำปรึกษาและอำนวยความสะดวกต่อการสร้างการเรียนรู้ของผู้เรียนเพียงเท่านั้น สอดคล้องกับการศึกษาของ ชวนพิศ สิริพันธนะ (2559: 228-238) เรื่อง การพัฒนาโปรแกรมโดยใช้ชุมชนเป็นฐานในการเรียนรู้คิชนวิทยาระดับอุดมศึกษา พบว่า การเรียนรู้ของผู้เรียนอยู่ในระดับมาก ซึ่งเกิดจากการเรียนรู้จากสภาพจริงจากการลงภาคสนาม และผู้เรียนสามารถบูรณาการศาสตร์สาขาต่างๆ และสะท้อนสิ่งที่เรียนจากชีวิตจริงได้ นอกจากนี้ สำหรับขั้นตอนนำเสนอผลการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมที่มีการดำเนินกิจกรรม 2 กิจกรรมนั้น สอดคล้องกับแนวคิดการไตร่ตรองสะท้อนคิด (reflexivity) ที่ถือเป็นกระบวนการสำคัญของงานชาติพันธุ์วรรณาในยุคหลังสมัยใหม่นิยม โดยให้ความสำคัญกับกระบวนการใคร่ครวญหรือไตร่ตรองสะท้อนคิด เพื่อทบทวนความสัมพันธ์เชิงอำนาจระหว่างนักวิจัยกับผู้ถูกวิจัยมากขึ้น อีกทั้งยังเป็นการหล่อหลอมความเข้าใจร่วมกันระหว่างมุมมองของนักวิจัยกับผู้ถูกวิจัยเกี่ยวกับการทำความเข้าใจความเป็นตัวตนหรือการแสดงออกซึ่งอัตลักษณ์ของชุมชนผ่านชุดข้อมูล และเป็นการให้ความสำคัญแก่ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ด้วยเช่นกัน (อานันท์ กาญจนพันธุ์, 2548: 55; สุชาติ ทวีสิทธิ์, 2549: 43)

สำหรับกระบวนการจัดการเรียนรู้พหุวัฒนธรรมด้วยวิธีการเชิงชาติพันธุ์วรรณาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะข้ามวัฒนธรรมดังกล่าว ผู้เรียนที่มีการตั้งถิ่นฐานและบริบทแวดล้อม ภูมิหลังทางสังคม ลักษณะทางวัฒนธรรม ประสบการณ์ และการปฏิสัมพันธ์ทางสังคมกับบริบทที่ศึกษามาก่อนนั้น จะสามารถเรียนรู้และสร้างองค์ความรู้ทางวัฒนธรรมได้ดีกว่าและรวดเร็วกว่าผู้เรียนที่มีความต่างทางวัฒนธรรม ขาดประสบการณ์ และไม่เคยมีการปฏิสัมพันธ์กับบริบทที่ศึกษา เช่น ผู้เรียนที่มีเชื้อสายกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงและกะเหรี่ยงจะสามารถทำความเข้าใจในวัฒนธรรมกะเหรี่ยงได้ดีกว่าเพื่อนร่วมชั้นเรียน เช่นเดียวกับผู้เรียนกลุ่มมอญและกลุ่มไทยทรงดำที่มีการลง

ภาคสนามศึกษาภาคกลุ่มชาติพันธุ์มอญและกลุ่มชาติพันธุ์ไทยทรงดำตามลำดับ สอดคล้องกับการศึกษาของศิริพันธ์ุ ศิริพันธ์ุ และคณะ (2552: 1-11) ศึกษาวิจัยเรื่อง สมรรถนะทางวัฒนธรรมของนักศึกษาพยาบาลในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ พบว่า นักศึกษาพยาบาลที่มีประสบการณ์ มีการปฏิสัมพันธ์ในการดูแลผู้รับบริการต่างวัฒนธรรม จะมีสมรรถนะทางวัฒนธรรมด้านการตระหนักรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรม ด้านทักษะเกี่ยวกับวัฒนธรรม ด้านความปรารถนาที่จะมีสมรรถนะทางวัฒนธรรมแตกต่างจากนักศึกษาพยาบาลที่ไม่มีประสบการณ์ในการดูแลผู้รับบริการต่างวัฒนธรรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทั้งนี้เป็นเพราะ นักศึกษาพยาบาลที่มีประสบการณ์ในการดูแลผู้รับบริการต่างวัฒนธรรม ได้มีโอกาสสัมผัส เรียนรู้ผู้ป่วยจริงบนคลินิกและชุมชน มากกว่านักศึกษาพยาบาลที่ไม่มีประสบการณ์

3.2 ผลการศึกษาสมรรถนะข้ามวัฒนธรรมด้านทักษะของผู้เรียน ก่อนได้รับการจัดการเรียนรู้ด้วยรูปแบบการจัดการเรียนรู้ฯ ที่พัฒนาขึ้นอยู่ในระดับน้อย และเมื่อได้รับการจัดการเรียนรู้ด้วยรูปแบบการจัดการเรียนรู้ฯ ทั้งในชั้นเรียนและศึกษาภาคสนามชุมชนชาติพันธุ์กะเหรี่ยง ชุมชนชาติพันธุ์มอญ และชุมชนชาติพันธุ์ไทยทรงดำแล้ว ผู้เรียนมีพัฒนาการอยู่ในระดับปานกลาง ปานกลาง และมากตามลำดับ ซึ่งมีมิติด้านทักษะ จากการประเมินผลของผู้สอนและผู้นำชุมชนมีความเห็นสอดคล้องกัน กล่าวคือ ผู้เรียนมีพัฒนาการมากขึ้นตามลำดับ โดยตัวบ่งชี้การปรับตัวเมื่อต้องเผชิญกับวัฒนธรรมที่หลากหลาย ก่อนการจัดการเรียนรู้ ผู้เรียนส่วนใหญ่ไม่สามารถปรับตัวปรับเปลี่ยนมุมมอง หรือพฤติกรรมที่แสดงออกมาเมื่อต้องเผชิญกับวัฒนธรรมอื่นได้ ดังการให้ข้อมูลเกี่ยวกับลักษณะทางวัฒนธรรม โดยนักศึกษากลุ่มคนไทย กล่าวว่า “ก่อนที่จะพวกหนูจะลงพื้นที่ กลุ่มกะเหรี่ยง มอญ และ ไทยทรงดำ ยังคงมองกลุ่มเหล่านี้แตกต่างกับตัวเราอย่างมาก วิถีชีวิต ความเชื่อ อาหารการกิน พวกหนูคิดว่ากะเหรี่ยงต้องกินของป่า ไล่หว่างที่ก่อ พื้นที่ทุรกันดาร ต้องเตรียมอาหารอะไรแบบนี้ไปด้วย พวกหนูอยู่ไม่ได้แน่ๆ” เช่นเดียวกับนักศึกษากลุ่มมอญที่กล่าวว่า “วัฒนธรรมอื่นมีทั้งเหมือนและแตกต่างจากของกลุ่มผม เพราะเรามีการติดต่อกัน เช่น วัฒนธรรมไทย ผมเองก็รับวัฒนธรรมแบบไทยเข้ามาในชีวิตค่อนข้างเยอะ แต่วัฒนธรรมแบบมอญเราก็ไม่ได้ทิ้ง แต่ถ้าให้ไปอยู่ในวัฒนธรรมอื่นที่ไม่ใช่มอญและไทย อาจจะอยู่ได้ยาก ปรับตัวยากเหมือนกัน เพราะเราไม่ได้ติดต่อด้านสัมพันธ์ด้วย เช่น วัฒนธรรมกะเหรี่ยง”

แต่เมื่อมีการจัดการเรียนรู้ด้วยรูปแบบการจัดการเรียนรู้ฯ ที่พัฒนาขึ้น โดยเฉพาะขึ้นสร้างความสัมพันธ์กับชุมชนและขึ้นแลกเปลี่ยนเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรม ซึ่งดำเนินกิจกรรม “ศึกษาชุมชนเรียนรู้วิถีชาติพันธุ์” และ กิจกรรม “ลอกคราบการเรียนรู้” โดยเป็นขั้นตอนการจัดการเรียนรู้และการ

ดำเนินกิจกรรมที่ผู้เรียนต้องพบปะกับกลุ่มชนที่มีวัฒนธรรมแตกต่างจากตน ผู้เรียนจำเป็นต้องปรับตัวเพื่อให้สามารถเข้าสู่ชุมชนให้ได้ โดยการลงภาคสนามศึกษากลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงบ้านลิ้นช้าง ผู้เรียนเริ่มมีการปรับตัวกับวัฒนธรรมที่แตกต่างได้ดีขึ้น และปรับตัวเมื่อต้องเผชิญกับวัฒนธรรมใหม่ได้ดีขึ้นอย่างต่อเนื่องในระหว่างการศึกษา กลุ่มชาติพันธุ์มอญบ้านบางลำภู และกลุ่มชาติพันธุ์ไทยทรงดำบ้านหนองปรัง ดังการให้ข้อมูลของนักศึกษากลุ่มคนไทยและคนไทยเชื้อสายจีนว่า “ก่อนมาหนูคิดว่า กะเหรี่ยงต้องลำบาก ห่างไกลความเจริญ หนูอยู่ไม่ได้ หนูกินอาหารของชาวกะเหรี่ยงไม่ได้ หนูเลยซื้อหมา มา ขนบปิ้งมาด้วย แต่พอมาถึงพื้นที่จริง ต่างกับความคิดในตอนแรกเป็นอย่างมาก หนูอยู่ได้ ทานอาหารได้ ปรับตัวได้เร็วกว่าที่คิดไว้” นักศึกษากลุ่มมอญ กล่าวว่า “อาจารย์พาพวกผมลงพื้นที่กลุ่มกะเหรี่ยง ตอนแรกเราก็ปรับตัวได้บ้าง แต่พอมาลงกลุ่มมอญ และไทยทรงดำ เราปรับตัวได้ง่ายขึ้น เข้าหาชาวบ้านและพูดคุยกับชาวบ้านได้ดีมากขึ้น” ส่วนการปรับตัวของนักศึกษากลุ่มคนกะเหรี่ยงและกะเหรี่ยงนั้น ไม่ได้มีปัญหาเหมือนกันกับนักศึกษา 2 กลุ่มแรก เนื่องจากนักศึกษามีลักษณะทางชาติพันธุ์ที่สอดคล้องกับบริบทพื้นที่ที่ศึกษาอยู่แล้ว และมุมมองเกี่ยวกับลักษณะทางวัฒนธรรมของนักศึกษาคนกะเหรี่ยงที่ว่า “เราลงมาเรียนหนังสือ ก็ต้องเรียนรู้วัฒนธรรมไทยด้วยอยู่แล้ว ส่วนวัฒนธรรมอื่นก็พร้อมจะเรียนรู้เพราะเราอยู่ในวัฒนธรรมที่แตกต่างจากคนส่วนใหญ่อยู่แล้ว ปรับตัวได้ไม่ยาก” สอดคล้องกับแนวคิดการปรับตัวทางวัฒนธรรมของเมตตา วิวัฒนานุกูล (2548: 9) กล่าวว่า การปรับตัวทางวัฒนธรรม เป็นกระบวนการที่ผู้ที่พบเจอวัฒนธรรมที่แตกต่างเริ่มเข้าสู่กระบวนการปรับตัวเพื่อความเป็นอยู่ที่ง่ายขึ้น เข้าใจวัฒนธรรมของผู้อื่นได้มากขึ้น สอดคล้องกับการศึกษาของ Holey (2000: 1-5) ศึกษาวิจัยเรื่อง Increasing Students Cultural sensitivity: A Step Toward Greater Diversity พบว่า นักศึกษาสามารถปรับตัวและเข้าใจความรู้สึกของผู้อื่นได้ด้วยกระบวนการจัดการเรียนรู้ที่ได้ร่วมมือกัน โดยเฉพาะคนกลุ่มใหญ่กับคนกลุ่มน้อย นักศึกษารู้สึกน่าสนใจ ประหลาดใจ รู้สึกผิด มีการปรับตัวและเข้าใจถึงความรู้สึกของคนกลุ่มน้อย คนละสีผิวที่ถูกเหยียดผิวได้

ส่วนตัวบ่งชี้พฤติกรรมสื่อสารระหว่างบุคคลที่มีประสิทธิภาพ ซึ่งเป็นตัวบ่งชี้ที่มีระดับของพัฒนาการแสดงออกทางพฤติกรรมระดับปานกลาง ซึ่งน้อยกว่าตัวบ่งชี้อื่นนั้น มีสาเหตุจากการปรับตัวที่เป็นผลกระทบต่อพฤติกรรมสื่อสาร กล่าวคือ ในระยะแรกของการลงภาคสนาม ผู้เรียนบางส่วนยังมีปัญหาในการปรับตัวให้เข้ากับชุมชนที่ศึกษา ทำให้ไม่กล้าสัมภาษณ์หรือพูดคุยกับคนในชุมชน การประสบกับปัญหาการสื่อสารด้วยภาษาของกลุ่มชาติพันธุ์นั้นๆ โดยเฉพาะกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยง ที่คนในชุมชนบางส่วนยังคงใช้ภาษาถิ่นทำให้ผู้เรียนต้องใช้ล่ามในการแปลภาษา

ซึ่งส่งผลกระทบต่อการศึกษา ประกอบกับช่วงระยะเวลาของการศึกษาชุมชนแต่ละชุมชนค่อนข้างจำกัด ทำให้ผู้เรียนไม่สามารถแสดงออกทางพฤติกรรมการศึกษาที่มีประสิทธิภาพมากกว่านี้ ดังแนวคิดของสมศักดิ์ ศรีสันติสุข (2560: 6) กล่าวว่า การวิจัยข้ามวัฒนธรรม โดยเฉพาะการศึกษาชุมชนต่างวัฒนธรรม การเตรียมตัวด้านภาษา โดยเฉพาะภาษาพูด มีความสำคัญอย่างยิ่งในการสื่อสารกับกลุ่มชาติพันธุ์เพื่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจที่ดีต่อกัน ซึ่งมีผลต่อการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพด้วย

3.3 ผลการศึกษาสมรรถนะข้ามวัฒนธรรมด้านเจตคติของผู้เรียน โดยผู้เรียนมีเจตคติอยู่ในระดับมาก ซึ่งมีเจตคติด้านเจตคติ พบว่า องค์ประกอบด้านการลอคคิตทางชาติพันธุ์มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก เนื่องด้วยกระบวนการจัดการเรียนรู้ในชั้นเรียนรู้วิธีการเชิงชาติพันธุ์วรรณนา ซึ่งดำเนินกิจกรรม คือ “ฉัน เขา เรา เธอ” “คุณคือใคร” “เรียนรู้จากกรณีศึกษา” และ “เรียนรู้เขา เข้าใจเรา” ได้สร้างกรอบมโนทัศน์เกี่ยวกับการลอคคิตทางชาติพันธุ์ให้กับผู้เรียน อีกทั้งผู้สอนมีการเน้นย้ำและยกตัวอย่างประกอบให้เห็นถึงผลกระทบของการถือเอาวัฒนธรรมของตนเองเป็นใหญ่จนละเลยวัฒนธรรมอื่น และความไม่เสมอภาคทางสังคม ประกอบกับกระบวนการจัดการเรียนรู้ขึ้นสร้างความสัมพันธ์กับชุมชน ขึ้นแลกเปลี่ยนเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรม และขึ้นจัดกระทำและประมวลผลการเรียนรู้ ที่สร้างให้ผู้เรียนมีปฏิสัมพันธ์กับบุคคลต่างวัฒนธรรม รับรู้ข้อมูลทางวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ที่หลากหลาย ส่งผลให้ผู้เรียนมีความเข้าใจในคุณค่าทางวัฒนธรรมที่แตกต่าง ไม่ยึดถือในคุณค่าทางวัฒนธรรมของตนเองจนถือพิจารณาว่าวัฒนธรรมอื่นคือยกว่า และไว้วางใจคนกลุ่มชาติพันธุ์อื่นทั้งในด้านความคิดและการปฏิบัติเมื่ออยู่ในสังคมร่วมกัน อีกทั้งผู้เรียนสามารถพิจารณาความถูกต้อง สมเหตุสมผลในการพยายามอธิบายปรากฏการณ์แห่งความขัดแย้งทางชาติพันธุ์ที่เกิดขึ้น ได้อย่างเป็นกลาง แตกต่างจากในอดีตที่ผ่านมา เมื่อเกิดความขัดแย้งทางชาติพันธุ์ขึ้น ชนกลุ่มใดที่มีอิทธิพลต่อผู้เรียนมาก หรือผู้เรียนมีเชื้อสายของคนกลุ่มนั้น ก็จะมีแนวคิดที่โน้มเอียงไปยังชนกลุ่มนั้นได้มากกว่า ดังเช่นการให้ข้อมูลของผู้เรียนกลุ่มคนไทยเมื่อกล่าวถึงความขัดแย้งทางชาติพันธุ์ว่า “ถ้าคนไทยทะเลาะกับชาวพม่า (ที่อาศัยในประเทศไทย) พวกเราจะคิดตลอดว่าชาวพม่าเป็นคนผิด ต้องได้รับโทษสูงสุด โดยไม่ดูเหตุผลหรือสาเหตุของการทะเลาะนั้น เพราะเรามีความคิดอยู่แล้วว่า ในประวัติศาสตร์พม่าเคยเข้ามาเผาบ้านเผาเมืองเรา แต่พอได้เรียนและลงพื้นที่ต่างวัฒนธรรมแม้จะไม่ใช่พื้นที่ของชาวพม่า แต่พวกเราก็ปรับมุมมองเรื่องนี้ได้ดีขึ้น ส่วนใหญ่จะย้อนไปดูที่สาเหตุก่อนแล้วค่อยตัดสินว่าใครถูกใครผิด ไม่ตัดสินว่าคนไทยถูกต้องเสมอ ” ซึ่งสอดคล้องกับผู้เรียนกลุ่มคนไทยมุสลิมที่สะท้อนระบบคิดในประเด็นนี้ไว้ว่า “ถ้าความขัดแย้งระหว่างคนไทยกับคนมุสลิมเกิดขึ้น ไม่ว่าจะเป็นเรื่องทางศาสนา หรือความรุนแรงอื่นๆ เช่นกรณี

ความรุนแรงของภาคใต้ ที่เขามองว่าคนมุสลิมเป็นพวกหัวรุนแรง ผมก็จะมองเข้าข้างคนมุสลิมก่อน เป็นลำดับแรก แต่ผมก็พยายามหาสาเหตุให้เจอแล้วอธิบายสิ่งที่คิดว่าน่าจะใช่หรือถูกต้องให้กับคนอื่นฟังด้วย คนที่ฟังก็จะปรับเปลี่ยนมุมมองใหม่ได้ ลอคอคติได้บ้าง” สอดคล้องกับแนวคิดของ Banks (2004: 4-6) และ Banks & Banks (2007: 20-22) เกี่ยวกับแนวทางการจัดการศึกษาพหุวัฒนธรรม ในมิติการลดความแตกฉันทันท์ ที่ผู้เรียนจะไม่แสดงความรังเกียจเหยียดกันที่ผู้ที่มีเชื้อชาติ ศาสนา หรือวัฒนธรรมแตกต่างจากวัฒนธรรมของตน และสอดคล้องกับการศึกษาของ Brauer and Er-rafiy (2011: 871-881) พบว่า การเพิ่มการรับรู้ข้อมูลที่หลากหลายทางพหุวัฒนธรรมจะสามารถช่วยลดอคติได้ เมื่อมีการติดต่อสัมพันธ์กับคนอื่น ทำให้เกิดความเข้าใจในวัฒนธรรมของคนเหล่านั้นมากขึ้น ส่งผลต่ออคติที่สามารถลดลงได้

สำหรับองค์ประกอบด้านความไวทางวัฒนธรรม ผู้เรียนมีการประเมินเจตคติของตนเองอยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งมีค่าเฉลี่ยน้อยกว่าองค์ประกอบด้านอื่น มีสาเหตุมาจากภูมิหลังทางสังคม และลักษณะทางวัฒนธรรมของผู้เรียนแต่ละกลุ่มที่มีความแตกต่างกัน โดยเฉพาะกลุ่มคนไทยและคนไทยเชื้อสายจีน ที่ขาดแรงกระตุ้นในการเรียนรู้ทั้งวัฒนธรรมของตนเองและผู้อื่น เนื่องด้วยการถือวัฒนธรรมของตนเป็นใหญ่กว่าวัฒนธรรมอื่นๆ แต่เมื่อมีการเรียนรู้เรื่องพหุวัฒนธรรมทั้งในชั้นเรียนและการปฏิบัติด้วยวิธีการเชิงชาติพันธุ์วรรณาผ่านกิจกรรมต่างๆ ทำให้ผู้เรียนมีมุมมองในเชิงบวกมากขึ้นดังจะเห็นได้จากการให้ข้อมูลของนักศึกษาในกลุ่มคนไทยเชื้อสายจีนว่า “ก่อนลงภาคสนามชุมชนไทยทรงดำ พวกหนูรับรู้มาว่าเป็นกลุ่มที่เชื่อในเรื่องผีมาก เราเองก็กลัวผี แต่พอมาลงพื้นที่จริง ได้เรียนรู้วัฒนธรรมของคนไทยทรงดำมากมาย รู้ว่าเค้านับถือผีกัน แต่ไม่ใช่เรื่องมงาย เพราะมีความหมายกับชีวิตของคนไทยทรงดำ ความกลัวนั้นเลยกลายเป็นความกลัวในเชิงบวก หมายถึง เราพร้อมที่จะเรียนรู้วัฒนธรรมความเชื่อของคนไทยทรงดำ พร้อมที่จะเข้าใจว่าสิ่งเหล่านี้ไม่ใช่เรื่องมงายอีกต่อไป” สอดคล้องกับ Ramsey (1987: 3-5) ที่กล่าวถึงเป้าหมายของพหุวัฒนธรรมศึกษาว่า จะช่วยพัฒนามุมมองเชิงบวกของผู้เรียนเกี่ยวกับเพศสภาพ เชื้อชาติ วัฒนธรรม ความเชื่อ ชนชั้น และอัตลักษณ์ส่วนบุคคล และสร้างการระลึกรู้และยอมรับการเป็นสมาชิกในกลุ่มที่แตกต่าง

4. ผลการศึกษาความพึงพอใจของนักศึกษาที่มีต่อรูปแบบการจัดการเรียนรู้พหุวัฒนธรรม ด้วยวิธีการเชิงชาติพันธุ์วรรณาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะข้ามวัฒนธรรม ผู้วิจัยใช้วิธีการให้นักศึกษาเขียนโน้ตบันทึกสะท้อนย้อนคิด พบว่า ผู้เรียนมีความพึงพอใจต่อรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้น ทั้งในด้านความเหมาะสมของการจัดกิจกรรมตามขั้นตอนการเรียนรู้ คือ ด้านเนื้อหา การ

ดำเนินกิจกรรม และระยะเวลาที่ใช้ เนื่องจากขั้นตอนการเรียนรู้ทำให้ผู้เรียนได้รับองค์ความรู้จากเนื้อหารายวิชาเพื่อนำไปใช้ในการเก็บข้อมูล การจัดกิจกรรมการเรียนรู้สามารถลำดับขั้นตอนได้เป็นอย่างดี อีกทั้งวิธีการที่ใช้ในการศึกษาภาคสนามสามารถทำความเข้าใจได้ง่าย และก่อนลงภาคสนามได้ผ่านการฝึกปฏิบัติจริงในการเก็บข้อมูล ส่งผลให้ขณะอยู่ในภาคสนามสามารถนำวิธีการเชิงชาติพันธุ์วรรณามาใช้ได้ทันที ด้านความเหมาะสมของแหล่งเรียนรู้ คือ ชุมชนชาติพันธุ์กะเหรี่ยง ชุมชนชาติพันธุ์มอญ และชุมชนชาติพันธุ์ไทยทรงดำ เนื่องด้วยทั้งสามชุมชนทำให้ผู้เรียนได้เรียนรู้วิถีชีวิตและวัฒนธรรมของคนกลุ่มชาติพันธุ์นั้นๆ ได้ ชุมชนมีขนาดไม่ใหญ่เกินไป คนในชุมชนมีลักษณะการปฏิสัมพันธ์ทางสังคมในแนวราบ มีความเป็นกันเอง และให้ความร่วมมือในการเก็บข้อมูลที่ดี และด้านประโยชน์ที่ได้รับจากการจัดการเรียนรู้ด้วยรูปแบบที่พัฒนาขึ้น ผู้เรียนได้รับประสบการณ์จริง นำองค์ความรู้มาประยุกต์ใช้ในการศึกษาภาคสนามได้ และช่วยลดอคติทางชาติพันธุ์ลงได้ ซึ่งเป็นเป้าหมายของรูปแบบการจัดการเรียนรู้นี้ สอดคล้องกับการศึกษาของจิวยุ้ย คุ่มหอม (2559: 170) ที่ประเมินความพึงพอใจต่อรูปแบบการจัดการเรียนรู้ภูมิปัญญาและวัฒนธรรมท้องถิ่น โดยใช้วิธีการทางมานุษยวิทยาสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา พบว่า ผู้เรียนมีความพึงพอใจมากที่สุด โดยขั้นตอนการใช้ชีวิตภาคสนามในชุมชน ผู้เรียนมีความพึงพอใจมากที่สุด เนื่องจากชาวบ้านมีความเป็นกันเอง ให้ความร่วมมือในการเรียนรู้ ให้ความช่วยเหลือแก้ปัญหาอุปสรรคต่างๆ และได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง ส่งผลให้ผู้เรียนเข้าใจในวัฒนธรรมของคนต่างกลุ่มอย่างลึกซึ้ง นำสู่การปฏิบัติตนที่เหมาะสม และการมีเจตคติที่ดีต่อการดำรงอยู่ในสังคมแห่งความหลากหลายได้

ข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้พหุวัฒนธรรมด้วยวิธีการเชิงชาติพันธุ์วรรณนาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะข้ามวัฒนธรรม ผู้วิจัยได้สรุปข้อเสนอแนะในการวิจัยเป็น 2 ประเด็น คือ ข้อเสนอแนะเพื่อนำผลการวิจัยไปใช้ และข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป ดังนี้

ข้อเสนอแนะเพื่อนำผลการวิจัยไปใช้

1. จากผลการวิจัย พบว่า ผู้เรียนควรจะต้องมีพื้นฐานแนวคิดทางสังคมและเทคนิคการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพมาในระดับเบื้องต้น เพื่อการต่อยอดในการเรียนรู้กระบวนการวิจัยเชิงชาติพันธุ์วรรณนา

2. จากผลการวิจัย พบว่า รูปแบบการจัดการเรียนรู้ มีการลงภาคสนามค่อนข้างมากและต่อเนื่อง ผู้สอนอาจจะเผชิญกับสถานการณ์ภาวะความกดดันทางอารมณ์ ความเครียด ความวิตกกังวลของผู้เรียนเกี่ยวกับการปรับตัวในพื้นที่ศึกษา อาจจะด้วยความรู้เดิมที่ฝังรากลึกไว้เกี่ยวกับชุมชนชาติพันธุ์นั้นๆ ดังนั้น ผู้สอนจะต้องเรียนรู้และหาแนวทางแก้ไขที่เหมาะสม รวมทั้งให้กำลังใจกับผู้เรียนในการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง

3. จากผลการวิจัย พบว่า รูปแบบการจัดการเรียนรู้ ผู้สอนจะต้องทำความเข้าใจเกี่ยวกับแนวทางการฝึกปฏิบัติวิธีการเชิงชาติพันธุ์วรรณนา ก่อนลงภาคสนามในทุกกระดับ เพื่อให้ผู้เรียนมีความเข้าใจที่ตรงกันในการพัฒนาได้อย่างต่อเนื่อง

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

1. รูปแบบการจัดการเรียนรู้พัฒนาวัฒนธรรมด้วยวิธีการเชิงชาติพันธุ์วรรณนา เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะข้ามวัฒนธรรม ในด้านความตระหนักข้ามวัฒนธรรม และการสื่อสารระหว่างวัฒนธรรมในระดับอุดมศึกษา

2. รูปแบบการจัดการเรียนรู้พัฒนาวัฒนธรรมด้วยวิธีการเชิงชาติพันธุ์วรรณนา นี้ สามารถนำไปใช้ศึกษากลุ่มชาติพันธุ์อื่นๆ เช่น กลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยง กลุ่มชาติพันธุ์ไทยพวน เป็นต้น และประเด็นทางสังคมที่มีความหลากหลาย เช่น เพศสภาพ กลุ่มคนชายขอบ เป็นต้น

รายการอ้างอิง

- Abbe, A., Gulick, L.M.V., and Herman, J. . (2007). “Cross-cultural competence in Army leaders: A conceptual and empirical foundation.” *A report prepared by the United States Army Research Institute for the Behavioral and Social Sciences Study Report 2008-1. Arlington, VA: ARI.*
- Banks, J. A. (1981). *Multicultural Education : Theory and Practice.* Boston: Allyn and Bacon.
- Banks, J. A. (1994). *An Introduction to Multicultural Education.* Boston: Allyn and Bacon.
- Banks, J. A. (1995). “Multicultural Education and Curriculum Transformation.” *Journal of Negro Education, 64(4), 390-400.*
- Banks, J. A. (2004). “Multicultural Education: Historical Development, Dimensions, and Practice.” *Handbook of research on multicultural education.* James A. Banks, editor; Cherry A. McGee Banks, associate editor. 2nd ed. USA: John Wiley & Sons, Inc.
- Banks, J. A., and Banks, C. A. M. (2007). *Multicultural Education: Issues and perspectives.* Hoboken, N.J.: Wiley.
- Baruth, L. G., and Manning, M. L. . (1992). *Multicultural education of children and adolescents.* USA: Allyn and Bacon.
- Brauer, M., and Er-rafiy, A., . (2011). “Increasing perceived variability reduces prejudice and discrimination.” *Journal of Experimental Social Psychology, 47, 871-881.*
- Chiu, C., and Hong, Yi. (2006). “*Cultural competence: dynamic process.*” In Elliot, Andrew J. & Dweck, Carol S; foreword by Covington, Martin V. *Handbook of competence and motivation.* . New York: Guilford Press.
- Clifford, J. (1986). “Introduction: Partial Truths.” in *Writing Culture.* James Clifford and George E. Marcus, editor. USA: University of California Press.
- Creswell, J. W., and Vicki L. Plano Clark. . *Design and conducting mixed methods research.* (2nd ed.). USA: SAGE publications, Inc.
- Cusher, K., Averil McClelland, and Philip Safford. (1992). *Human Diversity in Education : An Integrative Approach.* USA: McGraw-Hill, Inc.
- Davidman, L., and Oatricia T. Davidman. *Teaching with a multicultural perspective: a practical guide* (2nd ed.). USA: Longman Publisher.

- Devries, R. a. Z. B. (1992). Study compares teachers and classroom atmospheres. *The Constructivis, Spring*, 12(2), 1-2.
- Dick Walter., L. C., and James O. Carey., . *The Systematic Design of Instruction* (8 th ed.). USA: Pearson.
- Eldering, L. (1996). "Multiculturalism and Multicultural Education in an International Perspective." *Anthropology and Education Quarterly*, 27(3), 315-330.
- Ennis, M. R. (2 0 0 8). " Competency Models: A Review of the Literature and The Role of the Employment and Training Administration (ETA)." Pilots and Demonstration Team Division of Research and Evaluation Office of Policy Development and Research Employment and Training Administration U. S. Department of Labor.
- Freebody, P. (2003). *Qualitative Research in Education: Interaction and Practice*. . London: SAGE Publication Ltd.
- Gay, G. (2004). " Curriculum theory and Multicultural education," in *Handbook of Research on multicultural education* (e. C. A. M. B. James A. Banks, associate editor. Ed. 2 nd ed.). USA: John Wiley & Sons, Inc.
- Gwynne, M. A. (2 0 0 3). *Applied Anthropology: A Career-Oriented Approach*. . USA: Pearson Education, Inc.
- Hammer, M. R. (1987). "Behavioral dimensions of intercultural effectiveness: A replication and extension." *International Journal of Intercultural Relations*, 11, 65-88.
- Hammersley, M. (1993). *What's Wrong with Ethnography?* New York: Routledge.
- Hammersley, M. (2006). "Ethnography: problems and prospects." *In Ethnography and Education*, 1(1), 3-14.
- Holey, R. J. (2000). "Increasing Students Cultural sensitivity: A Step Toward Greater Diversity." *Nurse Educator Forum*, 25(3), 131-135.
- Jackson, V. (2 0 0 2). " Cross-cultural competency: The challenges posed by aculturally diverse society—and steps toward meeting them." *Behavioral Health Management*, March 2002 (April/March).
- Joyce, B. R., Marsha Weil, and Emily Calhoun,. (2015). *Model of Teaching* (9th ed.). USA: Pearson Education, Inc.
- Kottak, C. P. (2009). *Capital Letter Anthropology: The Exploration of Human Diversity* (13rd ed.).

USA: Mc Graw Hill.

- Kruse K. (2016). Introduction to Instructional Design and the ADDIE Model. Retrieved from http://www.e-learningguru.com/articles/art2_1.htm
- Lister, P. (1999). "A taxonomy for developing cultural competence." *Nurse Education Today*, 19(4), 313-318.
- McClelland, D. C. (1973). "Testing for Competence rather than for Intelligence." *American Psychologist*, January, 1-14.
- McDonald, D. P., et al. (2008). "Developing and managing cross-cultural competence within the Department of Defense: Recommendations for learning and assessment." *Paper submitted to the DLO, October*, 3.
- Morrison, G. R., Steven M. Ross, Howard K. Kalman and Jerrold E. Kemp. (2013). *Designing Effective Instruction* (7th ed.). USA: John Wiley & Sons, Inc.
- Queeney, D. S. (1996). "Redefining competency from a systems perspective for the 21st century." *Presentation to the American Association for Adult and Continuing Education. Charlotte: North Carolina, October 31*, 3-15.
- Ramsey, P. G. (1987). *Teaching and learning in a diverse world*. New York: Teacher's College Press.
- Reid, P. A. (2010). "The Role of Emotional Abilities in the Development of Cross-Cultural Competence and their Impact on Cross-Cultural Adjustment and Job Satisfaction." Dissertation Doctor of Philosophy in Industrial-Organizational Psychology Florida Institute of Technology. Copyright 2010 by ProQuest Information and Learning Company.
- Richard E. Boyatzis. (1982). *The Competent Manager: A Model for Effective Performance*. . Canada: A Wiley-Interscience Publication.
- Ross, K. G., et al. (2008). "The development of the CCCI: A Cross-Cultural Competence Inventory." Paper presented at the 7th Biennial EO, Diversity & Culture Research Symposium, Patrick AFB, FL: Defense Equal Opportunity Management Institute (DEOMI).
- Semelski, B. (2009). Proceedings from the 7th Biennial Equal Opportunity, Diversity, and Culture Research Symposium. Patrick Air Force Base, FL.
- Senyshyn, R. M. (2002). "Cross-Cultural Competencies in International Management Curricula: A Delphi study of Faculty Perspectives." Dissertation Doctor of Philosophy. The University

- of Tennessee, Knoxville. Copyright 2002 by ProQuest Information and Learning Company.
- Sterk-Elifson, C. (1993). "Outreach among drug users: Ethnography and health education." *Hum Organ*, 52, 162-168.
- Vander Zanden, J. W. (1993). *Sociology, the core* (3rd ed.). USA: McGraw-Hill, Inc.
- Zakaria, N. (2000). "The effects of cross-cultural training on the acculturation process of the global workforce." *International Journal of Manpower*, 21(6), 492-510.
- เกศินี ธรรมาสวัสดิ์. (2556). การพัฒนากระบวนการเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษาโดยบูรณาการรูปแบบการแก้ปัญหาที่โอทีอาร์ร่วมกับหลักการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างความสามารถในการจัดการตนเองของนักศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ. (หลักสูตรครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน ภาควิชาหลักสูตรและการสอน คณะครุศาสตร์), จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- เทือน ทองแก้ว. (ม.ป.ป.). สมรรถนะ (Competency): หลักการและแนวปฏิบัติ. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต.
- เริงวุฒิ มิตรสุริยะ. (2557). "อุษาคเนย์" ประวัติศาสตร์อาเซียน ฉบับประชาชน. กรุงเทพฯ: ยิปซี.
- เวเธอร์บี โคนด์ลด์ อี. (2556). อาเซียน ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (แ. เ. พงษ์พาณิชย์ Ed.). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แสงดาว.
- ไชยรัตน์ เจริญสิน โอปาร. (2554). วาทกรรมการพัฒนา : อำนาจ ความรู้ ความจริง เอกถัักษณ์ และความเป็นอื่น (พิมพ์ครั้งที่ 5 ed.). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์วิภาษา.
- ไพฑูรย์ สีนลารัตน์. (2555). ปรัชญาการศึกษาเบื้องต้น (พิมพ์ครั้งที่ 7 ปรับปรุงใหม่ ed.). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- กรมอาเซียน. (2560). ประชาคมอาเซียน. Retrieved from <http://www.mfa.go.th/asean>
- กาญจนา คุณารักษ์. (2558a). การออกแบบการเรียนการสอน (พิมพ์ครั้งที่ 5 ed.). นครปฐม: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยศิลปากร วิทยาเขตพระราชวังสนามจันทร์.
- กาญจนา คุณารักษ์. (2558b). พื้นฐานการพัฒนาหลักสูตร (พิมพ์ครั้งที่ 5 ed.). นครปฐม: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยศิลปากร วิทยาเขตพระราชวังสนามจันทร์.
- งามพิศ สัตย์สงวน. (2543). หลักมานุษยวิทยา. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. (พิมพ์ครั้งที่ 4 ed.). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- งามพิศ สัตย์สงวน. (2558). การวิจัยเชิงคุณภาพทางมานุษยวิทยา (พิมพ์ครั้งที่ 7 ed.). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- จิตร ภูมิศักดิ์. (2556). ความเป็นมาของคำสยาม ไทย ลาว และขอม และลักษณะทางสังคมของชื่อชน

- ชาติ (พิมพ์ครั้งที่ 6 ed.). กรุงเทพฯ: ชนนิยม.
- ชยันต์ วรรณระภูติ. (2544). การวิจัยทางมานุษยวิทยา: ทิศนะทางทฤษฎี วิธีการวิจัยและการสะท้อนความจริง. วารสารวิธีวิทยาการวิจัย, 14(3), 239.
- ชวนพิศ สิริพันธนะ. (2559). “การพัฒนาโปรแกรมโดยใช้ชุมชนเป็นฐานในการเรียนรู้คหนิชนวิทยา ระดับอุดมศึกษา.” วารสารศิลปการศึกษาศาสตร์วิจัย, 8(1), 228-238.
- ชัยวัฒน์ สุทธิรัตน์. (2557). การพัฒนาหลักสูตร ทฤษฎีสู่การปฏิบัติ. กรุงเทพฯ: วิพรินท์.
- ชาย โพธิ์สิตา. (2554). ศาสตร์และศิลป์แห่งการวิจัยเชิงคุณภาพ (พิมพ์ครั้งที่ 5 ed.). กรุงเทพฯ: อมรินทร์พริ้นติ้งฯ.
- ชุดินันท์ จันทรเสนานนท์. (2553). การพัฒนาแบบวัดสมรรถนะเชิงวัฒนธรรม สำหรับนักเรียนมัธยมศึกษา. (วิทยานิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการวัดและประเมินผลการศึกษา), จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ทัศนีย์ ทองไชย. (2556). การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนตามแนวคิดการจัดการความรู้กับภูมิปัญญาท้องถิ่น สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา. (วิทยานิพนธ์หลักสูตรปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน ภาควิชาหลักสูตรและวิธีสอน), บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ทิสนา แคมมณี. (2556). ศาสตร์การสอน: องค์ความรู้เพื่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ธีรศักดิ์ สุขสันติกมล. (2553). ผลกระทบของการพัฒนาภายหลังเหตุการณ์สึนามิ พ.ศ. 2547 ต่อการปรับเปลี่ยนอัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์มอแกนบ้านเกาะเหลาหน้านอก จังหวัดระนอง. (วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชามานุษยวิทยา ภาควิชามานุษยวิทยา), บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- นพวรรณ พิริยานุพงศ์. (2546). คู่มือวิจัยและพัฒนา. นนทบุรี: โครงการสวัสดิการวิชาการ สถาบันพระบรมราชชนก.
- นฤพนธ์ ค้วงวิเศษ. (2560). มานุษยวิทยาคืออะไร. Retrieved from <http://www.sac.or.th>
- นิติ ภัวทรพันธุ์. (2558). ชวนถก ชาติและชาติพันธุ์. กรุงเทพฯ: สยามปริทัศน์.
- นิตา ชูโต. (2551). การวิจัยเชิงคุณภาพ (พิมพ์ครั้งที่ 4 ed.). กรุงเทพฯ: พริ้นโพร.
- บรรจง ฟ้าวรุ่งสาง และคณะ. (2552). ประมวลองค์ความรู้ในพหุวัฒนธรรมศึกษาจังหวัดชายแดนภาคใต้. ปัตตานี: มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี.
- บุษย์รินทร์ อารยะชนิตกุล. (2557). แนวคิดการจัดการเรียนการสอนเพื่อส่งเสริมสมรรถนะทางวัฒนธรรมของนักศึกษาพยาบาล. วารสารพยาบาลทหารบก, 15(3).

- ปราณี วงษ์เทศ. (2543). สังคมและวัฒนธรรมในอุษาคเนย์. กรุงเทพฯ: เรือนแก้วการพิมพ์.
- พิมพ์พันธ์ เฉชะคุปต์ และคณะ. (2558). การจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 (พิมพ์ครั้งที่ 2 ed.).
กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- มาเรียม นิลพันธุ์. (2558). วิธีวิจัยทางการศึกษา (พิมพ์ครั้งที่ 9 ed.). นครปฐม: ศูนย์วิจัยและพัฒนาทางการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ยศ สันตสมบัติ. (2556). มนุษย์กับวัฒนธรรม. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2530). พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2525 (พิมพ์ครั้งที่ 3 ed.).
กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์อักษรเจริญทัศน์.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2549). พจนานุกรมศัพท์สังคมวิทยา อังกฤษ – ไทย ฉบับราชบัณฑิตยสถาน (พิมพ์ครั้งที่ 3 ed.). กรุงเทพฯ: ราชบัณฑิตยสถาน.
- วรพรรณ กระจ่างทอง. (2558). การพัฒนาหลักสูตรเสริมเพื่อพัฒนาทักษะทางสังคมสำหรับการอยู่ร่วมกันในสังคมพหุวัฒนธรรมของนักศึกษา. (วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน ภาควิชาหลักสูตรและวิธีสอน), บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร,
- วรรณดี สุทธิธารกร. (2556). การวิจัยเชิงคุณภาพ: การวิจัยในกระบวนการทัศน์ทางเลือก. กรุงเทพฯ: สยามปริทัศน์.
- วรานุช ชินวร โสภาค. (2559). คู่มือการจัดอบรม “ทักษะวัฒนธรรมกับการจัดการความขัดแย้ง”.
กรุงเทพฯ: ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร (องค์การมหาชน).
- วิชัย วงษ์ใหญ่. (2554). “สี่เสาหลักของการเรียนรู้.” สารานุกรมวิชาชีพรู เจลิมพระเกียรติ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เนื่องในโอกาสพระราชพิธีมหามงคลเฉลิมพระชนมพรรษา 7 รอบ 5 ธันวาคม 2554. กรุงเทพฯ: สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา.
- วิฑูรย์ คุ่มหอม. (2559). การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ภูมิปัญญาและวัฒนธรรมท้องถิ่นโดยใช้วิธีการทางมานุษยวิทยา สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา. (วิทยานิพนธ์ปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน ภาควิชาหลักสูตรและวิธีสอน), บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร,
- ศรัณย์พร ยินดีสุข. (2557). การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนตามแนวคิดอินเตอร์แอคทีฟคอนสตรัคติวิสต์และการกำกับตนเองเพื่อส่งเสริมการคิดอย่างมีวิจารณญาณและความใฝ่รู้ของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย. (วิทยานิพนธ์หลักสูตรปริญญาครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน ภาควิชาหลักสูตรและการสอน คณะครุศาสตร์), จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย,
- ศศิธร ศิลปวุฒยา. (2550). วาทกรรมการจัดการป่ากับการเคลื่อนไหวกทางสังคม...อัตลักษณ์และ

- วัฒนธรรมอีสานในล้านนา ภูมิศึกษา บ้านป่าสักงาม ตำบลคงมหาวัน กิ่งอำเภอเวียงเชียงรุ้ง จังหวัดเชียงราย. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบัณฑิต สาขามานุษยวิทยา คณะสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา), มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์,
- ศิริพันธุ์ ศิริพันธุ์. (2554). การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนที่เน้นสมรรถนะทางวัฒนธรรมของนักศึกษาพยาบาล. (คุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาศึกษาศาสตร์), มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช,
- ศิริพันธุ์ ศิริพันธุ์ และคณะ. (2552). สมรรถนะทางวัฒนธรรมของนักศึกษาพยาบาลในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้. วารสารมหาวิทยาลัยนราธิวาสราชนครินทร์, 1(1).
- สมศักดิ์ ศรีสันติสุข. (2560). “การวิจัยข้ามวัฒนธรรม: ประสบการณ์ภาคสนามในการศึกษาชุมชนชาติพันธุ์.” เอกสารประกอบการเสวนา การวิจัยข้ามวัฒนธรรม. ในการประชุมวิชาการวัฒนธรรมแห่งชาติ ครั้งที่ 7 วันที่ 3 สิงหาคม 2560 ณ โรงแรมดิเอ็มเมอรัลด์ กรุงเทพมหานคร.
- สำนักงานส่งเสริมสังคมแห่งการเรียนรู้และคุณภาพเยาวชน. (2560). ทักษะแห่งอนาคตใหม่ การเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21. Retrieved from <http://www.qlf.or.th>
- สิริวรรณ ศรีพหล. (2555a). “การพัฒนาระบบการจัดการเรียนการสอนทางไกล เรื่อง พหุวัฒนธรรมสำหรับครูสังคมศึกษา.” รายงานการวิจัย. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- สิริวรรณ ศรีพหล. (2555b). “การศึกษาผลการใช้ชุดฝึกอบรมทางไกลสำหรับครูสังคมศึกษา เรื่อง การจัดการเรียนการสอนพหุวัฒนธรรมให้กับผู้เรียนในสถานศึกษา.” รายงานการวิจัย. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- สุชาดา ทวีสิทธิ์. (2549). ชาติพันธุ์นิพนธ์แนวสตรีนิยม : การทำทายกระบวนทัศน์ปฏิฐานนิยม. วารสารสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2, 23-57.
- สุภางค์ จันทวานิช. (2552). การวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยเชิงคุณภาพ (พิมพ์ครั้งที่ 9 ed.). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุภางค์ จันทวานิช. (2554). วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (พิมพ์ครั้งที่ 19 ed.). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุริชัย หวันแก้ว. (2546). กระบวนการกลายเป็นคนชายขอบ. กรุงเทพฯ: คณะกรรมการสภาวิจัยแห่งชาติ สาขาสังคมวิทยา สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ.
- อภิญา เฟื่องฟูสกุล. (2549). อัตลักษณ์. กรุงเทพฯ: คณะกรรมการสภาวิจัยแห่งชาติ สาขาสังคมวิทยา สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ.
- อมรา พงศาพิชญ์. (2549). ความหลากหลายทางวัฒนธรรม (กระบวนทัศน์และบทบาทในประชาสังคม) (พิมพ์ครั้งที่ 5 ed.). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

- อานนท์ ศักดิ์ศรีวิชญ์. (2547). “แนวคิดเรื่องสมรรถนะ Competency: เรื่องเก่าที่เรายังหลงทาง” *Chulalongkon Review*, 16, 61.
- อานันท์ กาญจนพันธุ์. (2546). “พหุวัฒนธรรมในบริบทของการเปลี่ยนผ่านทางสังคมและวัฒนธรรม.” รัฐและชาติพันธุ์. . เชียงใหม่: สำนักส่งเสริมและสนับสนุนวิชาการ 10 จังหวัดเชียงใหม่ กรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์.
- อานันท์ กาญจนพันธุ์. (2548). ทฤษฎีและวิธีวิทยาของการวิจัยวัฒนธรรม. . กรุงเทพฯ: : อมรินทร์.
- อำไพ หมั่นสิทธิ์. (2553). มนุษย์กับสังคม. กรุงเทพฯ: ทริปเพิ้ล เอ็ดดูเคชั่น.
- อุเทน วาหงา. (2561). “การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนสังคมศึกษาโดยประยุกต์ชุมชนเป็นฐาน การเรียนรู้และทฤษฎีการสร้างความรู้เพื่อส่งเสริมความสามารถในการคิดวิเคราะห์และความสามารถในการสื่อสารของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในโรงเรียนสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น.” บทความวิจัย. วารสารศึกษาศาสตร์, 29(1).
- อุษา ดวงสา. (2537). การวิจัยเชิงคุณภาพ: ทฤษฎีและการประยุกต์ใช้ในการศึกษาและสังคมสมัยใหม่. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ สาขาสังคมวิทยา แปลจาก Ethnographic Research: Theory and Application for Modern Schools and Societies.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก
รายชื่อผู้เชี่ยวชาญ

ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. รองศาสตราจารย์มยุรี วัคแก้ว	ผู้เชี่ยวชาญด้านมานุษยวิทยา
คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี
2. อาจารย์ ดร.นัฐวุฒิ สิงห์กุล	ผู้เชี่ยวชาญด้านมานุษยวิทยา
คณะโบราณคดี มหาวิทยาลัยศิลปากร
3. อาจารย์ ดร.พลวัต วุฒิประจักษ์	ผู้เชี่ยวชาญด้านการวัดและประเมินผล
คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี
4. อาจารย์ ดร.พาที เกศธนากร	ผู้เชี่ยวชาญด้านการวัดและประเมินผล
คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี
5. อาจารย์ ดร.กมลฉัตร กล่อมอิม	ผู้เชี่ยวชาญด้านการจัดการเรียนรู้
คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์

รายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิทางด้านวัฒนธรรม

1. อาจารย์ ดร.จุฬาทรร ศรีรังสรรค์	ผู้เชี่ยวชาญทางด้านการจัดการเรียนการสอนวัฒนธรรม
และประวัติศาสตร์
2. อาจารย์แสนประเสริฐ ปานเนียม	ผู้เชี่ยวชาญทางด้านการจัดการเรียนการสอนวัฒนธรรม
และคติชนวิทยา
3. อาจารย์ ดร.ทงศ์ จันทะมาตย์	ผู้เชี่ยวชาญทางด้านการจัดการเรียนการสอนวรรณคดี
และวัฒนธรรม
4. อาจารย์ถนอม คงยิ้มละมัย	ผู้เชี่ยวชาญทางด้านวัฒนธรรมและชาติพันธุ์
5. คุณสิทธิพล บุญชูเชิด	ผู้เชี่ยวชาญทางด้านวัฒนธรรมและชาติพันธุ์

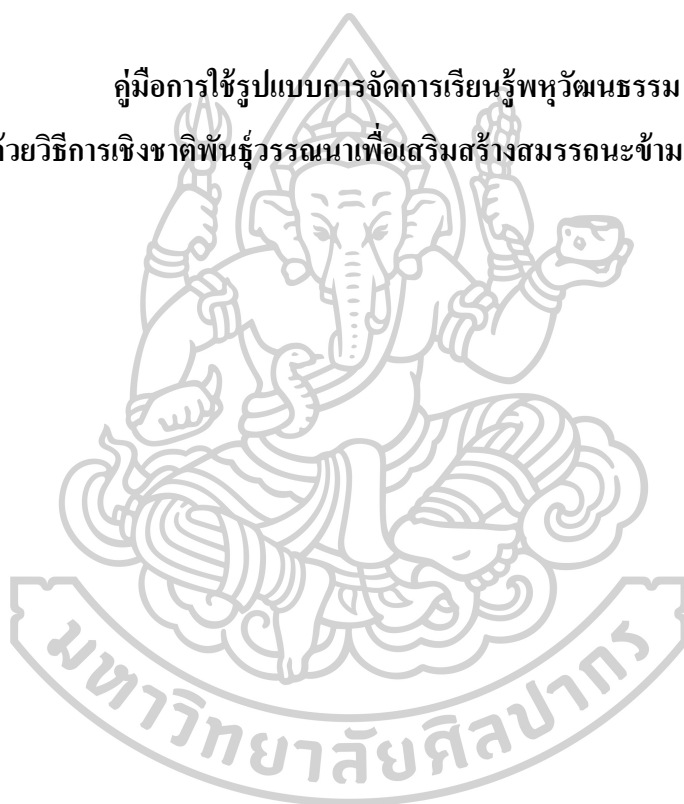
ภาคผนวก ข

คู่มือการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้พหุวัฒนธรรม

ด้วยวิธีการเชิงชาติพันธุ์วรรณาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะข้ามวัฒนธรรม

คู่มือการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้พัฒนาธรรม
ด้วยวิธีการเชิงชาติพันธุ์วรรณาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะข้ามวัฒนธรรม

คู่มือการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้พหุวัฒนธรรม

ด้วยวิธีการเชิงชาติพันธุ์วรรณาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะข้ามวัฒนธรรม

คำนำ

คู่มือการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้พหุวัฒนธรรมด้วยวิธีการเชิงชาติพันธุ์วรรณาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะข้ามวัฒนธรรมฉบับนี้ จัดทำขึ้นเพื่ออธิบายรายละเอียดของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ให้ผู้ที่ต้องการใช้รูปแบบที่พัฒนาขึ้นนี้ได้เข้าใจในหลักการ วัตถุประสงค์ และองค์ประกอบต่างๆ ของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ รวมถึงการเตรียมความพร้อมสำหรับการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ เพื่อให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ ผู้ที่สนใจควรศึกษาคู่มือฉบับนี้ให้ชัดเจนก่อนการนำไปใช้ในการจัดการเรียนรู้ รายละเอียดของคู่มือฉบับนี้ประกอบด้วยสาระสำคัญ 4 ประการ ดังนี้

1. คำชี้แจงการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้
2. ความเป็นมาและความสำคัญของรูปแบบการจัดการเรียนรู้
3. แนวคิดพื้นฐานในการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้
4. องค์ประกอบของรูปแบบการจัดการเรียนรู้
 - 4.1 หลักการ
 - 4.2 วัตถุประสงค์
 - 4.3 กระบวนการจัดการเรียนรู้
 - 4.4 เงื่อนไขการนำรูปแบบการจัดการเรียนรู้ไปใช้

1. คำชี้แจงการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้

รูปแบบการจัดการเรียนรู้พหุวัฒนธรรมด้วยวิธีการเชิงชาติพันธุ์วรรณาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะข้ามวัฒนธรรม มีข้อควรปฏิบัติก่อนการจัดการเรียนรู้ ดังนี้

1. ศึกษารายละเอียดของคู่มือการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้

1.1 ศึกษาความเป็นมา แนวคิดพื้นฐาน องค์ประกอบของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ และตัวอย่างแผนการจัดการเรียนรู้ในแต่ละแผน เพื่อความเข้าใจในภาพรวม หมายรวมถึงความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบต่างๆ ของรูปแบบการจัดการเรียนรู้

1.2 ศึกษาแผนการจัดการเรียนรู้รายหน่วยการเรียนรู้ ซึ่งประกอบด้วย 5 หน่วยการเรียนรู้ ดังนี้

แผนการจัดการเรียนรู้หน่วยที่ 1 เรียนรู้ชาติพันธุ์วรรณนา เรียนรู้การศึกษาภาคสนาม ศึกษาแนวคิดทางชาติพันธุ์และวัฒนธรรม และวิธีการเชิงชาติพันธุ์วรรณนา พร้อมทั้งการฝึกปฏิบัติในชั้นเรียน ใช้เวลาการจัดการเรียนรู้ จำนวน 6 ชั่วโมง ในสัปดาห์ที่ 2 – 3

แผนการจัดการเรียนรู้หน่วยที่ 2 วิธีการเชิงชาติพันธุ์วรรณนากับการศึกษาภาคสนาม เป็นการนำความรู้เกี่ยวกับวิธีการเชิงชาติพันธุ์วรรณนาสู่การทดลองปฏิบัติจริงกับชุมชนที่ไม่ใช่ชุมชนทดลอง ใช้เวลาการจัดการเรียนรู้ จำนวน 9 ชั่วโมง ในสัปดาห์ที่ 4 – 6 (ปฏิบัติงานภาคสนาม)

แผนการจัดการเรียนรู้หน่วยที่ 3-5 การศึกษากลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยง กลุ่มชาติพันธุ์มอญ และกลุ่มชาติพันธุ์ไทยทรงดำ ลงพื้นที่ศึกษากลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ ตามที่ได้เลือกสรรไว้ มีการนำเสนอผลการเรียนรู้ชุมชนที่ศึกษาทั้งในชั้นเรียนและชุมชน และสะท้อนมุมมองจากการศึกษาภาคสนาม ใช้เวลาในการจัดการเรียนรู้ จำนวน 27 ชั่วโมง ในสัปดาห์ที่ 7-15

โดยแผนการจัดการเรียนรู้มีความเชื่อมโยงและต่อเนื่องกันระหว่างเนื้อหาที่ใช้ในการจัดการเรียนรู้ และกระบวนการจัดการเรียนรู้ในแต่ละขั้นตอน ซึ่งในแต่ละแผนการจัดการเรียนรู้ได้ระบอบุคลากรที่สำคัญ ได้แก่ ชื่อหน่วยการเรียนรู้ เวลาเรียน ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง จุดประสงค์การเรียนรู้ สาระการเรียนรู้ กิจกรรมการเรียนรู้ สื่อประกอบการเรียนรู้ และการวัดและประเมินผลการเรียนรู้

1.3 ศึกษากิจกรรมการเรียนรู้ กิจกรรมการเรียนรู้ในแผนเป็นกิจกรรมที่สอดคล้องกับกระบวนการจัดการเรียนรู้ 7 ขั้นตอน คือ 1) เรียนรู้วิธีการเชิงชาติพันธุ์วรรณนา 2) เลือกสรรชุมชนชาติพันธุ์ต่างวัฒนธรรม 3) สร้างความสัมพันธ์กับชุมชน 4) แลกเปลี่ยนเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรม 5) จัดกระทำและประมวลผลการเรียนรู้ 6) นำเสนอผลการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรม และ 7) สะท้อนย้อนคิดข้ามวัฒนธรรม ซึ่งผู้เรียนจะได้รับการเสริมสร้างสมรรถนะข้ามวัฒนธรรม 3 ด้านภายหลังการจัดการเรียนรู้ ได้แก่ 1) ด้านความรู้ ประกอบด้วย ความรู้ข้ามวัฒนธรรมและความเข้าใจข้ามวัฒนธรรมอย่างลึกซึ้ง 2) ด้านทักษะ ประกอบด้วย การปฏิสังสรรค์ระหว่างบุคคลและการกำกับตนเอง และ 3) ด้านเจตคติ ประกอบด้วย การเข้าใจความรู้สึกของผู้อื่น ความไวทางวัฒนธรรม และการลดอคติทางชาติพันธุ์

2. จัดเตรียมสิ่งที่จำเป็นในการจัดการเรียนรู้

- 2.1 ศึกษา และทำความเข้าใจเนื้อหาที่ใช้ในการจัดการเรียนรู้
- 2.2 จัดเตรียมวัสดุ อุปกรณ์ ที่ใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้

2.3 จัดเตรียมความพร้อมในการศึกษาภาคสนามชุมชนชาติพันธุ์ที่กำหนดไว้ เช่น การประสานงานกับชุมชน การกำหนดวันลงภาคสนาม การจัดเตรียมที่พัก อาหาร เครื่องแต่งกาย ก่อนลงภาคสนาม การติดต่อรถในการเดินทาง รวมทั้งการนัดหมายการเดินทาง เป็นต้น

2.4 ตำรวจความพร้อมของความรู้ฝังลึก ได้แก่ ความรู้ที่ฝังอยู่ในตัวบุคคลหรือผู้เชี่ยวชาญ

3. บทบาทของผู้สอนและผู้เรียน ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้

รูปแบบการจัดการเรียนรู้ได้กำหนดบทบาทของผู้สอนและผู้เรียนตามขั้นตอนของกระบวนการจัดการเรียนรู้ ดังนี้

กระบวนการจัดการเรียนรู้	กิจกรรม	บทบาทผู้สอน	บทบาทผู้เรียน
1. เรียนรู้วิธีการเชิงชาติพันธุ์ วรรณนา (Learning Ethnographical Approach)	1. ฉัน เขาเรา เธอ 2. คุณคือใคร 3. เรียนรู้จากกรณีศึกษา 4. เรียนรู้เขา เข้าใจเรา 5. ฝึกปฏิบัติจริงจากภาคสนาม	1. ผู้สอนให้ความรู้เรื่อง วิธีการเชิงชาติพันธุ์วรรณนา 2. ผู้สอนกำหนดให้ผู้เรียนฝึกปฏิบัติวิธีการเชิงชาติพันธุ์วรรณนาในชั้นเรียน 3. ผู้สอนนำผู้เรียนลงเก็บข้อมูลภาคสนามด้วยวิธีการเชิงชาติพันธุ์วรรณนา 4. ผู้สอนตั้งประเด็นพูดคุยกับผู้เรียนเกี่ยวกับกลุ่มชาติพันธุ์ 5. ผู้สอนให้ความรู้เรื่องแนวทางการปฏิบัติตนและจริยธรรมในการวิจัย	1. ฝึกปฏิบัติวิธีการเชิงชาติพันธุ์วรรณนาในชั้นเรียน 2. ลงภาคสนามเก็บข้อมูลชุมชนด้วยวิธีการเชิงชาติพันธุ์วรรณนา 3. สะท้อนเจตคติที่มีต่อกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ ตามประเด็นที่ผู้สอนกำหนด
2. เลือ ก ส ร ร ชุมชน ชาติพันธุ์ ต่างวัฒนธรรม (Selecting Ethnic Community)	ชุมชนที่ใช้	1. ผู้สอนกำหนดชุมชนชาติพันธุ์ให้ผู้เรียนเลือก 2. ผู้สอนแนะนำหนังสือ เอกสาร และ ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับชุมชนชาติพันธุ์ที่ผู้เรียนเลือก	1. เลือกกลุ่มชาติพันธุ์ที่ต้องการศึกษา 2. วางแผนปฏิบัติการเก็บข้อมูลภายในกลุ่ม 3. สืบค้นหนังสือและ ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับชุมชนชาติพันธุ์ที่เลือก เพื่อ เป็น ข้อมูล ในเบื้องต้น

กระบวนการจัดการเรียนรู้	กิจกรรม	บทบาทผู้สอน	บทบาทผู้เรียน
3. สร้างความสัมพันธ์กับชุมชน (Establishing Community Relationship)	1. ศึกษาชุมชน เรียนรู้วิถีชาติพันธุ์ 2. ลอกรับการเรียนรู้	1. ประสานชุมชนที่จะให้ผู้เรียนลงปฏิบัติการเก็บข้อมูลในเบื้องต้น 2. ผู้สอนจัดเตรียมรถรับส่งผู้เรียนในการศึกษาภาคสนาม	1. สร้างความสัมพันธ์เบื้องต้นกับชุมชน 2. กำหนดบทบาทอย่างเปิดเผย
4. แลกเปลี่ยนเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรม (Cross-cultural Learning)		1. กำหนดประเด็นเบื้องต้นในการเก็บข้อมูลให้กับผู้เรียน 2. ผู้สอนและผู้นำชุมชนประเมินพฤติกรรมของผู้เรียน 3. ดำเนินกิจกรรมกลุ่มการสรุปข้อมูลชุมชน	1. ปฏิบัติการเก็บข้อมูลชุมชนตามประเด็นที่กำหนด 2. แบ่งประเด็นการเก็บข้อมูลกันภายในกลุ่มตามแผนที่กำหนดไว้ 3. สรุปข้อมูลตามประเด็นที่กำหนด
5. จัดกระทำและประมวลผลการเรียนรู้ (Processing Knowledge Learned)	ปลดปล่อยเรื่องสนาม	1. เสนอแนะแนวทางการเขียนรายงานผลข้อมูล 2. ตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลชุมชนชาติพันธุ์ในเบื้องต้น	1. นำข้อมูลจากการศึกษาภาคสนามมาจัดหมวดหมู่วิเคราะห์ สังเคราะห์ และประมวลผลการเรียนรู้ 2. เขียนรายงานผลการเก็บและวิเคราะห์ข้อมูล
6. นำเสนอผลการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรม (Presenting Cross-cultural Learning Outcomes)	1. แต่งหน้า ทาปากในชั้นเรียน 2. ผัดแป้ง หวีผสมจากชุมชน	1. ตรวจสอบข้อมูลชุมชนชาติพันธุ์เบื้องต้นจากการนำเสนอในชั้นเรียน 2. ประสานชุมชนในการคืนข้อมูลสู่ชุมชน	1. นำเสนอผลการเรียนรู้ในชั้นเรียน 2. นำเสนอผลการเรียนรู้กลับคืนสู่ชุมชน 3. ปรับปรุงแก้ไขข้อมูลตามข้อเสนอแนะของชุมชน 4. จัดทำรูปเล่มรายงานผลฉบับสมบูรณ์
7. สะท้อนย้อนคิดข้ามวัฒนธรรม (Reflecting Cross-cultural Thoughts)	1. บันทึกสะท้อนคิด 2. เปิดเผยตัวตน (ใหม่)	1. กำหนดประเด็นในการสัมภาษณ์เพื่อสะท้อนมุมมองของผู้เรียนเป็นรายบุคคล 2. สรุปบทเรียนจากการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้พหุวัฒนธรรมด้วยวิธีการเชิงชาติพันธุ์วรรณนาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะข้ามวัฒนธรรม	1. สะท้อนมุมมองข้ามวัฒนธรรมจากการทำแบบวัดเจตคติรายบุคคล 2. สะท้อนมุมมองข้ามวัฒนธรรมรายบุคคลผ่านการสัมภาษณ์กับผู้สอน

2. ความเป็นมาและความสำคัญของรูปแบบการจัดการเรียนรู้

สังคมไทย หนึ่งในสังคมของอุษาคเนย์ที่มีลักษณะเป็นสังคมพหุวัฒนธรรม มีความหลากหลายของกลุ่มชนอาศัยอยู่ร่วมกัน โดยมีประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม ประเพณี การประพฤติปฏิบัติ ความเชื่อแตกต่างกันจนเกิดเป็นลักษณะของวัฒนธรรมเฉพาะกลุ่มขึ้นมา ทำให้การเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมกลายเป็นประเด็นสำคัญประการหนึ่งของคนในสังคม โดยเฉพาะผู้เรียนในยุคศตวรรษที่ 21 พึงจะได้รับจากการเรียนรู้ในวัฒนธรรมที่หลากหลาย การแสวงหาความรู้ ความใฝ่เรียนรู้ การรู้เรา รู้เขา เข้าใจผู้อื่น รวมทั้งเข้าใจโลกกว้างเพื่อการปรับตัวให้อยู่ในท้องถิ่น ประเทศชาติ อาเซียน และระดับโลกได้ โดยทักษะสำคัญประการหนึ่งที่จะต้องพัฒนาเพื่อการดำรงอยู่ในสังคมแห่งความหลากหลายทางวัฒนธรรม คือ การทำความเข้าใจต่างวัฒนธรรม (Cross-cultural understanding) หรือทักษะข้ามวัฒนธรรม (Cross-cultural skills) (www.qlf.or.th)

แต่การที่ผู้เรียนจะเกิดการเรียนรู้ต่างวัฒนธรรมหรือข้ามวัฒนธรรมได้นั้น การออกแบบการจัดการเรียนรู้เป็นสิ่งสำคัญที่ครูผู้สอนจะต้องวางแผนกลยุทธ์ในการสอนต่างๆ ให้เป็นระบบเพื่อผู้เรียนสามารถพัฒนาตนเองได้ เช่น การระบุเป้าประสงค์ การวิเคราะห์ความต้องการจำเป็น การวิเคราะห์การเรียนการสอน คุณลักษณะผู้เรียน เป็นต้น การออกแบบวิธีการเรียนการสอน การพัฒนาเครื่องมือ วัสดุในการจัดการเรียนการสอน การนำรูปแบบไปทดลองใช้ การประเมินผลและทบทวนการจัดการเรียนการสอน เป็นต้น (Kruse, 2007) มีแนวทาง ขั้นตอน และผลลัพธ์ที่ชัดเจนสามารถทำให้ผู้เรียนพัฒนาตนเองได้ ซึ่งสภาพจากการจัดการเรียนการสอนในปัจจุบันพบว่ามีปัญหาเกิดขึ้นจากหลากหลายปัจจัย เช่น วิธีการสอนของผู้สอน ความยากง่ายของเนื้อหา หรือแม้กระทั่งศักยภาพในการเรียนรู้ของผู้เรียนเอง เป็นต้น

จากการวิเคราะห์การเรียนการสอนที่สามารถแก้ไขปัญหาเหล่านั้นได้ โดยเน้นให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติจริง เกิดการเรียนรู้จากการศึกษาในพื้นที่จริง คือ วิธีการทางมานุษยวิทยา ซึ่งถือเป็นวิธีการสอนและกระบวนการวิจัยประเภทหนึ่งที่ก่อรูปขึ้นจากนักมานุษยวิทยา ซึ่งใช้คำว่า งานวิจัยสนามทางมานุษยวิทยา ถือเป็นงานที่ต้องใช้เวลาอยู่กับกลุ่มที่ศึกษาเป็นระยะเวลาอันยาวนาน มีการพัฒนาการเชื่อมโยงสัมพันธ์กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญในชุมชน เรียนรู้ภาษาถิ่น บรรทัดฐาน ค่านิยม และทัศนคติของกลุ่มที่ศึกษา และสร้างความไว้วางใจในความสัมพันธ์ระหว่างผู้ศึกษากับผู้ถูกศึกษา (Sterk-Elifson, 1993: 163)

วิธีการทางชาติพันธุ์วรรณา (Ethnography) เป็นหนึ่งในวิธีการทางมานุษยวิทยา เป็นวิธีการศึกษากลุ่มคน (ethnos) ในสังคมที่มีลักษณะทางวัฒนธรรมเฉพาะ โดยใช้วิธีการสังเกตการณ์

อย่างมีส่วนร่วม (participant observation) การสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (key informant) ใช้ประโยชน์จากมโนทัศน์ทางวัฒนธรรม เน้นการทำความเข้าใจแบบองค์รวม ให้ความสำคัญแก่บริบท ใช้วิธีการเก็บข้อมูลหลายแบบและใช้ข้อมูลหลายชนิด เพื่อเรียนรู้วิถีชีวิตของคนกลุ่มนั้นในชีวิตประจำวัน ได้ข้อมูลเชิงพฤติกรรมอย่างละเอียด และเข้าใจความหมายจากมุมมองของคนที่เป็นเจ้าของวัฒนธรรม โดยนักชาติพันธุ์วรรณาสามารถเคลื่อนย้ายตนเองจากที่หนึ่งไปยังอีกที่หนึ่ง เพื่อให้ได้ข้อมูลภาพรวมและเชื่อมโยงชีวิตทางสังคมของชุมชนที่ศึกษาได้อย่างครอบคลุม แล้วเขียนรายงานผลการเก็บข้อมูลอย่างละเอียดถึงพฤติกรรม ความเชื่อ ความรู้ ทัศนคติ ตลอดจนค่านิยมที่เป็นผลมาจากพฤติกรรมของคนในชุมชนนั้นๆ (Kottak, 2009: 272, ชัยนัต วรรณชนะภูติ, 2544: 239, ชาย โพธิ์สิตา, 2554: 143-145)

การเรียนรู้วิถีการเชิงชาติพันธุ์วรรณาจึงเป็นสิ่งสำคัญประการหนึ่งที่จะสามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการศึกษาความหลากหลายทางสังคมวัฒนธรรมที่มีอยู่ในทุกสังคม และอาจจะเป็นเครื่องมือในการพัฒนาสมรรถนะข้ามวัฒนธรรมของผู้เรียนในยุคศตวรรษที่ 21 ในการทำความเข้าใจต่างวัฒนธรรม (Cross-cultural understanding) หรือทักษะข้ามวัฒนธรรม (Cross-cultural skills) ได้

ด้วยความสำคัญและเหตุผลดังกล่าว ผู้วิจัยในฐานะที่เป็นอาจารย์ผู้สอนในระดับอุดมศึกษา ซึ่งถือว่ามีความสำคัญต่อการเสริมสร้างสมรรถนะข้ามวัฒนธรรมให้กับผู้เรียน จึงมีแนวคิดในการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้และปฏิบัติจริง พร้อมกับการพัฒนาสมรรถนะข้ามวัฒนธรรม โดยรูปแบบการจัดการเรียนรู้ดังกล่าวนี้มีวิธีการเชิงชาติพันธุ์วรรณาเป็นแนวคิดหลักร่วมกับแนวทางการจัดการศึกษาพหุวัฒนธรรม ซึ่งผู้วิจัยได้ออกแบบและพัฒนาเป็นรูปแบบการจัดการเรียนรู้พหุวัฒนธรรมด้วยวิธีการเชิงชาติพันธุ์วรรณาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะข้ามวัฒนธรรม เพื่อนำไปใช้ในการจัดการเรียนรู้รายวิชาที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาชาติพันธุ์พหุวัฒนธรรมของหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาสังคมศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี เนื่องด้วยเนื้อหาของรายวิชาลักษณะดังกล่าวสามารถเป็นสื่อกลางในการนำไปสู่การสร้างความรู้เข้าใจวัฒนธรรมที่มีความแตกต่างในปัจจุบันได้ ซึ่งการจัดการเรียนรู้ตามรูปแบบการจัดการเรียนรู้พหุวัฒนธรรมด้วยวิธีการเชิงชาติพันธุ์วรรณาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะข้ามวัฒนธรรมนี้ จึงมีส่วนสำคัญต่อการพัฒนาผู้เรียนให้เกิดสมรรถนะข้ามวัฒนธรรมทั้งในด้านความรู้ ทักษะ และเจตคติที่มีต่อวัฒนธรรมของชนกลุ่มอื่น อันเป็นการสร้างความเข้าใจในความต่าง การแสดงออกทาง

พฤติกรรมที่เป็นมิตร และสร้างทัศนคติเชิงบวก อันเป็นฐานรากสำคัญของการดำรงอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างสันติ

3. แนวคิดพื้นฐานในการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้

การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้พหุวัฒนธรรมด้วยวิธีการเชิงชาติพันธุ์วรรณาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะข้ามวัฒนธรรม ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิด หลักการ ทฤษฎีต่างๆ ที่เกี่ยวข้องเพื่อกำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัย ได้แก่ แนวคิดและหลักการเกี่ยวกับการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ แนวคิดแนวคิดพหุวัฒนธรรมศึกษา และแนวทางการจัดการศึกษาพหุวัฒนธรรม แนวคิดเกี่ยวกับวิธีการเชิงชาติพันธุ์วรรณา และแนวคิดเกี่ยวกับสมรรถนะข้ามวัฒนธรรม โดยมีรายละเอียดดังนี้

1. แนวคิดและหลักการเกี่ยวกับการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้

1.1 รูปแบบการจัดการเรียนรู้

รูปแบบการจัดการเรียนรู้ หมายถึง กระบวนการจัดการเรียนการสอนที่ได้รับการออกแบบไว้อย่างเป็นระบบตามหลักปรัชญา หลักการ แนวคิด ทฤษฎี หรือความยึดถือตามแนวทางต่างๆ ที่ได้รับการพิสูจน์ว่ามีประสิทธิภาพจริงเพื่อทำให้เกิดผลการเรียนรู้ที่ต้องการ ช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพสูงสุด ซึ่งรูปแบบการจัดการเรียนรู้อาจแบ่งได้เป็น 4 กลุ่มตามแนวคิดของ Joyce, Weil and Calhoun (2015: 25-34) กล่าวคือ 1) รูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่เน้นการจัดกระบวนการสารสนเทศ 2) รูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่เน้นการปฏิสัมพันธ์ทางสังคม 3) รูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่เน้นการพัฒนาตน และ 4) รูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่เน้นพฤติกรรม สำหรับการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่เน้นการปฏิสัมพันธ์ทางสังคม และรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่เน้นการพัฒนาตน มาเป็นแนวทางในการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้

1.2 การออกแบบการเรียนการสอนเชิงระบบ

การออกแบบการเรียนการสอนเชิงระบบ (ID: Instructional Design หรือ ISD: Instructional System Design) Morrison, Ross, Kalman and Kemp (2013: 2) กล่าวว่า การออกแบบการสอนเป็นสิ่งที่สามารถสร้างประสิทธิภาพ ประสิทธิผลของการเรียนรู้ให้เพิ่มมากขึ้น และสามารถลดความยากในการเรียนรู้ลงได้ อีกทั้งยังเป็นการช่วยประหยัดทั้งเวลาและเงินได้ด้วย

โดยการออกแบบการเรียนการสอนเชิงระบบของ Kruse (2007) เป็นการประยุกต์แนวคิดเชิงระบบ (System Approach) ซึ่งแบบจำลองการออกแบบการเรียนการสอนตาม

ขั้นตอน 5 ขั้น คือ 1) การวิเคราะห์: Analysis 2) การออกแบบ: Design 3) การพัฒนา: Development 4) การนำไปใช้: Implementation และ 5) การประเมินผล: Evaluation โดยมีการประยุกต์ร่วมกับแนวคิดการวิจัยและพัฒนา (Research & Development) ประกอบด้วย 4 ขั้นตอนคือ ขั้นวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน (Analyze) ขั้นออกแบบและพัฒนา (Design & Develop) ขั้นนำไปใช้ (Implement) และขั้นประเมิน (Evaluate) ซึ่งทำให้การดำเนินการวิจัยมีทั้งหมด 4 ขั้น คือ ขั้นที่ 1 ศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน (Analyze) เป็นการศึกษาระดับข้อมูลแนวคิด ทฤษฎี หลักการที่เกี่ยวข้องรูปแบบการจัดการเรียนรู้ การออกแบบการเรียนการสอนเชิงระบบ พหุวัฒนธรรมศึกษา วิธีการเชิงชาติพันธุ์วรรณา และสมรรถนะข้ามวัฒนธรรม ขั้นที่ 2 ออกแบบและพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ (Design & Development) เป็นขั้นตอนของการพัฒนาและหาคุณภาพของรูปแบบการจัดการเรียนรู้พหุวัฒนธรรมด้วยวิธีการเชิงชาติพันธุ์วรรณาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะข้ามวัฒนธรรม ขั้นที่ 3 นำรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่พัฒนาไปใช้ (Implementation) คือ การนำรูปแบบที่พัฒนาขึ้นไปใช้กับกลุ่มตัวอย่าง และขั้นที่ 4 ประเมินผลและปรับปรุงรูปแบบการจัดการเรียนรู้ (Evaluation) เป็นการประเมินความเหมาะสมของรูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อนำไปใช้ในครั้งต่อไป

2. แนวคิดพหุวัฒนธรรมศึกษาและแนวทางการจัดการศึกษาพหุวัฒนธรรม (Multicultural Education)

พหุวัฒนธรรมศึกษา เป็นแนวคิดที่มีเป้าหมายให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ถึงวัฒนธรรมอื่นที่แตกต่างจากวัฒนธรรมของตน เข้าใจในโลกทัศน์ของชนกลุ่มต่างๆ ที่มีอิทธิพลต่อระบบการคิดและการดำเนินชีวิตประจำวันที่ย่อมมีหลักแห่งเหตุและผลมาเป็นเครื่องมือในการอธิบายความหมายหรือปรากฏการณ์ต่างๆ ทางสังคมของชนกลุ่มนั้นๆ สร้างความเท่าเทียมกันทางการศึกษา พัฒนาองค์ความรู้ ทักษะ และเจตคติให้เป็นที่ไปในเชิงบวก รวมถึงการดำรงอยู่ร่วมกันของชนกลุ่มต่างๆ ในสังคมที่มีความหลากหลายดังเช่นปัจจุบัน ส่วนแนวทางการจัดการศึกษาพหุ-วัฒนธรรม ตามแนวคิดของ Banks (2004, 4-6) และ Banks & Banks (2007, 20-22) นำเสนอไว้โดยแบ่งออกเป็น 5 มิติด้วยกัน ได้แก่ 1) การบูรณาการเนื้อหา (Content Integration) 2) กระบวนการสร้างองค์ความรู้ (Knowledge Construction) 3) การลดความเดียดฉันท์ (Prejudice Reduction) 4) ความเสมอภาคในการจัดการเรียนการสอน (Equity Pedagogy) และ 5) กระบวนการทำให้วัฒนธรรมของโรงเรียนมีบทบาทมากขึ้น (Empowering School Culture)

จากการสังเคราะห์ดังกล่าว ผู้วิจัยได้นำมาเป็นแนวทางในการพัฒนากระบวนการจัดการเรียนรู้ทุกชั้น กล่าวคือ รูปแบบการจัดการเรียนรู้พหุวัฒนธรรมด้วยวิธีการเชิงชาติพันธุ์วรรณาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะข้ามวัฒนธรรม เป็นรูปแบบที่พัฒนาขึ้นให้ผู้เรียนสามารถบูรณาการเนื้อหาเข้ากับวิธีการปฏิบัติงาน ซึ่งจะทำให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ถึงวัฒนธรรมอื่นที่แตกต่างจากวัฒนธรรมของตนเอง สร้างการเรียนรู้และพัฒนาองค์ความรู้ ทักษะ และเจตคติให้เป็นไปในเชิงบวก อีกทั้งยังทำให้ผู้เรียนลดความเดียงช้าลง เพื่อการดำรงอยู่ร่วมกันในสังคมที่มีความหลากหลายอย่างสงบสุข ซึ่งเป็นเป้าหมายที่แฝงอยู่ในทุกขั้นตอนของกระบวนการจัดการเรียนรู้

3. วิธีการเชิงชาติพันธุ์วรรณา (Ethnography)

วิธีการเชิงชาติพันธุ์วรรณา เป็นวิธีการหนึ่งในทางมานุษยวิทยาที่ใช้ในการศึกษาชุมชนต่างๆ มีลักษณะของการเรียนรู้จากพื้นที่หรือปรากฏการณ์จริง ใช้เทคนิควิธีการเก็บข้อมูลที่หลากหลายทั้งการสังเกตการณ์อย่างมีส่วนร่วม การสัมภาษณ์เชิงลึก การจดบันทึกภาคสนาม และวิธีการวงเสวนา โดยผู้วิจัยได้ใช้วิธีการวิจัยเชิงชาติพันธุ์วรรณาภายใต้กระบวนการทัศน์หลังสมัยใหม่นิยมที่งานชาติพันธุ์วรรณาไม่ได้ปราศจาก อัตวิสัยของผู้ศึกษา แต่เป็นการนำเสนอข้อมูลร่วมกันระหว่างผู้ศึกษาและผู้ถูกศึกษาในลักษณะที่เรียกว่า “อัตวิสัยร่วม” ให้มีความสำคัญกับมุมมองของผู้ถูกศึกษา จึงมีการเก็บข้อมูลชุมชนในกระบวนการจัดการเรียนรู้ด้วย สำหรับแนวทางการศึกษาภาคสนามด้วยวิธีการเชิงชาติพันธุ์วรรณาได้นำแนวทางการเรียนรู้วิธีการเชิงชาติพันธุ์วรรณา เรียนรู้การเข้าสนาม การเลือกสรรชุมชน สร้างความสัมพันธ์กับชุมชน เก็บรวบรวมข้อมูล ตรวจสอบข้อมูล และการสะท้อนข้อมูล มาเป็นแนวทางหลักในการพัฒนากระบวนการจัดการเรียนรู้พหุวัฒนธรรมเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะข้ามวัฒนธรรม

4. แนวคิดเกี่ยวกับสมรรถนะข้ามวัฒนธรรม

สมรรถนะข้ามวัฒนธรรม จากการศึกษาแนวคิดสมรรถนะข้ามวัฒนธรรมของ Hammer (1987); Abbe et al. (2007,12); McDonald et.al. (2008,13); Selmeski (2009) กล่าวคือ คุณลักษณะหรือความสามารถของปัจเจกบุคคลที่มีพื้นฐานของความรู้ ทักษะ และอารมณ์หรือแรงกระตุ้นต่างๆ โดยต้องยอมรับและให้ความเคารพกับความแตกต่างทางวัฒนธรรม การประเมินตนเองอย่างต่อเนื่องเกี่ยวกับวัฒนธรรมและต้องคำนึงถึงพลวัตของความแตกต่างที่เกิดขึ้น การไม่หยุดที่จะพัฒนาความรู้ข้ามวัฒนธรรม และทักษะที่จำเป็นเมื่อต้องมีการปฏิสัมพันธ์กับบุคคลอื่นในพื้นที่ต่างวัฒนธรรมหรือในบริบทแวดล้อมที่มีความสลับซับซ้อนทางวัฒนธรรมได้อย่างมีประสิทธิภาพและเหมาะสมสูงสุด โดยองค์ประกอบของสมรรถนะข้ามวัฒนธรรม จากการสังเคราะห์แนวคิดของ

Black and Mendenhall (1990); Lister (1999); Zakaria (2000); Chiu and Hong (2006); Abbe et al.(2007); Ross et al.(2008); Reid (2010) สามารถกำหนดองค์ประกอบของสมรรถนะข้ามวัฒนธรรมออกเป็น 3 มิติ 7 องค์ประกอบ คือ 1) มิติด้านความรู้ (Knowledge and cognition) ประกอบด้วย ความรู้ข้ามวัฒนธรรม และความเข้าใจข้ามวัฒนธรรมอย่างลึกซึ้ง 2) มิติด้านทักษะ (Skills) ประกอบด้วย การปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคล และการกำกับตนเอง และ 3) มิติด้านเจตคติ (Affect) ประกอบด้วย การเข้าใจความรู้สึกของผู้อื่น ความไวทางวัฒนธรรม และการลดอคติทางชาติพันธุ์ ซึ่งผู้วิจัยได้นำแนวคิดและองค์ประกอบดังกล่าว มาเป็นแนวทางในการกำหนดสมรรถนะข้ามวัฒนธรรมของผู้เรียน

4. องค์ประกอบรูปแบบการจัดการเรียนรู้

รูปแบบการจัดการเรียนรู้พหุวัฒนธรรมด้วยวิธีการเชิงชาติพันธุ์วรรณนาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะข้ามวัฒนธรรม มี 4 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) หลักการของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ 2) วัตถุประสงค์ของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ 3) กระบวนการจัดการเรียนรู้ และ 4) เงื่อนไขการนำรูปแบบการจัดการเรียนรู้ไปใช้ ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

4.1 หลักการของรูปแบบการจัดการเรียนรู้

4.1.1 สมรรถนะข้ามวัฒนธรรม เป็นสมรรถนะสำคัญของนักศึกษาในศตวรรษที่ 21 อันจะทำให้เข้าใจคนที่มาจากต่างวัฒนธรรมต่างชาติพันธุ์ซึ่งก่อให้เกิดการดำรงอยู่ร่วมกันในสังคมพหุวัฒนธรรมได้อย่างสงบสุข

4.1.2 การจัดการเรียนรู้พหุวัฒนธรรม โดยใช้วิธีการเชิงชาติพันธุ์วรรณนาเชื่อมโยงกับพื้นฐานแนวคิดพหุวัฒนธรรมศึกษาจะทำให้นักศึกษาเกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมเสริมสร้างทักษะการปฏิสัมพันธ์ที่ดีระหว่างบุคคล สามารถกำกับตนเอง เข้าใจความรู้สึกของผู้อื่น และลดอคติทางชาติพันธุ์ได้

4.2 วัตถุประสงค์ของรูปแบบการจัดการเรียนรู้

เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะข้ามวัฒนธรรมผ่านการจัดการเรียนรู้พหุวัฒนธรรมด้วยวิธีการเชิงชาติพันธุ์วรรณนา

4.3 กระบวนการจัดการเรียนรู้

กระบวนการจัดการเรียนรู้พัฒนาวัฒนธรรมด้วยวิธีการเชิงชาติพันธุ์วรรณา ตามรูปแบบการจัดการเรียนรู้เชิงชาติพันธุ์วรรณา (Ethnographical Learning Model) ประกอบด้วย 7 ขั้นตอน ดังนี้

4.3.1 ชั้นเรียนรู้วิธีการเชิงชาติพันธุ์วรรณา กิจกรรมในชั้นนี้ ประกอบด้วย

1) กิจกรรม “ฉัน เขา เรา เธอ” มีจุดมุ่งหมายเพื่อให้ผู้เรียนสำรวจความเหมือน-ความต่างของคนในวัฒนธรรมที่ต่างกันและสร้างความเข้าใจกับผู้อื่นที่หลากหลาย โดยลักษณะกิจกรรมเป็นการนำเสนอภาพผู้คนหลากหลายเชื้อชาติ ศาสนา วัฒนธรรม เพศ หลังจากนั้นให้ผู้เรียนอภิปรายกลุ่มใหญ่ก่อนว่าแต่ละภาพเป็นใคร และแบ่งกลุ่มย่อย 5 กลุ่ม กลุ่มละ 5 คน ซึ่งแต่ละกลุ่มจะได้ 1 ภาพ และให้ช่วยกันอภิปรายว่าคนในภาพคือใคร มีวิถีชีวิต ความคิด ความเชื่อแบบใด เรารู้สึกอย่างไรกับคนกลุ่มนี้

2) กิจกรรม “คุณคือใคร” มีจุดมุ่งหมายเพื่อให้ผู้เรียนสำรวจชุดอัตลักษณ์ของตนเอง วิเคราะห์ที่มาของความต่างและความเหมือนของอัตลักษณ์ตนเองและเพื่อน ระบุผลกระทบหากมีการยึดติดอัตลักษณ์เพียงบางด้าน โดยลักษณะของกิจกรรมจะให้นักศึกษาตอบคำถามว่า “คุณคือใคร” จำนวน 3 ครั้ง เขียนลงในกระดาษคำตอบที่แจกให้ หลังจากนั้นให้แลกเปลี่ยนกับเพื่อนในชั้นเรียน พูดคุยและทำความรู้จักกันว่า “เราคือใคร” ต่อมาผู้สอนแจกแผ่นมิติ 3 ด้านของอัตลักษณ์ โดยให้ผู้เรียนพิจารณาว่าคำตอบของตนเองอยู่ในมิติใด และชวนอภิปรายว่าการเห็นอัตลักษณ์ของตนเองในหลายมิติส่งผลอย่างไร และวัฒนธรรมเกี่ยวข้องกับอัตลักษณ์อย่างไร

3) กิจกรรม “เรียนรู้จากกรณีศึกษา” มีจุดมุ่งหมายเพื่อให้ผู้เรียนร่วมกันอภิปรายผลกรณีศึกษาโดยใช้แนวคิดทางชาติพันธุ์และนำเสนอมุมมองที่แตกต่างกันได้ โดยลักษณะของกิจกรรมเป็นการแบ่งกลุ่มผู้เรียนและให้แต่ละกลุ่มร่วมกันอภิปรายตัวอย่างกรณีศึกษาที่เป็นปรากฏการณ์ทางสังคมโดยใช้แนวคิดการศึกษาทางชาติพันธุ์ วาทกรรม อำนาจ ความเป็นชายขอบ และคติเชื้อชาติพันธุ์ตนเป็นใหญ่ เป็นต้น หลังจากนั้นให้แต่ละกลุ่มนำเสนอผลการอภิปราย ผู้สอนตั้งประเด็นคำถามเพิ่มเติม

4) กิจกรรม “เรียนรู้เขา เข้าใจเรา” มีจุดมุ่งหมายเพื่อให้ผู้เรียนฝึกปฏิบัติการเก็บข้อมูลด้วยวิธีการเชิงชาติพันธุ์วรรณาและสร้างการเรียนรู้ในวัฒนธรรมอื่นเพื่อนำมาทำความเข้าใจวัฒนธรรมตนเอง โดยลักษณะกิจกรรม ผู้เรียนจะต้องนำวิธีการเชิงชาติพันธุ์วรรณา

ที่เรียนไปแล้ว มาทดลองเก็บข้อมูลประวัติและวัฒนธรรมในด้านต่างๆ ตามที่กำหนดของเพื่อนร่วมชั้นเรียน โดยให้ 1 คน สมมติบทบาทเป็นผู้ให้ข้อมูล อีก 2 คน เป็นผู้เก็บข้อมูล แล้วสลับบทบาทกันเป็นผู้ให้ข้อมูลจนครบทุกคน หลังจากนั้นนำเสนอผลการเก็บข้อมูลและการสร้างความเข้าใจในวัฒนธรรมของตนเองและผู้อื่น

5) กิจกรรม “ฝึกปฏิบัติจริงจากภาคสนาม” มีจุดมุ่งหมายเพื่อให้ผู้เรียนฝึกปฏิบัติการเก็บข้อมูลภาคสนามด้วยวิธีการเชิงชาติพันธุ์วรรณา โดยลักษณะของกิจกรรมคือ ผู้เรียนลงพื้นที่กลุ่มชาติพันธุ์ที่ไม่ใช่พื้นที่ตัวอย่าง แล้วทดลองเก็บข้อมูลด้วยเทคนิคการสัมภาษณ์เชิงลึก การสังเกตการณ์อย่างมีส่วนร่วม การจดบันทึกภาคสนาม และวิธีการวงศาวิทยา หลังจากนั้น ผู้สอนตั้งประเด็นคำถามเพื่อถอดบทเรียนและสะท้อนมุมมองจากการลงฝึกปฏิบัติจริงภาคสนาม เช่น วิธีการเชิงชาติพันธุ์วรรณาที่นำมาใช้ในการเก็บข้อมูลภาคสนามมีอะไรบ้าง ผู้เรียนเข้าใจในวิถีชีวิตและวัฒนธรรมของชุมชนที่เก็บข้อมูลมากขึ้นหรือไม่ อย่างไร

4.3.2 ชั้นเลือกสรรชุมชนชาติพันธุ์ต่างวัฒนธรรม กิจกรรมในขั้นนี้ คือ กิจกรรม “ชุมชนที่ใช่” มีจุดมุ่งหมายเพื่อให้ผู้เรียนนำหลักเกณฑ์การเลือกชุมชนมาประยุกต์ใช้เลือกชุมชนในการศึกษาภาคสนาม โดยลักษณะของกิจกรรมเป็นการอธิบายหลักเกณฑ์การเลือกสรรชุมชนในการศึกษาภาคสนาม และแบ่งกลุ่มผู้เรียนออกเป็น 5 กลุ่มพร้อมทั้งวิเคราะห์ชุมชนที่สามารถนำมาใช้ในการศึกษาได้ โดยผู้สอนจะยกตัวอย่างชุมชนและให้ผู้เรียนแต่ละกลุ่มหาข้อมูลชุมชนในอินเทอร์เน็ตเพื่อนำมาประกอบการตัดสินใจว่าเหมาะสมที่จะศึกษาหรือไม่

4.3.3 ชั้นสร้างความสัมพันธ์กับชุมชนและชั้นแลกเปลี่ยนเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรม กิจกรรม 2 ขั้นนี้ ประกอบด้วย

1) กิจกรรม “ศึกษาชุมชน เรียนรู้วิถีชาติพันธุ์” มีจุดมุ่งหมายเพื่อสร้างความสัมพันธ์และแลกเปลี่ยนเรียนรู้วิถีชีวิตและวัฒนธรรมของชุมชนต่างวัฒนธรรม โดยลักษณะกิจกรรมจะเป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลชุมชนชาติพันธุ์ด้วยวิธีการเชิงชาติพันธุ์วรรณา ผู้เรียนลงภาคสนามศึกษาชุมชนชาติพันธุ์

2) กิจกรรม “ลอกคราบการเรียนรู้” มีจุดมุ่งหมายเพื่อถอดบทเรียนจากการศึกษาชุมชนชาติพันธุ์ในแต่ละวัน ผู้เรียนนำองค์ความรู้ การใช้ทักษะการเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนาม ปัญหา อุปสรรค และแนวทางแก้ไขมาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างผู้เรียน ซึ่งนำสู่การปรับใช้ในการศึกษาชุมชนครั้งต่อไปได้ โดยผู้สอนจะกำหนดประเด็นคำถามในการถอดบทเรียน

4.3.4 **ขั้นจัดกระทำและประมวลผลการเรียนรู้ กิจกรรมในขั้นนี้คือ “ปลดปล่อยเรื่องสนาม”** มีจุดมุ่งหมายเพื่อวิเคราะห์ สังเคราะห์ และจัดทำรายงานผลการศึกษาคณะสนามชุมชนชาติพันธุ์ โดยลักษณะกิจกรรมจะให้ผู้เรียนจัดกระทำกับข้อมูลภาคสนามตั้งแต่การคัดแยก วิเคราะห์ และสังเคราะห์ข้อมูลตามประเด็นที่กำหนด รวมทั้งการเขียนรายงานผลข้อมูลที่มีการนำเสนอ มุมมองจากทั้งคนในชุมชนและผู้เรียน

4.3.5 **ขั้นนำเสนอผลการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรม กิจกรรมในขั้นนี้ ประกอบด้วย**

1) “**แต่งหน้า ทาปากในชั้นเรียน**” มีจุดมุ่งหมายเพื่อเป็นการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างเพื่อนร่วมชั้นเรียน โดยให้ผู้เรียนแต่ละกลุ่มนำเสนอข้อมูลจากการศึกษาชุมชนชาติพันธุ์ แล้วให้เพื่อนในชั้นเรียนร่วมกันตรวจสอบข้อมูลชุมชนก่อนนำข้อมูลคืนสู่ชุมชนในกิจกรรมต่อไป

2) “**คัดแบ่ง หัวใจจากชุมชน**” มีจุดมุ่งหมายเพื่อเป็นการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างผู้เรียนกับชุมชน โดยผู้เรียนนำข้อมูลที่มีการตรวจสอบจากเพื่อนร่วมชั้นเรียนแล้ว คืนสู่ชุมชนเพื่อรับการปรับเพิ่มและตรวจสอบจากคนในชุมชนอีกครั้งหนึ่ง และเมื่อมีการตรวจสอบข้อมูลแล้ว ผู้เรียนนำข้อมูลมาปรับแก้ไขในรายงานผลการศึกษา

4.3.6 **ขั้นสะท้อนย้อนคิดข้ามวัฒนธรรม กิจกรรมในขั้นนี้ ประกอบด้วย**

1) “**บันทึกสะท้อนคิด**” มีจุดมุ่งหมายเพื่อให้ผู้เรียนสะท้อนมุมมองและเจตคติที่มีต่อกลุ่มชาติพันธุ์ที่ลงศึกษาตามประเด็นที่กำหนด เช่น จากการศึกษาภาคสนามกลุ่มชาติพันธุ์ ท่านมีมุมมองต่อกลุ่มคนเหล่านี้ในทิศทางใด อย่างไร การศึกษาชุมชนด้วยวิธีการเชิงชาติพันธุ์ วรรณาส่งผลต่อการปรับเปลี่ยนเจตคติของตนเองที่มีต่อชนต่างกลุ่มหรือไม่ อย่างไร โดยลักษณะกิจกรรมให้ผู้เรียนเขียนลงในบันทึกสะท้อนย้อนคิด

2) “**เปิดเผยตัวตน (ใหม่)**” มีจุดมุ่งหมายเพื่อให้ผู้เรียนสะท้อนเจตคติที่มีต่อสังคมพหุวัฒนธรรมและความหลากหลายทางชาติพันธุ์ที่ได้สัมผัสต่อการปรับเปลี่ยนเจตคติในเชิงบวก โดยลักษณะกิจกรรมใช้วิธีการสัมภาษณ์ผู้เรียนรายบุคคล

4.4 **เงื่อนไขการนำรูปแบบการจัดการเรียนรู้ไปใช้**

การนำรูปแบบการจัดการเรียนรู้พหุวัฒนธรรมด้วยวิธีการเชิงชาติพันธุ์วรรณาส่งผลไปใช้ต้องคำนึงถึงส่วนที่เป็นเงื่อนไขซึ่งเป็นองค์ประกอบที่จะช่วยส่งเสริมให้การดำเนินการตามกระบวนการจัดการเรียนรู้มีความเหมาะสมและเป็นไปได้ในการนำไปใช้อย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผลมากยิ่งขึ้น ดังนี้

4.4.1 ระบบสังคม (Social System) การจัดการเรียนรู้ตามรูปแบบ นักศึกษามีบทบาทเป็นผู้รับผิดชอบการเรียนรู้ของตนเอง เป็นผู้รับผิดชอบการเรียนรู้ของกลุ่ม อีกทั้งนักศึกษาต้องมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างกัน ปฏิสัมพันธ์กับผู้สอน และปฏิสัมพันธ์กับชุมชน

4.4.2 ระบบสนับสนุน (Support System) การจัดการเรียนรู้ตามรูปแบบ พื้นที่ศึกษากลุ่มชาติพันธุ์เป็นระบบสนับสนุนหลักของรูปแบบนี้ที่จะทำให้ผู้เรียนเกิดสมรรถนะข้ามวัฒนธรรมได้ สำหรับผู้สอนเป็นผู้ประสานงานกับพื้นที่ศึกษา จัดเตรียมพาหนะการเดินทาง และประเด็นของการศึกษาที่หลากหลาย เหมาะสมกับการศึกษาค้นคว้า อภิปราย และสะท้อนย้อนคิดข้ามวัฒนธรรม

4.4.3 หลักการตอบสนอง (Principle of Reaction)

การนำรูปแบบการจัดการเรียนรู้พหุวัฒนธรรมด้วยวิธีการเชิงชาติพันธุ์วรรณนาไปใช้ ต้องคำนึงถึงการตอบสนองของนักศึกษาในระหว่างการเรียนรู้ตามรูปแบบ ดังนี้

- 1) ผู้สอนเป็นผู้ประสานงานและอำนวยความสะดวกทั้งก่อน ระหว่าง และหลังการเรียนรู้
- 2) ผู้สอนสนทนา ตั้งประเด็นคำถามเพื่อกระตุ้นการเรียนรู้และเสริมสร้างสมรรถนะข้ามวัฒนธรรมของนักศึกษาได้อย่างต่อเนื่อง
- 3) ผู้สอนดูแล และติดตามการศึกษากาศนามตามวิธีการเชิงชาติพันธุ์วรรณนาของนักศึกษาทุกกลุ่ม รวมทั้งการอภิปรายทั้งภายในชั้นเรียนและกาศนาม

ภาคผนวก ค

ข้อมูลแสดงดัชนีความสอดคล้องของเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ค่าดัชนีความคล่องของ (ร่าง) รูปแบบการจัดการเรียนรู้พัฒนาคุณธรรมด้วยวิธีการเชิงชาติพันธุ์
 วรรณนาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะข้ามวัฒนธรรม
 ด้วยวิธีการสัมมนาอ้างอิงผู้เชี่ยวชาญ (Connoisseurship) จำนวน 8 คน

ข้อ ที่	รายการประเมิน	ความคิดเห็นผู้เชี่ยวชาญ								รวม	ค่า IOC	แปลผล
		1	2	3	4	5	6	7	8			
1	ชื่อรูปแบบ: การเรียนรู้เชิงชาติ พันธุ์วรรณนา (Ethnographical Learning Model)	1	1	1	1	1	1	1	1	8	1	สอดคล้อง
2	ความเป็นมาของรูปแบบ	1	1	1	-1	1	1	1	1	6	0.75	สอดคล้อง
3	หลักการ	1	1	1	1	1	0	1	1	7	0.875	สอดคล้อง
4	วัตถุประสงค์	1	1	1	1	1	1	1	1	8	1	สอดคล้อง
5	กระบวนการเรียนการสอน	1	1	1	0	1	1	1	1	7	0.875	สอดคล้อง
6	ระบบสังคม	1	1	1	1	1	1	1	1	8	1	สอดคล้อง
7	หลักการตอบสนอง	1	1	1	1	1	1	1	1	8	1	สอดคล้อง
8	ระบบสนับสนุน	1	1	1	1	1	1	1	1	8	1	สอดคล้อง
9	ผลที่เกิดขึ้นตามรูปแบบ	1	1	1	1	1	1	1	1	8	1	สอดคล้อง
10	ความเหมาะสม เป็นไปได้ และ คุณภาพของรูปแบบในภาพรวม	1	1	1	1	1	1	1	1	8	1	สอดคล้อง
ค่าเฉลี่ย IOC รวม											0.95	สอดคล้อง

ค่าดัชนีความสอดคล้องของแผนการจัดการเรียนรู้
ประกอบการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้โดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน ในภาพรวม

รายการประเมินความสอดคล้อง	ค่าดัชนีความสอดคล้อง			เฉลี่ยรวม	แปลผล
	แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 1	แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 2	แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 3-5		
1. หัวข้อเนื้อหา					
1.1 สอดคล้องกับคำอธิบายรายวิชา	0.8	1	1	0.93	สอดคล้อง
2. จุดประสงค์ของรายวิชา					
2.1 สอดคล้องกับหัวข้อเนื้อหาและคำอธิบายรายวิชา	0.8	1	1	0.93	สอดคล้อง
3. สารสำคัญ					
3.1 สอดคล้องกับจุดประสงค์ปลายทางของรายวิชา	0.8	1	1	0.93	สอดคล้อง
3.2 สอดคล้องกับหัวข้อเนื้อหา	1	1	1	1	สอดคล้อง
4. จุดประสงค์การเรียนรู้					
4.1 สอดคล้องกับหัวข้อเนื้อหาและสารสำคัญ	1	1	1	1	สอดคล้อง
4.2 สอดคล้องกับกิจกรรมการจัดการเรียนรู้	1	0.8	1	0.93	สอดคล้อง
4.3 สอดคล้องกับสื่อการจัดการเรียนรู้	1	1	1	1	สอดคล้อง
4.4 สอดคล้องกับการวัดและการประเมินผล	1	0.8	1	0.93	สอดคล้อง

รายการประเมินความสอดคล้อง	ค่าดัชนีความสอดคล้อง			เฉลี่ยรวม	แปลผล
	แผนการจัดการ เรียนรู้ที่ 1	แผนการ จัดการ เรียนรู้ที่ 2	แผนการ จัดการ เรียนรู้ที่ 3-5		
5. กิจกรรมการจัดการเรียนรู้					
5.1 สอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้	1	1	1	1	สอดคล้อง
5.2 สอดคล้องกับเนื้อหา	1	1	1	1	สอดคล้อง
5.3 สอดคล้องกับกระบวนการจัดการ เรียนรู้ตามรูปแบบ	1	1	1	1	สอดคล้อง
5.4 สอดคล้องกับการพัฒนาสมรรถนะข้าม วัฒนธรรมของนักศึกษาในระดับปริญญาตรี	1	1	1	1	สอดคล้อง
5.5 สอดคล้องกับการวัดและประเมินผล	1	0.8	1	0.93	สอดคล้อง
6. สื่อการเรียนรู้					
6.1 สอดคล้องกับกิจกรรมการเรียนรู้	1	1	1	1	สอดคล้อง
7. แหล่งเรียนรู้					
7.1 สอดคล้องกับเนื้อหา	1	1	1	1	สอดคล้อง
7.2 สอดคล้องกับกิจกรรมการเรียนรู้	1	1	1	1	สอดคล้อง
8. การวัดและการประเมินผล					
8.1 สอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้	0.8	1	1	0.93	สอดคล้อง
8.2 สอดคล้องกับกิจกรรมการจัดการเรียนรู้	1	1	1	1	สอดคล้อง
ค่าเฉลี่ย IOC รวม	0.95	0.96	1	0.97	สอดคล้อง

คำดัชนีความสอดคล้องของแผนการจัดการเรียนรู้
ประกอบการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้โดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน แยกตามรายแผน

แผนการจัดการเรียนรู้หน่วยที่ 1

ข้อ ที่	รายการประเมิน	แผนการจัดการเรียนรู้หน่วยที่ 1							ค่า IOC	แปลผล
		ความคิดเห็น ผู้เชี่ยวชาญ					รวม			
		1	2	3	4	5				
1	หัวข้อเนื้อหา									
	1.1 สอดคล้องกับคำอธิบาย รายวิชา	1	0	1	1	1	4	0.8	สอดคล้อง	
2	จุดประสงค์ของรายวิชา									
	2.1 สอดคล้องกับหัวข้อเนื้อหาและ คำอธิบายรายวิชา	1	0	1	1	1	4	0.8	สอดคล้อง	
3	สาระสำคัญ									
	3.1 สอดคล้องกับจุดประสงค์ ปลายทางของรายวิชา	1	0	1	1	1	4	0.8	สอดคล้อง	
	3.2 สอดคล้องกับหัวข้อเนื้อหา	1	1	1	1	1	5	1	สอดคล้อง	
4	จุดประสงค์การเรียนรู้									
	4.1 สอดคล้องกับหัวข้อเนื้อหาและ สาระสำคัญ	1	1	1	1	1	5	1	สอดคล้อง	
	4.2 สอดคล้องกับกิจกรรมการ จัดการเรียนรู้	1	1	1	1	1	5	1	สอดคล้อง	
	4.3 สอดคล้องกับสื่อการจัดการ เรียนรู้	1	1	1	1	1	5	1	สอดคล้อง	
	4.4 สอดคล้องกับการวัดและการ ประเมินผล	1	1	1	1	1	5	1	สอดคล้อง	

ข้อที่	รายการประเมิน	แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 1							
		ความคิดเห็น ผู้เชี่ยวชาญ					รวม	ค่า IOC	แปลผล
		1	2	3	4	5			
5	กิจกรรมการจัดการเรียนรู้								
	5.1 สอดคล้องกับจุดประสงค์ การเรียนรู้	1	1	1	1	1	5	1	สอดคล้อง
	5.2 สอดคล้องกับเนื้อหา	1	1	1	1	1	5	1	สอดคล้อง
	5.3 สอดคล้องกับกระบวนการ จัดการเรียนรู้ตามรูปแบบ	1	1	1	1	1	5	1	สอดคล้อง
	5.4 สอดคล้องกับการพัฒนา สมรรถนะข้ามวัฒนธรรมของ นักศึกษาระดับปริญญาตรี	1	1	1	1	1	5	1	สอดคล้อง
	5.5 สอดคล้องกับการวัดและ ประเมินผล	1	1	1	1	1	5	1	สอดคล้อง
6	สื่อการเรียนรู้								
	6.1 สอดคล้องกับกิจกรรมการ เรียนรู้	1	1	1	1	1	5	1	สอดคล้อง
7	แหล่งเรียนรู้								
	7.1 สอดคล้องกับเนื้อหา	1	1	1	1	1	5	1	สอดคล้อง
	7.2 สอดคล้องกับกิจกรรมการ เรียนรู้	1	1	1	1	1	5	1	สอดคล้อง
8	การวัดและการประเมินผล								
	8.1 สอดคล้องกับจุดประสงค์ การเรียนรู้	1	0	1	1	1	4	0.8	สอดคล้อง
	8.2 สอดคล้องกับกิจกรรมการ จัดการเรียนรู้	1	1	1	1	1	5	1	สอดคล้อง

แผนการจัดการเรียนรู้หน่วยที่ 2

ข้อที่	รายการประเมิน	แผนการจัดการเรียนรู้หน่วยที่ 2							
		ความคิดเห็น ผู้เชี่ยวชาญ					รวม	IOC	แปลผล
		1	2	3	4	5			
1	หัวข้อเนื้อหา								
	1.1 สอดคล้องกับคำอธิบายรายวิชา	1	1	1	1	1	5	1	สอดคล้อง
2	จุดประสงค์ของรายวิชา								
	2.1 สอดคล้องกับหัวข้อเนื้อหาและคำอธิบายรายวิชา	1	1	1	1	1	5	1	สอดคล้อง
3	สาระสำคัญ								
	3.1 สอดคล้องกับจุดประสงค์ปลายทางของรายวิชา	1	1	1	1	1	5	1	สอดคล้อง
	3.2 สอดคล้องกับหัวข้อเนื้อหา	1	1	1	1	1	5	1	สอดคล้อง
4	จุดประสงค์การเรียนรู้								
	4.1 สอดคล้องกับหัวข้อเนื้อหาและสาระสำคัญ	1	1	1	1	1	5	1	สอดคล้อง
	4.2 สอดคล้องกับกิจกรรมการจัดการเรียนรู้	1	0	1	1	1	4	0.8	สอดคล้อง
	4.3 สอดคล้องกับสื่อการจัดการเรียนรู้	1	1	1	1	1	5	1	สอดคล้อง
	4.4 สอดคล้องกับการวัดและการประเมินผล	1	0	1	1	1	4	0.8	สอดคล้อง
5	กิจกรรมการจัดการเรียนรู้								
	5.1 สอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้	1	1	1	1	1	5	1	สอดคล้อง
	5.2 สอดคล้องกับเนื้อหา	1	1	1	1	1	5	1	สอดคล้อง
	5.3 สอดคล้องกับกระบวนการ	1	1	1	1	1	5	1	สอดคล้อง

ข้อที่	รายการประเมิน	แผนการจัดการเรียนรู้หน่วยที่ 2							
		ความคิดเห็น ผู้เชี่ยวชาญ					รวม	IOC	แปลผล
		1	2	3	4	5			
	จัดการเรียนรู้ตามรูปแบบ								
	5.4 สอดคล้องกับการพัฒนา สมรรถนะข้ามวัฒนธรรมของ นักศึกษาระดับปริญญาตรี	1	1	1	1	1	5	1	สอดคล้อง
	5.5 สอดคล้องกับการวัดและ ประเมินผล	1	0	1	1	1	4	0.8	สอดคล้อง
6	สื่อการเรียนรู้								
	6.1 สอดคล้องกับกิจกรรมการ เรียนรู้	1	1	1	1	1	5	1	สอดคล้อง
7	แหล่งเรียนรู้								
	7.1 สอดคล้องกับเนื้อหา	1	1	1	1	1	5	1	สอดคล้อง
	7.2 สอดคล้องกับกิจกรรมการ เรียนรู้	1	1	1	1	1	5	1	สอดคล้อง
8	การวัดและการประเมินผล								
	8.1 สอดคล้องกับจุดประสงค์การ เรียนรู้	1	1	1	1	1	5	1	สอดคล้อง
	8.2 สอดคล้องกับกิจกรรมการ จัดการเรียนรู้	1	1	1	1	1	5	1	สอดคล้อง

แผนการจัดการเรียนรู้หน่วยที่ 3-5

ข้อที่	รายการประเมิน	แผนการจัดการเรียนรู้หน่วยที่ 3-5							
		ความคิดเห็น ผู้เชี่ยวชาญ					รวม	IOC	แปลผล
		1	2	3	4	5			
1	หัวข้อเนื้อหา								
	1.1 สอดคล้องกับคำอธิบาย รายวิชา	1	1	1	1	1	5	1	สอดคล้อง
2	จุดประสงค์ของรายวิชา								
	2.1 สอดคล้องกับหัวข้อเนื้อหา และคำอธิบายรายวิชา	1	1	1	1	1	5	1	สอดคล้อง
3	สาระสำคัญ								
	3.1 สอดคล้องกับจุดประสงค์ ปลายทางของรายวิชา	1	1	1	1	1	5	1	สอดคล้อง
	3.2 สอดคล้องกับหัวข้อเนื้อหา	1	1	1	1	1	5	1	สอดคล้อง
4	จุดประสงค์การเรียนรู้								
	4.1 สอดคล้องกับหัวข้อเนื้อหา และสาระสำคัญ	1	1	1	1	1	5	1	สอดคล้อง
	4.2 สอดคล้องกับกิจกรรมการ จัดการเรียนรู้	1	1	1	1	1	5	1	สอดคล้อง
	4.3 สอดคล้องกับสื่อการจัดการ เรียนรู้	1	1	1	1	1	5	1	สอดคล้อง
	4.4 สอดคล้องกับการวัดและการ ประเมินผล	1	1	1	1	1	5	1	สอดคล้อง
5	กิจกรรมการจัดการเรียนรู้								
	5.1 สอดคล้องกับจุดประสงค์ การเรียนรู้	1	1	1	1	1	5	1	สอดคล้อง
	5.2 สอดคล้องกับเนื้อหา	1	1	1	1	1	5	1	สอดคล้อง
	5.3 สอดคล้องกับกระบวนการ	1	1	1	1	1	5	1	สอดคล้อง

ข้อที่	รายการประเมิน	แผนการจัดการเรียนรู้หน่วยที่ 3-5							
		ความคิดเห็นผู้เชี่ยวชาญ					รวม	IOC	แปลผล
		1	2	3	4	5			
	จัดการเรียนรู้ตามรูปแบบ								
	5.4 สอดคล้องกับการพัฒนาสมรรถนะข้ามวัฒนธรรมของนักศึกษาในระดับปริญญาตรี	1	1	1	1	1	5	1	สอดคล้อง
	5.5 สอดคล้องกับการวัดและประเมินผล	1	1	1	1	1	5	1	สอดคล้อง
6	สื่อการเรียนรู้								
	6.1 สอดคล้องกับกิจกรรมการเรียนรู้	1	1	1	1	1	5	1	สอดคล้อง
7	แหล่งเรียนรู้								
	7.1 สอดคล้องกับเนื้อหา	1	1	1	1	1	5	1	สอดคล้อง
	7.2 สอดคล้องกับกิจกรรมการเรียนรู้	1	1	1	1	1	5	1	สอดคล้อง
8	การวัดและการประเมินผล								
	8.1 สอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้	1	1	1	1	1	5	1	สอดคล้อง
	8.2 สอดคล้องกับกิจกรรมการจัดการเรียนรู้	1	1	1	1	1	5	1	สอดคล้อง

ค่าความยากง่าย ค่าอำนาจจำแนก และค่าความเชื่อมั่นของ

แบบทดสอบวัดสมรรถนะด้านความรู้ วิชา 2593104 ชาติพันธุ์วิทยาในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้

ข้อที่	ความยาก (p)	อำนาจ จำแนก (r)	แปลผล
1	0.40	0.33	เป็นข้อสอบที่ยากพอเหมาะอยู่ในเกณฑ์ที่ดีมีอำนาจจำแนกดีสามารถนำไปใช้ได้
2	0.58	0.43	เป็นข้อสอบที่ยากพอเหมาะอยู่ในเกณฑ์ที่ดี มีอำนาจจำแนกดีมาก สามารถนำไปใช้ได้
3	0.50	0.33	เป็นข้อสอบที่ยากพอเหมาะอยู่ในเกณฑ์ที่ดี มีอำนาจจำแนกดีสามารถนำไปใช้ได้
4	0.15	0.10	เป็นข้อสอบที่ยากมากควรปรับปรุงหรือตัดทิ้ง
5	0.58	0.50	เป็นข้อสอบที่ยากพอเหมาะอยู่ในเกณฑ์ที่ดี มีอำนาจจำแนกดีมาก สามารถนำไปใช้ได้
6	0.15	0.10	เป็นข้อสอบที่ยากมาก ควรปรับปรุงหรือตัดทิ้ง
7	0.15	0.10	เป็นข้อสอบที่ยากมาก ควรปรับปรุงหรือตัดทิ้ง
8	0.52	0.57	เป็นข้อสอบที่ยากพอเหมาะอยู่ในเกณฑ์ที่ดีมีอำนาจจำแนกดีมาก สามารถนำไปใช้ได้
ค่าความเชื่อมั่น = 0.73			

ค่าดัชนีความสอดคล้องของแบบประเมินพฤติกรรมรายบุคคล
ประกอบการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้โดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน

ที่	ตัวบ่งชี้	ระดับ เกณฑ์	ความคิดเห็น ผู้เชี่ยวชาญ					รวม	ค่า IOC	แปลผล
			1	2	3	4	5			
ด้านปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคล										
1	พฤติกรรมการสื่อสารฯ	4	1	1	1	1	1	5	1	สอดคล้อง
		3	1	1	1	1	1	5	1	สอดคล้อง
		2	1	0	1	1	1	4	0.8	สอดคล้อง
		1	1	1	1	1	1	5	1	สอดคล้อง
2	การปฏิบัติงานร่วมกับ บุคคลอื่น	4	1	1	1	1	1	5	1	สอดคล้อง
		3	1	1	1	1	1	5	1	สอดคล้อง
		2	1	1	1	1	1	5	1	สอดคล้อง
		1	1	1	1	1	1	5	1	สอดคล้อง
3	การปรับตัวเมื่อเผชิญ วัฒนธรรมฯ	4	1	1	1	1	1	5	1	สอดคล้อง
		3	1	1	1	1	1	5	1	สอดคล้อง
		2	1	1	1	1	1	5	1	สอดคล้อง
		1	1	1	1	1	1	5	1	สอดคล้อง
ด้านการกำกับตนเอง										
1	พฤติกรรมการ ปฏิบัติงานภาคสนาม	4	1	1	1	1	1	5	1	สอดคล้อง
		3	1	0	1	1	1	4	0.8	สอดคล้อง
		2	1	0	1	1	1	4	0.8	สอดคล้อง
		1	1	1	1	1	1	5	1	สอดคล้อง
ค่าเฉลี่ย IOC รวม								0.94	สอดคล้อง	

ค่าดัชนีความสอดคล้องของแบบประเมินเจตคติรายบุคคล
ประกอบการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้โดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน

ที่	ตัวบ่งชี้	ประเด็นการประเมินผล	ความคิดเห็นผู้เชี่ยวชาญ					รวม	ค่า IOC	แปลผล
			1	2	3	4	5			
ด้านการเข้าใจความรู้สึกของผู้อื่น										
1	การเข้าใจพฤติกรรมและความรู้สึกฯ	1	1	1	1	1	1	5	1	สอดคล้อง
		2	1	0	1	1	1	4	0.8	สอดคล้อง
		3	1	1	1	1	1	5	1	สอดคล้อง
2	การยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น	4	1	1	1	1	1	5	1	สอดคล้อง
		5	1	1	1	1	1	5	1	สอดคล้อง
		6	1	1	1	1	1	5	1	สอดคล้อง
ด้านความไวทางวัฒนธรรม										
1	การตอบสนองต่อวัฒนธรรมฯ	7	1	1	1	1	1	5	1	สอดคล้อง
		8	1	1	1	1	1	5	1	สอดคล้อง
		9	1	1	1	1	1	5	1	สอดคล้อง
2	มีทัศนคติที่ไม่พิจารณาตัดสินผู้อื่นฯ	10	1	1	1	1	1	5	1	สอดคล้อง
		11	1	1	1	1	1	5	1	สอดคล้อง
		12	1	1	1	1	1	5	1	สอดคล้อง
ด้านการลดอคติทางชาติพันธุ์										
1	การไม่ถือเอาวัฒนธรรมตนเองฯ	13	1	1	1	1	1	5	1	สอดคล้อง
		14	1	1	1	1	1	5	1	สอดคล้อง
		15	1	1	1	1	1	5	1	สอดคล้อง
2	การสร้างความรู้สึกละมอภาคฯ	16	1	1	1	1	1	5	1	สอดคล้อง
		17	1	1	1	1	1	5	1	สอดคล้อง
		18	1	1	1	1	1	5	1	สอดคล้อง
ค่าเฉลี่ย IOC รวม								0.99	สอดคล้อง	

ค่าดัชนีความสอดคล้องของแบบประเมินวิธีการเชิงชาติพันธุ์วรรณนา
ประกอบการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้โดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน

ที่	วิธีการเชิงชาติพันธุ์วรรณนา	ระดับเกณฑ์การประเมินผล	ความคิดเห็นผู้เชี่ยวชาญ					รวม	ค่า IOC	แปลผล
			1	2	3	4	5			
1	การสังเกตการณ์ อย่างมีส่วนร่วม	ขั้นต้น	1	1	1	1	1	5	1	สอดคล้อง
		ขั้นกลาง	1	1	1	1	1	5	1	สอดคล้อง
		ขั้นก้าวหน้า	1	1	1	1	1	5	1	สอดคล้อง
2	การสัมภาษณ์เชิงลึก	ขั้นต้น	1	1	1	1	1	5	1	สอดคล้อง
		ขั้นกลาง	1	1	1	1	1	5	1	สอดคล้อง
		ขั้นก้าวหน้า	1	1	1	1	1	5	1	สอดคล้อง
3	การจดบันทึกภาคสนาม	ขั้นต้น	1	1	1	1	1	5	1	สอดคล้อง
		ขั้นกลาง	1	1	1	1	1	5	1	สอดคล้อง
		ขั้นก้าวหน้า	1	1	1	1	1	5	1	สอดคล้อง
4	วิธีการวงศาวินิจฉัย	ขั้นต้น	1	1	1	1	1	5	1	สอดคล้อง
		ขั้นกลาง	1	0	1	1	1	4	0.8	สอดคล้อง
		ขั้นก้าวหน้า	1	1	1	1	1	5	1	สอดคล้อง
ค่าเฉลี่ย IOC รวม								0.98	สอดคล้อง	

ภาคผนวก ง

ข้อมูลพื้นฐานที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

การเปรียบเทียบสมรรถนะด้านความรู้ รายวิชา 2593104 ชาติพันธุ์วิทยาในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้
ก่อนและหลังเรียนด้วยรูปแบบการจัดการเรียนรู้พหุวัฒนธรรมด้วยวิธีการเชิงชาติพันธุ์วรรณา
เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะข้ามวัฒนธรรม

ลำดับที่	คะแนน (25)		ส่วนต่างของคะแนน
	ก่อนเรียน	หลังเรียน	
1	4	12	8
2	4	10	6
3	4	12	8
4	5	11	6
5	7	11	4
6	9	16	7
7	3	13	10
8	7	15	8
9	6	13	7
10	5	14	9
11	7	17	10
12	5	14	9
13	2	11	9
14	4	14	10
15	6	18	12
16	5	14	9
17	6	16	10
18	3	10	7
19	7	14	7
20	6	16	10
21	6	18	12
22	6	18	12

ลำดับที่	คะแนน (25)		ส่วนต่างของคะแนน
	ก่อนเรียน	หลังเรียน	
23	4	15	11
24	6	17	11
25	6	11	5
รวม	133	350	217

ประเด็นการสัมมนาอ้างอิงผู้เชี่ยวชาญ (Connoisseurship)
(ร่าง) รูปแบบการจัดการเรียนรู้พหุวัฒนธรรมด้วยวิธีการเชิงชาติพันธุ์วรรณา
เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะข้ามวัฒนธรรม

คำชี้แจง

การสัมมนาอ้างอิงผู้เชี่ยวชาญ (Connoisseurship) ครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อหาข้อสรุปและการยืนยันความถูกต้อง ความเหมาะสมของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ และความเป็นไปได้ของการนำ (ร่าง) รูปแบบการจัดการเรียนรู้พหุวัฒนธรรมด้วยวิธีการเชิงชาติพันธุ์วรรณาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะข้ามวัฒนธรรม ไปใช้

ส่วนที่ 1 รายชื่อผู้เชี่ยวชาญ

1	5.....
2	6.....
3	7.....
4	8.....

ส่วนที่ 2 ประเด็นการสนทนาอ้างอิงผู้เชี่ยวชาญ

1. แนวคิดที่ใช้ในการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้มีความเหมาะสมหรือไม่ อย่างไร

.....

.....

2. ความสมบูรณ์ของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ในประเด็นเหล่านี้มีความเหมาะสมหรือไม่ อย่างไร

2.1 กระบวนการจัดการเรียนรู้

.....

.....

2.2 กิจกรรมจากกระบวนการจัดการเรียนรู้

.....

.....

3. รูปแบบการจัดการเรียนรู้เชิงชาติพันธุ์วรรณา (Ethnographical Learning Model) ส่งผลต่อการเกิดขึ้นของสมรรถนะข้ามวัฒนธรรมของนักศึกษาหรือไม่ อย่างไร

4. ข้อเสนอแนะอื่นๆ

แผนหน่วยการจัดการเรียนรู้ที่ 1
เรียนรู้ชาติพันธุ์วรรณนา เรียนรู้การศึกษาภาคสนาม
เวลา 6 ชั่วโมง

ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง

นักศึกษาเข้าใจแนวคิดทางชาติพันธุ์และพหุวัฒนธรรม การศึกษาเชิงชาติพันธุ์วรรณนา แนวทางการทำงานภาคสนาม และเทคนิควิธีการเชิงชาติพันธุ์วรรณนาที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลประกอบด้วย เทคนิคการสัมภาษณ์ การสังเกต การจดบันทึกภาคสนาม และวิธีการวงศาวทยา โดยผ่านการฝึกปฏิบัติจริงในชั้นเรียน

จุดประสงค์การเรียนรู้

1. นักศึกษาอธิบายแนวคิดทางชาติพันธุ์และพหุวัฒนธรรม
2. นักศึกษาอธิบายวิธีการศึกษาเชิงชาติพันธุ์วรรณนาและแนวทางการทำงานภาคสนาม
3. นักศึกษาฝึกปฏิบัติการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยเทคนิคการสัมภาษณ์ การสังเกต การจดบันทึกภาคสนาม และวิธีการวงศาวทยา

สาระการเรียนรู้

หน่วยการเรียนรู้ที่ 1 เรียนรู้ชาติพันธุ์วรรณนา เรียนรู้การศึกษาภาคสนาม ประกอบด้วย 3 กิจกรรม ดังต่อไปนี้

กิจกรรมที่ 1 คือ เรียนรู้แนวคิดทางชาติพันธุ์และพหุวัฒนธรรม	เวลา 3 ชั่วโมง
กิจกรรมที่ 2 คือ เรียนรู้ชาติพันธุ์วรรณนา	เวลา 1 ชั่วโมง
กิจกรรมที่ 3 คือ เรียนรู้การศึกษาภาคสนาม	เวลา 2 ชั่วโมง

กิจกรรมการเรียนรู้

กิจกรรมการเรียนรู้ที่ 1 เรียนรู้แนวคิดทางชาติพันธุ์และพหุวัฒนธรรม (3 ชั่วโมง)

ขั้นที่ 1 ขั้นนำเข้าสู่กิจกรรม

1. แจงจุดประสงค์ของกิจกรรม ได้แก่

- เพื่อให้ นักศึกษาอธิบายแนวคิดการศึกษาชาติพันธุ์และพหุวัฒนธรรม
- เพื่อให้ นักศึกษาสามารถประยุกต์ใช้แนวคิดในการอธิบายปรากฏการณ์

ทางสังคมได้

ขั้นที่ 2 ขั้นดำเนินการจัดกิจกรรม

1. ผู้สอนยกตัวอย่างปรากฏการณ์ทางสังคมเกี่ยวกับกลุ่มชาติพันธุ์ เช่น การบวชป่าของชาวเขา และตั้งคำถามให้นักศึกษาร่วมกันอภิปราย เช่น การบวชป่า คืออะไร เหตุใดกลุ่มชาวเขาจึงทำพิธีบวชป่า เป็นต้น หลังจากนั้นให้ผู้เรียนร่วมกันอภิปรายประเด็นคำถามจากข้อมูลเดิมที่นักศึกษารับรู้รับทราบมาอย่างต่อเนื่อง โดยผู้สอนขออาสาสมัครในการตอบคำถาม 3-4 คน

2. ผู้สอนอธิบายแนวคิดการศึกษาทางชาติพันธุ์และพหุวัฒนธรรม พร้อมทั้งเชื่อมโยงชุดคำอธิบายของแนวคิดต่างๆ กับปรากฏการณ์ทางสังคมที่เกิดขึ้น รวมทั้งพิธีกรรมการบวชป่าด้วย

3. ผู้สอนดำเนินกิจกรรม 3 กิจกรรมด้วยกัน ประกอบด้วย

3.1 กิจกรรม “ฉัน เขา เรา เธอ” มีจุดมุ่งหมายเพื่อให้ผู้เรียนสำรวจความเหมือน-ความต่างของคนในวัฒนธรรมที่ต่างกันและสร้างความเข้าใจกับผู้ที่หลากหลาย โดยลักษณะกิจกรรมเป็นการนำเสนอภาพผู้คนหลากหลายเชื้อชาติ ศาสนา วัฒนธรรม เพศ หลังจากนั้นให้ผู้เรียนอภิปรายกลุ่มใหญ่ก่อนว่าแต่ละภาพเป็นใคร และแบ่งกลุ่มย่อย 5 กลุ่ม กลุ่มละ 5 คน ซึ่งแต่ละกลุ่มจะได้ 1 ภาพ และให้ช่วยกันอภิปรายว่าคนในภาพคือใคร มีวิถีชีวิต ความคิด ความเชื่อแบบใด เรารู้สึกอย่างไรกับคนกลุ่มนี้

3.2 กิจกรรม “คุณคือใคร” มีจุดมุ่งหมายเพื่อให้ผู้เรียนสำรวจชุดอัตลักษณ์ของตนเอง วิเคราะห์ที่มาของความต่างและความเหมือนของอัตลักษณ์ตนเองและเพื่อน ระบุผลกระทบหากมีการยึดติดอัตลักษณ์เพียงบางด้าน โดยลักษณะของกิจกรรมจะให้นักศึกษาตอบคำถามว่า “คุณคือใคร” จำนวน 3 ครั้ง เขียนลงในกระดาษคำตอบที่แจกให้ หลังจากนั้นให้แลกเปลี่ยนกับเพื่อนในชั้นเรียน พูดคุยและทำความรู้จักกันว่า “เราคือใคร” ต่อมาผู้สอนแจกแผ่นมิตติ 3 ด้านของอัตลักษณ์ โดยให้ผู้เรียนพิจารณาว่าคำตอบของตนเองอยู่ในมิตติใด และชวนอภิปรายว่า

การเห็นอัตลักษณ์ของตนเองในหลายมิติส่งผลอย่างไร และวัฒนธรรมเกี่ยวข้องกับอัตลักษณ์อย่างไร

3.3 กิจกรรม “เรียนรู้จากกรณีศึกษา” มีจุดมุ่งหมายเพื่อให้ผู้เรียนร่วมกันอภิปรายผลกรณีศึกษาโดยใช้แนวคิดทางชาติพันธุ์และนำเสนอมุมมองที่แตกต่างกันได้ โดยลักษณะของกิจกรรมเป็นการแบ่งกลุ่มผู้เรียนและให้แต่ละกลุ่มร่วมกันอภิปรายตัวอย่างกรณีศึกษาที่เป็นปรากฏการณ์ทางสังคมโดยใช้แนวคิดการศึกษาทางชาติพันธุ์ วาทกรรม อำนาจ ความเป็นชายขอบ และคติอภิปรัชญาเป็นใหญ่ เป็นต้น หลังจากนั้นให้แต่ละกลุ่มนำเสนอผลการอภิปราย ผู้สอนตั้งประเด็นคำถามเพิ่มเติม

4. ผู้สอนอธิบายเพิ่มเติมในประเด็นที่ผู้เรียนยังมีความคลุมเครือ ไม่ชัดเจน

ขั้นที่ 3 ขั้นสรุปกิจกรรม

1. ผู้สอนร่วมอภิปรายกับนักศึกษาเกี่ยวกับ “แนวคิดทางชาติพันธุ์และพหุ-วัฒนธรรม”
2. ผู้สอนแจกแบบเก็บรวบรวมข้อมูลประเด็นนักศึกษาเป็นรายบุคคล โดยมีการกำหนดประเด็น เช่น ภูมิปัญญาเดิม ชาติพันธุ์ของบรรพบุรุษ วัฒนธรรม ประเพณีของท้องถิ่น พิธีกรรม ความเชื่อ และการนับถือศาสนา เป็นต้น เพื่อให้นักศึกษาเข้าใจในวัฒนธรรมของตนเองมากขึ้น ก่อนที่จะเรียนรู้วัฒนธรรมของบุคคลอื่น

กิจกรรมการเรียนรู้ที่ 2 เรียนรู้ชาติพันธุ์วรรณนา (1 ชั่วโมง)

ขั้นที่ 1 ขั้นนำเข้าสู่กิจกรรม

1. แจงจุดประสงค์ของกิจกรรม ได้แก่
 - เพื่อให้ให้นักศึกษาอธิบายวิธีการศึกษาเชิงชาติพันธุ์วรรณนา

ขั้นที่ 2 ขั้นดำเนินการจัดกิจกรรม

1. ให้นักศึกษาเขียนอธิบายคำว่า “ชาติพันธุ์วรรณนา” ตามที่เข้าใจ
2. นักศึกษาจับคู่กับเพื่อนร่วมชั้นเรียน แล้วแลกเปลี่ยนชุดคำอธิบายเกี่ยวกับคำว่าชาติพันธุ์วรรณนาที่ตนเองเขียนขึ้นกับเพื่อน
3. เมื่อนักศึกษาอ่านจบแล้ว ให้คืนชุดคำอธิบายนั้นกับเพื่อน พร้อมจดบันทึกชุดคำอธิบายที่มีความเหมือนหรือความแตกต่างจากของตนเอง

4. ผู้สอนสุ่มเรียกนักศึกษาตามรหัสนักศึกษา จำนวน 2-3 คน ให้อธิบายคำว่า “ชาติพันธุ์วรรณนา”

5. ผู้สอนอธิบายขยายความคำว่า “ชาติพันธุ์วรรณนา” และ “วิธีการศึกษาเชิงชาติพันธุ์วรรณนา” ทั้งในแนวคิดยุคสมัยใหม่และยุคหลังสมัยใหม่

6. ผู้สอนแจกแบบฝึกหัดที่ 1 เรื่อง เรียนรู้ชาติพันธุ์วรรณนา ให้กับนักศึกษาโดยกำหนดเวลาในการทำ 20 นาที

ขั้นที่ 3 ขั้นสรุปกิจกรรม

1. ผู้สอนร่วมอภิปรายกับนักศึกษาเกี่ยวกับ “ชาติพันธุ์วรรณนา” และ “วิธีการศึกษาเชิงชาติพันธุ์วรรณนา”

2. นักศึกษานำบันทึกบทเรียนสะท้อนคิด เรื่อง เรียนรู้เชิงชาติพันธุ์วรรณนา ลงในแบบบันทึกสะท้อนคิดของแต่ละบุคคล

กิจกรรมที่ 3 เรียนรู้การศึกษาภาคสนาม (เวลา 2 ชั่วโมง)

ขั้นที่ 1 ขั้นนำเข้าสู่กิจกรรม

1. แจ้งจุดประสงค์ของกิจกรรม ได้แก่

- เพื่อให้ นักศึกษาอธิบายแนวทางการทำงานภาคสนาม
- เพื่อให้ นักศึกษาสามารถฝึกปฏิบัติการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยเทคนิคการสัมภาษณ์ การสังเกต การจดบันทึกภาคสนาม และวิธีการวงสาววิทยา

ขั้นที่ 2 ขั้นดำเนินการจัดกิจกรรม

1. ผู้สอนอธิบายแนวทางการทำงานภาคสนาม และเทคนิควิธีการที่สำคัญในการเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนาม ได้แก่ การสัมภาษณ์ การสังเกต การจดบันทึกภาคสนาม และวิธีการวงสาววิทยา

2. ผู้สอนแบ่งกลุ่มนักศึกษาออกเป็น 5 กลุ่มๆ ละ 3 คน ด้วยวิธีการนับเลข แล้วผู้สอนแจกแบบฝึกหัดที่ 2 เรื่อง แบบฝึกปฏิบัติการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยแนวทางการทำงานภาคสนาม พร้อมดำเนินกิจกรรม “เรียนรู้เขา เข้าใจเรา” มีจุดมุ่งหมายเพื่อให้ผู้เรียนฝึกปฏิบัติการเก็บข้อมูลด้วยวิธีการเชิงชาติพันธุ์วรรณนาและสร้างการเรียนรู้ในวัฒนธรรมอื่นเพื่อนำมาทำความเข้าใจวัฒนธรรมตนเอง โดยลักษณะกิจกรรม ผู้เรียนจะต้องนำวิธีการเชิงชาติพันธุ์วรรณนาที่เรียนไปแล้วมาทดลองเก็บข้อมูลประวัติและวัฒนธรรมในด้านต่างๆ ตามที่กำหนดของเพื่อนร่วมชั้นเรียน โดย

ให้ 1 คน สมมติบทบาทเป็นผู้ให้ข้อมูล อีก 2 คน เป็นผู้เก็บข้อมูล แล้วสลับบทบาทกันเป็นผู้ให้ข้อมูลจนครบทุกคน โดยใช้เวลาครั้งละ 10 นาที รวมเวลาทั้งหมด 30 นาที หลังจากนั้นนำเสนอผลการเก็บข้อมูลและการสร้างความเข้าใจในวัฒนธรรมของตนเองและผู้อื่น

ขั้นที่ 3 ขั้นสรุปกิจกรรม

1. ผู้สอนและผู้เรียนร่วมกันอภิปรายในประเด็นที่กำหนดให้ ดังนี้

1.1 นักศึกษาประเมินระดับความสามารถของตนเองในการสัมภาษณ์ การสังเกต และการจดบันทึก

1.2 แนวทางการพัฒนาความสามารถของตนเองในการสัมภาษณ์ การสังเกต และการจดบันทึก

2. นักศึกษานำบันทึกบทเรียนสะท้อนคิด เรื่อง เรียนรู้การศึกษาภาคสนาม ลงในแบบบันทึกสะท้อนย้อนคิดของแต่ละบุคคล

สื่อประกอบการเรียนรู้หน่วยการเรียนรู้ที่ 1

กิจกรรม	สื่อประกอบการเรียนรู้
กิจกรรมที่ 2 เรียนรู้ชาติพันธุ์วรรณนา	- แบบฝึกหัดที่ 1 - บันทึกบทเรียนสะท้อนย้อนคิด - กระดาษ
กิจกรรมที่ 3 เรียนรู้การศึกษาภาคสนาม	- แบบฝึกหัดที่ 2 - บันทึกบทเรียนสะท้อนย้อนคิด

การวัดและประเมินผลหน่วยการเรียนรู้ที่ 1

สิ่งที่ต้องการวัดและประเมินผล	วิธีการวัดและประเมินผล	เครื่องมือการวัดและประเมินผล	เกณฑ์การวัดและประเมินผล
1. ความรู้ - การศึกษาเชิงชาติพันธุ์วรรณนา	- ตอบคำถาม แบบฝึกหัดที่ 1	- แบบฝึกหัดที่ 1	- ต้องได้ 6 คะแนนถือว่าผ่านเกณฑ์
2. ทักษะเทคนิคการทำงานภาคสนาม	- ตอบคำถาม แบบฝึกหัดที่ 2 - สังเกตพฤติกรรม	- แบบฝึกหัดที่ 2 - แบบสังเกตพฤติกรรม	- ต้องได้ 10 คะแนนถือว่าผ่านเกณฑ์ - ต้องได้ 5 คะแนนขึ้นไปถือว่าผ่านเกณฑ์
3. การสะท้อนย้อนคิด	- ประเมินผลการสะท้อนย้อนคิด	- แบบบันทึกบทเรียนสะท้อนย้อนคิด	- พรรณนาวิเคราะห์

แบบฝึกหัดที่ 1: หน่วยการเรียนรู้ที่ 1

กิจกรรม เรียนรู้ชาติพันธุ์วรรณนา

คำชี้แจง: นักศึกษาตอบคำถามที่กำหนดให้

1. จงอธิบายคำว่า “ชาติพันธุ์วรรณนา” ตามความเข้าใจ

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

2. “วิธีการศึกษาเชิงชาติพันธุ์วรรณนา” คืออะไร และมีวิธีการศึกษาอย่างไร จงอธิบาย

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

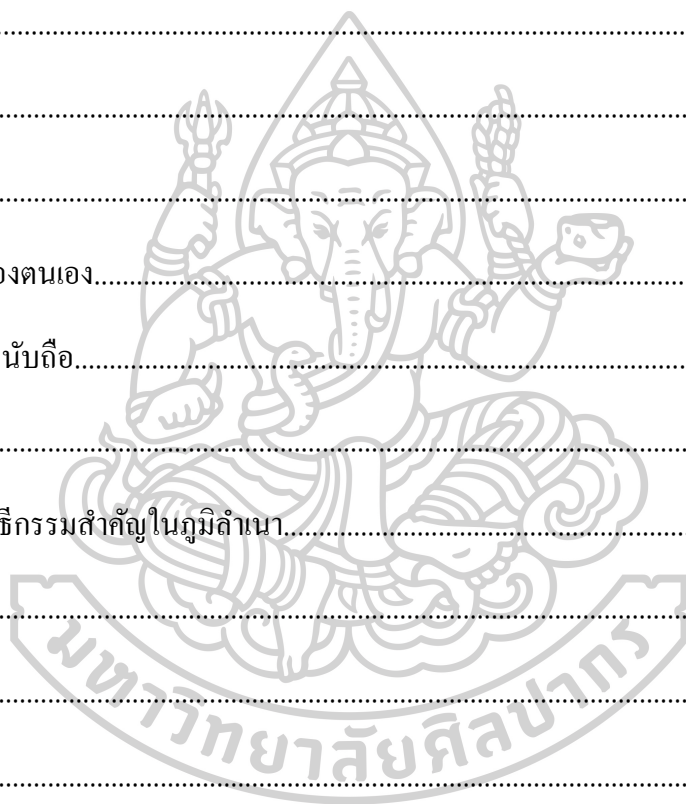

แบบฝึกหัดที่ 2: หน่วยการเรียนรู้ที่ 1

กิจกรรม แบบฝึกปฏิบัติการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยแนวทางการทำงานภาคสนาม

คำชี้แจง: ให้นักศึกษารวบรวมข้อมูลส่วนตัวของสมาชิกกลุ่มตามประเด็นที่กำหนดให้

1. ชื่อ-สกุล.....
2. ชื่อ (ตามภาษาชาติพันธุ์ของตนเอง).....
3. ภูมิลำเนา.....
.....
.....
4. ชาติพันธุ์ของตนเอง.....
5. ศาสนา/การนับถือ.....
.....
6. ประเพณี/พิธีกรรมสำคัญในภูมิลำเนา.....
.....
.....
.....
7. ภาษาหลักที่ใช้.....ภาษาที่ใช้ในครอบครัว/ชุมชน.....

8. ระดับการศึกษา

8.1 ระดับประถมศึกษา จบจากโรงเรียน..... โรงเรียนตั้งอยู่ในชุมชน/
หมู่บ้าน.....ตำบล.....อำเภอ.....จังหวัด.....

8.2 ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น จบจากโรงเรียน..... โรงเรียนตั้งอยู่ใน
ชุมชน/หมู่บ้าน.....ตำบล.....อำเภอ.....จังหวัด.....

8.3 ระดับมัธยมศึกษาตอนปลายหรือเทียบเท่า จบจาก โรงเรียน.....
โรงเรียนตั้งอยู่ในชุมชน/หมู่บ้าน.....ตำบล.....
อำเภอ.....จังหวัด.....

9. การแต่งกายในงานพิธีสำคัญของครอบครัว/ชุมชน.....

.....

10. การย้ายถิ่นฐานของครอบครัว จากที่ใดย้ายไปยังแห่งใด (ถ้ามี).....

.....

.....

11. ประเด็นอื่นๆ ตามความสนใจ.....

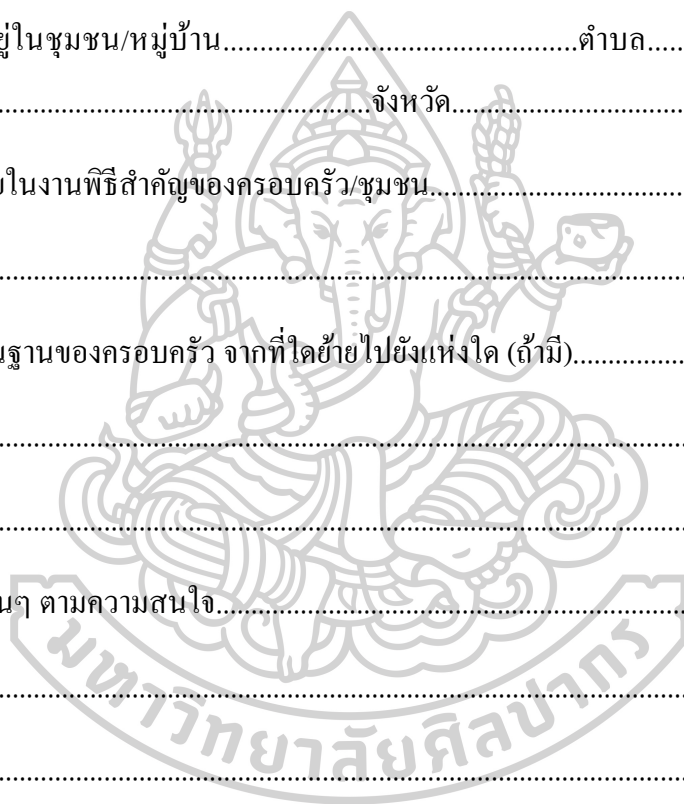
.....

.....

.....

.....

.....

แผนหน่วยการจัดการเรียนรู้ที่ 2
วิธีการเชิงชาติพันธุ์วรรณนากับการศึกษาภาคสนาม
เวลา 9 ชั่วโมง

ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง

นักศึกษาสามารถเรียนรู้และฝึกปฏิบัติการเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนามด้วยวิธีการเชิงชาติพันธุ์วรรณนา คือ การสัมภาษณ์ สังเกต จดบันทึกภาคสนาม และวิธีการวงศาวิทยา จนเกิดทักษะที่นำสู่การเก็บข้อมูลกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ ได้

จุดประสงค์การเรียนรู้

1. นักศึกษาอธิบายการเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนามด้วยวิธีการเชิงชาติพันธุ์วรรณนา คือ การสัมภาษณ์ สังเกต จดบันทึกภาคสนาม และวิธีการวงศาวิทยา
2. นักศึกษาฝึกปฏิบัติการเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนามด้วยวิธีการเชิงชาติพันธุ์วรรณนา จนเกิดทักษะที่นำสู่การเก็บข้อมูลกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ

สาระการเรียนรู้

หน่วยการเรียนรู้ที่ 2 ประกอบด้วย 3 กิจกรรม รวมเวลา 9 ชั่วโมง ดังต่อไปนี้

กิจกรรมที่ 1 คือ วิธีการศึกษาเชิงชาติพันธุ์วรรณนาขั้นต้น

กิจกรรมที่ 2 คือ วิธีการศึกษาเชิงชาติพันธุ์วรรณนาขั้นกลาง

กิจกรรมที่ 3 คือ วิธีการศึกษาเชิงชาติพันธุ์วรรณนาขั้นก้าวหน้า

กิจกรรมการเรียนรู้

กิจกรรมที่ 1 วิธีการศึกษาเชิงชาติพันธุ์วรรณนาขั้นต้น (3 ชั่วโมง)

ขั้นที่ 1 ขั้นนำเข้าสู่กิจกรรม

1. แจงจุดประสงค์ของกิจกรรม ได้แก่

- นักศึกษาสามารถอธิบายการเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนามด้วยวิธีการเชิงชาติพันธุ์วรรณนา คือ การสัมภาษณ์ สังเกต จดบันทึกภาคสนาม และวิธีการวงสาวิทยา

- นักศึกษาฝึกปฏิบัติการเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนามด้วยวิธีการเชิงชาติพันธุ์วรรณนาขั้นต้น

ขั้นที่ 2 ขั้นดำเนินการจัดกิจกรรม

1. นักศึกษาแต่ละคน เตรียมตัวลงฝึกปฏิบัติการเก็บข้อมูลภาคสนามด้วยวิธีการเชิงชาติพันธุ์วรรณนาขั้นต้น ในกิจกรรม “ฝึกปฏิบัติจริงจากภาคสนาม” ประกอบด้วยการใช้เทคนิคการสังเกตการณ์อย่างมีส่วนร่วม การสัมภาษณ์เชิงลึก การจดบันทึกภาคสนาม และวิธีการวงสาวิทยา และเตรียมอุปกรณ์ในการลงพื้นที่ คือ สมุดจดบันทึกภาคสนาม ปากกา ดินสอ และกล้องถ่ายรูปหรือโทรศัพท์มือถือที่สามารถถ่ายรูปได้

2. ผู้สอนนำนักศึกษาลงพื้นที่เป้าหมายคือ ชุมชนกลุ่มชาติพันธุ์ไทยพวน อำเภอท่ายาง จังหวัดเพชรบุรี เนื่องจากลักษณะของพื้นที่มีความใกล้เคียงกับพื้นที่เก็บข้อมูลจริง โดยให้นักศึกษาเก็บข้อมูลตามประเด็นที่กำหนดคือ ประวัติความเป็นมา ลักษณะทางกายภาพ สังคม และวัฒนธรรมของชุมชน

3. ในการเก็บข้อมูลให้นักศึกษาแบ่งความรับผิดชอบตามประเด็นข้างต้นเป็นรายบุคคล โดยรับผิดชอบคนละ 2 ประเด็น ใช้เวลาเก็บข้อมูล 3 ชั่วโมง ซึ่งประเด็นความรับผิดชอบของแต่ละบุคคล สามารถให้รายละเอียดได้ดังตาราง

นักศึกษาคนที่	ประเด็นการเก็บข้อมูลชุมชนไทยพวน	
1	ประวัติความเป็นมา	ลักษณะทางภูมิศาสตร์
2	ประวัติความเป็นมา	ลักษณะทางภูมิศาสตร์
3	ประวัติความเป็นมา	ลักษณะทางภูมิศาสตร์
4	วิถีการดำรงชีวิต	การประกอบอาชีพ
5	วิถีการดำรงชีวิต	การประกอบอาชีพ
6	วิถีการดำรงชีวิต	การประกอบอาชีพ
7	ศาสนาและความเชื่อ	พิธีกรรมและประเพณี
8	ศาสนาและความเชื่อ	พิธีกรรมและประเพณี
9	ศาสนาและความเชื่อ	พิธีกรรมและประเพณี
10	ลักษณะบ้านเรือนอยู่อาศัย	ภาษาพื้นถิ่น
11	ลักษณะบ้านเรือนอยู่อาศัย	ภาษาพื้นถิ่น
12	ลักษณะบ้านเรือนอยู่อาศัย	ภาษาพื้นถิ่น
13	ผู้นำและการปกครอง	ความสัมพันธ์ทางสังคม
14	ผู้นำและการปกครอง	ความสัมพันธ์ทางสังคม
15	ผู้นำและการปกครอง	ความสัมพันธ์ทางสังคม

4. ผู้สอนให้นักศึกษานั่งเป็นวงกลมเพื่อแลกเปลี่ยนข้อมูลที่ตนเองเก็บรวบรวมมาได้กับเพื่อนนักศึกษา โดยนักศึกษาจะต้องจดบันทึกรายละเอียดตามประเด็นที่เพื่อนนำเสนอ ในขั้นตอนนี้ผู้สอนจะทำการประเมินนักศึกษาทุกคน โดยใช้เกณฑ์การวัดและประเมินผลวิธีการเชิงชาติพันธุ์วรรณาขั้นต้น

ขั้นที่ 3 ขั้นสรุปกิจกรรม

1. ผู้สอนให้นักศึกษาแต่ละบุคคลเขียนสะท้อนองค์ความรู้ที่ได้รับจากการลงพื้นที่และเทคนิควิธีการเชิงชาติพันธุ์วรรณาที่นำมาใช้ในการเก็บข้อมูล ด้วยคำถาม เช่น วิธีการเชิงชาติพันธุ์วรรณาที่นำมาใช้ในการเก็บข้อมูลภาคสนามมีอะไรบ้าง ผู้เรียนเข้าใจในวิถีชีวิตและวัฒนธรรมของชุมชนที่เก็บข้อมูลมากขึ้นหรือไม่ อย่างไร

2. นักศึกษานำบันทึกบทเรียนสะท้อนคิด เรื่อง วิธีการศึกษาเชิงชาติพันธุ์วรรณาขั้นต้น ลงในแบบบันทึกสะท้อนคิดของแต่ละบุคคล

กิจกรรมที่ 2 วิธีการศึกษาเชิงชาติพันธุ์วรรณนาชั้นกลาง (เวลา 3 ชั่วโมง)

ขั้นที่ 1 ขั้นนำเข้าสู่กิจกรรม

1. แจกจุดประสงค์ของกิจกรรม ได้แก่

- นักศึกษาสามารถอธิบายการเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนามด้วยวิธีการเชิงชาติพันธุ์วรรณนา คือ การสัมภาษณ์ สังเกต จดบันทึกภาคสนาม และวิธีการวงศาวิทยาชั้นกลาง
- นักศึกษาฝึกปฏิบัติการเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนามด้วยวิธีการเชิงชาติพันธุ์วรรณนาชั้นกลาง

2. ผู้สอนทบทวนการลงภาคสนามในครั้งที่ 1 และสรุปการประเมินผลให้นักศึกษาทราบว่าแต่ละคนมีผลประเมินการใช้วิธีการเชิงชาติพันธุ์วรรณนาในครั้งแรกเป็นอย่างไร จุดเด่น จุดด้อยของนักศึกษา

ขั้นที่ 2 ขั้นดำเนินการจัดกิจกรรม

1. นักศึกษาแต่ละคนวางแผนหรือกำหนดวิธีปฏิบัติเพื่อให้ตนเองมีการใช้วิธีการเชิงชาติพันธุ์วรรณนาในระดับสูงขึ้น โดยเขียนลงในสมุดจดบันทึกภาคสนามของแต่ละคน ใช้เวลาคนละ 30 นาที

2. ผู้สอนนำนักศึกษาเข้าสู่ชุมชนไทยพวน อำเภอท่ายาง จังหวัดเพชรบุรี ซึ่งเป็นชุมชนเดิมกับการเก็บข้อมูลในครั้งที่ 1 โดยให้นักศึกษาเก็บข้อมูลเพิ่มเติมในส่วนที่ยังไม่ครบถ้วนตามประเด็นที่ได้รับมอบหมายจากการลงภาคสนามครั้งแรก ใช้เวลาเก็บข้อมูล 2 ชั่วโมง 30 นาที

3. ผู้สอนให้นักศึกษานั่งเป็นวงกลมเพื่อแลกเปลี่ยนข้อมูลที่ตนเองเก็บรวบรวมมาได้ด้วยเพื่อนนักศึกษา โดยนักศึกษาต้องจดบันทึกรายละเอียดตามประเด็นที่เพื่อนนำเสนอ ในขั้นตอนนี้ผู้สอนจะทำการประเมินนักศึกษาทุกคนโดยใช้เกณฑ์การวัดและประเมินผลวิธีการเชิงชาติพันธุ์วรรณนา ดังนี้

3.1 เกณฑ์การวัดและประเมินผลวิธีการเชิงชาติพันธุ์วรรณนาขั้นต้น ใช้สำหรับนักศึกษาที่มีการประเมินผลในครั้งที่ 1 ว่ายังไม่ผ่านตามเกณฑ์ที่กำหนด

3.2 เกณฑ์การวัดและประเมินผลวิธีการเชิงชาติพันธุ์วรรณนาชั้นกลาง ใช้สำหรับนักศึกษาที่ผ่านเกณฑ์การประเมินผลขั้นต้นตามเกณฑ์ที่กำหนด

3.3 เกณฑ์การวัดและประเมินผลวิธีการเชิงชาติพันธุ์วรรณนาขั้นก้าวหน้า ใช้สำหรับนักศึกษาที่ผ่านเกณฑ์การประเมินผลในครั้งที่ 1 ว่าสูงกว่าเกณฑ์การวัดและประเมินผลวิธีการเชิงชาติพันธุ์วรรณนาชั้นกลาง

ขั้นที่ 3 ขั้นสรุปกิจกรรม

1. จากการลงพื้นที่เพื่อศึกษาชุมชนไทยพวนด้วยวิธีการเชิงชาติพันธุ์วรรณาแล้ว ผู้สอนให้นักศึกษาแต่ละบุคคลเขียนสะท้อนองค์ความรู้ที่ได้รับจากการลงพื้นที่ และเทคนิควิธีการเชิงชาติพันธุ์วรรณาที่นำมาใช้ในการเก็บข้อมูลโดยใช้แนวคำถามเดิมกับครั้งที่ 1

2. นักศึกษานำบันทึกบทเรียนสะท้อนคิด เรื่อง วิธีการศึกษาเชิงชาติพันธุ์วรรณาขึ้น กลาง ลงในแบบบันทึกสะท้อนย้อนคิดของแต่ละบุคคล

กิจกรรมที่ 3 วิธีการศึกษาเชิงชาติพันธุ์วรรณาขั้นก้าวหน้า (เวลา 3 ชั่วโมง)

ขั้นที่ 1 ขั้นนำเข้าสู่กิจกรรม

1. แจงจุดประสงค์ของกิจกรรม ได้แก่
 - นักศึกษาสามารถอธิบายการเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนามด้วยวิธีการเชิงชาติพันธุ์วรรณา คือ การสัมภาษณ์ สังเกต จดบันทึกภาคสนาม และวิธีการวงศาวทิตาขั้นก้าวหน้า
 - นักศึกษาฝึกปฏิบัติการเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนามด้วยวิธีการเชิงชาติพันธุ์วรรณาขั้นก้าวหน้า
2. ผู้สอนทบทวนการลงภาคสนามในครั้งที่ 2 และสรุปการประเมินผลให้นักศึกษาทราบว่าแต่ละคนมีผลประเมินการใช้วิธีการเชิงชาติพันธุ์วรรณาในครั้งที่ 2 เป็นอย่างไร จุดเด่น จุดด้อยของนักศึกษาทั้ง 15 คน

ขั้นที่ 2 ขั้นดำเนินการจัดกิจกรรม

1. นักศึกษาแต่ละรายวางแผนหรือกำหนดวิธีปฏิบัติเพื่อให้ตนเองมีการใช้วิธีการเชิงชาติพันธุ์วรรณาในระดับสูงขึ้น โดยเขียนลงในสมุดจดบันทึกภาคสนามของแต่ละคน ใช้เวลาคนละ 30 นาที
2. นักศึกษานำข้อมูลจากการเก็บรวบรวมในครั้งที่ 1 และ 2 มาร่วมกันวิเคราะห์ แล้วกำหนดประเด็นในการศึกษาตามความสนใจของแต่ละคน (ไม่ซ้ำกันประเด็นเดิมที่ได้รับมอบหมาย)
3. ผู้สอนนำนักศึกษาเข้าสู่ชุมชนไทยพวน อำเภอท่ายาง จังหวัดเพชรบุรี ซึ่งเป็นชุมชนเดิมกับการเก็บข้อมูลในครั้งที่ 1 และ 2 ที่ผ่านมา โดยนักศึกษาเก็บข้อมูลตามประเด็นที่ตนสนใจ ใช้เวลาเก็บข้อมูล 3 ชั่วโมง

4. ผู้สอนให้นักศึกษานั่งเป็นวงกลมเพื่อแลกเปลี่ยนข้อมูลที่ตนเองเก็บรวบรวมมา ได้กับเพื่อนนักศึกษา โดยนักศึกษาจะต้องจดบันทึกรายละเอียดตามประเด็นที่เพื่อนนำเสนอ ในขั้นตอนนี้ผู้สอนจะทำการประเมินนักศึกษาทุกคน โดยใช้เกณฑ์การวัดและประเมินผลวิธีการเชิงชาติพันธุ์วรรณา ดังนี้

4.1 เกณฑ์การวัดและประเมินผลวิธีการเชิงชาติพันธุ์วรรณาชั้นกลาง ใช้สำหรับนักศึกษาที่มีการประเมินผลในครั้งที่ 2 ว่ายังไม่ผ่านตามเกณฑ์ที่กำหนด

4.2 เกณฑ์การวัดและประเมินผลวิธีการเชิงชาติพันธุ์วรรณาชั้นก้าวหน้า ใช้สำหรับนักศึกษาที่ผ่านเกณฑ์การประเมินผลชั้นกลางตามเกณฑ์ที่กำหนด

ขั้นที่ 3 ขั้นสรุปกิจกรรม

1. จากการลงพื้นที่เพื่อศึกษาชุมชนไทยพวนด้วยวิธีการเชิงชาติพันธุ์วรรณาแล้ว ผู้สอนให้นักศึกษาแต่ละบุคคลเขียนสะท้อนองค์ความรู้ที่ได้รับจากการลงพื้นที่ และเทคนิควิธีการเชิงชาติพันธุ์วรรณาที่นำมาใช้ในการเก็บข้อมูล โดยใช้แนวคำถามเดิมกับครั้งที่ 1 และ 2

2. นักศึกษานำบันทึกบทเรียนสะท้อนคิด เรื่อง วิธีการศึกษาเชิงชาติพันธุ์วรรณาขั้นก้าวหน้า ลงในแบบบันทึกสะท้อนย้อนคิดของแต่ละบุคคล

สื่อประกอบการเรียนรู้หน่วยการเรียนรู้ที่ 2

กิจกรรม	สื่อประกอบการเรียนรู้
กิจกรรมที่ 1 วิธีการศึกษาเชิงชาติพันธุ์วรรณา ขั้นต้น	- สมุดจดบันทึกภาคสนาม - แบบบันทึกบทเรียนสะท้อนคิด
กิจกรรมที่ 2 วิธีการศึกษาเชิงชาติพันธุ์วรรณา ชั้นกลาง	- สมุดจดบันทึกภาคสนาม - แบบบันทึกบทเรียนสะท้อนคิด
กิจกรรมที่ 3 วิธีการศึกษาเชิงชาติพันธุ์วรรณา ขั้นก้าวหน้า	- สมุดจดบันทึกภาคสนาม - แบบบันทึกบทเรียนสะท้อนคิด

การวัดและประเมินผลหน่วยการเรียนรู้ที่ 2

สิ่งที่ต้องการวัดและประเมินผล	วิธีการวัดและประเมินผล	เครื่องมือการวัดและประเมินผล	เกณฑ์การวัดและประเมินผล
1. ความรู้ - องค์ความรู้จากการลงพื้นที่ และการเรียนรู้เทคนิควิธีการเชิงชาติพันธุ์วรรณนา	- ตรวจสอบแบบบันทึกภาคสนาม	- แบบบันทึกภาคสนาม	-
2. ทักษะวิธีการเชิงชาติพันธุ์วรรณนา คือ การสังเกต การสัมภาษณ์ การจดบันทึกภาคสนาม และวิธีการวงศาวิทยา	- สังเกตพฤติกรรม	แบบประเมินผลวิธีการเชิงชาติพันธุ์วรรณนา	- ผ่านเกณฑ์ที่กำหนด ถือว่าผ่าน
3. การสะท้อนย้อนคิด	- ประเมินผลการสะท้อนย้อนคิด	- แบบบันทึกบทเรียนสะท้อนคิด	-

แผนหน่วยการจัดการเรียนรู้ที่ 3-5
การศึกษากลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยง กลุ่มชาติพันธุ์ไทยทรงดำ
และกลุ่มชาติพันธุ์มอญ
เวลา 27 ชั่วโมง

ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง

นักศึกษาปฏิบัติการเก็บข้อมูลชุมชนชาติพันธุ์ต่างวัฒนธรรมด้วยวิธีการเชิงชาติพันธุ์วรรณา คือ การสังเกตการณ์อย่างมีส่วนร่วม การสัมภาษณ์เชิงลึก การจดบันทึกภาคสนาม และวิธีการวงสาวิทยา ซึ่งนักศึกษาสามารถเลือกสรรชุมชน สร้างความสัมพันธ์กับชุมชน เรียนรู้ข้ามวัฒนธรรม จัดกระทำและประมวลผลการเรียนรู้ รวมทั้งนำเสนอผลการเรียนรู้ และสะท้อนย้อนคิดข้ามวัฒนธรรม จากการศึกษาชุมชนกลุ่มชาติพันธุ์ ส่งผลให้เกิดสมรรถนะข้ามวัฒนธรรม

จุดประสงค์การเรียนรู้

1. นักศึกษาเลือกชุมชนชาติพันธุ์และปฏิบัติตนในการสร้างความสัมพันธ์กับชุมชนชาติพันธุ์ที่เลือกศึกษาได้
2. นักศึกษาปฏิบัติการเก็บข้อมูลชุมชนชาติพันธุ์ต่างวัฒนธรรมด้วยวิธีการเชิงชาติพันธุ์วรรณาได้
3. นักศึกษาวิเคราะห์และประมวลผลการเรียนรู้จากการศึกษาชุมชนชาติพันธุ์ที่ศึกษาได้
4. นักศึกษานำเสนอผลการเรียนรู้ชุมชนชาติพันธุ์ที่ศึกษาได้
5. นักศึกษาเห็นคุณค่าของความหลากหลายทางชาติพันธุ์และวัฒนธรรมที่มีอยู่ในสังคมพหุวัฒนธรรมได้

สาระการเรียนรู้

หน่วยการเรียนรู้ที่ 3 การศึกษากลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยง กลุ่มชาติพันธุ์ไทยทรงดำ และกลุ่มชาติพันธุ์มอญ ประกอบด้วย 3 กิจกรรม ดังต่อไปนี้

กิจกรรมที่ 1 คือ ปฏิบัติการเก็บข้อมูลชุมชนชาติพันธุ์ต่างวัฒนธรรมด้วยวิธีการเชิงชาติพันธุ์วรรณา เวลา 15 ชั่วโมง

กิจกรรมที่ 2 คือ นำเสนอผลการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรม เวลา 6 ชั่วโมง

กิจกรรมที่ 3 คือ สะท้อนย้อนคิดข้ามวัฒนธรรม เวลา 9 ชั่วโมง

กิจกรรมการเรียนรู้

กิจกรรมที่ 1 ปฏิบัติการเก็บข้อมูลชุมชนชาติพันธุ์ต่างวัฒนธรรมด้วยวิธีการเชิงชาติพันธุ์วรรณา (เวลา 15 ชั่วโมง)

1. เจาะจุดประสงค์ของกิจกรรม ได้แก่

- นักศึกษาเลือกชุมชนชาติพันธุ์และปฏิบัติตนในการสร้างความสัมพันธ์กับชุมชนชาติพันธุ์ที่เลือกศึกษาได้

- นักศึกษาปฏิบัติการเก็บข้อมูลชุมชนชาติพันธุ์ต่างวัฒนธรรมด้วยวิธีการเชิงชาติพันธุ์วรรณาได้

- นักศึกษาวิเคราะห์และประมวลผลการเรียนรู้จากการศึกษาชุมชนชาติพันธุ์ที่เลือกได้

ขั้นเลือกสรรชุมชนชาติพันธุ์ต่างวัฒนธรรม

1. ผู้สอนแบ่งกลุ่มนักศึกษาออกเป็น 3 กลุ่ม ละครชาติพันธุ์ กลุ่มละ 5 คน และให้นักศึกษาแต่ละกลุ่มเลือกสรรชุมชนชาติพันธุ์ต่างวัฒนธรรม โดยมี 3 กลุ่มคือ

1) กลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงบ้านยางน้ำกลัดเหนือ อำเภอหนองหญ้าปล้อง จังหวัดเพชรบุรี

2) กลุ่มชาติพันธุ์ไทยทรงดำบ้านหนองปรัง อำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี

3) กลุ่มชาติพันธุ์มอญบางลำภู อำเภอบ้านแหลม จังหวัดเพชรบุรี

โดยมีกติกาศึกษา ดังนี้

1) นักศึกษาทุกกลุ่มต้องศึกษาชุมชนชาติพันธุ์ต่างวัฒนธรรมครบทั้ง 3 กลุ่มที่กำหนดให้

2) ในการศึกษาชุมชนชาติพันธุ์จะให้นักศึกษาลงภาคสนามทั้งหมด 3 ครั้ง ครั้งละ 9 ชั่วโมง ดังนี้

ศึกษา ภาคสนาม ครั้งที่	นักศึกษากลุ่มที่ 1	นักศึกษากลุ่มที่ 2	นักศึกษากลุ่มที่ 3
1	กลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยง บ้านยางน้ำกลัดเหนือ	กลุ่มชาติพันธุ์ไทยทรงดำ บ้านหนองปรง	กลุ่มชาติพันธุ์มอญ บางลำภู
2	กลุ่มชาติพันธุ์มอญ บางลำภู	กลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยง บ้านยางน้ำกลัดเหนือ	กลุ่มชาติพันธุ์ไทยทรง ดำบ้านหนองปรง
3	กลุ่มชาติพันธุ์ไทยทรงดำ บ้านหนองปรง	กลุ่มชาติพันธุ์มอญ บางลำภู	กลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยง บ้านยางน้ำกลัดเหนือ

3. เมื่อนักศึกษาเลือกสรรชุมชนชาติพันธุ์ต่างวัฒนธรรมที่ต้องศึกษาแล้ว ผู้สอนแจกเอกสารเกี่ยวกับประเด็นที่นักศึกษาต้องศึกษาและเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยวิธีการเชิงชาติพันธุ์วรรณา

ขั้นสร้างความสัมพันธ์กับชุมชน

1. นักศึกษาลงพื้นที่ศึกษาชุมชนที่กำหนดไว้ในขั้นการเลือกสรรชุมชนชาติพันธุ์ โดยเริ่มต้นจากการสร้างความสัมพันธ์กับชุมชน
2. ผู้สอนสังเกตพฤติกรรมและวิธีการสร้างความสัมพันธ์กับชุมชน โดยให้นักศึกษาเป็นผู้ดำเนินการเอง เริ่มจากการเข้าหาผู้นำชุมชนทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ กำหนดสถานภาพและบทบาทชัดเจน แจงวัตถุประสงค์การเข้าศึกษาชุมชนนี้ และการใช้ข้อมูลที่ได้จากการเก็บรวบรวม ส่วนผู้สอนมีหน้าที่ในการสังเกตพฤติกรรมและประเมินผลการสร้างความสัมพันธ์กับชุมชนของนักศึกษาเท่านั้น

ขั้นแลกเปลี่ยนเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรม

1. นักศึกษาปฏิบัติการเก็บข้อมูลชุมชนผ่านกิจกรรม “ศึกษาชุมชน เรียนรู้วิถีชาติพันธุ์” มีจุดมุ่งหมายเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้วิถีชีวิตและวัฒนธรรมของชุมชนต่างวัฒนธรรม โดยลักษณะกิจกรรมจะเป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลชุมชนชาติพันธุ์ด้วยวิธีการเชิงชาติพันธุ์วรรณาเป็นหลัก แต่อาจจะมีการวางแผนเก็บข้อมูลชุมชนแตกต่างกันได้
2. เมื่อเสร็จสิ้นการเก็บรวบรวมข้อมูลในแต่ละวัน ผู้สอนให้นักศึกษานั่งเป็นวงกลมเพื่อถอดบทเรียน แลกเปลี่ยนข้อมูลที่ตนเองเก็บรวบรวมมาได้ ปัญหาอุปสรรคที่พบเจอและ

แนวทางแก้ไขในการปฏิบัติการภาคสนาม ผ่านกิจกรรม “ลอกคราบการเรียนรู้” โดยผู้สอนจะเชิญปราชญ์ชุมชนหรือผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informant) มาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ข้อมูลกับนักศึกษา ซึ่งผู้สอนจะเป็นผู้ตั้งประเด็นคำถาม เช่น

- จากการลงภาคสนาม นักศึกษาสามารถเก็บรวบรวมข้อมูลที่กำหนดให้ ได้มากน้อยเพียงใด

- นักศึกษาได้ประเด็นอื่นเพิ่มเติมจากที่กำหนดให้บ้างหรือไม่ ถ้าได้เพิ่มเติม คือ ประเด็นอะไร ประเด็นนั้นมีความสำคัญอย่างไรกับการใช้ทำความเข้าใจชุมชนชาติพันธุ์นั้นๆ

- ปัญหาที่พบเจอในการปฏิบัติการภาคสนาม คืออะไร และจะกำหนดแนวทางแก้ไขอย่างไร

- วิธีการเชิงชาติพันธุ์วรรณนาที่นำมาใช้เก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนาม มีความเหมาะสมหรือไม่ อย่างไร

3. ขณะที่นักศึกษาแลกเปลี่ยนเรียนรู้กัน ถ้าเพื่อนนักศึกษา หรือผู้ให้ข้อมูลสำคัญของชุมชน มีข้อสงสัยสามารถตั้งคำถามเพิ่มเติมได้ เพื่อให้การแลกเปลี่ยนสมบูรณ์มากที่สุด

4. ในระหว่างการปฏิบัติงานภาคสนามและแลกเปลี่ยนเรียนรู้ข้อมูลข้ามวัฒนธรรมนั้น ผู้สอนและผู้ให้ข้อมูลสำคัญของชุมชน จะประเมินพฤติกรรมรายบุคคลทั้งในด้านปฏิสังสรรค์และกำกับตนเองของนักศึกษา โดยใช้แบบประเมินพฤติกรรมรายบุคคล และแบบวัดเจตคติรายบุคคล

ขั้นจัดกระทำและประมวลผลการเรียนรู้

1. หลังจากนักศึกษาออกจากชุมชนชาติพันธุ์ที่เลือกศึกษาทุกครั้ง นักศึกษาแต่ละกลุ่มต้องนำข้อมูลที่เก็บรวบรวมมาได้ มาจัดหมวดหมู่ตามประเด็นที่กำหนด ผ่านกิจกรรม “ปลดปล่อยเรื่องสนาม” คือ ชื่อ-สกุล อายุ และที่อยู่ของผู้ให้ข้อมูล รายละเอียดข้อมูล และวิธีการเชิงชาติพันธุ์วรรณนาที่ใช้เก็บข้อมูล

2. เมื่อจัดหมวดหมู่ข้อมูลเสร็จสิ้น นักศึกษาต้องนำข้อมูลเหล่านั้นมาประมวลผลเพื่อสะท้อนการเรียนรู้โดยผ่านการเขียนเรียบเรียงอย่างถูกต้องตามหลักวิชาการ คือ การเขียนโดยใช้ภาษาเชิงวิชาการ มีการกำหนดประเด็นในการเขียนชัดเจน และอ้างอิงแหล่งข้อมูลอย่างถูกต้อง

กิจกรรมที่ 2 คือ นำเสนอผลการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรม (เวลา 6 ชั่วโมง)

ขั้นนำเสนอผลการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรม

1. แจงจุดประสงค์ของกิจกรรม ได้แก่
 - นักศึกษานำเสนอผลการเรียนรู้ชุมชนชาติพันธุ์ที่ศึกษาได้
2. นักศึกษานำผลการเรียนรู้ชุมชนชาติพันธุ์ที่กลุ่มตนเองศึกษาทั้ง 3 ชุมชน มานำเสนอในชั้นเรียน ในกิจกรรม “แต่งหน้า ทาปากในชั้นเรียน” โดยใช้เวลากลุ่มละ 30 นาที
3. เมื่อนักศึกษานำเสนอเสร็จสิ้น ผู้สอนและเพื่อนนักศึกษามองในชั้นเรียน ชักถาม ประเด็นข้อสงสัยเพื่อเพิ่มเติมข้อมูลให้สมบูรณ์
4. นักศึกษาทั้ง 3 กลุ่มต้องนำข้อมูลที่นำเสนอ มาจัดกระทำและประมวลผลร่วมกัน อีกครั้งหนึ่ง เพื่อให้ได้ชุดข้อมูลที่ครบถ้วนสมบูรณ์ของแต่ละชุมชน
5. นักศึกษาทั้งหมดลงชุมชนชาติพันธุ์ที่ศึกษา เพื่อจัดเวทีนำเสนอและคืนข้อมูลที่เก็บรวบรวมได้กลับสู่ชุมชนในกิจกรรม “ผัดแป้ง หวีผมจากชุมชน” มีจุดมุ่งหมายเพื่อเป็นการ แลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างผู้เรียนกับชุมชน โดยผู้เรียนนำข้อมูลที่มีการตรวจสอบจากเพื่อนร่วมชั้นเรียนแล้ว คืนสู่ชุมชนเพื่อรับการปรับเพิ่มและตรวจสอบจากคนในชุมชนอีกครั้งหนึ่ง โดยการคืนข้อมูลนั้น นักศึกษาจะทำหน้าที่ประสานงานกับชุมชน เช่น กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ปราชญ์ชุมชน และคนในชุมชน มาร่วมรับฟังและแลกเปลี่ยนเรียนรู้ (ใช้เวลาชุมชนละ 1 ชั่วโมง)
6. เมื่อมีการตรวจสอบข้อมูลเรียบร้อยแล้ว นักศึกษานำข้อมูลมาปรับปรุงแก้ไขใน รายงานผลการศึกษาให้มีความถูกต้องชัดเจน

กิจกรรมที่ 3 คือ สะท้อนย้อนคิดข้ามวัฒนธรรม (เวลา 9 ชั่วโมง)

ขั้นสะท้อนย้อนคิดข้ามวัฒนธรรม

1. แจงจุดประสงค์กิจกรรม ได้แก่
 - นักศึกษาตระหนักและเห็นคุณค่าของความหลากหลายทางชาติพันธุ์และวัฒนธรรมที่มีอยู่ในสังคมพหุวัฒนธรรมได้
2. ผู้สอนให้นักศึกษาประเมินตนเองด้วยแบบวัดเจตคติรายบุคคล ใน 3 ประเด็นคือการเข้าใจความรู้สึกของผู้อื่น ความไวทางวัฒนธรรม และการลอคคิตทางชาติพันธุ์ ใช้เวลา 10 นาที
3. ผู้สอนให้นักศึกษาเขียนสะท้อนมุมมองของตนเองต่อวัฒนธรรมอื่นและรูปแบบการสอนด้วยวิธีการเชิงชาติพันธุ์วรรณนา ผ่านกิจกรรม “บันทึกสะท้อนคิด” โดยให้ผู้เรียนสะท้อน

มุมมองและเจตคติที่มีต่อกลุ่มชาติพันธุ์ที่ลงศึกษาตามประเด็นที่กำหนด เช่น จากการลงศึกษาภาคสนามกลุ่มชาติพันธุ์ ท่านมีมุมมองต่อกลุ่มคนเหล่านี้ในทิศทางใด อย่างไร การศึกษาชุมชนด้วยวิธีการเชิงชาติพันธุ์วรรณนาส่งผลต่อการปรับเปลี่ยนเจตคติของตนเองที่มีต่อชนต่างกลุ่มหรือไม่ อย่างไร โดยลักษณะกิจกรรมให้ผู้เรียนเขียนลงในบันทึกสะท้อนย้อนคิด

4. เมื่อทำประเมินตนเองเสร็จสิ้น ผู้สอนดำเนินกิจกรรม “เปิดเผยตัวตน (ใหม่)” มีจุดมุ่งหมายเพื่อให้ผู้เรียนสะท้อนเจตคติที่มีต่อสังคมพหุวัฒนธรรมและความหลากหลายทางชาติพันธุ์ที่ได้สัมผัสต่อการปรับเปลี่ยนเจตคติในเชิงบวก โดยลักษณะกิจกรรมใช้วิธีการสัมภาษณ์ผู้เรียนรายบุคคล ซึ่งผู้สอนให้นักศึกษาทุกคนออกจากห้องเรียน แล้วเรียกนักศึกษาเข้ามาในห้องเรียนครั้งละ 1 คน เพื่อซักถามพูดคุยเกี่ยวกับให้เห็นมุมมองของนักศึกษาที่มีต่อกลุ่มชาติพันธุ์และวัฒนธรรมที่แตกต่างจากตน โดยใช้เวลาคนละ 15-20 นาที ซึ่งมีประเด็นคำถาม อาทิ

- ก่อนลงศึกษาภาคสนาม ท่านมีมุมมองต่อบุคคลที่มีความแตกต่างทางชาติพันธุ์และวัฒนธรรมกับตัวท่านเองอย่างไร
- หลังจากลงศึกษาภาคสนามแล้ว มุมมองที่มีอยู่เดิมได้เปลี่ยนไปหรือไม่ อย่างไร
- วิธีการเชิงชาติพันธุ์วรรณนาที่ท่านนำไปใช้ในการรวบรวมข้อมูลสามารถช่วยให้ท่านมีความเข้าใจกลุ่มชาติพันธุ์อื่นได้มากขึ้นน้อยเพียงใด อย่างไร
- ถ้าท่านพบเห็นหรือรับฟังข้อมูลข่าวสารที่มีกรณีขัดแย้งระหว่างกลุ่มชาติพันธุ์เกิดขึ้น ท่านจะกำหนดบทบาทของตัวท่านเองอย่างไร

5. เมื่อสอบถามนักศึกษารอบทุกคน ผู้สอนให้นักศึกษาสรุปการจัดการเรียนรู้พหุวัฒนธรรมด้วยวิธีการเชิงชาติพันธุ์วรรณนาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะข้ามวัฒนธรรม เช่น

- นักศึกษาคิดว่าในการเก็บข้อมูลเชิงชาติพันธุ์วรรณนา วิธีการที่สำคัญที่สุดคือวิธีการใด
- วิธีการเชิงชาติพันธุ์วรรณนาที่นักศึกษาคิดว่าสำคัญที่สุดนั้น มีแนวในการปฏิบัติอย่างไร
- วิธีการเชิงชาติพันธุ์วรรณนาที่นักศึกษาเลือกนำมาใช้มีผลต่อตนเองชุมชนอย่างไร

6. ผู้สอนให้นักศึกษาทำแบบทดสอบ

สื่อประกอบการเรียนรู้หน่วยการเรียนรู้ที่ 3-5

กิจกรรม	สื่อประกอบการเรียนรู้
กิจกรรมที่ 1 ปฏิบัติการเก็บข้อมูลชุมชนชาติพันธุ์ต่างวัฒนธรรมด้วยวิธีการเชิงชาติพันธุ์วรรณนา	- สมุดจดบันทึกข้อมูลภาคสนาม - แบบจัดหมวดหมู่ข้อมูลชุมชน
กิจกรรมที่ 2 นำเสนอผลการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรม	- เอกสารการนำเสนอผลการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรม
กิจกรรมที่ 3 สะท้อนย้อนคิดข้ามวัฒนธรรม	- แบบสะท้อนย้อนคิดข้ามวัฒนธรรม

การวัดและประเมินผลหน่วยการเรียนรู้ที่ 3-5

สิ่งที่ต้องการวัดและประเมินผล	วิธีการวัดและประเมินผล	เครื่องมือการวัดและประเมินผล	เกณฑ์การวัดและประเมินผล
1. ความรู้ - การเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรม	- ทดสอบ	- แบบทดสอบ	- ต้องได้ 15 คะแนนขึ้นไป ถือว่าผ่านเกณฑ์
2. ทักษะการปฏิบัติงานภาคสนาม	- สังเกตพฤติกรรม	- แบบสังเกตพฤติกรรม	- ต้องได้ 12 คะแนนขึ้นไป ถือว่าผ่านเกณฑ์
3. การสะท้อนย้อนคิดข้ามวัฒนธรรม	- ประเมินผลการสะท้อนย้อนคิด	- แบบวัดเจตคติ - แบบบันทึกสะท้อนย้อนคิดข้ามวัฒนธรรม	- ร้อยละ 80 ถือว่าผ่านเกณฑ์ - พรรณนาวิเคราะห์

5. ให้นักศึกษาเสนอโครงการเพื่อพัฒนาสมรรถนะข้ามวัฒนธรรมของนักเรียนให้มีความเหมาะสมกับบริบทโรงเรียนที่นักศึกษาผ่านการสังเกตการสอนมาแล้ว

.....

.....

.....

.....

.....

.....

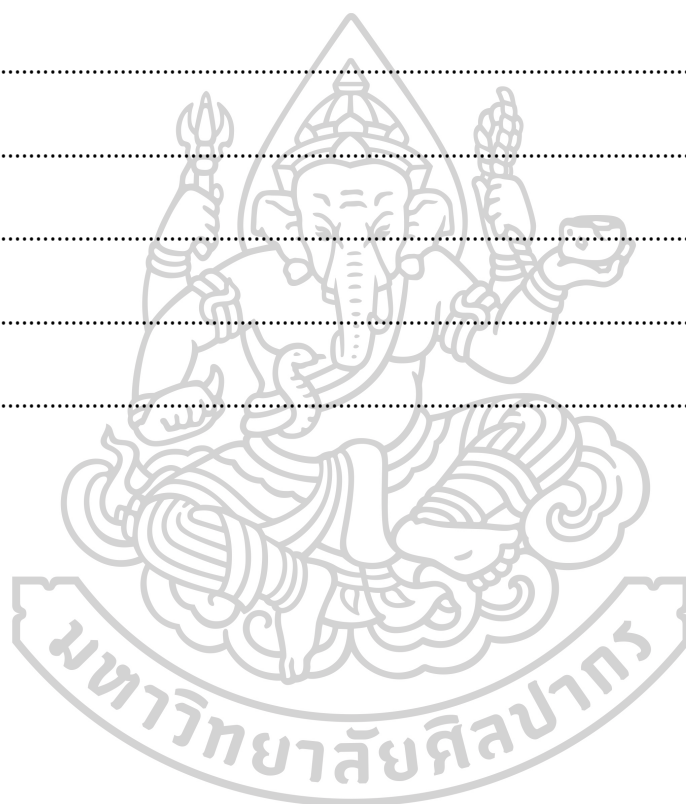
.....

.....

.....

.....

.....

แบบสังเกตพฤติกรรมรายบุคคลด้านการกำกับตนเอง
รายวิชา 2593104 ชาติพันธุ์วิทยาในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้

ชุมชน.....ตำบล.....อำเภอ.....จังหวัด.....

ที่	รหัสนักศึกษา	ชื่อ-สกุล	ตัวบ่งชี้ในการประเมิน			
			พฤติกรรมกรปฏิบัติงานภาคสนาม			
			4	3	2	1
1						
2						
3						
4						
5						
6						
7						
8						
9						
10						
11						
12						
13						
14						
15						
16						
17						
18						
19						
20						
21						
22						
23						
24						
25						

แบบวัดเจตคติรายบุคคลของนักศึกษา รายวิชา 2593104 ชาติพันธุ์วิทยาในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้

ชื่อ-สกุล..... รหัสนักศึกษา.....

คำชี้แจง: โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องที่ตรงกับท่านมากที่สุด

ประเด็น	ระดับการแสดงออกทางพฤติกรรม		
	ทุกครั้ง	บางครั้ง	ไม่เคย
1. การเข้าใจความรู้สึกของผู้อื่น			
1.1 การเข้าใจพฤติกรรมและความรู้สึกของบุคคลต่างวัฒนธรรม			
1) เข้าใจถึงการแสดงออกทางพฤติกรรมของบุคคลที่มา จากต่างวัฒนธรรมในทุกบริบทแวดล้อม			
2) ได้รับความรู้สึกของบุคคลที่มาจากต่างวัฒนธรรมใน ทุกบริบทแวดล้อม			
3) ยอมรับการแสดงออกทางพฤติกรรมของบุคคลที่มา จากต่างวัฒนธรรมได้ในทุกบริบทแวดล้อม			
1.2 การยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น			
4) เป็นผู้ฟังที่ดีในการรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น			
5) รับฟังความคิดเห็นของผู้อื่นก่อนตัดสินใจกระทำการ ใดๆ ในลักษณะของงานส่วนรวม			
6) ยินยอมรับฟังความคิดเห็นที่ขัดแย้งจากบุคคลอื่นที่มีต่อ ความคิดเห็นส่วนตัว			
2. ความไวทางวัฒนธรรม			
2.1 การตอบสนองต่อวัฒนธรรมที่แตกต่างในเชิงบวก			
7) แสดงปฏิกิริยาตอบโต้อย่างทันท่วงทีเมื่อต้องมีการ ปฏิสัมพันธ์กับบุคคลต่างวัฒนธรรม			
8) แสดงปฏิกิริยาตอบโต้อย่างเปิดเผย ปราศจากการ บงกชหรือสั่งการเมื่อต้องมีการปฏิสัมพันธ์กับบุคคลต่าง วัฒนธรรม			
9) แสดงปฏิกิริยาตอบโต้เต็มที่แล้วให้ผลออกมา ในเชิงบวกกับบุคคลต่างวัฒนธรรม			

ประเด็น	ระดับการแสดงออกทางพฤติกรรม		
	ทุกครั้ง	บางครั้ง	ไม่เคย
2.2 มีทัศนคติที่ไม่พิจารณาตัดสินผู้อื่นทางวัฒนธรรม			
10) ยอมรับความแตกต่างของบุคคลในสังคมที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรมและชาติพันธุ์			
11) ไม่มีการเปรียบเทียบทางวัฒนธรรม			
12) ยึดมั่นในคุณค่าทางวัฒนธรรมของทุกวัฒนธรรมที่มีการปฏิสัมพันธ์ด้วย			
3. การลดอคติทางชาติพันธุ์			
3.1 การไม่ถือเอาวัฒนธรรมตนเองเป็นใหญ่			
13) ไม่ยึดถือในคุณค่าทางวัฒนธรรมของตนเองจนถือพิจารณาว่าวัฒนธรรมอื่นด้อยกว่า			
14) ใฝ่หาใจคนกลุ่มชาติพันธุ์อื่นทั้งในด้านความคิดและการปฏิบัติเมื่ออยู่ในสังคมร่วมกัน			
15) สร้างความเข้าใจในคุณค่าทางวัฒนธรรมที่แตกต่างให้กับบุคคลภายนอกได้รับรู้			
3.2 สร้างความรู้สึกลึกเสมอกันเท่าเทียมกันทางสังคม			
16) พิจารณาความถูกต้อง สมเหตุสมผล และวางตัวเป็นกลางเมื่อเกิดกรณีขัดแย้งระหว่างกลุ่มชาติพันธุ์			
17) การปฏิบัติต่อบุคคลอื่นที่มีความแตกต่างทางชาติพันธุ์และวัฒนธรรมอย่างเท่าเทียมกัน			
18) ยอมรับความหลากหลายทางชาติพันธุ์และวัฒนธรรมที่มีอยู่ในสังคม โดยปราศจากการบังคับ			

ปรัชญา

บันทึกสะท้อนคิด (Journal Writing)

รายวิชา 2593104 ชาติพันธุ์วิทยาในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้

ติครูปถ่ายของนักศึกษา

ชื่อ-สกุล นักศึกษา.....

รหัสนักศึกษา.....

ครั้งที่.....

ประเด็นสำคัญที่เรียนรู้อ	การนำไปประยุกต์ใช้
--------------------------	--------------------

ครั้งที่.....

ประเด็นสำคัญที่เรียนรู้อ	การนำไปประยุกต์ใช้
--------------------------	--------------------

ปรัชญา

จากการศึกษาภาคสนามด้วยวิธีการเชิงชาติพันธุ์วรรณา

สมุดฉบับนี้ที่ภาคสนาม

รายวิชา 2593104 ชาติพันธุ์วิทยาในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้

ศิษย์เก่าของนักศึกษา

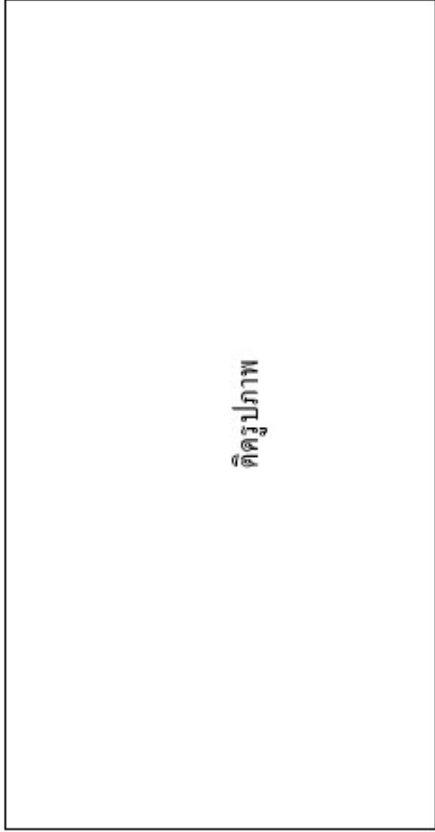

ชื่อ-สกุล นักศึกษา.....

รหัสนักศึกษา.....

ภาพที่.....ชุมชนที่ทำการศึกษา.....

ชื่อภาพ.....

บรรยายภาพ.....

.....

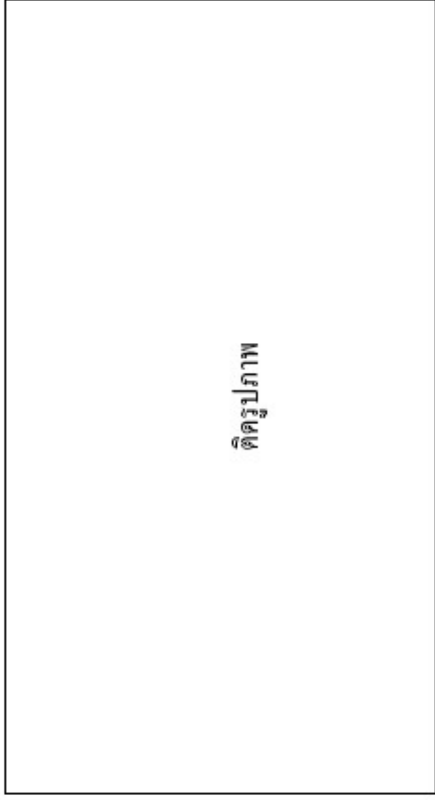
.....

.....

.....

ภาพที่.....ชุมชนที่ทำการศึกษา.....

ชื่อภาพ.....

บรรยายภาพ.....

.....

.....

.....

.....

ประวัติผู้เขียน

ชื่อ-สกุล	นายธีรศักดิ์ สุขสันติกมล
วัน เดือน ปี เกิด	24 กุมภาพันธ์ 2528
สถานที่เกิด	ตำบลปากน้ำ อำเภอเมืองระนอง จังหวัดระนอง 85000
วุฒิการศึกษา	ปริญญาโท สาขาวิชามานุษยวิทยา คณะโบราณคดี มหาวิทยาลัยศิลปากร ปริญญาตรี สาขาวิชาการพัฒนาชุมชน คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ
ที่อยู่ปัจจุบัน	38 หมู่ 8 ตำบลนาุ้ง อำเภอเมืองเพชรบุรี จังหวัดเพชรบุรี 76000
ผลงานตีพิมพ์	พ.ศ. 2559. “การเปลี่ยนแปลงทางสังคมในโลกยุคทันสมัย.” วารสารวิชาการ มนุษย์สังคมปริทัศน์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี, 18(1). พ.ศ. 2555. “Witchcraft: ภาพสะท้อนความแตกต่างของศาสนา ไสยศาสตร์ และลักษณะเด่นของโครงสร้างสังคมไทย.” วารสารวิชาการ โสตราสารที คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏราชชนครินทร์. พ.ศ. 2554. “มอแกน” กับ “สัญชาติไทย”: อัตลักษณ์แห่งการเลื่อนไหล ภายใต้วาทกรรมที่ขัดแย้ง กรณีศึกษา: กลุ่มชาติพันธุ์มอแกนบ้านเกาะเหลา หน้านอก จังหวัดระนอง.” วารสารวิชาการ โสตราสารที คณะมนุษยศาสตร์ และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏราชชนครินทร์. พ.ศ. 2552. “เพลงโนเน: การสร้างความหมายใหม่แห่งเพลงพื้นถิ่น ชุมชน บ้านบางเก่า อำเภอยะอำ จังหวัดเพชรบุรี.” วารสารดำรงวิชาการ คณะ โบราณคดี มหาวิทยาลัยศิลปากร, 8(2).